

Paul Goma

Sus, în vârful Raiului...

(A d a m e v a)

Paul Goma

Sus, în vârful
Raiului...

- cercare -

Editura Autorului

1998

9. 3. 94

1.

Bărbatul urcă, găsi locul, puse bagajul în plasă.

Mai era timp. Ca de obicei, venise ca țăranul la poartă-nouă : din ajun.

Data trecută. Data trecută, în așteptare, coborîse pe punte, deschisese fereastra, aprinsese o țigară - ce bună, ce bune țigările băute pe culoar, dinaintea geamului lăsat, înainte de pornire.

De data asta nu mai există culoar bine despărțit de compartimente, ferestrele nu se deschid, el nu fumează.

Nu mai fumează de să tot fie ani, chiar și jumătăți. Peste șase au să se facă cinci, în traducere : 60 luni, cum se dădea deoul, ca să pară mai puțin decât foarte mult - în luni ?; mai mult, în număr? El avusese doar 36. Și încă 24. Oricum, 60 arată mult mai mult decât 36 plus 24, atâtea luni fac mult mai puține săptămâni, zile, ca să nu mai vorbim de ani - decât 5 ani. Și ceva ceasuri : în ceasuri măsoară veșnicia la sate, orele fiind rezervate ornicilor garilor, o localitate cu gară, chiar de nu devine mai brează, încetează de a mai fi sată, iar fetele-mi umblă prin sălile de garare, fierbinți, încălțate cel puțin. Fierbințeala se gândește la gări, nu la sate ; în mod excepțional, aici, nici chiar la fete.

Foarte bine, foarte bine, ajunsese la vreme, ba chiar și la timp, ca țăranul cu jalba-n proțap, ca obiditul cu paie-n cap (aprinse); urcase, dintr-o ochire țintise locul : liber ca pasărea cerului ce pe limba ei pierde, să nu-ți crezi ochilor !; desemeni, suportul pentru bagaje de deasupra, dedesubt neexistînd așa ceva din pricina, ca totdeauna, a oamenilor, a călătorilor - ei !; spunea, deci, că prea multe cuvintele, în fapt : vorbele - și mai bine : cuvântul devenit vorbă-vorbă-vorbă.

Foarte bine, foarte : locul pentru bagaje neocupat și ce bine când în viață găsești locul tău neocupat încă, fie prin instalare pură și simplă, fie prin extindere - asta în peștera din care ai plecat tu, ca să mai vezi lumea cea din afara borții natale și când te-ai întors, cohaiticii din prag au început a mârâi, a-și răzbeli buza, a-și gingivi gingia - că de ce te-ai întors tu ?, ce, nu-ți era

bine pe-acolo, pe-afară, prin neagra străinătate, la tine ?, și-acum de ce-ai venit ? : să-i iei locul aproapelui tău, să i-l zmulgi de la gură, de sub cur ?, să semeni tulburare printre colegi, zâzanie printre veri (și mai ales cumnați), printre oamenii acestui pământ care și-au recăpătat locul părăsit de tine, când ai fugit, fugarule ce ești tu, ori s-au extins nițel și ei, ca oamenii, cât să-și întindă și picioarele - păi du-te, nene de unde-ai venit, -n lumea ta, străină, noi o avem p-a noastră, din moș' strămoș', căci tu nu mai ești d-al nostru ; căci tu ești d-al lor, căci noi le-avem p-ale noastre - mări !

Da, da. Căci. Căci, ca să zicem așa, e jenant, e stingheritor din cale-afară să te-așezi pe-un loc al tău, numerotat, în bilet, dar să-ți știi bagajele deasupra altui loc, în capul altui călător decât al tău, al unei adolescentrice în floarîe, fragilicie, atât de fragedă copila, de-o lași, se strică, ți-o altul ardică, deci nu i-o lăsa (pentru căci) creștetul ei de fată-mare n-are suportare, fie acela și prin grătarul de aluminiu al consolei de bagaje, o asemenea irepetabilă povară precum servieta-i, lăudat fie Domnul că nu-i cufăr!, ar apăsa-o și mai fără milă și ar fi neplăcută prezența, taman sub geamantanul tău umplut cu tot felul de pietre de moară, până și a unui antipatic cu ochi oleaginos, unul gătit de papion și duhnindu-i picioarele prin răsuflarea gurii sale - dar fetița asta ? Doar atîtica și nici acecica-ntreagă ? Numai că dacă iau servieta - și a mea și doar o servietă ne-greă, acolo, și ea - vine altcineva, cu ditamai valizoiul !, ori cu un cufăr de recrut !, ori și mai autentic : cu o păreche de desagi conținînd trei cași nestorși precum și cinci pești cam încă vii (peștii ca peștii, nu se mai găsesc, în schimb, să fie așa cum am hotărît : mișcînzi); și nevătămați.

Nu, nu, nu. Cel mai bine-i în viață : să lași totul așa cum (l-a)ai găsit și cum s-a potrivit, mai târziu ea are să mulțumească cerului că făcuse ce-a făcut : lumea avînd servieta mea drept acoperiș.

În acest caz, ieșim pe culoaaa'. Să fumăm o țigaaaa'. La fereaaaa'. La fereastră, pe culoar, înainte de plecare, cel mai bine-i să bei la titiun tare, să sugi țigarete brunete : Gitanes, Caporal iar cu Boyardul zece care mi ți-o-ntrece ; sau din cele ușurele de tot - însă și aici : fără exces ! Căci excesul. El este foarte căuzalnic. Așa că-i arzi o neagră-neagră, ca Melania Mavru (de-un exemplu), după aceea te clătești cu una blondă-blondă, rezultatul vădindu-se, nu în cafeaua cu lapte, ci în Iana cu două capete : cel dinspre stradă, cel de la grădina cu flori. C-așa-i ea, Iana : unul

naște, altul moare. Mai potrivit ar fi : să-i împuști o pipă !, să te plasezi în punctul de amirosire al nefumătorilor și așa să-ți petreci viața : aromatizînd populațiunea - firește, de sex dimpotrivelnic. Plictiseala : nu mai bei pipă : ai renunțat la ea acum vreo zece ani, nu eram eu de pipă fumătoriu, abia așteptai s-o dai gata, ca să, în sfârșit, împușc o țigară sănătoasă, cinstitoasă, purtătoare de tuse, junghi și alte cancere - chiar dacă și fumul pipei tot în piept ajunge el.

Ei, da. S-a lăsat de pipă : nu-ți era soră, ocupa amîndouă mâinile - și gura și falca și mușchii cefei și ochii supraveghetoriali ai combustiuniunii ; în plus, mai și murdărea mâinile ! Nu putea scrie când trăgea din pipă ; când din pipă trăgeam, trăgeam din pipă, atât, punct, iar această situațiune a trebuit tăiată-n două cu toporul, precum copilul lui Solomon : ori-ori. Unde mai pui că pipa trebuie s-o, cu dinții, cu-ntre-dinții, orice-ar zice vecinii, or pe el începuseră să-l doară (și dacă : doae ?), nu doar sufletul și mă uitam la Eliade : cu câtă seninătate ținea el pipa-ntre dinți - pe el nu-l dureau ? Nu-l dureau că nu-l dureau, sau pentru că avea proteză ?, eu pretind că recunosc un protezat de unul ne-, în fine, n-aș putea spune de ce numai bărbații, chiar dacă am văzut țigănci bătrâne sugînd din ciubuce, asta-i viața, Ana zicea că ce păcat, fiindcă tutunul de pipă miroase tare plăcut, a casă de oameni normali, posedînd chiar o țară a lor, oricum, oricât de nebogat ar fi un bărbat, de tutun de pipă tot are bani, însă când nu mai are nici pipă - din pricină de dinți - tare nenormal este el.

Nu e pipă, ne mulțumim și cu cozonacul unei țigări. De care ne-am lăsat demult, muuult mai încoace de dincolo. Așa e viața : ca floarea câmpului, cum atât de frumos zicea ea. Cu cât înaintezi în vîrstă, cu atât retrogradezi în tot - deși mai potrivit ar fi : cu cât dezîaintezi, cu atât la tot mai multe și la mai mult renunți. Se spune că așa fac marinarii pe mare, când corabia începe a lua apă : o ușurează, aruncînd încărcătura ; apoi obiectele de trebuință ; apoi cele de preț și cum plutitoarea nu se oprește din scufundare, marinerii își azvârl' în valuri hainele - iar când ajung goi-pușcă, se aruncă și pe ei înșiși, ca să se prezante convenabil în fața Judecătorului de Apoi : ca la începuturi. Când a avut alerta aceea cu inima, în vara lui 89 iar primul doctor i-a spus : «Trebuie să renunți la fumat, la cafea, la grăsimi animale, la... stări de nervi - altfel...» «Altfel ?» l-am luat din volé, știind bine cum arată acel altfel și știind bine că am să...Că ai să, că are să accepte mișeles-

cul șantagiu. Iar când doctorul a repetat, a recitat Renunțările, el-tu-eu : «Bine, renunț» - dar numai ca să scăpăm, să ieșim la aer, la soare, unde să-i tragem noi o țigare, știi colè. Apoi când Moș Metzianu, Doftorul fără Arginți te-a pus să juri pe capul băiatului că ne lăsăm de tutun, el s-a jurat, tu te-ai lăsat de fumat, dar numai pentru că apucasem să jur pe capul copilului, nu de alta...

Ei, ba nu - ba de alta ! Se surprindea mormăind, numărând pe degete : «Tabaciok - net ; vodka - net ; hazaica : sula, nici mezeluri bune, nici grăsimea minunimea, nici sarea binecuvântată (în bucată)...»- nesărat mâncaseși o viață-ntreagă, însă numai pentru că nu-i simțea nevoia - or acum, din constrângere... Și iar număram : «Cafea - ba, fumeie : sula, tiutiu nici atâta - asta da, viață ! Soră siameză a morții !»

Eh, dacă n-ar fi măsuța dintre fotolii...

Așa-i și cu prietenii : chiar de n-au fost incluși în pomelnicul interdicțiilor medicalicești, dar-însă-totuși : azi renunți la Popescu, mâine renunță Ionescu la tine, poimâine se sparge buba cu Vasilescu (nu mai putea dura !), dar cel mult și mai mult regreti despărțirea de Constantinescu : dar dacă nu se mai putea, așa... ; nu mai mergea și, când nu merge, carevasăzică stă - e-he, când eram mai tineri și pe la corpi curați cum zicea (oarecum) Cezar - când era de-al nostru - atunci eram și mai rezistenți la micile măgării ale prietenului, la mărișoarele porcării ale amicului, cu vârsta am obosit, nu mai poți cheltui puțină energie rămasă cu idiotețiile constantinești, de-o pildă...

Eh, dacă n-ar fi măsuța-ntre banchete...

Sigur-sigur, o măsuță, ea, este foarte utilă, atunci când te afli singur pe cele patru locuri, câte două față-n față, fie și încă o persoană, însă bărbat și stînd în diagonala-mi, peste drum de vecin - dar când peste drum de mine însumi ți se-mpropune un călător/oare, cum ar veni, deplasîndu-se cu ajutorul unei rochii - corectăm : dimpreună cu...? Iar de sub rochie se bănuiesc a se îți genunchele (nu genunchii masculini ai vreunuia) ? Bun, să admitem : nu se chiar văd ; am mai zis că mescioara asta, fusta aceea - dar la ce slujește ochiul adamic cel dreptțintitoriu, încă de prin evul prim, înainte ca doamne-doamne să se întrebe, cu dreptate dacă nu care cumva i-ar trebui și ei o pereche ? La asta. Prin lemn, prin metal, prin plastic - ba chiar și prin țesătura ușoară, de vară, a rochiei de. Și de aceea.

De aceea discuția angajată cu ea ; cu Dânsa, ar spune Nego, în care caz tu ai spune despre poșeta doamnei : Dânsa dâșii - continuăm : așadar discuția înfiripată e ca aerul și ca lumina de pe-aici : spumosoasă, cu bule suind vesel, erectonic și cast, rămâne la suprafețe, degajată și general-esențială, fără poticnirea pauzelor, a antractelor în care ochiul-mint s-a îndreptat spre și caută, caută cu țeava puștii, pe sub buza fuștii, păsărica cu ne-noroc, ca să-i ardă el un foc, printre stâlpii porțiței. Dar.

Dar ce ? Comunicare cu femeia trebuie să se facă la început degajat, fără poticniri - dar de ce ?

Dar nu știu - dar chiar așa : de ce ? Nu știu, așa. Nu știe - așa.

Așa - o-ho, câte pagini, câte cărți, câte biblioteci se vor fi scris despre comunicarea vizavio-bilaterală (dacă ar fi spus : bifacială, ar fi reieșit două).

Multe și cornute. Nu contestă cantitatea, ci decândul: n-au putut, acele pagini, să fie așternute pe hârtie înainte de apariția diligenței.

Știți, voi, fraților ce e o diligență ? O-ho ! Diligența, ea... Să fii tu diligență și să diligezi la fumei, ba-ncolò, ba-ntr-acoace...

Sigur-sigur : trebuie să fii dus, transportat, căruțat, diligen-tuit, față-n față cu genunchele cele nunchele, ca să angajezi preliminariile dulci inemei, ochilor - și coapsei, cum atât de frumos glăsuiește Scriptura ; să-i vezi, drept, strunga genunchelor ; să călătorești, nu pe-linie, cot la cot, ci gură-n gură (ca să rimeze cu mură) - fie : ochi în ochi, chiar dacă și unul și una și-l feresc, rușinatici, în așa fel, încât să se atingă și mai și, să se-mpletescuiască, înnodeze, înintrice. O primă-oară să se facă legătura, după nu mai e nevoie : nici de prezența celor aflați o dată față-n față, dar nici de a urmașilor lor până la a șaptea spiță. Unii spun că ar fi de-a dreptul ereditară legătura, chiar de-ar fi, bine este ea ; nu numai pentru fiecare moștenitor în parte, dar pentru fiecare parte: să faci pentru-ntâia oară, chiar de nu rămâne singura facere.

Înainte - de ? Înainte de diligență.

Înainte de, nu se știe, femeile nu călătoreau de capul lor, se deplasau doar atunci când erau cam răpite (ziceam că-s ardence - și ce bine spunea Titus Popovici : «Mi-am cam ratat viața») - ba de unii, ba de (cam) alții și erau cărate câte una pentru fiecare cal de călărie, câte două de cămilă, însă cam câte patru pe-un elefant: două și două, spate-n spate, așa le-aș potrivi eu, bine legate ; sau: două pe dreapta elefantului, două pe stânga (elefantului), ceea ce

dă aproximativ șase, pentru că două au căzut pe drum și cine cade pe drum de dimineață se cunoaște ; iar uneori fură chiar un întreg bou!

Mai puteau fi deplasate, după răpire - sau la restituire (mai rar la recucerire, și mai corect ar fi : erau recuperate cu spădia numai mamele și fiicele, nu și nevestele - de ce ? n-am să aflu niciodată), tot pe cai, dar în snopi de două, de trei și bine legate, să nu cază și, uneori, în căruțe. Asta la comunitățile care admiteau că roata rotundă este. Căruța cu coviltir, să nu le plouă și strice machiajul - e vorba de căruțele din negura veacurilor, din acelea cu roți, mai degrabă : roate pline și mari de tot, de tot, cam ca a morii; moară de apă, se-nțelege, încă nu dăduseră peste noi nemții cu morile lor pline de waltz-uri în un-doi-trei, un-doi-trei ; din acelea pluti-toare... Când o privești de pe mal, cu pleoapele apleopiate, vezi cum urcă, cum coboară (de la moară pân-la gară), ca un vapor cu zbaturi. N-am văzut așa ceva cu ochii mei, dar țin minte foarte bine ; căruțele urcă și coboară - râuri, fluvii, lacuri, chiar mări, ba o dată și un ocean întreg ; dînd din roțile lor minunate, nemăsurate, pân-la cer de - și cărîndu-ne femeile.

Mai cîstit era când le ducea în corăbii - cu vâslași, cu pânze, nu conta, nu ele vâsleau la vâsle, nici la pânze nu pânzau-despânzau, în funcție de tot felul de factori - săracele : dacă urcau ca femei libere, adică neroabe, atunci veneau pirații fioroși, cu capi de morși, cu mustăți de porși, dădeau cu sabia lor de pirați în bărbați, iar pe femei le piratau ce le piratizau, pe mare, dar de cum atingeau uscatul, cum nu le mai pirateau pre ele, păgânii, boieri dumneavoastră, cioc-cioc la poarta haremului-central, «Cine bate?»; «Pirat bun, adus cadân'!»

Oricum, toate celelalte mijloace de locomoțiune și transport erau nefavorabile străngerii legăturilor dintre mine și femeie - abia după ce Armando Diligente s-a apucat într-o zi, să inventeze el diligenza, atunci s-a pus problema.

E-he, o diligență ! Numai balconul o concurează, atît că balconul începe cu Julieta sus, cu el jos și continuă cu urcarea muntelui spre piscu-i. Pe când diligența ori vagonul de cale ferată (dar nu vaporul, nu avionul - ce să mai vorbim de autobuz) începe cu doar o aparentă egalitate de planuri, continuă cu ea la balcon - de aceea ridicarea inexorabilă spre dânsa, chiar făr-de scară, funie, burlan ; pe vremea mea bărbatul pășea din munte-n munte și cu această ocazie i se lungea nițel : avea picioarele-n vale, capul

ajungînd binișor pe la mijlocul reliefului - deocamdată. Pe când diligenția... Pe când vagonul caleferatic - e-he!, poți s-o călătorești pe draga ta cale de cel puțin trei acte din patru, legile dramaturgiei nu sunt rigide și de-aici avantajul enorm de a face drumul Lisabona-Chișinău gură-n gară - cu excepția ultimilor kilometri, între Ungheni și Chișinău : de-acolo-ncolo Rușii au schimbat ecartamentul, fiindcă ei sunt morfologic mai lătuți - și la umeri, dar și la pomeți - prin urmare au și picioare mai lungi, labe mai lăboase, suflete lărgoase (mai rusoase), n-ar încăpea aici, în spațiul dintre banchete, carpatodanubian.

Asta fiind situațiunea. La-balcon puteai aluneca, vîntul bătea și jos te dădea - din corcodușă - te-mpușca soțul, ori chiar verișorul ; pe când aici, nefiind urcare, nu e nici cădere, ci viață veșnică. Și rurală.

La satul nostru cel rural întâlnirea se face la portiță - mai întâi pe rimă, abia apoi pe ritm : “Hai, leliță, la portiță,/ Să-i dai lu’ nen-tu guriță !” - și nu doar din necesități de rimă - portiță-guriță-iță-rochiță și-așamaidepartiță, fiindcă asta-i topografia gospodăriei noastre românești : din casă pîn-n ‘liță ți-o face Niță ferfeniță - măi doruleț, măi ! (exemplu de cuvinte care nu spun ceea ce spun, în schimb spun totul), iar ei doi se chiar întîlnesc la portiță; mai rar la pârleaz - din pricină de rimă, cu ce să sune pârleazul : cu breazul? - deși acolo ar fi mai potrivit ‘potrivei-mpreunatice și mult mai comod pentru toată omenirea, mai ales pentru ea, care ține, pe picioarele ei, planeta în sânul naturii, ori că ninge, ori că plouă, ce ne pasă nouă, căci avem o zeghe nouă și te-ai înșelat adineauri când ai pretins că nu din necesități de rimă (nu doar, ai nuanțat), când toată lumea știe : nu există gratuit.

Și dacă măsura-n suflet mi se, Eu pe moment o fac să ți se !

Nu există gratuit decât în ficțiunile fabricate de ficționarii de fabricante, în realitatea cea crudă persoanele joacă un anume rol, pentru a deveni personaje - ascultă-l pe el : are o anume-oarecare-înaintată vîrstă și stăpânește oarecum elementele de bază ale meseriei : nu există, domnule, realitate reală de-o parte, de alta realitate ireală - ci : realitatea care, ea, a fost pusă pe hîrtie - după ce a fost surprinsă imitînd ficțiunea - și realitatea aflată în curs de imitațiune (cu speranța declarată că are să fie trecută pe hîrtie) și Dînsa. Confuz ? Altul, altfel n-avem.

De aici concluzia : la orașul nostru-i ca la satul din care-am plecat, dar ne-am oprit la ma’ala : veșnicie și portiță.

Și când te gândești că, de astă dată, nu arhitectura poartă vina; există și în spațiul nostru dealvaletic și prispalâu : balcoane, atât că li se spune altfel, fiind ele mai aproape de pământ : pridvor, cerdac - ce să mai vorbim de calidor !, însă degeaba decorul inspirat de (de-o pildă) Canaletto, dacă personajul mal, binezisul prim-june și-o zice ; Rică Venturiano, iar pe Julieta-i făr-de voie: Veta.

La noi nu doar Caragiale a obligat realitatea cea reală să-i tragă o imitație - căci ea este grav bolnavă - ci, mult înaintea ei, Budai-Țiganu.

11. 3. 94

2

Are impresia că a uitat ceva.

Ți se pare, așa e toamna : intri la idei și gata fandacsia !

Atât, că azi nu e chiar toamnă, ci dimpotrivă : primăvară-primăvară, vino iar la noi în țară, anotimp al iubirilor vulcanice și al morților de din contra - ai vrut să spui inversul, negativul, prin conul vulcanului, adică inversul erectului. Eh, dac-ai fi și tu un vulcan... Ce trai, neneaco, pe lava babachii, numai într-o erupție am ține-o : 'pinge-ncolo, trage-ncoace, șăz' ghin'sor ș' nu-mi da pace...

Am impresia că ai uitat ceva - bată-te să te bată : uitasem că nu mai țineai minte ce aveai de gând să-ți amintești.

Rămăsese pe interval, cu o mână pe marginea măsuței, cealaltă căutînd în buzunarul hainei : jos, în interior ; sus, la piept...; schimbă mână, cercetează celelalte buzunare, gata-cercetate, însă numai pe-o parte ; partea mâinii. Apoi cu întâia cotrobăiește în al pantalonilor, corespunzătorul ; după care, cu cealaltă mână în corespondentul aceleia - ar fi vrut el să caute și în diagonală, dar asta-i viața : când îmbătrânești, te anchilozești, suplețea o pierzești, încheieturile se fac dureroase la sollicitațiuni tinerești - precum diagonalizarea. Renunță să mai caute și în buzunarul par-

desiului, oricum, nu l-a luat, ca acum să poată spune că l-a lăsat acasă cu tot cu țigări. Asta-i : oricând poți povesti că ai fi făcut, mai ales dres - dacă.

Se afla pe interval, cu șoldul drept sprijinit de dunga mesei, cu mâna stângă prinsă de bara de aluminiu surprinzător de rece pentru un metaloid ca el, deși se pare că-i metal-metal. Ba unul dintre cele mai strălucitoare, cu excepția aripilor heruvimilor (al serafimelor bătînd ușure în rozalindic) și în plus cel mai ușor dintre toate artele : scrumierele din birourile de anchete, la Secu, sunt făcute din foiță de “argint”, din cel cu care, copil fiind, păduri cutreierai, cu dinți de fier veritabili.

Ți-e rău ? Dacă te-ai așeza ?

Nu rău-rău, dar nici bine : din pricina la-curbelor, TGV-urile au cică un mecanism de compensare a centrifugei, dar uite că și ele, săracele, au îmbătrânit înainte de a apuca să fie tinere, ferice.

Dar trenul n-a pornit.

Nu, dar și când o s-o pornească... E mai înțelept s-o iei cu anticipațiunea, ca atunci când vine prezentul și se așează peste fostul viitor, tu să fii gata-pregătit - oricum, obișnuit. În chestia asta sunt două școli ; una zice : când e ger afară și intri la cinema, într-o sală neîncălzită, e bine să te dezbraci de palton, pentru ca, la ieșire, să nu-ți fie frig; cealaltă zice : în sala cu pricina păstrezi paltonul pe tine : de ce să rabzi de frig două ceasuri, în vederea a ce-o să rabzi într-un viitor incert : păi dacă mori în timpul filmului?, dacă treci tu prin ecran și rămâi dincolo, ca personaj ? Nu ? Ba da.

Să mă așez în fotoliu, ca să nu-mi mai fie rău de curbele viitornice ? Să nu te așezi - în fotoliu, aceasta-i întrebarea. Le reproșaseși scriitorilor din țară că scriseseră cărți cu acțiuni și personaje de niciodată, de nicăiri, dar tu ? Eu? Îmi scriu cărțile în Franța, de parc-aș fi la noi, la Mana, de unde am plecat acum cincizeci de ani.

I-a surprins libertatea cu sertarele goale. Acum spun că nici n-aveau nevoie de ceva în sertar, că ei publicaseră cam tot ce era de valoare, cum atât de ardeleneste spune Manolescu.

Pe tine nu a avut cum să te surprindă libertatea, te-a surprins surprinderea lor în fața ei, precum și repeziciunea cu care mulți dintre buni, mereu plângîndu-se de restaurația comunistă, trudesec cu folos la restaurația culturală.

Să te pui jos și să decedezi, vorba lui Guliman.

Muşamaua veritabilă şi garantată scârţâi cumplit. Şi de ruşine. Din fericire nu se afla nimeni prin preajmă să auză zgomotul uşor confundabil. Asta-i viaţa : ne ruşinăm-foc de o confuzie, de un fleac (deşi nu-i deloc fleac să-ţi scape-o băşină-n plină plină), dar nu roşim, nu ne ruşinăm de fapte rele, de minciuni în primul rând.

Muşamaua dracului : pârţâie la cea mai neînsemnată adiere, dar începe a nu mai fi de nefăcut - asta se cheamă banalizare. Dacă ar fi rămas singur, primul zgomot ar fi fost un ruşinos băş' în lume ; al doilea ar fi derutat : În poartă oare cine bate ?, însă începînd de la al treilea n-ar mai fi fost perceput ca act de nefăcut în public, ci doar ca ceva neplăcut, desigur, dar adânc natural - ca minciuna la români.

Ar fi trebuit să te gîndeşti să iei o pernă, ai fi pus-o pe 'şamaua 'şinoasă şi nu s-ar mai fi 'şit.

Să umbli cu pernă în servietă. Sau la subţioară - «'Cotro, voinice ?» să te-ntrebe voinicele-ntâlnicele-n cale, iar tu, indiferent (numai aşa le cucereşti fulgerător): «Eah, la Al Treilea Război Mondial, frumoaselor de picaselor !» - bine-bine, dar cu calul ce-ai avut ? Aaa, cu pernă umplută cu coamă de cal : am pus-o sub cur, peste şa. Să fie. Căci nu se ştie - ce va să fie/vie.

Da, însă dacă ar fi luat pernă de-acas', deşi n-are aşa ceva (în minus cu gaură-n mijloc, cică aşa e ergonomic), ar fi însemnat că acceptă îmbătrânirea. N-o acceptă, acceptă faptul că, da, domnule, când eşti tânăr şi la crup turat, cum zic versurile cezăreşti, nu-ţi pasă că muşamaua naturală scârţâie au ba ; că pielea artificială autentică garantată îţi umezeşte, ba de-a dreptul udă cur-curatul cezaro-ivănesc, însă când începi a declinare, nu mai ai scăpare - şi-ţi foarte păşare.

Au trecut - ia să vedem : din august 77, abia şaptesprezece ani de la călătoria pe-o frunză de muşama, de la Bucureşti la Constanţa ; nu se poate spune că muşamaua noastră, carpată, e mai puţin neruşinată decât ceastălaltă francă, iar atunci, fiind august (de băragan !), era mult mai cald, deci mai asudat omul şi-al său pedestal, cel aflat în contact cu bancheta flatuloasă - ei bine : ce s-a schimbat ? Fireşte, locul, dar acesta nu are marea importanţă pe care-o are locul-în-timp, fiindcă nu se întreabă : Când ?, ci : La ce vîrstă?

Atunci, deşi eram după doar şase săptămîni după liberarea de la Raho-va, numai că nu umblam în patru labe, de chimizat,

drogat ce fusesem - atunci, zic, eram o persoană nițel, ca să spunem așa, bolnavă. Pe când acum-aici, sânt de-a dreptul prea bătrân ! - și ce contează că n-am să împlinesc șaizeci de ani decât încolo, peste un an și jumătate, dacă totul spârțâie-n mine.

Probabil ca o compensațiune, mă gândesc cu nesfârșită pohtă la găinăreasa cea suavă de la Lătești. Acum ? Nu, mai dincolo.

A, da, ți-ai amintit ce uitaseși : să te duci miercuri, la 17,30 pe rue d'Ulm, la băieții ceia. Când, în cele din urmă am acceptat, am zis : «Vin, dar nu pentru o conferință, ci pentru un dialog. Despre memorie...» Zis și făcut - românește : telefonează Doicescu și mă întreabă dacă dau o conferință la Ecole Normale Supérieure, cu tema “comunismul în România”... Am nimerit ca orbul Brăila : eu spun că vorbesc despre *memorie*, băieții noștri - schimbul de mâine, nu ? - *ei uită*, spun : dialog... De nu și-ar uita, pe cine știe unde, nădragii.

Asta-i cu memoria : n-am uitat-o. N-ai uitat nimic, doar te-alinți. Bine, n-am uitat, dar ce spun miercuri la “conferință” : că ei, junii-tineri sunt produsul pur al părinților lor, cei care-au uitat și cum îi cheamă, numai să nu sufere ei de “consecințe politice” ? Nu ai obiceiul să oftezi: «E-he, pe timpul meu...», «Când eram de vârsta ta...» - acum însă n-ar strica dacă le-ai spune ce făceai tu, la vârsta lor - nu atât închisoare și déo, cât... memoricultură.

Da, însă nu erai conștient de asta, nu o făceai deliberat.

Da ? Atunci de ce le spuneam anchetatorilor, lui Goiciu, lui Istrate, lui Șomlea de la Gherla, bestiei de Livescu de la Lătești : «Lasă, lasă, te țin eu minte. Te neuit eu...Te pun eu într-o carte!»?

Adevărat - și rezultatul ? Tu ții minte, pui pe hârtie, ba chiar scoți o carte, cinci, cincisprezece - ei și ? Îți imaginezi că, de pildă Livescu ori Țârlea ori Pleșiță, citind o carte de-a ta, are să accepte că lui îi vorbești ? Că pe el îl arăți cu degetul ? Cum să accepte un ins care a schilodit, a ucis oameni, că acțiunea lui a fost “greșită”, când, păstrînd proporțiile, Breban nu mai ținea minte, în 1973 (după lansarea Îngerului de ghips) că, până în vara lui 1971, când plecase la Cannes și plecat fusese, față de subalternii de la *România literară*, se purtase ca un măgar - norocul lui : absenta Țepeneag, prietenul care, de la o zi la alta avea să afle pe spinarea lui ce înseamnă să devină “Nicolae” șef...?

Tu nu uiți - ei și ? Tu ești excepția - ceilalți, fie au chiar uitat, ca să se protejeze, fie au uitat ca să supraviețuiască - răul de ieri fiind și azi șef - iar răii, măgarii, ca Breban, profită de oroarea pe

care o au toți trăitorii față de turnătorie (chiar și turnătorii - oroa-re trăgînd spre frică: dacă au să fie descoperiți...?) și bagă sub același acoperiș al frazei, al propozițiunii denunțul mizerabil cu salutara denunțare publică a relelor unui rău notoriu. Deci, dacă tu ai spus că Breban era ceaușist fioros și, ca membru al C.C., activist feroce, el se apără, pretinzînd că... l-ai turnat - deci răul ești tu !

Că tot sîntem la Breban : după decembrie 89, primul atac al lui a fost în *Contemporanul*, prin mai-iunie 1990 : acolo scria că ai avut nevoie de o întreagă carte (vorbea de **Bonifacia** - nu apăruse încă în românește, o va fi citit în franțuzește, ori i-o fi povestit Țepeneag), ca să-l calomniezi pe bietul Ivasiuc, pretin-zînd că a dat despre tine declarații-caracterizări la Securitate. Diversiune de tip raional : pentru a evita să vorbească de altă carte, tocmai apărută, la Liiceanu, **Culoarea curcubeului** (el o cunoștea, nu doar din 79, când apăruse în franțuzește, la Seuil, ci din primăvara lui 77, din fragmentele, în nemțește publicate în *Der Spiegel*, unde portretul lui ieșea destul de șifonat), în bună tradiție provincialo-comunistă, el sare în apărarea altcuiva - și nu a oricui (și nu oricum) ci a unui... mort. Pentru ca tu să fii de la început descalificat - pentru profanare de cadavre, cunoscut fiind cultul morților la ai noștri ca breazii !

În acel moment m-a încercat un simțămînt de compasiune pentru Breban : Săracul, la ce diversiuni grosolane recurge el... - fiind sigur că se va observa ața-albă ca odgonul...

Ce iluzie, ce eroare ! Toată-lumea l-a crezut pe Breban - așa cum îl crezuse și între 1965 și 1970 când apăra doctrina comu-nistă ; cum l-a crezut când era ceaușist până-n măduva oaselor ; cum l-a crezut când făcea marxism “tânăr” în presă - cu osebite în moșia dată de partid, *România literară* - dimpreună cu suavul Nichita Stănescu, cu lucidul Matei Călinescu, cu eferescentul Sașa Ivasiuc, ba chiar și cu blîndul Cezar Baltag.

Așadar, tu ai fost pus la zid, fiindcă îndrăzniseși să acuzi un mort de colaborare cu Securitatea - dealtfel notorie, doar n-or să pretindă azi Manolescu, Breban că nu “simțiseră” nimic la băiatul Sașa. Privirile “opinie publice” urmăriseră degetul lui Breban indicînd Bonifacia - nu **Culoarea curcubeului** proaspăt apărută - și încă netopită de Liiceanu..., abătînd de la sine o eventuala dez-batere - la un decedat.

Făcînd asta, Breban, pe de o parte ştia : “opinia” cititoare a *Contemporanului* - şi nu doar - are acelaşi, dar exact acelaşi mecanism de gândire şi de apărare ca şi el, emiţătorul semnalului. Indignîndu-se de “tratamentul” aplicat lui Ivasiuc, Breban nu se îngrijea defel de imaginea lui Saşa în posteritate, ci : pe de o parte îi rătăcea pe cei ce încă nu se rătăciseră de bună voie şi nesiliţi de nimeni, pe de alta, arătîndu-l pe bietul Saşa, îi implica pe toţi ceilalţi (începînd cu sine) :

«Cu toţii am colaborat - mai mult sau mai puţin...», cum avea să-i scape la Slobozia, în 1993.

Asta a fost prima parte a mesajului brebanesc adresat mediului înconjurător (bine : maselor largi de cititori de la oraşe şi sate), a doua parte fiind asta :

«Denigratorul unui mort e în stare să vă acuze şi pe voi, pe fiecare de colaborare cu Securitatea - deci să nu-l credem, să nu-l acceptăm de la bun început ! - cine ştie ce are să mai spună despre noi, crema naţiei...»

A vrut să spună că şi asta s-a-ntîmplat tot din pricina amneziei.

Aşa ai vrut. Cu puţin efort orice se poate explica - prin amnezie.

Dar nu trebuie. Ar fi prea facil. Nu, nu se explică - numai prin.

22. 3. 94.

3

Are impresia că a uitat ceva. Certitudinea. A uitat şi ce uitase - adineauri îi stătea pe limbă, i-a fugit, ori s-a acoperit de uitare, de colb, de iarbă, de fân, în şură - ceva.

Ceva - s-ar putea să fie un fleac, un bagatel, o nimica-toată - în care caz, de ce-şi va fi făcînd inimă rea ? Atunci când are să-şi aducă aminte ce uitase acum, are să fie prea târziu pentru acel ceva - dar pentru sine ? Nimic nu e prea târziu pentru totul e prea târziu, pentru...

Nu, n-a uitat și asta : pentruce-ul, însă i-a venit, i-a revenit ca o maximă, ca o mai degrabă lozincă - figurînd printre cusăturile gazdei de la Doi Mai : lipoveni, prin ginere vaporeni, dar avînd "tablouri" ardelenesti din cele brodate pe pânză ; în general bucătăriile casei erau prezentate - încăperea, plîta, bufetul, masa, scaunele avînd perspective dintre cele mai năuce, cășe - acum li se spune : naive..., fiecare cu câte o înțelepciune, scrisă din ac, citeț: "Gospodina harnică face mâncare gustoasă", "Ora mesei se apropie", "Unde-i armonie acolo-i și iubire". Pe el îl fixase atunci îl obseda acum apoftegmatica : "Niciodată nu e prea târziu".

Nu, nu : niciodată. Făr', cum zice Ardeleanul, totdeauna.

De mirare că ai noștri consăngeni, majoritar născuți, crescuți, ascunși la munte, avînd deviza : "Apa trece, pietrele rămân", se au în vedere numai pe ei, pietroaiele (demult prefăcute în nisip) și nu țin seama de (s)curgerea apei timpului. Ca și cum apa aceea n-ar curge, ar sta, stagna, băhlită, baltă-mputită, mlaștină puturozită. Dacă așa este, atunci nici "rezistența" pietrei-românești nu e cea care ar vrea să fie, adică lăsarea furtunii (năvalei) să treacă, tu făcîndu-te ghem, grămăjoară, moviliță - piatră.

Și trenul ăsta care nu mai.

Și trenul ăsta care. Vorba fiind, mai departe, de niciodată (nu-i prea târziu. Ba da, ba da. Când consăngeanul se simte ncolțit (totdeauna - și niciodată !), dă fuga să se adăpostească sub poala răsăritenismului, a atemporalității, pretinzînd că ordinea în care timpul acela curge (totuși) nu are importanță - dar fulgerător capătă importanță când vine vorba despre sine : acronia devine autocronie curată (în fapt, la unii : curat-murdară), istoria generală începînd, fără greș, cu istoria personală, ca să nu-l uite pe prietenul Mihnea Berindei, în iarna lui 88, la televiziunea franceză, cu fata Doinei Cornea : drepturile omului începuseră odată cu mama fiicei (prin 86) și se sfârșiseră în apoteoză, pe platou, cu fata mamei... ; să nu-l uite - cum să-l uite ? - pe nesfârșitul Mircea Dinescu : rezistența scriitorilor români începuse în primăvara lui 89, cu el, Dinescu și se încheiase la nădragi, odată cu el, pe tanchetă, în 22 decembrie același an.

Cum reacționează Românul mai-sus-de-mediul la cele spuse de tine :

«Se poate, domnule, te legi până și de Doina Cornea, o sfântă? Nu se face să aduci vorba de copiii și de nevasta lui Dinescu - orișicâtuși, locuiau la subsol...- și dumneata...»

Și eu/ Și tu/ Și el (și ea)... E-he ! Totdeauna e prea-târziu cu confărtații. Prea târziu pentru ce n-ai făcut la timp. În asta e ca vânătoarea : dacă n-ai tras în secunda asta, degeaba tragi în următoarea - sau poimarți (că n-or fi intrat zilele-n sac !); doar dacă-ți place să tragi de dorul lelii ; ca s-auzi codrul cum sună, vorba pădurețului.

Nu, nu uitasem Piața Universității (ci altceva), dar dacă tot a venit vorba... La timpul acela el spusese, scrisese cuvinte de laudă la adresa “fenomenului”, din același sentiment din care nu spusese-scrisese ce credea despre Câmpeanu, despre Rațiu, de pildă : observațiilor personale li se pune surdină, chiar căluș, la caz de mare-bucurie-națională-mare (purtînd mândră pseudonimul : “Revoluție”) ; în 1990 (din iarnă până în iarnă) era încă activist culturalist, în continuarea șvungului imprimat mult după ce Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, precum partidul nostru drag și care niciodată nu se înșeală, o coteau la dreapta, la stînga, după facultăți, vorba lui Moromete, ca în anecdota cu deviaționismul ; pe-atunci nu vorbea de rău chiar tot ce i se arăta în toată plinătatea : rău ; dacă era (cam) bun, vorba cutăruia, spunea, iar dacă era doar pe jumătate bun - deci : pe cealaltă jumătate : rău - spunea numai bunul ce rămânea... De atunci a trecut vreme, el nu și-a schimbat părerea, ci numai atitudinea față de propria-i părere. Înainte de decembrie 89, credințele sale erau doar crezute, nu totdeauna exprimate ; după aceea, nemaigăsind nici un motiv să-și menajeze compatrioții, a început a și rosti ceea ce gândea.

Piața Universității, în mare, a fost alcătuită din două părți, emisfere, jumătăți, gemene : pe de-o parte tineretul - imaculat, inocent, ignorant - dar setos de a afla, de a face, de a se dedica : pe de alta bătrînetul (la români, cam de pe la douăzeciși cinci de ani) : ignar, păcătos, murdar. Și, curcubeu (pe sub pămînt), securetul - de ambe sexe, de ambe uniforme (chiar în țivil) - dar încă neasigurat de cuvintele tovarăului scriitor Buzura : “Fără violență!”, temîndu-se încă de o posibilă pedeapsă, deci făcînd totul pentru ca aceea să nu vină.

Punctul de ruptură între primele două categorii : balconul. Acolo urcau și vorbeau (mulțimii) și câte doi-trei tineri curați, însă nostimada (jalea !) : monopolizau microfonul bătrîne gloabe colaboraționiste care-și pregăteau o pensioară, activiști de totdeauna ce-și întorseseră rubașca - ce conta că nu aveau ce spune: măcinau vorbe-vorbe, așa cum înainte lălăiau în ședințe despre

partid, socialism, culmile cela mai mărețe, acum se rosteau despre anticomunism, despre antisocialism - despre culmile mărețe... Și atâția și atâția care ar fi trebuit să fie alungați cu biciul din templul balconului - precum călugărul ceaușist Ioan Alexandru : acest juncan fără de rușine pune lumea să îngenunchieze, când oamenii tocmai de îngenunchiere erau sătui - dar, români fiind, și mai ales simțind ei pe căciulă o sumă de muște, se puneau în genunchi, trăgînd cu coada ochiului, să-i înregistreze și să-i toarne pe cei ce nu o făceau... E-he, Piața Universității : ce amestec de candoare și de putoare, de angelism și de colaboraționism (dar securism?)...; ce trambulină pentru eternii târători prin șanțuri la vreme de război, dar bravi urcători la balcon când a fost vorba să se dea plăcinte... Și degeaba te întrebai : ce făcuseră, ce ziseseră, tare, înainte de 22 decembrie indivizi ca Liiceanu, Blandiana, Constantinescu, Zoe Petre - analfabeții care ascultau cu gurile căscate și lacrima în ochi se recunoșteau, cu toții, în toți "vorbitorii" : nici ei nu mișcaseră în front, nici ei nu deschiseseră gura măcar cât să zică : «Au !», când ciomagul de stat și de partid îi otânjea în cap, în cap, în cap.

E-he, Piața Universității - Piața Amneziei Naționale, Piața-Ndependenti, unde se pupau și-și dădeau iertare (ortodoxă, nu altfel !) călăi cu victime, victime-victime cu victime-călăi - ca într-un Pitești în aer liber... Zăpăceala generală era atât de bine orchestrată, exploatată, pusă la treabă, încât amnezia colectivă domnea, triumfalnică : oamenii nu-și mai aduceau aminte ce fuse în trecut, ce fuseseră ei până mai alaltăieri și, după obiceiul carpatodanubian, se bătuseră singuri în cuie în prezentul românesc : cel perpetuu. Dacă veșnicia s-a născut la sat, când satul a ajuns, în sfârșit, la oraș (sătenizînd, după modelul slav, orice târg, urbe, cetate) - a devenit prezent-veșnic. Și animal.

Și trenul cela care nu mai, odată !

A, nu : trenul nu se șterge, nu se uită. Mai ales că, acum 50 ani (cincizeci !) am făcut cunoștință cu el în gara Chișinău și nu ne-am mai despărțit decât în '77, ceee ce dă exact 33 ani de conviețuire pașnică ; și afumată ; și grețos-sfâșietoare, chiar dacă nu mai umblă cărbunoasele-fumegoasele. Oricum, în martie 1944 am pornit în refugiu și, ca să nu las butadele ne-'tadate : n-am ajuns nici azi, după o jumătate de veac, la un liman ; la o acasă ; la o țară a mea.

Doar dacă trenul ăsta, din final, mă duce, mă re-duce, mă întoarce acasă.

Multe, mult am uitat - și fulgerător - în această așteptare de plecare a trenului, asta însă, nu : dacă acest tren pornește spre undeva, ajunge nicăiri, acolo unde nu-i nici durere, nici întristare, nici... Vorbă să fie : dacă-i nicăiri, atunci e nimica. Deci și niciodată...

Ceea ce nu înseamnă că.

Ceea ce înseamnă că la balconul Universității, dacă a fost o premieră, aceea nu a privit tineretul (încă o dată : inocent, imaculat și analfabet), ci același bătrânet : el a exersat, la oral (mai degrabă : vocal) proba pe care-și imagina că o dă, cu succes - cum, făcând jurnalistică și politică, credea că dă și proba scrisă. Iluzie : explica altora ceea ce el nu știuse, nu știa în acel moment și nici n-avea chef să învețe, pentru viitor - exemplele cele mai săritoare-n ochi : Manolescu, Blandiana, Adameșteana - să nu cumva să fie uitat Marele Doinaș. Imensul Șt. Aug., chiar de nu are o publicație a lui, este director onorific la vreo cinci periodice, publică peste tot - și cu *Dilema* zece. Nemăsuratul Doinaș publică oriunde, orice, oricât, numai ca să-și facă datoria față de patrie ; și față de PNT ; și față de *Dilemă* - de-aceea a și intrat în Academie, alături de Bărlă ; în Senat, umăr-la-umăr cu Păunescu și cu V.C. Tudorescu.

Și ia mai dă-i în! De cugetători politicienești (Manolescu, - n țara orbilor - da, dar el măcar știe unde să nu pună virgula) ; de directori de inconștiințe : Liiceanu ; de rezistenți prin arpagicul-tură : Blandiana. Ce să mai zicem de Pleșu. Că zice și singur.

Înainte vorbeau și scriau (și gândeau) în cod - despre nimica; acum vorbesc, și scriu (fără să gândească) - în clar, tot despre nimica.

Mi-am adus aminte ! Știu ce am uitat : că uitasem ! Dar ce ?

Asta-i altă întrebare și probabil ceva foarte important. Vital. Sigur un fleac, numai mărunțișurile se uită repede. Și propriile păcate. Să fie vreo porcărie făcută cuiva și, ca să mă protejez, uit? Ia să văz. Dar pe astea le țin minte ; deși sunt multe al dracului, nu-mi uit eu măgăriile proprii.

Ce anume uităm ? Nu : Ce anume uit eu ? Imagini, senzații, stări? - ei, da : afectele au, totuși memorie - sau poate cuvinte(le)?

Da, mai degrabă. Ceea ce duce, medicalmente, la afazie. Și nu e bine așa, nu cu : sau - ci cu și, astfel : uit și cutare și cutare

și cutare... și cuvintele, chiar dacă de cele mai multe ori prin cuvinte evoc, provoc o stare, o imagine îngropată-n. Și de ce : chiar-dacă ? Sântem făcuți din cuvânt - din cuvânt am ieșit, în cuvânt ne întoarcem (ne prefacem), nu e frumos spus ? Și adevărat ?

Deși. Deși-s cam multe, cuvintele. Multe cuvinte folosim, cu precădere când trebuie să tăcem. Prea multe, de parc-am fi cu toții personaje din Caragiale, astfel dovedind că existăm : vorbind, vorbind, vorbind. Ce fac în momentul de față : crezînd că dacă vorbesc-vorbesc-vorbesc, am să împruținez cuvintele, am să des-vorbesc vorbele, atunci Raiul are să coboare pe pământ : în tăcere. În liniște - și era seară.

Ce-ar fi fost dacă Adam ar fi fost mut ? Probabil nu cine știe ce noutate, chiar de-ar fi fost prima, pentru-ntâia oară. Cu adevărat nouă: Eva. Vreau să spun : Eva în sine, nu raportată la cuvânt, am impresia că femeia nu vorbește în Facere ; ea face, de vorbit, macină Adam, ca omul ; năcăjât. Ba de una, ba de alta, ba de niciuna. De vorbit limpede vorbește Șarpele ; că ia luați, ia poftiți, ia gustați ! Și bine-nțeleș, Dumnezeu : îi ceartă, îi bruftuluie, le cere socoteală, îi blestemă - și-i dă pe poart-afar' din.

Deci așa am început-o noi, urmașii Evei : prin păcat ; trași-împinși în el, din el - de diavol.

Dar dacă, în fapt, cuvântul nu-i de la Dumnezeu, ci de la Satana? Adevărat, Dumnezeu a făcut lumea prin cuvânt, iar contrariatorul Lui o des-face ; zilnic ; tot prin cuvânt - nu se spune : fiecare pasăre pe cântecul ei piere? Bine, nu se zice, zic eu - nu e binezis ? Cuvântul nu se lasă de tot, cu totul, nici -făcut, nici desfăcut - el nu face nazuri : că să vezi, că acum nu se poate, dar mâine, cam tot pe la ora asta, dac-am încerca, dar nu de-aici, de mai încolo...

Iar dacă se adeverește că Diavolul cel rău a făcut cuvântul, atunci nu mai e decât un pas până la afirma că tot el a făcut muzica cea bună ! Sincer: bănuiam ceva. Auzisem vorbindu-se, șoptindu-se, cu ochiul făcîndu-mi-se - însă la început n-am putut crede : cum să accepți că nevastă-ta-i capră ? Dar șoaptele din jur adunîndu-se, bănuielile mele umflîndu-se, un strop de compasiune anunțîndu-se, am cedat ; și am semnat : da, domnule, muzica asta... Și când te gîndești că eu - ce bou! Nu cred că ar fi mare nenorocire, dar uimire rămîne. Cum așa : să se isprăvească o dată pentru totdeauna cu îngerașii de pe păreți și din chipuri, ba cu

harpe, ba cu viole, ba cu trombe, ba cântînd cu glasuri (înger-ești!)? În locul lor punînd, ca într-o altă epurare-expropriere-evacuare : drăculeți cu epoleți, înarmați cu goarne pionierești și melitărești ? Sau doar adăugăm îngerășilor primi, ca mieilor păunești, cornițe și codițe și copite, apoi le funinginem aripioarele ?

Deși... Dacă mă gândesc bine, până și eu aveam îndoieli în privința curăției muzicii - atunci când, în perioada Războiului din Coreea, la Sibiu, ascultam muzică, în sfârșit, adevărată, la Telefunkenul Emiliei și abia când mă întorceam la internat, după ce trecem șina tramvaiului, parcă mă trezeam, parcă luam știre de un păcat, parcă înțelegeam că în muzică fusesem sub vrajă, sub farmec - sub farmecele vrăjitoarești ale muzicii. Atunci cred că ziceam că muzica (asta !) e o Lethe (iar dacă nu, zic acum) ; cu muzica asta ieși din timp și ieși din timpurile gramaticale, atât de natural-necesare mie care, fără trecut, n-aș avea prezent, darmita viitor de aur...

Da, da, da. Diavol sau ba, sigur : drog. Desigur, există și îmbătare-cu-vorbe ; și beție-de-cuvinte - la unii, la uneori și numai în mari cantități cuvintele provoacă beție. Pe când cu muzica lucrurile stau cu totul altfel.

Vor fi știut ce vor fi știut Arabii de au considerat toate instrumentele muzicale (cu o excepție, guzla) drept diavolești. Nu e de mirare : ei și pe femeie o cred făptură diavolească - însă nu și amorul trupestu. Deci, nu și muzica.

În acest secol scos din țâțâni și re-pus de-a-n curulea, cei care s-au angajat (aș fi pus ghilimele, mi-am adus aminte că nu mai trebuie să le folosesc, măcar aici) au fost, majoritar, scriitori. Privind Europa, mai degrabă la stînga decât la dreapta (cu excepția României dintre cele două războaie). Scriitori și asimilați : jurnaliști, politologi (oh, unde-s ghilimelele de anțărt?); oameni de teatru, de cinema - deci tot lucrători- cu-cuvîntul. Dintre artiști-artiști, mai activi plasticienii decât muzicienii - ei, de ce ?!, eu cunosc un singur compozitor care să se fi arătat sensibil și la ceilalți, dar și acela : inginer, și, deși grec, total lipsit de simț (muzical) : Xenakis.

De ce ? Probabil tot în raportul cu cuvîntul se află răspunsul.

Să zicem așa : pictorul, sculptorul când lucrează lucrul lor, au ocupate mâinile și ochii - gura le e slobodă, deci ei pot vorbi cu alții, ori cu sine, pot să-și povestească ceva (altceva), să emită

doar silabe, să mângâie, mai cu seamă să înjure. Și lucrul le merge (sau nu le merge -nu din pricina cuvântului la care s-au dedat, ci din cu totul altele).

23. 3. 94

4

A uitat ceva - sigur ai uitat ceva important - trenule, mașină mică, ce-am uitat, de-mi frunza pică ? Ce altceva decât.

Dacă azi se împlinesc 50 ani de când am plecat în refugiu (vezi : n-am spus : am venit în refugiu), atunci se împlinesc 15 ani și jumătate de când am fost la Constanța pentru ultima oară-n viață. Cu trenul ! Și se-implinesc 30 - și de toamne-primăveri de iarnă de când o am cunoscut pre ea. Din păcate nu și ca-n Biblie. Sau mai știi : de-aceea n-am uitat, n-am uitat-o, n-am.

Acum i-aș putea spune : Lolita. Atunci nu știam cine-i Lolita; nici Nabokov. E-he : câte de puține știam atunci - dar esențiale ! Am zis că acum i-aș zice Lolita, deși acolo mai exista Lala-Generală ; ca să fiu drăguț măcar o dată-n viață, îi zic, deci : Angel Radios - cu doar o umbră de Venturiano, în rest : sinceritate ; și admirație. Alteori îi spun : Ângela Radioasa - atunci când obiectul e mai degrabă de sex dulce ; tot așa când îi spun : Îngerica...

Ca să ajung până la ea trebuia mai întâi să pătrund prin gardul de sârmă ghimpată. Să-mi introduc numai mâna. Să i-o, cât să facem schimbul, trocul, trampa : uite, eu îți dau ție ficat de cal, uite, tu îmi dai mie ouă (de găină). Când îți dau, când (îți) iau, ni se ating mâinile, prin sârmă ; uneori chiar și când n-avem nimica de, decât cuvinte și priviri.

În câteva rânduri, acolo, la gard, în zăpadă până-n genunchi, am știut că timpul se oprește ; că își suspendă zborul, cum atât de clasic se exprimă literatorii universali.

Asta mă face și pe mine să-mi suspend zborul pe deasupra sublimei găinărese, să mă-ntorc la nu mai puțin desăvârșeta Geta Dimiseta : de curând i-a spus cuiva care o întrebase dacă ea, directoare de editură, ar mai publica o carte de-a mea. Și ea :

«Dar când era în țară, el se juca numai cu Gabriela, dar Gabriela, când el venea pe la editură, de frică, se ascundea în closet. Numai eu stăteam de vorbă cu el - și el se juca numai cu Gabriela...»

Câte n-ar fi de spus despre o singură frază getă, cuprinzând mai multe neadevăruri ! Unu : nu numai eu stăteam de vorbă, la editură (Cartea românească), cu Geta - dar cu toți cei pe care-i întâlneam. Adevărat : mai bucuros schimbam cuvinte cu Magdalena Bedrosian, decât cu Mircea Ciobanu ; cu Paleologu, da, mai puțin cu Sorin Mărculescu ; doi : câtă vreme am frecventat Cartea românească (ultima oară i-am călcat pragul în martie 77, când a apărut traducerea din Balzac), Gabriela era la altă editură, nu putea să se ascundă la vederea mea, dincoace, avea ea alte slăbiciuni, alte frici...

Asta-i boala, mania, tara de care sunt atinși Românii. O constataseam în vara-toamna lui 89, la eseistul proaspăt israelian ; nu-i găsisem un nume ; apoi, după evenimentele din decembrie, după conferința de presă a lui Dinescu de la FNAC, îi spuseseam (de fapt, Cristovici fusese primul) : autocronie. Adică ideea poetică : timpul general (i se mai spune : istorie...) începe cu timpul individual - și se sfârșește cu acela. Ceea ce mi-a dezvăluit Geta Batracianeta este complementară primei și tot de la timp i se trage.

Românii din România ultimilor 15 ani (pun pragul în 1977, nu doar pentru că atunci am plecat eu din țară și deci am fost scutit de reeducarea-prin-timp), Românii, zic, nu văd timpul, nu-l percep corect, în primul rând nu realizează succesiunea lui. Pentru ei trecutul este nediferențiat - deci aplatizat, deci... simultaneizat: pentru ei, de pildă, momentul 77 “va fi fost” după momentul 68 - ceea ce nu-i foarte sigur și, la urma urmei, nu-i deloc important - dar “va fi fost” și înainte”, ei și ?, la ce slujește precizarea ? Această incapacitate (nu născută, ci făcută, căpătată, autoconstruită - de aici: autocronia), chiar dacă e percepută, nu e luată în seamă, în serios, cu atât mai puțin considerată ca un defect. Nerealizând succesiunea în timp, ei nu fac legături între cauză și efect - pentru că, fatal, mai întâi a fost cauza...

Mai știi : citind ei în vreun almanah că veșnicia s-a născut la sat(ul românesc), ce și-or fi zis : «Ia hai să fim noi ca la Evanghelia lui Lucian cel Blag’ ; eterni...», astfel n-au mai avut nevoie să știe cum și cu ce se mănâncă timpul, iar din trecut,

“adâncimea” lui, efectul de perspectivă.

Când G. Călinescu zicea de români că alcătuiesc o rasă bătrână, se va fi gândit și la faptul că Românii tratează timpul cum tratau Egiptenii spațiul : necunoscînd “adâncimea”, aplatizau câmpul, aglutinau planurile ; nestăpânind perspectiva, prezentau personaje (altfel simpatice) mergînd, de pildă, de la dreapta la stînga cu umărul drept înaintea, cu stîngul în urmă.

Asta-i cu veșnicia la român : umblă cu umărul drept în față. Cam ca Geta Naidineta. Eh, pe cînd Angela-Găinărela...

Șefă îi era Sica. O olteancă, liberă și ea, aciuată într-o casă de sârb, reîntors la el, în Banat. Sica era neagră, plină de mustăți (i le cunoșteam pe toate, aveam și eu păcate ale tinereții). De o frumusețe din aceea țapănă, ghionturoasă, colțuroasă, cu noduri : de o belețe cuburi-cuburi. Când ne-am avut bine (o dată - gata !, n-am rezistat la reluare), am fost sigur că greșisem adresa : în loc de muiere, fie aceea și brigadieră la găini, îmi băgasem în așternut un sac plin cu pavele - dar vii, pietroaiele, ai fi zis nește țestoase : și măci-nătoare, cu tot cu pene ! Când străbătea satul (i se întâmpla, altfel nu se atingea, pe lumină, de noi, bandiții politici, ea, membrana), în straie de sărbă-toare, Sica arăta ca o văduvă de mafiot viu, în căutare de dușmani de moarte : să pună laba pe ei, să-i puie jos și să le pule ea o puță ! După prima oară, ca să nu mai fie o alta, am pretextat că am blenoragie. «De la mine-o ai», zice Sica, «de-acu tot nu mai contează a câtălea - fă-te-ncoa, să ți-o-nfirip !» I-am zis că aș vrea să mi-o, dar mă doare/tare (fleac, o blenoragie cinstită pe lângă concasajul Sicăi cea tîncioasă; și flocioasă). M-a lăsat să răsuflu - zice : «Azi îți dau liber...», însă trăiam cu spaima-n sân. Nu mă temeam de Anghel, miliționerul, nici chiar de Livescu, cel sec ; de Sica-Seaca, da : că dă peste mine cu agregatul ; că mă vede stînd de vorbă, îndelicat, la pârleazul sârmei ghimpate, cu alta, unde mai pui că aceea era și blondă și neblănoasă și tinerică și subțirică - și subalternă...

Brigadiera Sica Sictirete (nu putea avea alt nume) îi era șefă, la găini și doamnei Nadia Russo, celebra aviatore. “Doamna Nadia” cum îi ziceau liberii fusese - și încă mai era - femeie frumoasă. Făcuse multă pușcărie, pe dinafară arăta a se fi prezer-vat, numai Dumnezeu știind cum îi vor fi fost înăuntrurile. Cu doamna Russo aveam relații de doar bună-ziua, fiindcă mereu mă tachina cu “duduile” mele : cutare găinăreasă, cutare boarfă din Gara Fetești, cutare vagaboandă de la secția Baracă... Sperasem

că aventura mea cu Sica - în fapt, a ei cu mine - are să rămână neștiută. Ți-ai găsit ! : a doua zi madam Russo mă întreabă, la lucru, prin gard : «Cum a decurs ciocnirea cu locomotiva ? Observ că te-a și sărutat pe gură...», la mutra mea nedumerită, întrebătoare, a explicat : «Profilul ți-a devenit concav, ca luna mâncată de vârcolaca Sicăi, betoniera...»

A dracu', madam Russo ! Las', că și betoniera : n-o putea înghiți pe-aviatoare - mă auzise salutînd-o și-mi reproșase : «Că de ce nu-mi dai și mie bunăziua cu "Săru-mâna, doamnă", ce eu nu-s om ? Că, ce : oar' mâinile ei miroase-a iasomie, nu tot a găinaț din câmpu muncii ca-ale mele ?» Bălmă-jisem : «Cu ea nu m-am culcat, de asta-i sărut doar mâinile, cu vorbe, nu de-adevăratelea...» - îmi era frică de olteancă, mințeam ca un copil. «Așea e nacafaua pe la voi, pe la politici ?» accentua ea ca pe la Segarcea. «Așa să fie, da' ia zi : noi când ne mai 'contrăm nițel, ca-nceput să mă doaie crieri' dă stătută ce-s...?» Ajuns aici, prindeam curaj - îmi dădea mâna : «Nu mai spune, stătuto ! Au văzut băieții cum îți intrau șefii în Grupul Social, în frunte cu inginerul Teo Dorescu : când urcau cele cinci trepte, erau pe două picioare ; când coborau : în patru labe - ce le faci tu, maică : îi ronțai și-i scuipi ca pe semintele de floarea soarelui ?» (mă prefăceam că nu am și eu o personală experiență). Noroc că Sica nu era atentă la subtilități : «Ce să fac, dacă nu ține și ei la purtare... De le-ai vedea puțica... Uite-atâtica...» arăta ultima falangă a degetului mic cu unghia degetului mare. «Nici p-o măsea, de să zici...» - și era serioasă, brigadieroasă.

Tot speram să mă liberez la termen, să scap și de ea - mi-au prelungit deo-ul cu încă 24 luni, în schimb au mutat-o pe Sica la altă fermă. Drept care, liberat, am putut sta la gard cu asta mică.

Înainte de gardul dintre cele două secții ale fermei, era ferma propriu-zisă. În fapt, noi "ăia cu caii" aparțineam de secția găini - deși carnea cailor era dată și la porci. Mai era o secție : a vacilor cu lapte, dar ne era inaccesibilă, se vor fi temut tovarășii să nu furăm laptele mămelor lor ! Astea toate alcătuiau secția Secție (nu-i dădea fantezia afară din producție) și se afla în sudul satului, în partea dinspre Fetești; la nord și pe malul Borcei era secția Baracă - iar în centru, la șosea, în fostul conac, desigur : secția Centru...

Voia să spună. Ce voiai să spui cu asta ?

Cu asta voiam să spun mereu și mereu și mereu de Lătești. La

care se ajungea cu trenul de la București, n-avea gară, coborai la Fetești (Gară) și o luai pe jos, spre nord, pe cursul Borcei, vreo 12 kilometri.

Și nu mai cobori la Fetești.

Dacă ai treabă, cobori. N-ai decât să cobori și fără treabă - dar nu pentru Lătești. Mai corect ar fi : nu ca să găsești localitatea Lătești.

Așa e, ai mai spus : Lăteștiul nu mai există.

Există. Cu condiția să faci, să fii ca mine : de când te-ai liberat, să nu mai fi dat deloc pe-acolo - așa îți rămân pe vecie "locurile". Uite, pentru mine, Lăteștiul nu a fost desființat-arat-plantat cu vie. Lăteștiul meu există neclintit, neștirbit, nearat, nedesființat - fiindcă eu mi l-am scris și nu l-am mai confruntat cu golul, cu pustiul, cu Bărăganul din care ieșise în 1951 și în care se întorse-se după 1964.

Mi-a rămas neatins - ca și Mana copilăriei. Ca și Mana cu calidorul ei cu tot.

E un punct de vedere..., ar zice Moromete. Așa, prin 1970 - tocmai fusesem interzis de a publica - soția lui Florian, fata popii din Făcăieni, a trecut ulița (așa ziceam : eram vecini de Drumul Taberii) și ne-a venit cu un coș plin cu struguri cu bobul uriaș, Hamburg. Abia după ce am înghițit vreo mie de boabe - hai, zece, vorba lui Cioran - Pompilia ne-a întrebat dacă știm de unde am mâncat struguri... după o ezitare, am răspuns, cu umorul meu cunoscut în întregul cartier :

«Din grădina Raiului, / De la-Adam ș' de la Eva lui...»

Ea a râs, apoi n-a mai râs - a spus :

«Din Lătești...»

Am crezut că vrea să spună : "de pe lângă Lătești" - existau vii și pe timpul meu, ba pe unele le plantasem dimpreună cu bărbatu-său, Florian. Nu.

«Nu - din sat - mai știi, poate chiar din grădina ta».

Deci Grădina era nu doar a Adamului, ci și a mea ; deci Eva...

Asta a fost în 1970. Ar fi putut să fie și în 1974 ; în '76 - în '77 sigur nu: Pompilia ne pierduse urma, după arestare și după liberare, ne "repartizaseră" la margine de tot, La Ovăz (de acolo-ncolo începea agricultura noastră cea înaintată), mai departe cu vreo zece-douăsprezece stații de troleibuz.

Asta-i : nici Lăteștiul nu mi-a rămas - să n-ai țară...

Mai întâi și mai întâi (în 28 iunie 1940) îți pierzi țara, fără a te mișca de pe solul ei - dar ai pierdut-o : nu se mai cheamă cum o chema, nici în limba în care o știai, i se schimbaseră peste noapte denumirea, apartenența, alfabetul (de ce va fi făcând spirite Manolescu pe seama basarabenilor care luptaseră “pentru alfabet”?, nu va fi știind că alfabetul nu e cămașă, ci piele ?) ; mai apoi - în martie 1944 (exact acum 50 ani !) - am pierdut-o cum se pierde, siliți fiind să ne refugiem spre Apus din calea Tătarilor din Hoarda Armatei Roșii ; în ‘77 am pierdut și ce mai rămăsese, numai că “între timp”, fără să fi știut atunci, prin 1964-65-66 pierdusem ultimul loc românesc : vatra, satul, concrete ; locul-în-timp unde/când eram, administrativ neliberi, socialmente : “în afară”, cu toții săraci-lipiți, majoritar nefericiți, cu viața distrusă de pușcărie - eu însă mă lipsesem cu sufletul și cu tălpile și cu podurile palmelor de acel pământ de surghiun, simțindu-mă cot la cot cu “titoiștii” basarabeni și bucovineni rămași locului după liberarea bănaștenilor, fiind ei dublu, triplu înstrăinați, neavând unde să se întoarcă “acasă” - care casă ? Noi nu mai avem casă din ‘44 ; unii chiar din ‘40.

Să n-ai casă...

Mi-au furat-o criminalii, apoi au șters sângele, l-au acoperit cu pământ proaspăt întors de pluguri - nu doar casa, casa mea (în fine, proprietate a statului dem’-’pular, dar ridicată cu sudoarea și cu lacrimile cine știe cărui “titoist”), în care mă simțise la mine, vreme de șaizeci de luni - dar ne-au furat, ticăloșii urmele materiale pe pământul României Mici a martiriului românilor din Basarabia și din Bucovina : ca să scape de deportarea spre Răsărit, în Siberia, de mâna Rușilor, fugiseră, se refugiaseră în ce mai rămăsese din Patria Mamă, iar Românii, frații noștri, cu mâna lor dăduseră rușilor o parte dintre noi, în 44-45-46 ; și tot Românii noștri îi deportaseră pe nefericiții refugiați în Banat - și tot spre Răsărit, în Siberia carpatodunăreană : Bărăganul...

În Lătești nu eram liber, nu eram cetățean ; nu aveam nici un drept (deși votam ! - adevărat : ne ducea cu pușca la “secția de vot”, iar brigadierul poporului porcîn, zootehnicul Avacum ne explica - îi explica și lui Ghiță Pop și lui Leocuția și Mariei Antonescu - “mecanismul de votare”). Eu însă mă simțeam și bine în răul general.

Așa : fiindcă în Lătești existau : Ulița Bucovinenilor și Ulița Basarabenilor. Unde trăiau de la o zi la alta - erau liberi din 54-

55, dar ce să facă ei cu libertatea socialistă, unde să se ducă ?, nu erau peste tot în Patria Mașteră niște refugiați din Basarabia și din Bucovina ? - pământeni mei.

Au distrus și casele bucovinenilor, ale basarabenilor de pe ulițele cu același nume - din Lătești. Au arat și cimitirul.

Iar când nu mai ai nici măcar un mormânt, în cimitir, de vizitat...

Spusesem fără să mă gândesc : Grădina Raiului - o nimerisem.

Atât că, dacă visezi struguri (și încă negri) cu lacrima cât bobul strugurelui ai să plângi, tu.

Eu.

25 martie 94

5

Ai uitat să vorbești de Gura Raiului.

N-am uitat. Și nu Gura, ci Grădina - deși...

Deși ar merge și Gura Grădinii (Raiului) ; sau Grădina Gurii; sau Raiul Grădinii Gurii...

Bine. Spuneai că azi se împlinesc...

Nu azi. Acum - în săptămâna, luna, anul de față.

Bine : ăst-an se împlinesc 30 de când o ai cunoscut pe ea.

Pre, nu pe. Și nu mă trimit în urmă (dar dacă : înainte ?) cu 33, nu 30, ci mai încoace-ncolo, în '77 : când am fost la Constanța...

...Pentru ultima oară...

...cu trenul, ca să...

...Ca să te scalzi în Marea cea Neagră...

Nici vorbă. Nu eram eu de mare. Purtam încă în vârful gâtului capul monstruos de voluminos, de greu, de străin - de cât mi-l umflaseră, pompaseră, doldoraseră Secii noștri, ăia patriotniciștii, tricolalbeștii, jos, la Rahova. În două-trei rânduri m-am deplasat - ca să mă exprim și eu tovărășește - până la malul-valul, dar numai așa, ca să-i însoțesc pe Ana și pe Filip; nu am

atins-o nici măcar cu-un vârf de deget... Soarele, briza, mișcarea valurilor, clipocitul luminii - îmi făceau rău. Nu greață, ci sfârșeală; și neliniște.

Nu pentru la-mare mă dusesem la mare. Ci așa, cu-Ana, cu-copilul - găsiseră gazdă în cartierul Soveja.

Eram de o lună și ceva bibliotecar la Centrală, îi cerusem directoarei învoire pentru o zi lucrătoare, îmi răspunsese că, în cazul meu nu poate face nimic, fiindcă eu depind de... «Știți dumneavoastră de cine...» Așa că m-am cerut la ministrul **lor**, Pleșiță. I-am spus ce vreau. Generalul, galanton, mi-a oferit pe dat' să mă ducă un băiat d-al lor, dâ'n bobor, cu mașina - pân-la mare! - și să ne și aducă... Am zis :

«Mulțumesc, nevastă-mea are rău de mașină, băiatul are rău de seci - de când l-au arestat pe tată-său, ultima oară» - iar Pleșiță, înțelept-foc precacum un adevărat general de Secu :

«Las'te, măi frate, dă guoange dâ'n ăstia, dă parcă n-am fi cu tuoții ruomâni dâ'n muoș'-strămuoș'...» - însă n-a mai insistat.

Am plecat cu trenul. Cu trenul am trecut pe la Fetești, prin dreptul Lăteștiului - și, ciudat : deși atunci știam că nu mai există satul nostru - dacă mâncasem struguri din el... - nu acceptam : cum să nu mai existe satul meu? Al meu ? Și ce dacă mâncasem struguri din Raiul Grădinii lui, Grădina era la parter, satul la etaj - sau viceversa...

Era vorba să o povestești pe Angela Găinăreasa.

Asta fac. În legătură cu ea gândesc ca Românul : «Momentul 77 a fost el oarecum după momentul 61 - au înainte ? ; și dac-a fost oareșcumuși înainte, n-a fost el și nițel simultan ? Păi, ce : strică ? Nu și, în prețul ăsta, e și veșnic ; mereu-mereic ; eternist - precum la sat așa și pre pământ...»

Și de-ar porni odată trenul. Acela ? Acesta ? Acelălalt ?

Oarecum unul ; cam el, ca-n Ardeal, la sat - te obsedează trenul.

Pe cine n-ar obseda,/ dacă face : tac-tac-ta' !?

Multe din cărțile tale sunt cu-trenul. Multe din cărțile lui erau cu-trenul - începînd cu gara de plecare : Chișinău, acum... Exact în urmă cu jumătate de veac ; în jurul zilei de Bunavestire (!), 1944...

Așa e, dar nu despre acela vreau eu să povestesc - o, muză - ci despre cestălalt, de acum abia... - așa ! - șaptesprezece...

Cum, șaptesprezece ? Vorbeai de cincispre... Vorbeam și

mă-nșelam. Inconștient, “trăgeam” de vârstă, de obicei îmbătrânindu-mă. Fatal : din 1977 au trecut 17 ani calendaristici, numără-i pe degete.

Îi numără. I-a numărat : așa o fi, așa or fi, oricum, mai mulți decât trecuții de la Găinica Îngerească (va fi avînd și el ceva sânge de dac plus roman, de răstoarnă cronologia cu dezinvoltură).

Nu dezinvoltură, ci iubire.

Iubire ? Ai iubit-o pe bălana găinăreasă ?

Pardon ! Nu bălana, ci bălaia ; nu găinăreasă, ci tehniciană II la sectorul zootehnic al secției Secție ; în al treilea rând : nu am iubit-o, ci o iubesc (și mai jos mă iscălesc), deși mai potrivit ar fi să : atunci îmi plăcea grozav, tare-aș mai fi legănat-o (sau trăgănat-o). Însă pe măsură ce treceau acei 33 ani, înțelegeam că e singura...

Atenție la “singura”.

Când ai s-ajungi la vârsta mea, ai să accepți : toate femeile pe care nu le-ai cunoscut intim, pe care nu le-ai atins decât cu gândul - se contopesc, se aglutinează, fac una, ca spațiul la egipteni, ca timpul la români. Și-acum lasă-mă, te rog, să mă gândesc în pace la august ‘77 - era, așa, pe la mijlocul lunii. Într-o vineri...

Compartimentul nostru de mușama. Compartimentul de mușama, e mai bine-așa, la persoana a treia cea impersonalizatoare.

Bine. Compartimentul. De mușama. O insulă, compartimentul. De, deocamdată, liniște.

Pe culoar, în compartimentele vecine, în celelalte vagoane - și, după cum se lasă auzit, fără să privești : și afară, pe peroane - se trăiește din plin, agitat, duduinic, sonor, odor : eveniment anual - plecarea estivală, la mare ; în plus, ar zice un vecin : cu trenul.

Cu trenul, august, pe la mijloc, se apropie sărbătoarea-cea-mare, douăștreiul bolșevicist. În ciuda corvezii semestriale (nu s-a ajuns chiar la două douăștreiagusturi pe an, dar mai e și-ntâi-maiul), deși bieții scriitori buni plătesc impozit pe valoare, dînd dovadă de atașament nesmintit (și dacă: neprecupețit ?), scriind cu limba prin gazetele de perete de partid și de stat (primul șoc ; Buzura, în 1972, în *Tribuna*, taman când îl recomandai la Gallimard ; ultimul : Sorin Titel, cu trei luni înainte de a muri, cu pretextul douăștreiului, făcea elogiul Canalului) - așadar, în ciuda acestor mici necesități înțelese, cum ar fi spus Ivasiuc, vara era vară, nu vară-de-partid ; marea spre care tindeau-tânjeau cu toții era mare, era albastră, era Neagră - nu roșie, precum cravata ; nu

mai domnea vipia, focul, cuptorul lui Cuptor, timpul-cel-mai-mult-decât-probabil modulase în femeia la treizeci de ani : triumfalnică potolindă.

Compartimentul nostru muşamaliu : o insulă, am spus, dar n-am spus că e frumos, binemirosicios. Nu ştiu câţi bananieri or fi fiind - doi - dar ei nu contează ; în schimb, trei fete. Cucuiete. Înflorete.

Au cu toţii în jur de douăzeci de ani (poate doar sturlubetatică, zbârnâitoarea, libeluloasnica asta mică - am vrut să spun : ne-mare - să aivă mult mai puţin ; sau şi mult mai mult) - merg la mare, cu trenul, cum se merge cu trenul, la mare, vara, cum merge tineretul din ziua de azi - căci tineretul din ziua de ieri mergea la Canalul Dunăre-Marea cea Mare, pe mine m-a păzit Doamne-Doamne, dar la-mare,-ntâia oare-am fost în februarie '61, când neavînd voie să mă duc la părinţi, în Ardeal, că tot aveam prima (şi ultima, dealtfel) "permisie", am zis să văz şi eu marea şi să moară ei, Secii - dar ei, Căcănecii n-au murit, au pus laba pă mine şi m-au bumbăcit, într-o baracă, în port, să recunosc c-am vrut să fug pe "vaporul suedez" (am mai povestit asta în **Soldatul câinelui**). Nu se zbat, nu chirăie, nu zbiară, nu cotocdăcesc, nici mugesc, nu monopolizează fereastra : nici măcar nu cântă - nu nimic... Şi - n-ai să crezi, dar aşa-i ! - nu mă iau pe mine, intrusul, bătrânul peste picior, cu toate că le-am cam stricat compartimentul, dac-aş fi om simţit, m-aş ridica şi mi-aş căuta loc în altă parte, trenu-i mare - sau chiar alege un alt tren, de ce nu...?; nici nu încearcă să intre în vorbă cu mine care, mai ştii ?, s-ar putea să se pomenească la toamnă cu mine la catedra de ce-o fi, marxism (când eram elev îi spunea : marxism-stalinism, când eram student prima oară: marxism-leninism : în a doua studenţie : marxism, scurt - studenţii de-acum vor fi făcînd ceauşism ?- şi dacă elenism-ceauşetic ?); sau, mai neplăcut pentru ei : să le vin şef de ceva. Zbârnâitoarei-pe-loc, Libelulenei, i-aş putea fi tată, dacă nu de-a dreptul bunic ; ori amant, ce, n-ar fi bine ? (bine, deocamdată nu, încolo, peste 10-15 ani, hai 17 - să se mai coacă fiică-sa, eu să mă răscoc).

Aţi plecat, olteni din gară,/ Şi-aţi ajuns orfani pe-afară (măi Leano !). Dacă ne deplasarism cu tot cu insula, cu muşama, cu florile-raiului, atâtea şi-atât de mirositoare bine, bun, fetele, vara (şi toamna : şi iarna ; şi primăvara şi vara dar mai cu seamă în a doua jumătate a lunii august, Leu spre Fecioară - miam-miam, că

bune-s fetele-amirosetele) - și ce ne pasă nouă, cei cu canadiancă nouă ?

Am simți momentul zmulgerii din Gara de Nord. Atunci a fost zmulgerea din atunci, acum au început rădăcinile să troznească, trase. Pesemne atunci când cu zmucitura, deși n-a fost una bruscă, a fost una lină (cum zicea Elevul Gigi dintr-a Gingea - de la noi, de la Lătești - despre Lina-Alina, cea care pre mulți deoiști alină ea). Când peronul a pornit îndărăptu', atunci - și nici atunci, fiindcă peronul, el defilează dimpotrivă, eu stau la fereastră, cu fața-n față, așa se spune, privesc drept înainte, încolo, unde ne duce, trenule, mașină mică,/ ce-l șinești tu pe Ionică. Neamule. Mașină multă.

Acum, de la 17 ani distanță simt acum-ul din '77 : opintirea trenului, zmulgerea-i din rădăcinile Gării (de Nord) ; și se zbate, se zbućiumă, sfârâie din aripi, ca libeluleața asta săltărulă, trasă-n țeapa tractorului din '62 ; sau poate chiar din '61 - iar dacă din '60, nici o dificultate să-i fie mamă, ea : ce, nu arată asta de acum, de șap'spe ani, cât avea când am extras-o din tractornic și tocmai, pentru că pusesem osul la ea, o încredințasem lui Barbu ?

Așa a fost, dar până să ajung la Fetești, în dreptul Lăteștiului, să spun ce-mi povestise Ana când am ajuns și eu la Constanța, în mahalaua Soveja, la o babă cu piersici :

Deci Ana și copilul (Filip avea un an și nouă luni), însoțiți de socru-meu, se duseseră la mare. Eu rămăsesem la București. Însă Organul sec, Neadormitul Patriot, veghind ca fiecare român să bată pasul pe Marșul MAI, nu s-a mulțumit să dea de veste la Constanța, cerînd ca tovarășii locali să aibă ochii pe nevasta banditului care eram, dar au trimis o echipă specială, de la Centru, alcătuită din moace cunoscute nouă de ani și ani. La București, pe acești futevânt cu salarii de profesori universitari Ana îi interpela, cerîndu-le să-i care sacoșele când se întorcea de la piață - măcar așa să fie utili societății multilateroase. Cel mai fidel era un nenorocit burtos, cu sandale vara, cu șoșoni și căciulă rusească iarna, unul care, chiar pe gerul cel mai năpraznic putea a sudoare acră, de-ți cărnea nasul. Asta mi se ținea pre dindărăpt imediat după ce intrasem în partid, în august 68 - de ce voi fi devenit eu chiar atunci periculos, deci urmăribil - te întreb ? Fiindcă promisem carnet roșu ? Sau pentru că motivul cererii de a intra în Brigăziile Patriotice (îmi puseseră condiția de a intra mai întâi în partid) fusese dorința exprimată în gura mare, de a trage cu pușca-n ruși,

măcar un încărcător ? Basarabean de nevindecăt, înclin spre această din urmă explicațiune. Li se va fi spus marilor polițai socialiști că eu o să tentativez prin toate mijloacele să iau, să reiau legăturile cu străinii - și ce dovadă mai limpede : dădusem consemn nevastă-mi să se ducă la Constanța, doar cu pretext la-mare, în fapt, pentru că orașul e plin de tot felul de străini - păi dacă-i port la mare... Deci : vigilență maximă!; ochii pe ea, pe copil, precum și pe toți cei cu care intră în contact - la gazdă, pe stradă, la plajă, prin oraș...

Într-o zi apa mării fiind rece, dar timpul plăcut, Ana a ieșit la plimbare în oraș, cu copilul în cărucior. Perturbat de evenimentele din iarnă-primăvară (vânzoleala oamenilor reușind să treacă barajele și ajunși până în apartamentul din Aleea Compozitorilor, ca să semneze ori să... se mai gândească, apoi arestarea mea, apoi expulzarea lor în cartierul Dudești, apoi traiul, clăie peste grămadă, la socru-meu, apoi - în fine ! - o nouă mutare, la capătul troleibuzului, la Valea Ialomitei), copilul avea încă nevoie de pelinci - de regulă numite "Agnes", ungurești, iar pentru mari-ocazii (ca aceasta !) din cele din hârtie, aruncabile. Bineînțeles lăutarii MAI, laie după ei, prin Constanța, ținându-se, dată fiind situația !, "scurt", la nici zece metri distanță, gata să intervină eroic pentru a pune capăt legăturilor-cu-dușmanii-externi-ai-patriei-interne !

Ana a observat (cine n-ar fi !) că băieții lui Pleșiță - și ai celuilalt Niculae, generalul-general - recuperează pe dată din coșurile de hârtii șervețelele uzate, ambalajele de bomboane, de prăjituri pe care ea le arunca... După vreo două ore de plimbare - ajunseseră într-un parc - a simțit (eh, mamă simțitoare...) că fiul ei iubit făcuse caca pe el. Cum avea tot ce trebuia curățat-schimbăturii, l-a primenit. Atât că, dată fiind "ocazia", a aruncat la un coș de hârtii și pelincile murdărite - a pus altele, tot din hârtie. Apoi s-a odihnit puțin pe o bancă...

Cei doi securiști (bătrânul sândălos, venit de la București, în misiune specială și un june țigan local) au început baletul câinilor hămesiți încercând să se apropie de os, dar fugind pe dată la privirea omului ; și revenind, mereu, mereu - «căci nu ne-nspăimântăm noi, comuniștii !» Cele două organe avea ordin să intercepteze orice... mesaj pe care soția cunoscutului mesajist l-ar fi depus la cutia de scrisori, cum vor fi fost desemnate în limbajul lor căcăcios-cifrativ coșurile de hârtii... Numai că, de acea

dată poștala în chestie era prea aproape de Obiectivă (așa le zic ei, la feminin, urmăritelor), nu putea fi cercetată chiar așa, sub ochii ei - și-ai lumii din acea parte a parcului (de odihnă - și chiar de cultură, de ce nu ?)...

După un timp Anei i s-a făcut milă de cei doi câini vagabonzi. S-a ridicat și a pornit pe alee, împingând căruciorul. Când s-a răsucit, i-a văzut pe braveții secureți apărând cucerir'li 'cialiste cu mâinile vârite pân-la cot în coșul de hârtii. A mai făcut zece pași, a privit iar îndărăt : cei doi, umăr în umăr, la trap, duceau ceva, încolo - desigur, "mesajul interceptat". Ana a avut cruzimea să se oprească, să aștepte întoarcerea urmăritorilor Obiectivei sale... Când indivizii au reapărut din tufișuri - în ordine dispersată - ștergându-și mâinile de nădragi, apoi amirosindu-și-le, pe rând, Ana a întrebat cu glas tare - și sânt convins: cu, în glas, nesfârșită compasiune pentru omultrudei pe tărâm de Apărare a Socialismului biruitor :

«Ei, tovarăși dragi : ați găsit ce-ați căutat ?»

Fulgerător, organele - două, formînd pereche - s-au ascuns, conspirativ, îndărătul unei statui - soclul nu-i acoperea pe amândoi, dar vorba era că-și făcuseră datoria : nu se lăsaseră deconspirați...

La prima convocare, Pleșiță (sărmanul general de secu : fuse-se foarte ocupat în primele două săptămâni ale lunii august '77, era scobit la obraz și foarte ars de soarele Văii Jiului : el condusesese "pacificarea" minerilor greviști - și, după cum s-a constatat mai târziu : atât de eficace, încât i-a întors pe dos : în 13-15 iunie 1990, chiar dacă printre hoardele de "mineri" se aflau și mineri adevărați, aceia erau deja securiști extrabugetari, mulți nedîndu-și seama de piteștizarea la care fuseseră supuși), m-a luat la rost :

«'Pă ce ne-ai băgat ă'n căcat, la figorat, cu dreptur'li omului, îi pui pă băieți' miei să umble pân căcatu copilului ?»

«În căcat nu eu v-am băgat - v-ați băgat singuri, cu mare succes, în frunte cu Ceaușescu (lui Pleșiță nu i se făcea frică atunci când pomeneam numele șefului într-un astfel de context - dacă-i era, vorba lui : a'junc'), iar cazul... băieților : dumnea-voastră i-ați pus să caute bobine de film, manuscrise tancuri-tunuri-avioane în coșurile de gunoi!»

«Ș' ce ?! 'Și fac datoria ! Apăra patria noastră dragă dă bandiț' c-aldă tine !»

«Datoria de a se uita în curul oamenilor ? De a răscoli căcatul

copiilor?»

«Pii, ce ? Pii, nu ? Dă ce nu ne-a...? Dă ce n-a spus nimica - vorbesc dă duamna, dă suoția ta... Să ne fi avertizat : uite,-mi schimb copilul, d-a făcu' pă iel, nu... Nu să-i lase pă băieții miei să se... Ș' ce, 'n concepția ta, băieții ăștia nu-i oameni ?»

«Cum să fie oameni, dacă-i securiști ?», cânt eu în struna gramaticii lui, speciale.

Pleșiță a auzit asta de vreo zece ori din gura mea, dar tot nu s-a obișnuit : se năpustește la mine, cu spumă albă pe buze, gata să mă sugrume.

«Cum, dom'le ?», face după ce s-a mai potolit. «Nu-i și iei ruomâni d-ai nuoștri ? Ca mine, ca tine...?»

«Nu !», zic.

«Ce, nu ? Ruomâni dân moș'-strămoș', îi cunosc, le știu ca pă apă duosarili - nu dă azi, dă ieri...»

«Or fi români de-ai dumneavoastră, dar cum eu nu sânt român... - de-al dumneavoastră...», adaug.

Pleșiță se năpustește, se stăpânește, mă înjură îndelung, plimbându-se prin biroul lui ministerial, tot încercînd să mă bată pe umăr, c-adică : ia te uită ce pretini la cataramă s'tem noi și cum ne-njurăm în de noi, pretenii... Mă feresc o vreme, apoi îmi scot ochelarii îi pun pe birou, duc mâinile la spate... Pleșiță nu mă mai înjură, nu mai încearcă să mă mângâie - o trage pe văicăreală :

«Că ce-ai, dom'le, cu nuoi ? Ce, nuoi s'tem animale ? Nu merităm on pic dă considerație ? Păi nu știi tu, da' la nuoi să moncește ! Pă brânci ! Nu ca la fabrică, ori la colectiv ! La noi să pune uosu' !»

«Mie-mi spuneți cum se muncește la Securitate ? Nu vă cunosc din '49, cum puneți osu pe spinarea noastră - i se mai spune : pulan ?»

«Lassă, dom'le, căci toț' s'tem ruomâni, toț' ne iubim patria...», o dă generalul-ministru prin șanț, de mirare la el : incult, agramat, dar deloc idiot (o fi epuizat, bietul, de cât a pus osul pe spinarea minerilor din Valea Jiului...). «Ș' tu... Șă vuoi - ăh fine, suoția... S' ne punet' de să... Pii, ce, n-avem nuoi alte treburi, mult mai serioase, decât s-umblăm pân căcatu copiilor ?»

«Chiar se întreabă lumea : alte treburi n-aveți ?» - fiindcă iar i-au ieșit ochii din cap de furie, zic : «Nu v-am pus noi, singuri v-ați pus - și ce : domnul general de Securitate Pleșiță Nicolae n-a avut copil mic ? Nu l-a șters niciodată la cur ? Aaa, domnul

general avea o tovarășă căpitan - tot de Secu, devotată partidului - însărcinată cu ștergerea la cur a odraslei generale ?»

Acum Pleșiță râde. Obosit, necăjit - dar râde. Vrea să mai adauge ceva, dă din mână că se lasă păgubaș, sună, ordonă să fie dat afar' din minister...

27. 3. 94

6

Și te rog să nu mă mai întrerupi ; n-am nevoie de stimulent, doar de știut că exist - totuși, cineva, pe aproape. Și viu.

Așa a fost. Cu Pleșiță, cu băieții lui, cei care pun osul prin coșurile de hârtii - ce să mai spunem de spinarea oamenilor (pe ăștia cere Pleșu să-i trecem cu vederea, în numele reconcilierii naționale, o fi o avînd el f'un cumnat/gradat, din cei băgați în boale, deci setos de reconciliere). Mai bine mă-ntorc la trenul meu. De aici, de la măsuta dintre banchete trec în vagonul alăturat, cel mergînd la Constanța :

Porcii, câinii, lupii de securiști : au ras de pe fața pămîntului satul nostru, au arat Lăteștiul și au pus vie (vie !, struguri cu boabe cât lacrimile de-portaților), dar, chiar dacă, ajuns la Fetești, n-am să spun : «Uite, încolo, pe stînga trenului, spre nord, la vreo zece kilometri în linie dreaptă...», eu tot.

Dac-aș fi mai tânăr. Dac-aș mai putea lua viața de la-nceput - promit, numai de la pagina cu domiciliul obligatoriu : n-aș mai rata nimic, le-aș lăsa pe rațe să rațeze, eu aș consuma tot ce mi-ar cădea la îndemână, începînd cu găinăreasa.

Ce frumusețe luminoasă avea, bat-o sfîntul de curviștină (vorbesc de Îngerica, nu de fata ei, libelulicuța). Când te uitai la ea îți spuneai că animalul ăsta nu există, decât pòte dòră numa-n altă parte, în alt Sat-Nou, în alt timp, în altă lume, pe altă planetă, nedomicilobligatoriată. În aer liber (cum o știam, prin gard, de la noi, de la tăiat cai - unde Barbu nu lucrase), fata era alcătuită din pufoaică, pantaloni de trening, cu genunchi acuzați - deformare dîndu-i o deosebită eleganță - cizme de cauciuc, nu românești, ca ale noastre, mai ieftine, însă rigide, obosind cumplit gleznele, ci

chinezești : moi, lucioase, elastice, însă nediferențiate, oricare putea fi încălțată pe oricare picior - ceea ce întărea distincția, cochetăria... ; precum și un cap neasemeni.

O remarcasem din prima zi de lucru la cai - deci înainte de a mă lăsa martirizat de șefoasa ei, Sica cea piloasă / și la cureș joasă. Deși făcea și ea o muncă murdară, împutită, obrazul i se păstra curat, translucid - fericit. Și, simțeam : fericitor. O găinăriță băraganică avînd chip de copilă din Țara de Sus. În capul meu de brută sângeroaznică, de ucigaș de cai (la dreptul vorbind : numai jupuitor-debitor-fierbător, nici nu mă uitam când îi fulgera cu toporul Orgavany (să se fi grafiat Argavány ?), polițaiul ungur fost belitor de olahi și de jidovi în Ardealul de Nord), așa trebuia să arate un înger-îngerașul-meu : pufoaica îi acoperea aripile, pantalonii de trening cu genunchi, ascundeau sexul neavut - dar ce conta, din moment ce-i vedeam capul ! Mă uitam cu gura căscată drept în gura ei trandafirie, înrourată, i-o luam de subțiori, i-o culcam jos - pe înalt - și i-o cunoșteam înăuntric.

Umbla vorba că e binișor idioată - fiindcă se regula cu oricare liber care (încă) n-o bătea. Cu deoiștii însă... avea oarecări ezitări... Eu n-aș fi atins-o decât cu floarea (cum să caștești o florică ?), însă nu puteam să mă desfășor : mă supra-veghea Sica, crezînd că dacă mă pusese la sol o dată, gata, sînt proprietatea ei. Însă nici chiar ea nu mă putea opri să vorbesc la gard cu Minunea Minunilor. Într-o zi, după ce ni s-au atins mâinile prin sîrmă, în doar scopuri materialiste (schimb ficat cal contra ouă găină), eu am alunecat la cele sufletrupiste :

«Și dac-ai veni, după lucru, pe la noi - la mine ?», am arătat din bărbie satul, peste umărul ei. «Am un cazan de trei găleți, pentru încălzit apa, un lighean uite-așa de mare și smălțuit, un prosop uite-atîta și-așa de moaaaale... Mai am ghitară, radio, am cuptor, în care coacem cartofi...» îmi prezentasem calitățile bărbătești - în fine, averea, sfârșind cu un plural foarte... subtil - acum așteptam verdictul femeic.

A răspuns târziu, aproape îi dădeau lacrimile :

«Domnu', să știi matală, bre, c-așa-ș veni și io la voi, la studenți, ca fetele a'late... 'M aflat că vă purtați galanton și ne pupați mîna și ziceți Vă rog, Domnișoară și ziceți poftiți, Domnișoară și Stați bine, Domnișoară și Domnișoară matală doriți molan greu ori secărică ușoară - și tot așa, zice fetele că ziceți că și noi s'tem oameni și-așa de bine mi-ar cădea să fiu și

io considerată măcar o dată și tratată - ce zici matale, domnu' : prea cer pretenții ? Cu tratatul ?»

«Da de unde ! », am asigurat-o. «Ceri ce ți se cuvine, iar noi sântem obligați să îndeplinim. Vii la noi și te convingi : pe fete, pe femei le considerăm, le tratăm, le pupăm mâna, le zicem domnișoară, ori doamnă...»

«Domnișoară, că încă-s cavaleră...» - a prins a împrăștia raze, cum stătea la gard și râcăia în zăpadă cu vârful cizmei chinezești. «Să știi matale, bre, c-am venit de v'o doo ori la voi în sat, da-nainte de să intrăm la matale, ne-am întâlnit cu tractoriști de-ai noștri, devotați partidului, cu milițieni de-ai noștri, de apără ei...»- s-a oprit singură.

«Și ? Nu v-au lăsat ?»

«Nu că nu ne-a lăsat, da ne-a lămurit : nu-i just să ne-o fricționăm cu voi, bandiții poporului...»

«Aaaa...»

«Păi, a ! C-așa-i : nu bandiții regulează la clasa muncitoare...»

«...de la ora' și sa', ci clasa 'ncitoare ne regulează pre noi...»

«Păi, nu ? Așa a zis și tovarășu Anghel, de-i dânsu milițian la voi».

«Ordin de la raion : Nu v-o fricționați, tovarășelelor, decât cu tovarăși de-ai voștri, juști, din clasă...»

«Păi, da. Păi, cum alt' ? Că și tăticu-a fost în Miliție, a căzut pe câmpu de onoare,-n Borcea,-n luptă cu bandiții aștia de țărani de fura porumbu statului...» - era mult dispreț îngeresc față de bandiții (ăștia de țărani) de furau porumbul statului.

«Să înțeleg că v-ați răzgândit să mai veniți la mine, dușman fioros și v-ați dus cu clasa, cu tractoriștii poporului, cu milițienii repu...?»

«Păi, ce ? Păi, cum - păi, da ! » a încheiat Îngerica.

«...v-ați, cum zici, fricționat voi în de voi ? Fără tratament, fără considerație, fără pupat mâna - în schimb cu bătaie ?»

«Păi ce, că n-a fost tare și numai la mine, v'o doo palme, da' făr' de răutate, că zice tovarășu Anghel că de-o prinde pe fic-sa când s-o face mare, că se regulează cu dușmanii poporului, o rupe-n bătaie - a arătat pe mine, ce și cum...»

«Așa mai zic și eu, milițian al clasei... Bate fata unui tovarăș de-al lui, de Méai... Când : înainte ori după fricțio...?»

«Înainte, că după n-avea cum, n-a putut să mă bucure, venea

din misiune, frânt de oboseală, nu mai avea gloanțe și cum și băuse...»

«Să înțeleg că-ți place să fii bătută ?», am întrebat, la întâmplare.

«Ce să facem...» - a râs, de-a umplut lumea de clopoței. «Ne distrăm și noi, în de noi, clasa - că dacă voi s'teț' bandiți ai 'por'lui...»

«Sântem !» am râs. «Înseamnă că nu-i speranță să iau clasa ceea, s-o îmbăiez în ligheanul me-e-eu cel smă-ăl-țu-iiit ? Că n-o s-o șterg-mângâi cu prosopul meu cel pufoos și binemirosi-ciooos... Că n-o s-o pot da cu cremă Nivea...»

«Ai Niveia, bre ?», a tresărit interesată. «Câtă ?»

«Câtă... Cam un sfert dintr-o cutie mare...» - am arătat cu două mâini cât de mare-mi era crema. «Și după aceea să-i cânt clasei 'ncitoare la ghitara și pe cale bucală romanța de neuitat : "Și lampa singurăaaa s-a stins !"», după aceea să-i dezvelesc clasei floarea, să văz : o are ca toată lumea sau, de justă ce este ea, a luat formă de secere și ciocan ? De stea roșie...»

«Ce spui matale, bre ? Cum, în formă de...? Ba a ta-i în formă de ciocan !» - a chiuțit de râs.

«...și s-o sărut pe gât, pe după urechioare, între țâțioare, pe la subțioare, pe la subțioara cea dintre picioare...»

«Domnu', păi ce-mi faci tu mie-aicea...?» a murmurat Îngerica, privindu-mă cu albușul ochilor. «Domnu' drag, da' tu mă regulezi cu vorba, bre...» - a dat să mă atingă prin sârmă, dar cum nu mai vedea, s-a înțepat, a tresărit, s-a trezit.

După o vreme am întrebat-o într-o doară :

«Să te-aștept ? "Cu-un dor aprins în piept" - de Ioana Radu?»

De astă dată a băgat o mână prin sârma ghimpată, fără se senghimpe ; m-a mângâiat pe frunte, pe sub căciula asudată :

«Să m-aștepți, domnu' drag, auzi, bre ? Să m-aștepți, că vin 'tr-o seară. Știu unde stai : lângă Lala, de-am mai fost, cu fetele. Da-mi faci ce-ai zis - să nu zici că n-ai zis ! Cu ligheanul, cu prosopul, cu ghitara, cu Niveia, cu sărutatul pe la peste... am uitat cum ai zis, așa de frumos...»

«Pa la-la-la, pe-pe-peste tot, dar îți fac și ce n-am zis...»

«Ce ? Hai, bre, spune, zău! De vrei să-ți vii, spui și ce n-ai spus».

«Îți spun diseară - vii ?»

«Nu, c-avem program de Grup Social, vin niște ingineri de la

Pietroiu, ne prezintă tovarăşa Sica pe toate la ingineri, ne duce cu rîndul, ca la pionieri !» a izbucnit în rîs de cravată roşie. «Da' las' că tot vin eu... Într-o mai pe seară, să nu se vază că-mi trădez clasa...»

Am aşteptat-o - o seară, două, trei, cinci. N-a venit.

Apoi n-am mai lucrat la cai. Şi n-am mai pătruns-o prin gard.
Iar Ionesco, ostenit, / S-a pus jos şi a murit - trăiască Ionesco!

27 3 94

7

S-a deşteptat şi a zis :

– Dar greu am mai dormit...

Însă dormea, în continuare. Sau nu de-adevărat, dar nici cu totul treaz. Oricum : nu vedea nimic, deşi îşi simţea ochii holbaţi, fermoarul pleoapelor gata să pocnească.

Şi îl durea - ca niciodată - ficatul. Ba nu : splina, ea trebuie să fie : în câteva rînduri, când alerga prea mult la antrenamente. Numai la antrenamente, nu şi la concursuri.

Şi dintr-o dată privirea i s-a închis. S-a deschis.

Întâi şi-ntâi a văzut mărul. Era atât de rotund... Şi de lucios, se vedea că fusese îndelung lustruit de marginea bluzei, cu poala rochiei. La antipod vor fi existînd, în carnea lui, săpate, ori abia trasate cele două paranteze punctate : dinţii.

Mărul : atât de roşu-vişiniu, bătînd spre căpşuniu - încât.

Îl durea, sonor, vuind, partea stîngă - sau dreaptă ? - acolo de unde i se scosese-smulsese mărul ; ori manga ; nuca de cocos cea plină de lapţi sau ananasul cel solzos, sau harbuzul cel plin de sine - oricum, ceva mărişor, mare de-a binelea şi de genul celălalt.

Întinse mîna, luă mărul - şi atunci o văzu. Şi zise încet, înceţişor, să audă numai sufletul lui :

– Mamă...

29. 3. 94

8

Am plecat din București de aproape jumătate de ceas - dacă ne luăm după ceas. Și nu vede de ce nu s-ar lua, dacă trece vremea ; și, din ce trece tot mai vârtos / și călare și pe jos la fata asta de pe bancheta din față mi te propui. Fiica mamei - sau poate chiar nepoata - eu fiind străbunicul,/ deci nu-ți sânt mamă eu. Cu ochul prin dosul pământului, "pe la spate", cum ne propunea Relu să-i cădem Crivățului care ne bătea în gură și nu ne lăsa să ne întoarcem la cășile noastre, aflate, vai, "dincolo". Nu sunt indicații - dar sunt : o vreme, în Lătești, mergeam pentru prânz și pentru cina la Măt'șa Nastasia, bătrâna basarabeancă de la marginea sudică a satului. În perioadele de vânt, de viscol, la dus era bine, uneori nici nu era necesar să dăm din picioare, doar să ținem mâinile în laturi, întru păstrarea echilibrului : ne sufla din spate, ne purta, ne ducea. Lucrurile se complicau la întoarcere - când vântul nu ne lăsa și nu ne lăsa : dacă, trântiți la pământ, încercam să înaintăm pe brânci, tot degeaba, ne dădea înapoi. Am avut noroc : într-o seară Relu-Aiurelu ne-a oferit o soluție pe măsura personajului :

«Băieți !», ni s-a adresat, ca într-un film sovietic, cu pionieri români. «Nu mai încercăm frontal...» - și a arătat, ai fi jurat că era Alibekov interpretându-l pe Kutuzov. «Pornim așa, facem la stânga, dar numai prin șanț, pe lângă garduri, să nu ne simtă..." - a arătat spre răsărit, de-a lungul Uliței Basarabenilor, perpendiculară pe vânt, «și-l luăm pe la spate...»

«Și-l futem în cur !», completase Gelu. «Poștă-l facem !»

Așa rămăsese : de fiecare dată când auzeam pe careva întrebându-se, cu obidă : «Ce ne facem cu vântul ăsta ?», pe dată îi răspundeam cu răspunsul Gelului.

Ai uitat de unde-ai pornit.

Ba n-ai uitat - deloc-deloc. De la moartea lui Ionesco trecuse la Viața Femeii cu Măr (ar fi putut să fie a lui Bogza, dar n-a putut să fie : ea avea, nu era un cur ca el - a murit și Geologza, anul trecut, fie-i sănătatea ușoară); de acolo se dusese la cină la Măt'șa Nastasia - ea era din Trifăuți, Soroca, bărbatul, primar, fusese împușcat de ruși în primele zile ale Ocupației din 1940, ea se

ascunsese, cu copiii, apoi coborîse pe lângă Cahul, la o soră ; în '41, după ce rușii fugiseră, fugăriți, de ai noștri, ea se întorsese la Trifăuți, dar în martie '44 (am mai spus : exact cu 50 ani în urmă) pornise în refugiul definitiv. Însă în '51 din Banat fusese deportată în Bărăgan, ca titoistă - cu cele două fete, cu băiatul, cu o nepoată. Copila de trei ani a murit iarna, la bordeie ; pe băiat l-a bătut un milițian, el a dat înapoi, a fost arestat, a dispărut la Securitatea din Constanța ; fata mică, tot ducîndu-se la Fetești, la lucru, nu s-a mai întors, nimeni nu știe de ea - singură cea mare cu bărbatul e pe un șantier în Ardeal.

Măt'șa Anisia avea o vacă, Marusia - o păștea, de funie, prin șanțuri, satul Lătești n-avea pășune - câteva găini și, în afară de lotul ei, lucra alte două-trei ale politicilor. În acea iarnă, la sugestia lui Gelu ne hotărîsem să mâncăm omenеște, "la babă".

Iar te-ai rătăcit.

Iar m-ai rătăcit - Măt'șa Axinia umbla și vara cu o basma acoperindu-i obrazul, gura, nasul, nu-i vedeai decât ochii verzi-aurii, straniu de proaspeți, de tineri ; fusese o femeie voinică, era încă înaltă, însă nu-ți dădea seama de forme : vara purta rochii 'cloche', pornind de la gât până aproape de călcâie. Când o vedeai lucrînd în grădina ei și pe loturile politicilor ori umblînd cu vaca de funie, prin șanțuri, la păscut, n-o băgai în seamă : ia, o femeie bătrână (oricum, în vîrstă) și ea, acolo ; dacă aflai că fusese deportată aici, nu doar cu copiii, ci și cu o nepoată, nu se putea să nu-i spui ca Gelu : baba.

Eu n-am văzut-o ; nu credeam că e ceva de văzut la ea - altceva. Dar nici prietenii mei cu care în acea iarnă, -i intram în casă, de două ori pe zi, la prînz, la cină, câte cel puțin un ceas pentru fiecare masă. Și nu-mi dăduse nimic de bănuir pentru că, în casă, unde era foarte cald (în casele basarabenilor, iarna, poți sta în cămașă, cu mânecile suflecate), ea rămînea mereu îmbrăcată, își ținea obrazul acoperit cu basmaua și potrivea să stea totdeauna în colțuri umbrite, ori cu spatele spre lumină. Ne obișnuisem cu ea, o iubeam ca pe bunica fiecăruia în parte, înțelesesem că ne aștepta și ea cu nerăbdare să-i venim, să ne dea de mâncare, să strîngă vasele - dar încă să nu treacă la spălat : ca să poată asculta ce pătărăni mai povestim noi, studenții ei. Din a treia, din a patra zi, nu știu cine după cine s-a luat, că îi sărutam mîna și la venire și la plecare - și combinam regățeneasca cu moldoveneasca :

«Săru-mâna, măt'șă...»

Totul a mers bine, o vreme. N-am fi pierdut o masă pentru nimic în lume, nu doar pentru prețioasa mâncare gătită din eternii cartofi, iar miercurea-duminica fasole (fasule, cum ziceam cu toții, după 'babă') cu veșnica mă'ligă, ci pentru că ne aștepta cineva, de două ori pe zi ; o casă de oameni ; o casă cu o femeie ce ne putea fi mătușă, bunică, oricum, din familie, căreia îi săruți mâna - și atât, gândul nu duce mai departe.

Totul a mers bine, o vreme - până când, în timpul unui prânz, Relu-Aiurelu, ins extrem de simpatic, dar cumplit de căscat și cu mișcări imprevizibile, alandalice, s-a ridicat de pe taburet să arate el ceva taman când baba se afla îndărătul lui, aducându-i strachina plină cu supă de fasule (parfumaaaată ; și deassssă...). Deci, Aiurel s-a găsit chiar atunci să salte - și s-a ridicat cu farfuria-n cap. Ar fi fost mare tragedie, o dată : opărirea, a doua : risipirea bunătații de fasole - dacă... Dacă nu i-ar fi luat locul o, cum să-i spun, ca să nu pară exagerat, dar nici să nu îmbrobodească (cu broboada, basmaua, barijul babei) adevărul-adevărat. Fiindcă adevărul era cu totul neașteptat, chiar pentru noi care, la vârsta ce-o aveam, multe - și surprinzătoare - văzusem...

30. 3. 94

9

Cum era firesc în astfel de împrejurări, eram atenți mai cu seamă la Faptele lui Aiurelian : el se ridicase când trebuia să rămână așezat, el își răsturnase în cap supa fierbinte - iar acum, cu părul în ochi, ud, presărat cu boabe de fasole și fășioare de morcov, cu palmele deasupra scăfârliei, dar neîndrăznind să o (să se) atingă, se pregătea de răcnet mare ; de durerea opăreliei.

De aceea n-am luat-o în seamă pe babă - dealtfel se aplecase, dispăruse pentru noi, dincolo de tabla mesei, ca să adune cioburile străchinii de lut. Și n-am băgat-o în seamă după ce s-a ridicat - noi la Aiurel ne uitam.

Pe el l-am văzut coborînd mâinile de la cap, până în dreptul pieptului ; împreunîndu-le ca de rugăciune, așa cum fac drept-credincioșii (foarte) și copiii : degetele complet întinse, arătătoarele atingînd buzele.

Dincolo era fereastra : îi vedeam silueta ca decupată în hârtie neagră ; fereastră era și dincolo de babă - îi vedem și ei profilul, necunoscut nouă care o știam numai îmbrobodită - însă tot nu vedeam ce vedea Aiurelu, de-și împreunase mâinile.

Relu a început a șopti ceva, apoi rosti, din ce în ce mai tare, mai audibil, mai accelerat :

«...pielea de broască ! Și-a pierdut pielea de broască ! Și-a pierdut pielea de broască !!»

Am crezut că e încă una din aiurelile-i. Nu ne mai miram demult auzindu-l trântind o gogomănie, o profeție, o poezie - însă toate : enorme. Prietenul nostru era un 'luminat' și zadarnic încercasem noi să-l convingem să aștearnă pe hârtie ce-i venea la gură - se apăra cu modestie-trufașă, zicînd că el a fost student la Politehnica din Timișoara, nu la Filologia bucureșteană.

Tot zicînd că cineva își pierduse pielea de broască, s-a răsucit spre noi - înțelesese că noi nu-nțelesesem ceea ce ar fi trebuit, după el, să fie la înțelegerea oricui. Și a început :

«Ea ! Ea ! Ea !»- capul îi era întors către noi, dar mâinile, rămase din profil, arătau undeva, în jos, profilul celălalt : «Ea, ea, ea !»

«Ce-i cu ea ?», a întrebat careva dintre noi, oricare.

«Voi nu vedeți ?»

«Ce să vedem ?», a făcut agasat altul - sau tot acela.

«Am spus : cum și-a pierdut ea pielea de broască !»

«Cine ?»

Încheiasem cercul puteam s-o luăm de la capăt.

Dar nu : Relu s-a dus cu amîndouă mâinile împreunate spre babă și, când să o atingă, le-a despărțit cu mișcare de înot, bras, simetrică. Înainte de a o atinge, eu eram deja în picioare, dincolo de masă, în dreptul ferestrei, cu spatele spre interior :

De cum o văzusem, începusem a mă ruga și eu, ca Aiurelu, înotam ca Aiurelu - dar ca mine : n-o atingeam.

Și înotam și mă rugam de Doamne-Doamne și înotam și mă rugam.

Era tulbure, străbătută de fiori.

30.3. 94

10

Din București am plecat de vreun sfert de ceas bun, dacă ne luăm după ceas.

După el ne luăm, nu avem altul, l-am avut și l-am pierdut,/ și nimica n-am băut - jos, în pivnițele Rahovéi,/ unde tari și mari îs ei - măi Leano ! Acolo îl voi fi lăsat - cum îți lași o mână, un ochi pe câmpul de luptă - eu îmi lăsasem conținutul capului, miezul, păstrînd coaja, aparent neatinsă. Îmi zmulseseră mațele din cap, băietii-albăstreții-troglodeții : Goran, Gordan, Bistran, Vasile Gheorghe, Pleșiță. Nu l-am întâlnit pe Nego de când ne-am liberat, să vorbim, să ne cântărim, să ne punem pe două coloane, să aflu : lui ce fel de măruntaie și pe unde i le zmulseseră zmulgătorii poporului : tot din cap? Din cur ? N-am izbutit să aflu pe unde-o fi fiind, despre el Mazilescu zice că nu l-a mai văzut “dinainte”, oricum, n-a mai dat pe la Madam Candrea ; pe Nichita l-am întrebat la el în casă, în șoaptă (nu-mi era frică pentru mine, ci pentru eventualul Nego - de Tomozei, de Petrache, de Mircea Micu și de ceilalți auxiliari, mai puțin ai poetului, care se mulțumea cu “secretariatul” a tot felul de gagici mișto - cât al prozei și poeziei melitare), însă Bătrânul Nichita mi-a răspuns tare, la fereastră, răcnind, de să se-auză până-n față-dreapta, la apartamentul lui Iureș, că el nu împărtășește opțiunile mele politice, altfel mă iubește nespus și dă s’te pup, bătrâne, cu multă apă. Asta-,n primul rând, în al doilea : Negoîtescu a scris urât despre el, Nichita, deci nu știe dacă mai trăiește...

Eh, așa umblă istoria literară. Aici, sus, la rasul pământului.

Acolo, jos, la Rahova - în fapt, “jos” erau celulele, dar puțin timp petreceam acolo, traiul de trăit mi-l trăiam la hoch-parterul birourilor de anchetă, cele care dădeau spre plopii Căii Rahovei. Da, acolo, la plopi.

Acolo mi-am lăsat, nu atât timpul, cât instrumentul de tăiat felii - și de măsurat cu același prilej. Mi l-au confiscat, confiscatorii, la liberare nu mi l-au restituit.

Asta a fost acum 17 ani - dar acum 33 îl aveam. De mână.

Al lui Barbu fiind, dimpotrivă, de buzunar.

Nu știu ce mă apucase atunci, de obicei nu dau femeia din par

pentru cioara din car - și nici din har. E drept : nu venise la mine-acas', ca să mi-o lau, să mi-o șterg, mângâiat, să mi-o dau cu Ni-, vorba ei, -veia, apoi să-i sărut pântecelul, zicându-i Domnișoară - o mereu interceptaseră și doborâseră, despicață, clășii muncitorești de pe ogoarele gospodăriilor de stat și de partid, mi-o regulaseră ei, tractornicii socialiștrici - însă, moralmente, ca să mă consolez cu ce pot și eu, era a mea. Și numai a mea - și cine mi-o ia,/ O să-l bată Dumnezeu, / Căci la pagina 100 este scris numele meu ! De când o văzusem întâiași primă oară - de-atunci. Ba chiar înainte de găinărime și cai fierți, de pe când era, chiar și ea, fată-mare. Aș putea spune că o aveam de pe când era vergină mamă-sa cu care plecasem în refugiul de acum 50 ani - și ce contează că eu aveam 9, ea vreo 11 - dacă nu chiar 14 ? I-o făcusem în tren. Cu ochiul. În vârful căruia se află sufletul meu cel pătrunzătoriu.

N-o luasem în seamă decât după ce trecusem de Iași - până acolo dormisem. Împreună cu mama ocupam o pereche de scurte, cu patru locuri (două de fiecare banchetă), între ele pusesem baloturile cu plăpumi ; valizele : sus, pe polițe. Ea cu mama ei și cu bunicii, de cealaltă parte a intervalului, ocupînd două lungi, de câte trei locuri fiecare banchetă. Când m-am trezit, la Iași, mama stătea de vorbă cu o doamnă, peste drum de casa noastră pe patru roți, iar la noi în ogradă, o fată străină, urcată în picioare pe banchetă, privea afară, pe fereastra coborîtă.

Întâi și-ntâi i-am văzut picioarele, încolo, sus ; și chiloții : albi. Abia după aceea rochia : albastră, cu trei dungi albe la poale.

Întâi și-al doilea i-am văzut păsărica : fata se tot foia, se tot mișca, schimba piciorul de sprijin, îndepărta, apropia genunchii, ducea o mână sub rochiță și se mângâia pe lângă dunga chiloților.

Întâi și-al treilea, se uita afară, la peroane, dar și înapoi, în vagon, să vadă dacă o văd părinții. N-o vedeau : priveau pe fereastra opusă. Dar o vedeam eu. A văzut că o văd. A văzut și că i-o văd. În primul moment a retras mâna, a închis picioarele, s-a uitat lung la mine. A văzut că mă uitam, nu la uitătura ei, ci sub rochie. Așa că a îndepărtat puțin genunchii ; apoi s-a șoldit, încât i-am putut-o vedea cam pe sfert, pe lângă pantalonași ; apoi a dus mâna acolo, și-a descoperit-o de tot - însă cum lua degetul, cum nu i-o mai vedeam, perdeaua chilotului cădea, acoperind-o. A tras de ei în jos, i-a mutat bine într-o parte - din sprincene m-a întrebat dacă-i bine. I-am răspuns din privire că încă nu ; nici acum ;

nici acum...

A ridicat din umeri și o vreme nu i-am mai zărit-o ; nici atunci când și-o mângâia cu un deget : era și el acoperit, mâna strânsă între coapse.

Eu dormisem pe moalele baloturilor puse între banchete și acoperit cu o pătură. Ea s-a uitat spre părinți, s-a asigurat că aceia nu au grija noastră și s-a chincit pe bancheta de lemn, în locul de lângă fereastră. Se uita numai în ochii mei, eu îi căutam din ochi păsărica. Fără un cuvânt, a ridicat un colț al păturii și s-a strecurat înăuntru, dar nu s-a întins, a rămas așezată. Și-a vârât și mâinile acolo, a făcut ce-a făcut, iar când a terminat și a înălțat ușurel pătura... I-am văzut-o de tot, de tot, de astă dată nu mai avea chiloți.

M-am ridicat în capul oaselor, dar păstrînd pătura până la înălțimea brăului. Acum eram față-n față, însă fără a ne atinge, amândoi cu picioarele îndoite și cu genunchii îndepărtați. Ea, cu mâna stângă - cea dinspre părinți - menținea cuvertura la subțioara ei ; eu, cu dreapta, la fel. Ea, cu mâna dreaptă, își mângâia păsăricuța : eu, cu stînga, păsărelul. Nimeni nu ne vedea, chiar de s-ar fi uitat, ce-ar fi observat : că, foarte cumiți, stăm față-n față ; și nici nu vorbim.

După ce s-a lăsat întunericul peste trenul nostru fără lumină, de camuflaj, până târziu, am tăcut și altfel : întâi mâna ei dreaptă la păsărel; mâna mea stângă la cocoșică. Apoi eu țineam cu piciorul drept pătura înălțată și în partea ei, ea suga din țigara mea ; după o vreme schimbam : ea menținea pătura cu piciorul stîng, eu, pe burtă, pășteam miera ursului din grădinița ei cea fermecată. Și dulce. Și...

A ținut cât a ținut - apoi n-a mai ținut. Când m-am trezit, lângă mama, peste drum nu mai era familia ei, nici ea, era o alta, cu doi băieți - ce să fac eu cu ei ? A dispărut fetica, dimpreună cu grădinica. Să se fi mutat în alt vagon ? De ce ? Să fi coborit la Buzău ? De cum ? Măcar de i-aș fi știut numele : cu doar un nume, poți iubi o fată, chiar fără corp. Dar așa... Să fi fost mută? Nu scosese nici un cuvânt, cât ne trăisem traiul, noi doi, cât șezusem împreună, ca la noi, în Basarabia.

Mă gândesc mereu la ea. Dacă ne-am întâlni, acum, nu ne-am recunoaște. Nici după nume, nici după înfățișare. Aș ști că-i ea, nu alta, după păsărică : la ele nu îmbătrânește cum îmbătrânește la cocoși : li se înclină, le cade creasta - pe stînga.

Barbu nu avea, atunci, acum și-a luat unul, dar atunci n-avea.

Atunci avea altfel, altceva și ne dusesem la fermă, la secția Centru. La Centru se-dădea-un-film. Nu se anunța ce film, lumea se ducea la Centru pentru film - punct. Dacă nu-ți plăcea, plecai - dar nu plecai, oricât de sovietic ar fi fost ce se dădea, oricât de cumplit ar fi puțit în sală a porc, a furaj murat, a găinaț, a sudoare, a obială, a ceapă - a mizerie-rurală, a pizdă nespălată, a spermă veche, dar și proaspătă (pe-ntuneric se întâmpla să se-ncârlige unul cu una, nimeni nu zicea nimica, ce să zică, oameni săntem, vai de curu' nostru, fiecare nădăjduind că nu se văzuse că el ar fi văzut). Fiind puține locuri așezate, se obișnuia ca unul să o țină-n brațe pe una, chiar necunoscută și, tot privind și culturalizându-se cu a șap'spea artă, se-ntâmpla să i-o scape - căci cine n-a scris măcar o poezie ? - acela să ridice piatra.

Eram cu Barbu la Centru, la ce se dădea - uite : cu toate că eu nu eram perturbat de bordelul pe-ntuneric, nu țin minte o singură secvență din ceea ce s-o fi chemînd film - de ce ? De ce nu !?, vorba celuiia. În seara aceea nu era multă lume, se vedeau câteva scaune goale - probabil afară ploua cu găleata, ori Crivățul crivățuia, de asta - iar noi nimerisem îndărătul unui căciulos care o lucra din greu pe una așezată în poala-i.

Judecînd după pufoaică și după căciula păstrată pe cap, mascurul era tractoristic. Ea se lăsa tractorută, nu opunea rezistență nici de formă. Adevărat, nu participa.

Văzînd ce făceau ăia din fața noastră, am vrut să ne mutăm în altă parte, dar, ca un făcut : rîndul nostru se completase pe dreapta, pe stînga, se vede că intrase un grup, așa că singura ieșire ar fi fost prin locul scaunului liber din dreapta tractoristului - va fi fost al ei, dar nu se făcea să...; chiar dacă ei se făcea-să se reguleze-n public. Am rămas resemnați, mânioși, pe loc. Prefăcîndu-ne că n-am văzut, nu vedem, nu auzim, nu mirosim, nu nimica din ce se petrecea sub nasul nostru.

S-a rupt filmul, s-a aprins lumina. Cei din față s-au oprit din bâțâială - dar atîta. Ea a rămas pe genunchii lui. După o vreme, persoana de sex contrar a încercat să se dea jos din corcodușul tractornicescului, dar acela n-a lăsat. A menținut-o locului.

Acum se vedea : gagică era o gagicuță, una mică, o copilă - nu era de mirare : la fermă nu apucau să aibe perișoare pe la pușoare, că și intrau în câmpu-muncii. Tot în ramură - agricultura - se-nțelege. Era tinerică asta, fetica, deși n-o vedeam decît

din spate ; se vânzolea, mut, fără convingere ; neputînd scăpa din țeapă, se pusese pe rezistate ca Românul, de veacuri, adică se așternuse pe-ndurat ; și pe, firește, așteptat : să treacă apa prin ea, ea rămânînd de piatră...

Altfel eram cinci studenți care, contra plată, luam prânzul și cina la măt'șa Nastasia, zisă Baba, trăitoare pe Ulița Basarabenilor din Lătești. În odaia-mare - unde se afla și plita (pentru ca, iarna, să ai de încălzit o singură încăpere, "cealaltă" jucînd rol de tampon, de antreu) - se afla masa. De șase persoane. Pe una din laturile lungi, cu spatele spre fereastră : Relu și Barbu; în fața lui Aurel, eu... În a lui Barbu, Gelu. În capul mesei din stînga mea : Florian ; în fața lui era locul 'babei'. Masa fiind îngustă, nu accepta pe lățime decât două farfurii aproape atingîndu-se, așa că ea era silită să le aducă, pline, de la plită. Așa fuse-se înțelegerea de la bun început : chiar dacă noi plăteam ce ne gătea, ea nu era bucătăreasa noastră - îi pupam mîna și la venire și la plecare ; nu începeam a mânca pînă nu-și aducea și ea la masă, în capătul dinspre plită, strachina.

Asta era una - a doua : din pricina barijului mereu acoperind obrazul, nu știam cum arată ea pe sub basma - desigur, nici sub rochiile otova, pornind de la gât și neaccidentate de sâni, de pîntec, de șolduri și, la urma urmelor nici nu ne preocupa partea-ascunsă a babei, avem noi fetele-deschise...

Trei : în urma accidentului : răsturnarea străchinii cu fasole în capul lui Aiurel cel căscat și următorul : căderea, în urma aplecării, a basmalei - ni s-a dezvăluit ceva. Ceva la care nu ne-am fi așteptat, obișnuiți fiind cu Măt'șa Anisia - ori Axinia ; cu 'baba' ; cu bunica noastră mai degrabă decât mătușa. Tot pupînd la mîna ei, venind, plecînd, convenția a fătat realitatea : persoana căreia îi spuneam, din comoditate : mătușă, babă nu putea fi decât o mătușă-babă, nu aveam a cerceta mai departe, nici mai... dedesubt.

Or Aiurică-Aiurel, provocînd accidentul, a provocat și dezvelirea obrazului femeii căreia noi îi spuneam babă. Relu a anunțat, primul, că baba noastră își pierduse pielea de broască din basm - cu mîinile împreunate i s-a închinat.

Cu mîinile împreunate am înotat și eu prin rugă.

Din locul în care mă aflam îi vedeam profilul pe fondul feres-trei - atunci orbitoare, era soare pe zăpadă. Părul adunat în coc (ea ar fi spus ca pe la noi : moțoc). Încolo, profilul unei femei neură-

te, chiar frumoase și nu exagerat de bătrâne, judecînd după subbărbie, după gât. Și, ca un făcut, pentru întâia oară, din masa neagră a rochiei otova răsăriseră masivi, agresiv-potoliți, implacabili : sâni.

Spre ei s-au îndreptat mâinile Aiurelului, iar eu am sărit în picioare cu gândul de a-l pune la locul lui pe obraznic, ba să-i și ard una peste labele întinse spre pieptul sfânt al mătușii noastre, al babei noastre cea bunicoasă, bunica noastră, a studenților din Lătești...

Am văzut ce nu-mi imaginasem vreodată : Barbu, de pe locul alăturat, se ridicase și întinsese și el mâinile - spre spatele femeii. Se ridicase Florian, Gelu întârzia, cu privirea în farfurie...

Am ocolit masa, m-am dus lângă fereastră, cu spatele spre odaie - ca să văd bine-bine. Și am văzut. Și nu m-am putut stăpîni am întins mâinile, i-am atins obrazul, bărbia, gâtul și, fără pauze, am trecut la țate, la șolduri.

Era ! Ne uitam unii la alții, ca să verificăm, să ne confruntăm impre-siile, viziunile, vedeniile : și celălalt văzuse-pipăise-urlase?

Mă simțeam supt de ceva necunoscut, plăcut-neplăcut ; îmbietor și amenințător.

Am primit într-o străfulgerare scena : cinci lupi tineri și hămesiți se năpustesc concentric la vaca Marusia, sfâșiindu-i pielea, rochia otova, oprindu-se o clipă orbiți de albeața trupului de femeie necrezut de tânără, cu sâni mari, ugeroși, abundenți, acoperitori, protectori, nutritori, cu pântec greu, de adăpost și coapse ca stâlpii lumii.

Amețit, gata să mă prăbușesc, am căutat cu mâna pe jos, am găsit basmaua căzută, am scuturat-o ; am pus-o pe capul femeii.

S-a trezit, înțelegînd că se petrecuse ceva neplăcut ; cu palmele peste basmaua astupînd la loc obrazul, re-măt'șa baba noastră s-a năpustit afară, bocind - și bocind ca la mort.

Am rămas toți cinci în picioare, gâfâind, strânși unul în altul, ca și cum noi am fi fost amenințați de agresiune, de viol.

Patru, nu cinci. Gelu nu se mișcase de la masă, nu ridicase fruntea din farfurie.

Nu mai țin minte cum am plecat de acolo, nici cum am rezolvat plata săptămânii aceleia.

Pe Gelu nu l-am întrebat nimic, el n-a spus nimic despre.

31. 3. 94

10

Am plecat din București adineauri, dar am plecat, nu se mai vede, nu se mai aude, nu mai miroase-a. Aici, unde m-am mutat adie a mere verzi, a aguridă și a rochii de vară, tinere, sunînd a mugure.

Mugureaua fetei din trenul de refugiu avea gust de lapte de susai (știți, voi, ardelenilor ce-i susaiul basarabean ?), de la Iași până pe la Focșani (mult după aceea m-am uitat pe o hartă : dacă la Ploiești n-a putut coborî - de bombardament - numai pe la Focșani o putea face ; sau la Buzău ?, ce importanță, oricum, am trăit dimpreună două nopți și-o zi), a avut timp se se schimbe în cireasă, din acelea verzi, înghițită cu tot cu sâmburele, moale ; am trudit la ea până pe la Midil - dacă nu la Focșani, dar pîn-la urmă am adus-o la gustul mărului ; unul mititel; roșu ca un mugurel.

Când stăteam de vorbă, la gard, cu Îngerica ori aveam ceva de discutat cu mine, cu gândul treaz și tare la ea - îi vedeam gura trandafirie, -nrourie, îi simțeam gustul, adânc : a floare de vie. Și a umbră de usturoi - de la mine.

Cum s-a aprins lumina, Barbu și cu mine am aplecat mult capetele, să nu fim văzuți că văzusem ceea ce văzusem. Dar gagicuțica din poala tractorului, tot răsucindu-se, ca să vadă cine, cunoscut, se mai află în sală, a dat cu ochii de ochii mei. Colțurile buzelor i s-au povârnit pe dată și tot așa i s-au înălțat. Zâmbind (curat, nepătat, nepătruns, ne-nimica), mi-a zis, întinzînd mîna, ca prin sîrmă :

«'Nă seara, ce mai faceți : bi-ne ?»

Am simțit, fulgerător : nici nu isprăvisese de întrebare întrebarea, că ochii și sufletul ei de copil neprihănat se și lipise de Barbu. Barbu, prietenul meu, cel mai gigea gagicar din Lătești, cum spune elevul Gigi (cu o excepție : însuși Gigi). Până să se dumi-rească omul muncii de pe tractoare că femeia pe care continua s-o stăpânească pe-o parte, pe cealaltă (esențiala, ar spune unii) îl încornorase - cu doi : cu mine, în marele treacăt și cu Barbu. Fata devenise transparentă la obraz când i s-a adresat amicului cu un astfel de glas, de parcă gura i-ar fi fost ventuză și s-ar fi aplicat pe buzele Barbului ; ca și cum glasul i-ar fi fost mîna și (ca printre

nourii sârmei ghimpate s-ar fi deschis o poartă) i l-ar fi băgat la piept, sub cămașă, acolo unde i-i greu voinicului :

«Vă rog, io, domnu', frumos dă to' : aveț' ciaaaas ?»

Putoarea !, am gândit-o, tras în piept - când eu fusesem primul la ea, la gard ! - cum mai mângâie cu cuvintele, mai știi : va fi învățat (de la mine !) să și reguleze, cu vorba.

Orișicine pe lumea asta mare și deoistă ar fi răspuns pe dată cât e ceasul - cum să nu răspunzi, în plin Bărăgan, când o ună te-ntreabă ?

N-o fi Barbu cel mai țcănit țcănent din Țcănești-Fetești ; n-o fi campionul umorului gros-cernoziomos (o-ho, legioane erau înaintea noastră !), cât despre curajul de a agăța muieret bărăganic, ce să mai vorbim : pleca la cucerit Troia cu tot cu Elenele lor bronete, pe biciclete, în satele vecine, cu toatele slobozii dravidiene : Cegani, Strachina, Chioara, Pârțani, unde aplica tactica fără greș a lui Gigi : indiferența... După vreo trei ani de indiferență, nu se aleseseră cu nici o muieră - adevărat : nici cu sculamentul aferent. Dar. Așa că Barbu a răspuns - irezistibil de indiferent :

«Aveți nevoie de un ceas ? Regret, domnișoară, am numai de buzunar, însă dacă doriți unul de mână, are el...» - și m-a arătat.

De astă dată (va fi fost și timpul), tactica lui Gigi aplicată de Barbu a dat roade : draga de Îngerica : a început a bate din palme, râzînd, ba l-a atins pe Barbu cu un pumnișor de-al ei, dulce, prețuitor.

«Stai mereu, fă !», s-a ambalat tractorul. «Oar' ce, ai vermi?»

Fata s-a oprit din veselire. Își va fi adus aminte că-i bătută-n cui(e), acolo. A încercat să se zmulgă, tractorul n-a lăsat-o. Ea n-a insistat, s-a resemnat. Atât că de data asta era și mîhnită, îi tremura buzica de jos, sărăcuța copiluța. Tovarășul mecanizatornic considera, el, de capul lui, că dovada stăpînirii asupra stăpînitei nu era convingătoare : deși biata fată nu dădea semne de împotrivire, a apucat-o de subțiori, a înălțat-o, de i s-a văzut pielea dezgolită sub rochia ridicată la spate, apoi a tras-o-n, pe când îi venea în întâmpinare. Ea a tresărit o dată - n-a mai mișcat. Tractorul a bănănit :

«Ce, fă, nu ți'-ă bine-n vermele meu ?» - a rîs, s-a mișcat ritmic de trei ori. «Nu-i mare și vesel ?» - îl podidise veselia.

«Hai să plecăm de-aici !», a spus Barbu, pregătit să se ridice.

Tractorul a auzit. S-a răsucit încoace : radiator de bou.

«Ce, băăăă, c-adica s'teț' voi dășteț', 'telectuali, sanchi, de să-m' suflați gagioala...?» - și-a arătat-o, săltîndu-și-o.

«Eu nu mai rămân...» - Barbu s-a ridicat.

Cu o mână l-am oprit pe Barbu, cu cealaltă am ridicat căciula creaturii din față :

«Ai spus cumva, cevaaa ?», am întrebat. «N-am înțeles, ia mai mugește o dată !»

Fata a chicotit, a dat să se răsucescă înapoi, tractoristul i-a ars o palmă peste cap :

«Ce te-ntorci, fă ? Stai așa, mereu !» - s-a răsucit spre mine : «Păi ce, bă, că-i gagică mea, nu umblă cu bandiț' ca ti...»

I-am ars un pod de palmă în bărbie. Barbu :

«N-o să te bați cu un dobitoc ca ăsta !»

«Vrei să-i spui : să-l bat !» - i-am dat dobitocului o palmă peste scăfârlie, apoi i-am tuflit la loc cușma.

Barbu nu înțelegea : se uita la mine, apoi la tractorist, din nou la mine... Din umeri m-a întrebat : de ce nu reacționează acela ?

«Fiindcă am apucat să lovesc primul - cine dă întâi, acela-i stăpânul...»

Chiar de nu mai întorcea obrazul înapoi, tractoristul mormăia :

«Că ce, că ea nu umblă cu bandiț' ca voi, de mereu se tot gândește că cum să ne spânzure de felinare, păi noi, clasa, muncim, noi nu...»

«Ia mai oprește rabla-aia de tractor !» am zis.

Fata a chicotit. S-a răsucit înapoi, tractoristul a ridicat mâna...

«Dacă o atingi cu un deget, capeți cinci adunate !» - i-am arătat pumnul.

«Păi da de ce ?», a întrebat, târziu.

«Păi da de-aia !», i-am explicat, rămânea doar să-i fac un desen.

S-a stins lumina, s-a repornit filmul. Animalul din fața noastră se agita frenetic, mai să rupă scaunul. Fetei, vedeam în umbră, îi căzuse capul în bărbie, nu se împotriva deloc, deloc.

«Ieșim !», a zis Barbu. «Nu mai suport...»

«E-te, na, nu suportă, domnu' - du-te, nene, la pușcărie, aco-lo-i locu tău, nu-aciia de s' ne iei pă noi, poporu-ncitor dă trudim cu drag ș' ne facem planu... La mișto» - avea topică argeziană, mârla. «Io fac ce vreau, că io-s la mine, nu pă

cheltuiala statului...»

A încasat un pumn în ceafă. A icnit, dar n-a reacționat. După o vreme în care iar a martirizat scaunul, s-a întors înapoi :

«Io-am luat-o primu-n seara asta, -i a mea, fac ce vreau cu ea! Io-te ! Io-te !» - n-a apucat să ioteze : l-am apucat de gât - el, gâjâit : «C-ați vrut să ne-atârnați dă felinare, pă noi, clasa-ncitoare...»

«Cârnatul de Livescu, securistul ți-a povestit povestea ?», i-am dat un pod de palmă în ceafă, încă unul.

«Păi da, dânsu'. Ne-a-nstructat foarte bine, ne-a 'splicat că cum ați vrut voi de să ne...»

«Pst ! Liniște !», cerea lumea din jur.

Tractoristul a prins să dea iar din cur. Iar l-am strâns de gât. Și iar s-a rupt filmul. Truditorul s-a răsucit din nou :

«Degeaba-ați făcut voi pușcărie, că nu v-ați redusat...» - i-am dat un pumn în mutră, el a scuturat capul, a continuat : «Că să răsturnați statu' nostru dă democrație...

«Statu' mă-ti !» - m-am ridicat de pe scaun și am lovit, ca să dărâm.

Într-adevăr, îl azvârlisem cu tot cu scaun și cu găinăreasă. Fata s-a ridicat iute, iute, și-a aranjat rochia la spate, a dat de câteva ori din târtiță și a rămas în picioare, lângă cornutul căzut.

M-am aplecat peste spătarul gol, am luat-o de subțiori - era mai ușoară decât credeam - am trecut-o dincoace, am apăsă-o în scaunul meu. Eu am pășit dincolo. M-am așezat pe scaunul ei, rece. Vita se adunase de pe jos, dar rămăsese într-un genunchi și-și tot freca bărbia. Și râdea ! Râzînd, zicea :

«Că 'mneavoas' 'ți permiti' de să te 'sprimi așa de stat, da io nu, că-z membru... Ș-organizat. Io-s cetățean, nu ca ti... ca 'mneavoas', de-ej' dujma' a' popor'lui ...»

Tractoristul se încheia, din greu, la nădragi. Întorcînd capul și văzînd-o pe fată adăpostită în brațele lui Barbu, a făcut cu mîna azvârlită de sus în jos un gest de respingere, de repudiere, de dispreț (și care ar fi putut înlocui cuvintele : «Lasă-mă-n pace !» ori/și : «Ești, prost, cară-te d-acilea !» și/or : «Ai sictir !») - pe care l-am văzut și la fotbalistii buni din Iugoslavia, din Bulgaria, din România (Balcanul, dè), făcut la adresa arbitrului care sancționase o greșeală vădită a lui...

«Pleacă, fă, d-acilea ! Ordinaro ce-eș' tu !» - și continua, liniștit, greaua operație de încheiere a nasurilor de la prohab. «Să

nu te mai prinz p-acilea, că-ț' rup oasili !»

A dat să se așeze - nu l-am lăsat - i-am arătat peretele din stânga - acolo s-a dus, fără să protesteze. Iar acolo :

«Mă rog, cum zicet', da să știți : filmu-ăsta l-am mai văzut de trei ori...», a dat să iasă din sală, s-a oprit, s-a adresat fetei : «Dă cin' leii dă ți i-am dat ! Cu cin' lei găsesc alta mai cu carne decât tine !»

Fata i-a întins grăbită banii, tractoristul a plecat, salutându-mă cu două degete la căciulă :

«Să trăiț', dom' ! Că io, să știț' : l-am mai văzut de trei ori...»

Am așteptat să reînceapă filmul, am ieșit și eu din sală.

Ploua sau viscoalea - ce conta ?! Dacă l-aș fi întâlnit atunci pe tractorist, l-aș fi călcat în picioare, pe Îngerica aș fi pus-o pe cal, aș fi dus-o la mine, i-aș fi spălat pântecelul și aș fi...

Nu : nu m-aș fi culcat cu ea. Singurul mijloc de a păstra pentru tine o femeie, viața-ntreagă - și dincolo de ea - e să n-o fi avut cum se are o femeie.

1 aprilie 1994

11

Pornisem de la ? Pornisem de la Gara de Nord ? - a, da : de la ceas, ceasul de mână pe care nu-l avea Barbu, drept care se alesese cu o gagicuță gata gagicuță - altfel proaspătă, angêlică și prevăzută cu cizme de cauciuc. Chinezești.

În compartimentul nostru mușamalin nu se poartă astfel de - nu poartă fiicele, fiindcă mamele făcuseră bătăture, răni de acest insemn al câmpului-muncii. Pe vremea mea cizmele de cauciuc erau purtate de nevoie, de sărăcie, de meserie. Și de protest - mut... Am cunoscut, la Rupea, o familie de naționalizați : avusesse prăvălie pe strada principală, comuniștii confiscaseră localul de la parter și locuința de la etaj - ca la toți burjuii, atât că fostul proprietar nu se resemnase : cumpăraseră pentru întreaga familie (nevastă, doi băieți, o fată - între 10 și 20 ani) cizme de cauciuc. O bună parte din viață și-o petreceau naționalizații-alungații

umblînd pe Principală, în speranța că are să-i vadă Partidul și, în marea mila Lui, are să-i considere, are să-i trateze (vorba găinăricii lăteștene), iar dacă n-are să le restituie prăvălia și locuința, măcar are să-l pună pe cap responsabil de unitate.

În compartimentul de mușama autentică-garantată nici măcar el, intrusul, babacul, demodatul nu poartă caucioace, cum le mai ziceau tractornicii băragănezi. În schimb, ca să spunem așa, când trenul s-a, în sfârșit, desprins de la malul peronului, tânărul din dreapta ușii (cum intri; însă dacă ieși, îți vine pe cealaltă parte), cel cu plete blonzii a zis ceva de strânsul centurilor, Doam'lor și Don'lor, a zis el fără a ridica glasul, Centurile, Centurile - va fi adăugat ceva cu strânsul, centura de-aia centură, la cap mare, mică-n gură - să fie strânsă, căci decolăm-aterizăm, însă colegii lui au prins a vorbi toți odată, că nu s-a-nțeles ce altceva avea de gând să aducă la cunoștința donlor-doamlor, că se face cu centura.

Avea importanța ei în mediul penitenciar, mai precis : la anchetă. Nu există anchetat cu centură. Dacă, de pildă, junele blond l-ar întreba: «De ce?», el ar răspunde pe dată :

«Nu pentru că anchetatorilor le-ar fi teamă că anchetatul are să se spânzure (cu centura), ci pentru a-l umili, al de-cădeă, al înjosi - același rol avînd și interzicerea șireturilor de la încălțăminte. Securiștii își imaginează (și au dreptate, bestiile) că un om încăput în labelle lor are să se prefacă mai repede în cârpă, în vinovat-care-recunoaște-orice-acuzație ("recunoaștere" ce se prefăcea în primă grasă, chiar în avansare - pentru eficacitate...), dacă nefericitul are să fie obligat, printre altele, să-și mențină nădragii cu mâna, ca să nu-i cadă în vine ; deasemeni, mersul să-i devină chin din pricina lipsei de șireturi, a permanentei pierderi a încălțăminte și a eforturilor de a o păstra - fără a se apleca (această mișcare fiind considerată... tentativă de evadare...)»

Și atunci o fată să-l întrebe... - poate fi oricare, nu neapărat Libelulinda: «Dar de ce așa ?», el să ezite la început, dar să cedeze în cele din urmă (Frumoasă e numai cedarea !) și să spună ce crede despre lipsa de centuri, de șireturi, la anchetat.

Eh, lipsa. Nimeni nu are lipsă de răspunsuri la întrebări nepuse. Apoi : de ce l-ar întreba pe el, străin, bătrîn, al șaselea într-un compartiment de șase ? - dacă ar fi avut bunul-simț să se mute în altă parte, junii-din-ziua-de-azi ar fi chemat unul (ori una) de-a(l) lor.

Nu, nu : nu sânt de-al lor - păcat, nepăcat, e așa, nu altfel. Al șaselea: intrus curat ; și încă venit mai devreme, primul - de aceea a ocupat locul cel mai bun : la fereastră, cu-fața ; cu fața-n față.

Și ei tac pentru că - nu știu pentru ce, s-ar prea putea ca ei, cincii, să se simtă intruși. Ori tac așa, fiindcă tac.

Feticuța asta se agită, vibrează, zbârnâie, sfârâie din aripi - dar nu vorbește. Feteana vorbește fără, ea se exprimă cu ajutorul altor organe - cu toate celelalte, începînd cu aripile. Și sfârșind (provizoriu) cu căpșuna. Ea avînd căpșună și nu. Ba da : fragă - de pășune, aceea-i și dulce și parfumată și nu atât de țuguiață ; și mustoasă și mieroasă și cu o idee de pelin pe la ; și atât de friptă de soare, acolo, printre ierburi scârlionțate, încât bate spre mov ; spre violet. Da, da : așa trebuie să fie : cu vârful limbii între buze, vârful roș, buzele vinete. Sfârâind din aripi, cu ochi globuloși sub pleoape lăsate, pâlپând și ele, tremurînd ca o altă pereche de aripi.

Bine-bine, dar o lași în pace, dealtfel e prea mică, inconsistentă, tu tragi spre hrănitoare, succulente, nutritive - oricum : bine formate.

Bine-bine, așa e, nu e. Și mai bine ; mă ocup de timpul meu, am plecat acum cinci minute, numărate - pe ceasul meu de mână, evocatul de Barbu, stârnitul de Îngerica - sau poate chiar patru !, iar compartimentul nostru continuă să rămână o insulă de liniște. Din spate, din față, aduse de curenți, dinspre culoar : glasuri, uși huruite, cioburi de muzică de la un radio, chemări, râsete. Mai ales râsete - mai ales de fete. Fete plecînd la mare. Mici, fetele ducîndu-se la marea cea mare, să se scalde-n valul. Au o culoare inconfundabilă râsetele fetelor mergînd la mare, mai cu seamă cînd clopoșesc în trenul cu care mă deplasez eu ; eu nu merg la mare-mare, ci doar pe-acolo, prin preajmă. În compartiment : liniște, aer mult, bun - va fi venind dinspre adierea rochiilor ușoare, de mare, de vare. Ale fetelor. Petale, corole, buchete. Cînd ți-e vară, cînd ți-e culoare și olm și cînd ți-e aeră, vîntată, adieră spălată și de fier călcată - știi : e fată.

Undeva, departe, poate în alt vagon, în alt tren, în altă vară : un plîns de copil. Bine-nțeleș, nu-i al lui Filip-Păpădie. Mai întîi că Păpădie-Filip-cel-Bum !-Bum ! el nu plînge mărîit, obidit, nefericit - el împușcă strigăte, aruncă răgete, emite răcnete - scurte, sonore. Însoțindu-le de lovituri, izbituri, bubuituri cu curu-n ușa cea închisă (într-o zi de martie '77 Ion Vianu își expri-

mase opinia că cel care bate așa într-o ușă închisă e ca tată-său : disident, însă tatăl lui Păpădie a declinat disidența și a propus : deținut). Apoi păpădia tatii nu-i aici, la plecare, e dincolo, la sosire : păpădia mării. La ora asta o fi demult la plajă - Doi Papuci, Trei Opinci, Patru Șalvari, Cinci Cadâne (iar cu sergentul, zece), așa cevașilea, ca la Costandji. Când am fost data trecută, pentru o zi, Păpădie nu înota, refuza, răcnind, orice contact intim cu apa, acum cică înoată, așa a spus la telefon maică-sa :

«Înoată mai ceva ca o locomotivă - ai să-l vezi !»

‘Să-l văd - când ajung la mare - cum înoată un locomotiv, care,-n plus, mi-e fiu și chiar deținut, nu disident, cum presupusesese Vianu.

Celălalt tânăr (plete castanii) a închis ușa. Încetișor. I-am zărit mâna poposind mai întâi pe clanță ; apoi, ca din nebagare de seamă, coborînd pe fluturele-zăvor : l-a răsucit. Și eu aș fi făcut la fel, dacă aș fi avut la îndemână un fluture, chiar de-aș fi știut că nu pot rămâne singur cu libelula. Dar așa. Să știu că, de-aș putea, aș putea : să rămân.

Trenul se află în mișcare, cine știe pe unde, nu mă interesează, înainte de Fetești nu mă uit pe fereastră nici nu văd fără a privi. Pesemne că n-am ieșit din București, ne vom fi târînd prin ma'alale ; sau vom fi ieșit prin partea cealaltă, ne-buna, o să aflăm când are să fie prea târziu prin care intrare am ieșit.

Mușamaua : verde ! Irită, sâcăie, roade văzul, ronțăie pleoapele pe dinăuntru ca boabe de nisip. Verde, mușamaua, am acoperit-o noi, cu partea din spate a rochiilor, a fustelor, dimpreună cu conținutul fierbincior. Acoperit, nu de tot : ai zice că sântem transparenți ; ba nu : poroși. O simt, verdea scârțâitoare, asudătoare, umezitoare, de-a dreptul udătoare ; o percep, nu atât cu spatele meu, aproape învelit, cuprins de spătar, ci cu al celorlalți - mai întâi cu greabănul mânzei din dreapta - n-ar avea unde să se afle o vecină, în tren, decât în dreapta.

Iată o cugetare adâncă. N-aș fi comis-o înainte, însă cum sântem după, o comit. Și nici măcar nu sânt sigur că greșesc - în care caz, bestiile de ei, umblîndu-mi, cu mâinile până la cot băgate în roțițele capului, nu mi le-au deranjat, detractat, ci mi le-au aranjat. Ca la Pitești? Sau ca la Aiud, în pre-anii 64-lui ? Orișicâtuși, prea mari prostii n-oi fi spunînd și nu mai mari decât înainte. Iar faptul că-mi dau seama - ce poate însemna decât că n-oi fi eu chiar atât de deranjat pe cât pretind.

Nu pretind nimic, dă-mă dracului !, zice. Și nu chiar zice, doar atinge cu gândul una din posibilități. Pentru că, într-adevăr : ceva-ceva tot ți-a rămas. Când spui : a rămas, te gândești la ceva în relief, nu ?, la ceva care este, nu ?, și nu te gândești la neant, la gol, la gaură.

Ei bine, eu mă gândesc la gaură ca la umplutura ei : îi văd golul, în relief.

Bine-ar fi. Ce bine ca gaura din capul meu cel atârănătoriu să fie ca a femeii : este/nu este, simultan. Este atunci când ți-o fac, ți-o dau, ți-o, eu, cu mine însumi - dar nu este, tocmai pentru că este (plină de mine). Gaura din capul tău să fie, ea, fierbinte și portocalie și numaidecât strângăcioasă ca în cauciuc din acela din care se făceau rezervoarele de benzină ale avioanelor de război ; să fie gaura din capul lui ca făcută într-un corp autonom și viu, de pui hrănit cu lapte prin tâta astupătoare de gol ; să fie gaura din mine ca o bortă de glonte străbătînd, din tâmplă-n tâmplă, mărul.

Vecina din dreapta șade țeapănă, la o bună palmă de spătarul de mușama, însă eu simt mușama spătarului prin bluza-i, la spate ; prin catarama sutienului - ce să mai zic de cea a canapelei propriu-zise : mi-a umezit slipul ; și rochia, dinapoi - să fiu atentă când mă ridic, să acopăr pata de umezeală cu ceva, nu știu cu ce, nu mi-am luat pardesiul, poate cu un pliu al rochiei (am s-o răsucesc, să vină în față, am să pretind că e apă căzută în poală...), trebuie să, să nu se creadă că m-am, pe fugă și n-am avut timp să șterg, ca să nu se.

Vecina mea cea dreaptă privește (drept) înaintea ei ; cam înspre oglinda aflată îndărătul fetei din fața mea. Și, desigur, nu se vede - dacă s-ar vedea, aş vedea-o. Inversată, însă cum n-am văzut-o fără, nu m-ar deranja cu oglindă. Până atunci, în oglindă se vede un geamanatan roșu. Pe grătarul mare, iar dedesubt un termos chinezesc și o umbrelă tot roșie. Se mai vede și o parte dintr-o parte, albă : o pălărie - asta nu e chinezească și nu e roșie - din contra, am mai spus.

Geamantanul nu-i al meu și miroase, prin sticla oglinzii, exact așa cum mirosea sora popii unguresc. Acum știu de ce : fiindcă e roșu - roșie era și rochia cumnatei popii ungur. Soră, cumnată, verișoară, vecină, ce importanță : nu ea era mama celor vreo șapte copii ai popii, executat pentru ceva foarte grav, cu atât mai extrem-de-grav, cu cât era inventat - nu-i cunoșteam dosarul, dar îi cunosc pe alcătuitoarii de dosare : boi, boi, dar partidul le dă

voie, ba chiar îi îndeamnă să facă din căcat bici, iar ei fac căcat din frumusețe de bici. Deci : popa : executat, nevasta cu toți copiii trimiși la noi, în domiciliu obligatoriu, preoteasa moare pe drum, copiii sunt aduși la Lătești...

Milițianul, neștiind ce să facă cu ei, s-a apucat să-i înjure de mamă (de ce de mamă, doar sub ochii lui murise, în tren) și s-a dus acasă la el, să se spele, să mănânce, să bea, să doarmă. Nicu de la cooperativă, când s-a făcut ora de închidere, a închis prăvălia fără întârziere și s-a cărat în mă-sa, la el, în Bordușani, copiii rămânând sub streășină, tăcuți, tremurânzi. I-a luat la el pramatia, bețivul de Postovic, "secretarul" primăriei - în drum s-a întâlnit cu Aiurel. Pe atunci noi toți (cu excepția lui Relu) lucram departe, în Baltă, numai drumurile ne luau patru-cinci ore dus-întors, ne întorceam târziu, plecam devreme...

Începînd de a doua zi nu ne-am mai dus la lucru, am reparat o casă "tip-mare", cu trei odăi - i-am făcut un zid exterior și o "marchiză" - ne adunasem vreo douăzeci de bărbați, ca din întâmplare întreaga echipă din Baltă, am făcut casă faină, copiii erau duși cu cărdul de Aiurică pe la familii de basarabeni și bucoveni și hrăniți, amicul nostru arăta a cocostârc, noi îi ziceam : cloșcă și s-a apucat să-i învețe matematici superioare, când ei abia spuneau bună-ziua în românește. Cel mic era încă de sân, Dumnezeu știe de ce nu i se auzise glăsciorul după moartea maică-si, în timp ce noi lucram la casă, veneau să-l caute și să-i dea țâță, nu numai "localnice" (atunci aflam că nu trebuie să-ți crezi ochilor: fata cutare ori cutare babă avea... lapte), dar și zilie-re de la Baracă, țigănci din Făcăieni, lipovence din Bordușani... O lipoveancă pe care o cunoșteam de la lucru, ca să nu se întoarcă tot plină (făcuse un ocol de vreo cinci kilometri, dînd prin Lătești dar găsisese că înaintea ei trecuseră altele la muls, iar sugarul era sătul, de dădea pe dinafară), l-a luat în brațe pe penultimul și, tot boscorodindu-l în ucrainește, l-a convins pe unguraș să sugă... ; apoi pe antepenultimul...

Totul a fost bine pentru toată lumea, adulți și copii, unguri și ne-unguri - până a venit, de la Cluj, un fel de mătușă. Ai fi zis : o domnișoară din aia, faină de tot, dacă n-ar fi avut o șuviță de păr, albă, pe dreapta. Era sora popii executat, ori sora preotesei, moartă în tren. O chema Ibolya.

4 .4. 94

12

Geamantanul roșu nu-i al meu. Nici pălăria, nici termosul - nici Ibolya. Ai zice că mi-am pus bagajele nu deasupra locului ocupat de mine, ci dincolo - se întâmplă, e mai la îndemână ; nu te întorci cu spatele spre oameni, deci nu se vede umedul - și măcar de-ar fi transpirație obișnuită, dar e cleioasă ; și miroase a Ibolya. Așa cum o pedepseam eu să miroasă, pentru că nu mă apropiam de ea sub douăzeci de metri - hai cincisprezece.

N-am bagaje. Cu toate că și eu merg la mare - marea cea mare și neagră - ca Ibolya : înaltă, brună, cu ochi verzi, perversi - cam ca Marea Neagră cea Albastră. Dacă ar fi avut ochii căprui ori albaștri ori negri, altă soartă ar fi cunoscut. Dar : ți-o faci tu cu mâna ta, începînd de la culoarea ochilor.

Ziceam, deci : marea la care mă duc e neagră, mică ; dimpotrivă, neagră fiind a fetii ; la mijloc, fraga pășunatică. Dacă o mai (men)ține multă vreme, așa, strînsă pe laturi de coapse, apăsată de jos în sus de mușamaua asta nenorocită, are să se strivească, sărăcuța, are să i se strîmbe nasul, are să atârne-ntr-o parte, fără dinți și are să putrezească - au mai fost cazuri : să cadă, am citit undeva. Nu am bagaje, mă duc la Constanța doar pentru o zi, mâine fac drumul invers cu Ana-Suzana și cu Filip-Păpădilip. Îi aduc acasă. Am casă ! N-am concediu, nici drept la concediu, dar casă am ! Mi-au dat, mi-au băgat pe gât apartamentul ăsta cu trei camere - trei ! Nu două, nooo - trei ! Suzana cea ană a zis :

«Ce-ar fi să te-ntorci la ei, la Rahova, să mai stai o săptămână-două ? Ca să căpătăm încă o cameră ?»

La care eu am răspuns că ideea nu e rea, îmi venise și mie, dar îmi trecuse, oricum, am să vorbesc cu Ge'a'alu'. La prima convocare (citește : răpire de pe stradă) i-am servit-o. Pleșită a rîs în primul moment, în al doilea n-a mai rîs, în al treilea a mormăit-scrâșnit :

«Asta vine-așa, că nu te mai sperie arestarea».

Așa vine. De-aceea-mi vorbesc : «Domnule ! În comparație cu lumea cealaltă, nu am concediu, nici vacanță, însă ea, lumea,

în comparație cu mine, nu are trei odăi !» Și adaug : În ciuda ministrului, ei (ceilalți viețuitori) n-ar putea să se-ntoarcă la Rahova, să ceară să mai steie un pic, de-o cameră-n plus - acțiune putînd să procure, nu doar închisoare (ai făcut închisoare, pentru că tu ai vrut, n-a dat ea singură peste tine), ci chiar și o fată adevărată, ca asta : dac-ai atinge-o cu o floare, s-ar preface în clopot, așa ceva-cumva. Eh, pe Ibolya, dac-aș fi atins-o, ea s-ar fi prefăcut în floare, nu? Ba, dac-ar fi chemat-o Virág...

N-am bagaje : nu mă duc la mare, în concediu. Mă duc la mare, să-l iau pe-ăla micu și p-aia mare, să-i pun la loc(uri). Acasă. Am casă - chiar dacă nu încă și masă și, dacă-mi pun mintea, mă prezant, nerăpit, neinvitat la ge'a'lu' Pleș' cel Nicolae și-i zic să-mi ardă el - de astă dată, nu o bătaie, ci o odaie. Să fie patru de toate - și să-i confiez:

«Când o fi să mor, în câmp de mohor, să mă-ntindă pe masă, în aceea, a patra...»

Și el să. Ba el să nu, porcul ! Îl bag în mă-sa, cu odaia lui cu tot, de securist. În plus, ministru - sinistru' !

N-am concediu, fiindcă nu vreau eu să am. După cum n-am vrut eu să mă țin de curu' ei, cerșindu-i o scurtă conversație la porțiță. Nu-i adevărat că aș fi simțit-o din prima clipă și aș fi bănuir ce m-așteaptă - așa s-a-ntâmplat : am fost atât de izbit, respins de ținuta ei, ocoșă (nu-i mai lipseau decât cizmele și peana de kokos), încât am tot amânat momentul în care să-i spun și eu bună-ziua. Tot amânînd, a trecut timpul și a trecut în defavoarea mea - și în a ei : din ea a rămas rochia roșie, din ce în ce mai spălăcită, apoi murdară, apoi de-a dreptul ruptă ; și ea, pe dinăuntru, tot mai slabă, tot mai vînoasă - mai veninoasă : aș fi jurat că, dacă aș fi fost liber, nu bandit și mi-aș fi plătit intrarea-n ea, de cum aș fi atins-o, a ei mi-ar fi ars-o ; topit-o ; dizolvat-o - în acid ugric. Da, dar când treceam în mare viteză pe bicicletă prin dreptul casei ei, chiar de nu era acasă în acel moment, i-o simțeam, mirosind : sfârtecată.

Nu merg la mare : îmi face rău soarele ; și aerul de mare - și ea, cât e de mare. Și de mândră : n-am încercat din timiditate, dar știu : nu mi-ar fi întins mîna să atingă mîna mea întinsă. Ba și-ar fi dus-o la spate și și-ar fi șters-o de cur, vizibil, ca și cum numai tentativa mea ar fi maculat-o. Așa i-a făcut lui Barbu, după ce a aflat de la Aiurel că și el e bandit. Lui Barbu ! Dacă i-ar fi făcut-o lui Gelu, s-ar fi ales cu o înjurătură țeapănă - în ungurește.

Dar Barbu ? Dintre bandiții tineri numai pe Aiurică îl suportă în preajmă, adică îi îngăduie să-i vorbească, s-o ajute, să-i cumpere, însă nu-i răspunde niciodată, doar cere : fă-mi aia, repară-mi asta, spune-i lui cutare să-mi cumpere pâine de la Fetești... În rest, vorbea numai ungurește, rămânând ca Relu să deducă...

N-am concediu, în schimb (!) am trei camere ! Concediu : am tot avut în acești din urmă cinci ani, de când m-au dat afară de la *România literară*. Au avut mână ușoară : nici n-am simțit când, cum ; fără gălăgie, fără să mă anunțe : «Tovarășe drag, matale nu mai vii de luni la servici, căci matale nu mai ai servici...» - nooo, ei lucrează îndelicat, după metoda Ivașcu, cel care fură oul de sub găină, fură fecile de sub cel care defecă, le dă pe gât, te-ndeamnă să faci la fel - «pintru cultura română, draguți !» ; lucrează ca la ei, în breaslă ; ca la întrecenzură - de aici venind : «Toți muncim»; de la : «Toți turnăm - mai mult sau mai puțin - eu te torn, tu mă denunți, el mă părăște, ea mă aranjează - căci toți s'tem scriitori importanți, pentru căci toți consimțim la teroare, ba participăm cu drag și la întâlniri cu cititorii...». Cum se va fi făcut, cum nu, de la o zi la alta n-am mai avut scaun în redacție și când zic : scaun spun ce spun : scaun, mobila pe care îți depui personalitatea, pen'că nu se poate trăi fără un susținăcur, în viață - eu aș fi putut (de asta nici n-am reușit în ea, am luat-o de-a-n picioarele), noroc cu breslașul Dimisică, fostul meu coleg de facultate și coleg de redacție - care zice, mustăcind :

«Ce să-ți fac, bătrâne Solje' : și cu sufletu-n Occident, și cu trupu-aici, la noi...»

La ei ! La el, la bătrânul Dimi, cum îl alintă junul Țepe. Ca și cum Occidentul și acasa ar fi lucruri-locuri antinomice. Pentru suflet, să zicem că n-aș fi avut trebuință de scaun la casa lui, dar de ceva pe care să-mi culc posteriorul părții dinapoi (cum zice un sărar) însă ce vrei, bătrâne Solje', vorba lui Dimisel cel etern adjunct, în toate, n-oi fi vrînd și-on tron ? - uite, de-aia n-are ursul coadă și eu scaun redacțional.

El se duce la mare, în același tren cu cei de vârsta ei, stră-copiii ; la mare sau pe vreun șantier foarte patriotico-național - dacă-s studenți. Să zicem : pe Canal. Nu pe Canalul canaliei Petru Căcanaliu, acela era volumul întâi - sau primele, cele mai mustind de sânge - pe cestălt, varianta nouă, revalorificatul, Canalul Canaliei Nicolae Ceaceașiu. Iar dacă acești junci și vițele dragi se duc doar așa, la mare, habar n-au de Vechiul Canal.

De Katjinul nostru minorscitic. De Auschwitzul, de Abatorul dacoroman. Nu știu, n-au auzit, n-au văzut - sunt fidèle còpii (fidei copii) ai părinților lor, chiar dacă părinții lor și-au lăsat oasele în Dobrogea lui Virgil Teodorescu, suprarealistul topraisarez, cel ce a cântat, cot la cot cu Petru Dumitriu, Canalul - el în versuri... De ce, de ce, de ce ?! Ei, de ce : fiindcă mama, mătușa, bunica, sora, verișoara (mai cu seamă partea femeiască, ea are greaua sarcină a perpetuării speciei - mai ales prin protejare) avuseseră grijă să nu deschidă gura - ca măcar să continue tradiția orală a comunității noastre, analfabete ; iar dacă totuși o făcuseră ei, adulții, ceștialți : pionierii fruntași, utemiștii de nădejde își trăsaseră pleoapele peste urechi : să n-audă ; să n-a vadă - să nu știe. Cine știe multe moare multă. Astfel și-au făcut loc în viață ; și copiii, după chipul și asemănarea părinților : amnezici. Altfel fromooooși... Și talentaați... Și dați în paște !

M-am tot gân'. Te-ai tot gândit :

Adevărat, voi, studenții arestați în '56, "cu Ungaria", v-ați pierdut sănătatea, tinerețea, cariera în pușcării, deportare, deklasare. Când compari nereușita vieții tale cu reușita colegilor de la Filologia bucureșteană rezultatul e zdrobitor. Dar cum resentimentul te roade, invidia te sapă, în căutare de consolare, te întrebi (băbește, prostește) :

«Ai dori să schimbi eșecul tău general cu succesul particular al, să zicem, colegului tău de facultate și de cămin Sorin Titel ? Cu al lui Dimisianu ? Cu al lui N. Manolescu ?»

Și, continuînd : cu al lui Ilie Constantin, cu al lui Livius Ciocârlie, cu al lui Nemoianu, cu al lui Matei Călinescu, cu al lui Ion Vianu, cu al lui Nicolae Breban, cu al lui Nichita Stănescu, cu al lui Ștefan Bănulescu, cu al lui Eugen Simion, cu al lui Cezar Baltag, cu al lui Sorin Mărculescu, cu al celui alt Sorin : Alexandrescu, etc., etc... ? Unii dintre ei fuseseră exmatriculați după arestarea și condamnarea voastră, "accident" ce nu a putut fi uitat - însă întreg restul, da, a fost uitat și-ngropat - întru protecție: și motivele pentru care ei, fiecare în parte și în grup de prieteni, nu fuseseră arestați, motivele pentru care unii dintre ei nu fuseseră nici exmatriculați. Și în asta se judecă prin negativă - așa ne-au învățat ei, în patru decenii : X devine suspect în ochii noștri, nu doar prin avantajele căpătate - în comparație cu "masele largi de dușmani ai poporului" (acestea, de multe ori nu se lasă văzute) - cât prin absența dezavantajelor - tot în comparație cu ceilalți.

De aceea o întrebare adresată de un student la Filologia bucureșteană :

«De ce d-ta, Manolescu, nu ai fost arestat în noiembrie 1956?» cuprinde în ea însăși concluzia, nu doar o premiză.

Iar concluzia vede în ne-arestat o favoare. Fiindcă exmatriculările pedepseau stări, nu fapte (ca arestările), în general “originea socială” : chiabur, popă, membru al unui partid necomunist. Deci suferința exmatriculatului era una a in justiției de tip anglosaxon, exprimată:

«De ce să mi se-ntâmple numai mie una ca asta, Doamne?!»-pe când condamnarea unui arestat însemna consacrarea - anticomunismului activ - chiar dacă activitatea se rezuma la cuvinte.

Copiii de azi nu sunt copiii noștri, ai studenților arestați în 56 - ci, fie ai exmatriculaților, fie ai “miraculaților” (altfel cum pot fi numiți cei pe care “evenimentele din Ungaria” nu i-au atins nici cu o floare ?, ce erau ei, cum erau făcuți, de nu au avut de suferit?). Copiii ne-noștri sunt înarmați, ca să spun așa cu ne-memorie - ei alcătuiesc - dimpreună cu binemeritanții lor părinți - ne-poporul român.

La urma urmei, poate că e mai bine așa, mai în spiritul pământului. De ce-ar ține minte propriile lașități, propriile micimi, propriile compromisuri, chiar ticăloșii ? Dacă fiecare pasăre pe limba ei pierе, atunci și fiecare generație are Canalul pe care-l merită - nu de supliciu: de-uitat (cu tot cu canaliile ei, “iertate”). Uneori am impresia că niciuna din generațiile din spațiul dunăreanocarpatic nu se trage din precedenta, ci numai provoacă tragerea din sine a viitoarei - avînd grijă să selecteze doar cusururile. Iar viitoarea va avea conștiința că a apărut ca poporul român : dintr-o dată, din spuma laptelui Mioritzei - nu-i suficient ?, ce să-și mai caute înaintași, strămoși ? La noi fiecare generație, fiecare individ, se mulțumește cu personalitatea ei/lui, mai ales când este vorba de exemplare bogat dotate - cu al ei Om al Renașterii, cu Uriașul ei : Heliade Rădulescu, Hașdeu, Pârvan, Iorga - aceștia s-au apucat să facă ei lumea de la-nceputul începutului (de la origini până în prezent...), de parcă ei înșiși ar fi fost, în parte, Începutul. Când mai la îndemână ar fi fost, pe de o parte, să cunoască până unde merseseră (bine) înaintașii, ei să continue ; pe de altă parte să mai lase și urmașilor ceva de realizat, nu să piardă timpul, energia, re-descoperind roata, stră-descoperind apa caldă, răs-descoperind ața de tăiat mămăliga. Mai

știi : noi, urmașii Romei vom fi deținând adevărul adevărat, cel care zice că istoria generală e ca amoriul particular ? de fiecare dată nou, unic, irepetabil ? Mai știi...

Nu, nu mai știi, decât că fata asta, vibrionanta, dacă nu are, să zicem 14 ani, după cum arată, atunci sigur are 22, după cum nu vrea să arate. Deloc. Și, deși nu i-am auzit glasul, sânt sigur : e ardeleancă. De pe la Cluj. Să zicem : de lângă Gherla - în '58 cât va fi avut ? Nimic, încă nu se născuse, deși atunci ar fi trebuit să vină pe lume. Nu. Mai degrabă în '57, fiindcă atunci aș fi avut eu 22. Acum ea are 20... Nu e bine. Bine ar fi să am eu, acum, 44, pentru ca ea (bine zis : pentru ca ea...) să aibă 22 - așa se face așezarea în timp. Ceea ce ar însemna că acum nu sântem acum, ci peste doi ani. Nu : sântem - ci sânt, numai eu, ea are deja 22 (dacă-i născută în '55. Bine-bine, nu iese la socoteala curentă : Gabriela de la Gherla, cea din Ochii Zărcii, în '58, avea... Cât să fi avut, dacă umbla cu băieții ? Cel puțin 14. Dar putea foarte bine să aibă 2 ! Sau nici unul, eu s-o pornesc pe ea în viață, eu să-i dau direcția - după ce eu cu mâna mea am făcut-o. Așa că acum, în august '77, are... Cât ? 11. Cam mică. Atunci 22. Să fie și măritată, la 33 - nu i-am văzut verigheta, dar ce : nu se poate ca o fată să se mărite la 20 ani, chiar dacă e încă fetiță, are țâțici mici-mici-mici și curișor să-ncapă-ntr-un ulcior ?

Ai vrut să spui. A vrut să spună : mai bătrân ca ea. Cu 33. Hai 22.

Dar tot i-aș fi tată, eu - oho, de când ! - de, în fine, cât o fi.

13

Ceastălaltă, fata de sub oglindă ; fata din fața mea e slăbuță, cu sâni mari ; mai degrabă lungi. Sunt bune fetele astea. Gură scurtă, accentuat desenată, în formă de inimă. Intenționat am început cu sâni și cu gura : mă izbise cu ochii de când intrase, însă am început cu altceva, ca să-mi dau răgaz să pricep : ce se întâmpla cu ea ? Ori cu mine. Are, peste ochi, alți ochi, pictați ; sau aplicați. Rotunzi-rotunzi, arcurile pleoapelor nu sunt arcuri ci jumătăți de cerc, urmărind fidel, ex-centric, rotundul irisului

albastru-verde. Gene scurte, adunate în mănunchiuri, de la rimel, impresie de raze scurte, triumphiulare, ale unui soare desenat.

Fata de sub oglindă are sâni mari. Am mai spus-o. Nu-i nimic, repet : are, are (dacă are...). Atârnă calm, potolitor. Atârnă liberi - și asta am spus-o ? O scriu aici : îmi plac grozav țâțele pline, atârând liber ; îmi fac piele de găină țâțele mari și tinere, bălângăninde - bine, nu, ci : clopoținde. Nici așa, e vorba de clopote substanțiale, grele, deci : clopotuinde. La dreptul vorbind, n-am văzut clopoțâțele în mișcare, ca să pot spune dacă da sau ba le priește libertatea, neînchin-garea, neînsutienarea.

În schimb, gura. Eu aș redesena-o. Aș turti ușor inima și aș trage-o de capete în părți, ca să-și reia fasonul de gură, nu de gaură. Pardon. Ba nu - o las așa, nu mă amestec. Păpușă de bălci, naturalie. Gonflabilă veritabilă. Mâinile nu-s ale sale - oricum, nu ale corpului acestuia : articulații proeminente, tendoane evidente, piele uscată, aspră. Nu atât îmbătrânite, cât muncite. Nu la sapă ; la pian, de-o pildă. Da, mâini de pianistă, deși eu le prefer din inimă pe violonceliste, sunt sensibil mai aerisite. Poate că păpușa naturală o fi chiar pianistă ; studentă la clasa de pian - și după unghii : tăiate scurt, nevopsite. Dar ochii de ce-or fi : de xilofonistă ?

Cea din stânga ei aduce cu Smaranda. Prototipa : grecoiacă din Constanța. Copia are același păr bătînd în albastru, lung, cu firul gros; ochi negri, pleoape brumării : buze cărnoase, viorii. Adevărata Smaranda avea mereu herpes, când vorbea, din pricina herpesului, parc-ar fi mers într-un picior - dar fără să schiopăteze. Pe lângă asta Smaranda Primă n-ar fi răbdat să tacă atîta amar de timp. N-am apucat să-i strecor în șoaptă să nu mai vorbească atîta, să mă lase pe mine, eu am ce-i spune, că la a treia întâlnire (cu mine !) mi-a venit de braț cu amicul Barbu, că ea se mărită cu el - îmi venea o rezolvare literară : să-i omor și să mă sinucid, dar m-am stăpînit, mi-am adus aminte că lui Barbu îi suflasem două gagici, las' să fie suflat și el odată! - Dumnezeu cu el și cu ele, toți ne-am însurat între timp, Barbu cu fosta mea Smarandă, au și ei copil, o fetiță mult mai mare decât al nostru, va fi avînd spre zece ani, dacă nu douăzeci în cap, pe când Păpădie abia unu și jumătate, deși mi l-ar fi putut face și Smaranda, iar acum m-aș fi uitat la fata asta, libeluleță și aș fi spus :

«Fata Tatii...» și ea s-ar fi umplut de clopote ca de flori de zarzăr.

Ne-a scos la câmp, trenu-ista, cum ar fi zis mama. Nu mă uit pe fereastră, dar îl simt, știu : Bărăganul. L-aș mirosi și dintr-un tren trecând Rinul - la Köln. Nu înțeleg de ce i se zice : Bărăganul, când e Bărăgana toată ziua. O știu, o cunooooosc, am trăit amândoi, cu capul pe aceeași pernă. Atât că n-am făcut și copii.

Trenul merge. Boul rage - noi cu drag muncim. Sau : mințim. Sau: (ne) mucim. Ce să mai spunem de : Noi cu drag murim ?

Trenul merge. Dar nici noi nu ne lăsăm. S-a așternut el pe drum - dar și nooi... Concluzie : putem dezlega centurile.

Am auzit din gura adulților, am citit de sub peana-le : toți tinerii-din-ziua-de-azi, dacă-s fete, sunt stricate ; dacă-s băieți, atunci : golani. Când îi întrebi : cum îi considerau adulții lor pe ei, tinerii-din-ziua-de-ieri, nu tot derbedei și curve ?

Ia să ne descenturăm noi...Tot cu dezlegatul centurilor începe și Brandys. Nu mai auzisem de el, dealtfel, în afară de Iwaskiewicz și Andrzejewski nu citisem vreun polonez contemporan. Pe Mrozek era cât pe ce să-l cunosc, la Paris, în '73, dar n-a venit la întâlnirea fixată printr-un amic - apoi el e dramaturg. Rudnicki, da, e autor gallimardez, ca și Milosz (ca și mine, mă laud în strictă intimitate). Pe Danuta Bienkowska am cunoscut-o aici, prin Danuta noastră, Dumitriu, la Romlit ; pe când Dana era prietena noastră, înainte de apariția lui Manolescu, neprietenul. A stricat-o - pe la caracter - de la o zi la alta, în vara lui '71, acest Nicolae III, pendulatorescu între Ivașcu și Ivasiuc. Vorbesc de Dana Dumitriu, fosta noastră prietenă de la fosta *România literară* - devenită, după înlocuirea lui Breban cu Ivașcu : *România contemporană*. Știa bine românește - acum revorbesc de Danuta. Ea însă traducea din românește în polonezește, or eu aș fi vrut să citesc, dacă nu în românește, atunci în franțuzește, din polonezi - după ce m-au umflat, la Rahova, m-au futut la cap o dimineață întreagă cu "numărul cu Polonezii" că se le spun eu ce chestii de spionaj-complot pusesem la cale cu "papistașii" - firește, securiștii români erau, vorba lui Nae, născuți ortodocși, de patrioți ce să mai vorbim, calificativul celălalt fiind "liftă păgână", eu încercam să-i alfabetizez : liftă se referă la litva, lituanian, acesta fusese ne-creștin până prin secolul XII, nu polonezul... «Las-te, băi de goange, dom' profesor...», ziceau ei, începînd cu vita de Bistran, continuînd cu vițelul de Goran - să recunosc organizația alcătuită cu liftele-păgâne - și se dădeau mari, agitînd scrisoarea lui Țepeneag în care era vorba de un număr special "cu Polonezii"

din *Cahiers de l'Est*... N-aveam cu cine mă-nțelege - e-hei, dacă m-aș fi anchetat singur, m-aș fi crezut, eu mă înțeleg destul de bine cu mine...

Ana cumpărase volumașul, un BPT, înainte de a pleca la mare. Tocmai venisem de la marea-slujbă-mare de la Biblioteca Centrală, mutată, după Cutremur, în Casele Brătianu : cu hainele năclăite de sudorile fraților mei români și de transpirările surorilor româncuțe, prin troleibuzele patriei ; cu Țoalele lipite bine-bine, nu doar de, ci și de sufletul - să admit : simțirea-mi românească, până și pleoapele-mi erau sudate cu sudoare, clipitul un chin : zmulgere, rupere, sfâșiere și, în drum spre sala de baie salvatoare, cea curățitoare de păcate, văzusem cartea pe un scaun, o luasem din mers, cu stânga și, până să ajung unde trebuia, o răsfoisem cu aceeași mână, dintr-o mișcare.

Degetul mare se oprise undeva, în carte, iar acolo, scria limpede, despre legatul centurii - dar n-am intrat cu cartea sub duș ! Căci eu, băiat de învățători (Apostolii Neamului), respect cartea !

N-am intrat deloc sub duș : m-am așezat pe capacul closetului.

La început am citit pe sărite, însă de fiecare dată nimeream peste legat-dezlegat centurile. Așa era piesa din povestirea lui Brandys : eroina merge cu avionul și, în avion, centurile ba se leagă, ba se dezleagă - depinde - și-atunci vin amintirile.

Mai târziu, după ce am citit volumul, am vorbit cu Ana. Despre ciudățenia provocând invidie : cum de Polonezii pot (scrie, așa, normal), Românii : ba ? De ce noi, marii și tarii, n-ajungem nici până la glezna lor (ce să mai vorbim de ruși !) cu obsedantul nostru secol - bine : deceniu - național ?; cu acest alibi căcăcios, al prozei (al prozei, Dumnezeule mare !) ultracodificată, hiperincifrată - : castrată ?

«Porcii de poleaci !», mi-a scăpat. «Ce mari, ce coioși, ce buni !»

«Cum să nu fie, dacă-s catolici, nu ca noi !», a decretat Ana.

Da, domnule. Papistășismul refuzat, fiindcă venea dinspre unguri. Acum, chiar dacă în sinea noastră regretăm că nu am intrat în rândul lumii și în al Europei, facem ca săracul, pe deasupra bou : ne lăudăm cu dimensiunile găurii din turul nădragilor ; ne tăvălim în colbul calduț al ortodoxiei, al răsăritenismului - noi, superstițioși ca niște tanganikezi.

Asta, nu. Suzana a zis-o, eu mai pe la sfârșit. Ba parcă și ea ;

sau numai ea - în nouă ani am ajuns să cântăm pe două voci la terță (mai frecvent ; la nonă). Oricum, unul din noi a spus că explicația cu papistașii nu se aplică la proză, fiindcă Rușii sunt și ei, vai de cazaciokul lor, ortodocși. Asta sigur am spus-o eu, fiindcă ea :

«Rușii n-au nevoie să fie catolici - ei scriu ca niște ruși».

Prea e prostie, ca să n-o fi emis eu. După aceea am adăugat :

«Noi, Românii, chiar de-am fi catolici, tot încurcat, încâlcit, incifrat, esopic am fi scris proză».

N-am continuat : din odaia lui (a treia, cea câștigată cu sudoarea frunții mele în șase săptămâni de anchetă-concentrată-accelerată, la Rahova) Păpădilip a început să scuipe oareșcari strigăte scurte, mânioase și înfun-date, de parcă eu m-aș fi băgat sub dulap și n-aș mai fi putut ieși decât cu ajutorul meu și-al mă-si. Al mame-si. Al, în fine, Suzanei - cu care tocmai dezbăteam problema arzătoare a prozei la Poleacii papistași. Ciudățenia.

Despre asta cu nimeni n-am vorbit. Nici n-aș fi avut cu cine, noroc că apucasem să mă însor, iar popa la care nu ne-am cununat ar fi putut să ne recomande să ne-avem ca frații - și la rău și la și mai rău, din același blid. Atât că ne-am căsătorit țivil la Amzei, acolo n-am auzit ce recita ofițerul stării, cred că o femeie, după cum cred că s-ar fi putut să fie bărba-su. Eu fiind - la bine, dar mai cu seamă la rău - al Suz(Anei).

Concluzie : n-am vorbit în exterior despre proza poloneză ; nici despre povestirea lui Brandys. Cât despre ciudățenie : căzîndu-mi ochii pe text chiar acolo unde scrie despre centura de castitate (cam așa), am simțit ceva cunoscut. Nu cartea îmi venea pe limbă, ci viața, cum se zice. Cu spațiul n-avem decât să rămânem în prezent, însă cu timpul ne-am putea deplasa mai încolo, spre punctul sosirii, cu tot cu fetele.

Filmul ? Da, îl văzusem. Era de-acolo. Mai târziu am reconstituit întâmplarea : polițistul neamț, (zice nuvela, în film e polonez și eroina îl cunoaște) se descheie la nădragi, și-o scoate, și-o intră-n fată, la dunga patului, isprăvește destul de repede - iese din odaie, intră alt polițai, o regulează și acela, termină, cu concursul furios al fetei care nu apucase să-și alăture picioarele - și nu mai țin minte dacă fuseseră doi sau mai mulți, primul era deja prea-mult ; oricum, după plecarea ălora, de sub salteaua pe care fata rămăsese desfăcută ori de sub pat iese un tip, urmăritul, căutatul de polițai printre picioarele fetei rămasă despicață. Cel mai

important amănunt : lângă pat, dincolo, era o fereastră, nu atât mare, cât extrem de luminoasă, orbitoare.

Și nu ; comparația nu pornește de la fereastră ; nici de la pat, fiindcă, la urma urmei, nu eu mi-am desfăcut picioarele deasupra unei saltele sub care se afla ascuns cel de-salvat. La urma urmei, începînd de la unu, îi suporti pe toți, câți or fi, după care te speli pe la trup, te rogi lui Dumnezeu să te curețe pe la suflet, însă ea avea de salvat, nu adultul de sub saltea (pe care nu-l cunoștea, fugăritul de poliție nimerise la ea), ci șapte copii flămânzi, dezbrăcați, murdari. În loc să accepte ajutorul (interesat, al nostru), chiar concubinajul cu Aiurel, în mândria ei prosteascongunurească a preferat să și-o-nchirieze pe bani.

Pe scurt : ce paștele mă-si, eu n-am dat nimic, nu m-am sacrificat, n-am plătit pentru alții - nici înainte de, nici în '77 ; am făcut ce-am făcut pentru că așa am vrut eu. Adevărat, de câteva ori Ana a zis că n-ar fi fost rău să fi plecat și noi cu grosul celor din '77, în mai, iunie, iulie - ori chiar mai devreme, în februarie, ca Manoliii, prin generalul Romeo Popescu, văr cu soclul statuii lui Candiano, cel de la Midil - el îmi propusese pașaport și pentru "socru-soacră-cățel-bibliotecă-mobilă", dacă mă car "în termen de...", probabil tot trei zile.

Ba nu : Suzana altceva a spus-întrebat : dacă am fi plecat, atunci, în februarie '77, cu Doina Tănase...- și n-a continuat. Am înțeles : voia să spună că rău am fi făcut dac-am fi plecat cu Doina, cu Manoliii : ceilalți de după n-ar mai fi plecat vreodată și nu s-ar fi știut de internările psihiatrice, nici de...

Ceea ce a spus limpede : că Polonezii scriu proză bună și că ea regretă că în '73, la Viena, n-am pierdut trenul de București - de tot, de tot și pierdut să fi fost, noi : rămași din punctul de vedere al nostru și al prietenilor din exil, însă pentru ceilalți, după modelul securist, să ni se spună : fugiți. După ce i-am atras atenția că după acel tren ar fi venit altul și tot am fi ajuns la București, în ciuda sfaturilor șoptite cu gura strâmbă a securicilor (prin gura dreaptă a amicilor), ea a admis și a nuanțat : regretă, nu atât pierderea trenului, la Viena, cât dusul în Gara de Est din Paris, întru întoarcere. Eh, asta-i : când tânăra-ți nevastă începe să dea semne de oboseală, tu te lași în voia îmbătrânirii fulgerătoare.

Fleacuri, fleacuri !, am zis, de fiecare dată când. Și am mai zis și ceea ce zisesem : că, atunci, în iunie '73 nu puteam pierde trenul spre București - punct. Dacă m-ar întreba careva, i-aș

răspunde că aveam eu o misie urgentă, de spionaj, de diversiune, pe dolari. Noroc că, în afară de securiști, nimeni nu m-a întrebat-așteptat răspuns, erau mai mult căinări decât întrebări.

Dacă însă - ipoteză de lucru, nu ? - m-ar fi întrebat altcineva... nu chiar oricine, deși mai toate purtătoarele de fustă m-ar cumpăra cu un mieunat. Eh, dacă mi-ar mieuniza fetica asta prin care mi-am trecut glonte, dar ea tot portocălică a rămas... I-aș spune tot-tot și, dacă s-ar termina, aș inventa cu dragă inimă. Uite, dacă la Rahova Pleșită și alde Vasile mi-ar fi adus-o și ar fi pus-o să treacă o singură dată pe sub nasul mesei-negre de anchetat, nu garantez că n-aș fi mărturisit, nu doar laptele de l-am supt de la țâța mamă-mi (acesta a fost un citat din Dzerjinski, localizat de Teohari), ci și sperma pe care încă n-am trimis-o pentru ca, după nouă luni, să răsaie puia asta de muiere pe care pe loc aș lua-o. De mâna, de nevastă, văd eu.

Până una-alta, nevastă mi-e Ana-Suzana, iar Păpădie - filipiu. Vibraționatila asta de fetiică, la cap mare, la cur mlică (am mai spus-o, nu-i nimică) nu mi-e fiică. Oare de ce ?

Oare de, așa. De lene.

Cred în scrisa mea și în frunte pusa - asta n-am spus-o nimănui, acum mi-o spun și spun : în toate de până acum care, până la urmă, au bine-ieșit, va fi fost scrisa aceea. Uneori cu întârziere de ani, de mulți ani. Cu destulă sudoare și chiar cu lacrimi și cu ceva sânge. Și multe pierderi pe drum. Spun: destule, ca să-mi dau impresia că mi-au mai rămas nepierduți : prieteni bărbați, iubite femei. Unii-unele au coborât din trenul meu : nu mergea în direcția bună a lor ; din trenul altora am coborât eu : ce să li-l mai împovărez cu prezența-mi, când locomotiva aceea abia răsuflă. La urma urmei ne-am despărțit prin bună înțelegere, chiar dacă un ochi de afară ar fi înțeles că ne-am rupt cu supărare.

Vecinii de compartiment au ieșit din tăcere. Vorbiseră tot timpul (le vedeam buzele), urechea mea își lăsase pleoapele.

Vecinii vorbesc românește, dar nu-mi pot face o idee nici despre ei, nici despre relațiile între ei. Vor fi vorbind, ca să nu tacă, să creadă că nu sunt singuri pe lume. Cam tot așa vorbeau între ei filatorii care se țineau după mine în perechi : vorbe-vorbe. Vorbe, nu cuvinte. Sau poate invers ? Nu-mi dau seama, acum am un loc în golul plinului. Am un gol în locul plinului. În locul locului. Am senzația că în toată țara (exagerez : în acest tren - fie : în compartiment) sântem două persoane ce comunică între ele :

Suzana și bărba’-su. De acord : ea nu se află, fizicament, aici, dar ce importanță : antena ei, fetica vibrionică, clopoțica, fata ei, mama mea, cam tot acolo.

Mă sâcăie, mă mângâie, nu-mi dă pace o frântură dintr-o ceva:

“Șade-Adam și Eva lui...”

Trebuie să fie o colindă țigănească, tramvaică - poate chiar cea cu celebrul vers :

“La un colț de cotitură ‘l întâlni pe Dumnezeu...”

Șade, șade - unde ? A-ha :

“Sus, în poarta Raiului...” - nu : “Sus, în vârful Raiului !”, asta-i, “Șade-Adam cu Eva lui...”

Cumva “bate” - în poarta ceea ? Nu, doar șade - “sus, în vârful Raiului”.

Vecinii de compartiment vorbesc - românește - în timp ce, la un colț de cotitură, așa cam în vârful Raiului, șad eu cu eva mea. Nu ca în Basarabia, ci doar de mână. Bate vântul rece, ne e frig, ne e jale, sântem singuri pe lume și trebuie să facem noi lumea și nu știm cu care zi să începem, dacă ar fi după mine aş începe cu a șaptea, e cea mai dulce, fiindcă ședem ca la noi, în Basarabia.

5. 4. 94

14

Trenul merge, timpul curge - noi cu drag trăim.

Vecina mea. Nu-i percep decât profilul. Stă dreaptă, nu țeapănă. Se ferește de a-și lipi spatele de mușamaua spătarului. Glas plăcut. Te mângâie când vorbește altora. Și miroase bine. Nuanțat. Mă uit la termosul din oglindă și îi citesc miroasele, unul câte unul, buchet, grădină. Cel mai puternic, dar nu violent, vine de la pielea obrazului, a gâtului. Așa îmi place să adie femeia cu care, la întâlnire, pup aerul de lângă urechi, ca să nu-i stric machiajul : tonic, liniștitor. Dinspre corsaj (are o ie cu decolteu bine coborât) : același, însă ușor dulceag ; nu dulce. Dinspre brațul stâng, cel dinspre mine, o alta : mai ștearsă, căreia i s-a adăugat

aromeala de piele rumenită de soare (ea fiind cea mai bronzată din compartiment - o fi fost la strand). Urcă mirosul spre oțet al părului bățut și el de soare ; sunînd, de însořit. Să fie de la vopsea? Nu cred : de la taninul soarelui, nu al vopselei.

I-aș face Profilei o hartă a mirosurilor, în culori - dacă n-ar vorbi. Nu înțeleg ce spune, nu mă străduiesc. Dacă vecina mea nu este actriță sau măcar studentă la Institutul de Teatru, atunci foarte rău pentru teatru ! Are glas cu care poate face orice : dansa, tăia lemne, descuia încuietori - chiar și copii.

Ibolya nu avea glas plăcut : măcăit, emis din rădăcina gâtului, ca mai degrabă ungurii decât ele. Măcăială, gâteală, gâjâială împrumutată și de unele românce din Ardeal, mai ales din Nord. La urma urmei, nimic nu avea plăcut, atrăgător, în afara mirosului. Ațâțător. Mare lucru să posezi o femeie prin miros : tu o ai, dar ea nu te poate ține ; nici respinge.

La început întreg satul se adunase împrejurul copiilor popii unguresc. Și din pricina soartei lui, executat ; a preotesei, moartă pe drum spre Bărăgan; și mai și din a copiilor - așa. Noi, studenții aveam față de ei sentimente fraterne (la Relu se adăugau cele paterne), deoistii adulți aveau, în sfârșit asupra cui își revărsa dragostea părintească interzisă prin arestare, contrariată prin divorțare, înmormântată după liberare - oricum, noi, cele câteva sute de bandiți aveam o cauză comună ; o împărțeam cu Basarabeni și cu Bucovinenii din sat, oameni deveniți liberi din '55, dar parcă și mai neliberi decât noi, deportați cinstiți ; și cu liberii-liberi din satele vecine, cu zilierii aciuși la Fermă (aceste din urmă două categorii alcătuite numai din femei).

Însă de cum a venit mătușa copiilor, totul s-a schimbat - în rău.

Prima schimbare : răpirea copiilor. În cele vreo zece zile până la venirea mătușii, erau ai noștri : le dădeam ce aveam mai bun de mâncare, adunasem bani și cumpărasem de la cooperativele din Bordușani, Făcăieni îmbrăcămintea care se găsea - desigur, nu pe măsură, dar eram noi într-un univers unde să ne-mbrăcăm pe măsură ?, iar pentru încălțăminte așteptam ca cineva dintre liberi să aibă drum la Fetești ori la Constanța, cu tiparele de hârtie luate de pe fiecare picior... Și uite-o pe fandosita de unguroaică zbierînd la copii să arunce hainele de pe ei, minteni - menten ! Și cum copiii nu voiau să se despartă de hăinuțele, totuși, noi, mătușa i-a luat la bătaie.

Relu era de față, dealtfel, de când fuseseră aduși copii în sat nu se despărțise de ei nici noaptea. A încercat să explice nou-venitei că hainele cu care veniseră se rupseseră, rămăseseră mici... Unguroaica a strigat la el, în românește, să nu se amestece în familia ei, că știe ea ce face : celui de-al doilea i-a dat hainele celui de al treilea - și așa mai departe până la cel de țată - însă băiatul mare a rămas gol-pușcă. Aurel a încercat să-i dea hainele purtate până atunci, dar Ibolya s-a năpustit la el, zbierînd, tratîndu-l de valah împruțit, așa că bietul a plecat, cu hainele copiilor sub braț, sperînd că are să se potolească nebuna...

«De ce nu spui că ți-a zis și bandit ?», l-a întrebat Gelu. «Am auzit cu urechile mele : bondit, bondit...»

«A glumiiiit...», a încercat Aiurică.

Așa ne-am zis și noi, în prima zi. Însă când i-a tratat de bondit pe toți cei care se oferiseră să o ajute cu câte ceva, din câte avea...

«Ei, futu-i Iștenu ei !», a înjurat-o Gelu, «frate-său, ori cumnatu-său, ce-i va fi fost popa - nu era și el bondit ? Ba și mai bondit decât noi, dacă l-au executat ăștia !

«Săraca... », a încercat Aiurel.

«Săracii copii !», a corectat Florin. «Nu era mai bine pentru ei dacă nu venea honveda asta ?»

«Săraca Ibolya...», a insistat Relu. «S-a țacănit în '56, când a fost și ea arestată, cu Ungaria...»

«De unde știi ?», l-a întrebat Barbu. «În ce limbă ați conversat ?»

«Limbă !», a dat Aiurel din mână, ca și cum nu aceea era piedeca.

În scurt timp, fiindcă nu avea ce să le dea copiilor de mâncare, Ibolya a început să primească, pe bani, bărbați-liberi : tehnicieni, șoferi, văcari, porcari - dar liberi, nu bondiți ! L-am întrebat pe prietenul nostru :

«Adevărat ce se spune, în sat, că Ibolya a deschis bordel - unde se accede numai pe bază de carnet de partid ?»

«Bordel !», a făcut Aurel. «Săraca - în primul rând că bordelul are mai multe fete !», a găsit el - iar după un timp : «Cu ce să-i hrănească ?»

«Să nu fi făcut pe husara ! Să ne fi lăsat pe noi să... - de ce nu-i explici că greșește ? Dacă-i pute ajutorul valah, n-are decât să-l refuze când e vorba de ea - dar copiii ? Ei sunt flămânzi,

numai pe ungurește ? Dezbrăcați - ungurește ?»

«Nu ascultă ce-i spun - mie-mi cere să-i cumpăr câte ceva...»

«Cum, îți cere - ea, bistoșa ? Nu ești și tu oláh și bondit ? Și ea, vaca ungurească, e tot bandită !»

«Ea speră să le dea drumul copiilor, să-i ducă la bunici - dacă nu are nici un fel de relații cu... Cu noi...»

«Domnule ! Credeam că Românii noștri sunt campioni ai prostiei - m-am înșelat : Ungurii sunt români la pătrat ! Așa crede ea că spală dosarul copiilor unui executat ? Regulându-se numai cu tractoriști ? Atunci să-și ia un ibovnic stabil dintre mecanizatorii patriei ! Nu și-ar mai distribui-o pe bani și ăla ar repara casa!»

«Cuuum ?», s-a indignat Aurelian. Să trăiască sub același acoperiș cu un... ? Mai bine se sinucide !»

«Ce spui tu, străine ! Dar să și-o vândă pe cinci lei aceluiași tractorist...»

«Cinci lei !» a dat iar din mână - devenea plictisitor. «Cincizeci!»

«Așa-i de scumpă ? Cât primim noi pe două zile de lopată - atunci când avem noroc în viață ? Dar ce are a ei, de costă atâta : face și cafea ? Cântă la ureche Internaționala în ungurește ? Sau doar există?»

«Nu fi porc - săraca... Șapte copii...»

«Copiii știu ce anume face Ibolya ca să-i hrănească ?»

Aiurel a ridicat din umeri - la asta am rămas.

Cu fata ceea, Paleaca lui Brandys, a mers una-două, va fi avut un rol și surpriza. Apoi, aceea a fost violată - în fapt, dublu : de soldații sau polițaii care au chiar pătruns între picioarele ei - în timp ce pe fereastră năvălea lumina uriașă - și violată de individul urmărit, cel de sub pat, chiar dacă acela n-o atinsese nici cu gândul - dar să taci chitic atunci când unii o siluesc pe una deasupra ta... La urma urmei, ca să-l protejeze pe el...

Pe când Ibolya...

Ea e unguroaică, nu polonezoaică. În nebuneala ei, ca să obțină o schimbare de statut, se desolidarizează, în ordine : de frate, de cumnată (morți), de nepoți (orfani) - ca să ce ? Să aibă cu ce cumpăra macaroane și conserve și cartofi și fasole și mălai - pentru copii ? Dar și copiii și ea ar fi avut acele macaroane și conservele și cartofii, dacă ar fi acceptat (dar putea ? era nebună, sau doar unguroaică ?) că viața unui om - fie acela și popă -

valorează tot atâta, adică nimica, fie el ungur, fie român.

Ei, care victimă e mai de plâns? Care-i mai sublimă în marmeladovnită?

Amândouă, însă despre Paleacă a scris Brandys. Despre Unguroaică n-a scris nici un ungur.

O să scriu eu, bondit, după ce ajung la mare.

6.4. 94

15

Trenul merge - ca trenul, avionul merge și el ca trenul, noi legăm, noi dezlegăm centurile de ce-o fi, iar pe Polcă o cheamă Felicja - așa se grafiază numele personajului interpretat la radio și nu al actriței interprete : are un glas aparte - așa pretinde, prin autor, Brandys : spart, ciobit, ars de băutură tare, de votcă ; sau vodka - sau, la ei : wodka. Așa povestește actrița, de parcă ar fi ceva cu care să te lauzi.

Trenul merge, avionul și el, iar dacă demontezi povestirea, te alegi cu piesele de schimb care nu-ți slujesc la altă mașinărie, oricum, nu dai de cine știe ce secret al reușitei scriitoricești. Un romancier d-al nostru, obsedatic-decenal, n-ar publica-o nici la debuturi (poate la rebuturi !, ar gluma el, glumețosul), pentru căci, nu-i așa, noi, Scriitorii Români din România sântem (cam) cu toții cei mai foarte importanți dintre scriitori, noi dăm patriei române romane foarte importante, povestiri foarte importante, chiar și foarte importante schițe ! Scriitorii români contemporani, cu câteva excepții care nu întăresc regula, nu au citit, nu citesc, nu vor citi ce scriu "confrații" lor din imediata vecinătate geografică : polonezi, cehi, unguri, sârbi, bulgari, ei fac în literatură ca Bulă-Românul : pun stacheta cât mai sus (și cât mai departe), ca să aibă motiv să renunțe la confruntare : «E prea sus, cum să sar o asemenea înălțime - nemâncat, nebărbierit, înșelat de nevastă ?» - a vrut el să încerce mai ieri, dar gata, altă tentativă nu mai face, rămâne pe glia lui, din moși-strămoși, ca să scrie romane cu șaispe chei : să le găsească cititorul preferat !

Trenul merge, merge chiar și avionul, orice-am crede, iar noi mereu strângem-desstrângem la centuri. Sigur, scrisul : o afacere individuală, dar măcar în proză ar trebui să fie, ca la ne-români, o chestiune națională. Și o alta : nu-i suficient ca un scriitor român să bea ca un polonez de rând, ori ca un rus, vodcă : proza, romanul nu se scrie cu vodcă, ba așa zice : din contra. Secretul romanului bun se va fi ascunzînd, vorba Anei (sau chiar a mea !) în catolicitatea polonezului - sau polonitatea romancierului papistaș. Leșii ăștia trufași, nesuferiți : au fost de-atâtea ori sfârtecați, împărțiți, iar ultima oară li s-a tăiat un picior și li s-a lipit un alt picior, o singură mână ajunge și prea ajunge pentru scris ; pentru a sta drept. De asta Polonezul stă și-mai-drept (de-ai zice : un ungur !) ; de asta Românul șade-n patru labe - când i-i bine de tot, altfel se răstoarnă pe spate și desface picioarele - patru.

Și eu așa vrea să fiu un porc de polonez ; un trufaș îpuțit, un paleac papistașesc.

Știu de ce ai noștri ca brazii nu l-au acceptat, nu-l acceptă, peste moarte, pe Lovinescu : fiindcă în urmă cu...- ia te uită : exact 70 ani, în 1924, de la apariția **Istoriei civilizației**...- scria lucruri ofensatoare pentru neamul românesc (deși le mai scrisese Iorga, însă atunci nu se simțise atins neamul...) : cultura românească a început, cronologic, prin cronicarii moldoveni, siliți de sărăcia pribegiei, în Polonia (nu mai aveau pisari de slavonească, de grecească), să scrie ei înșiși, cu mâna lor, în limba maicii lor ; iar cartea tipărită, alfabetul latin, conștiința latinității ne-au venit prin “trădătorii ortodoxiei”, Corifeii Școlii Ardelene...

Trenul merge și uite un alt înstrăinat : Stere ; și încă unul : Istrati. Apoi în timpul nostru, străinizat... doar din ‘77 : Negoîtescu. Și Ionesco, desigur.

Așa vrea și eu să fiu un leah trufaș, să merg cu avionul alături de Doamna Felicja - se va fi pronunțînd urât : Felіția... Rămâne de văzut în ce raporturi m-aș trezi cu ai mei compatrioți, Polonezii... Probabil și mai aspre decât cele stabilite cu carrnea mea țigano-română. Așa măcar știu o treabă : mă uit peste gard la polonezi, nu văd nimic, “în schimb” sînt gelos pe ei ! - chiar dacă beau (ca niște polonezi) ; și-i disprețuiesc : pentru că beau ca Polonezii...

Aiurică al nostru din Lătești zicea (printre multe altele) :

«Phiii ! Dac-aș ști să cînt la piaaan... Așa de frumos așa cântaaa...», iar ascultîndu-l pe Barbu : «Phiii, ce frumos cînți tu!

În locul tău, eu aş cânta şi mai frumos - dar nu vreau !»

Logica lui Aiurache : poetică ; şi particulară ; concluzia : generală. Când îi reproşezi compatriotului spiritul de supuşenie, de consimţire la propria-i robire, el ţi-o întoarce :

«C-aşa vreau eu ! - că, dacă n-aş vreaaa...»

Sar la concluzie : ce frumos ar fi scris romancierul român - dac-ar fi vrut! Cum însă el n-a vrut, cum a refuzat cu dârzenie, cu mândrie...

Şi altfel ce-o mai fi făcînd Doamna Felicja ? Ce să zică...Bea vodcă. Ca să-şi spele înăuntrul, de fapta bună făptuită.

Mă uit pe geam, la Bărăgan şi mă întreb, înţelept : «Ce-o mai fi făcînd Doamna Felicja, după...?» şi număr pe degete : '54, '64, '74 - în jur de 30 ani ? Ea avea atunci cam 20, acum are 60 ; sau chiar 70 : ca basarabeancă şi ea, Felicja arată o vârstă dublată...

Dar ăla ? O mai fi trăind ? Şi, dacă trăieşte - la ce mă-sa o mai fi trăind? De acord, dar ce trebuia să facă, atunci ? Ce-aş fi făcut eu, dacă m-aş fi aflat sub saltea ? Nu ştiu. În nuvela lui Brandys nu se mai petrece nimic din care să deduci...Dar în romanul meu?

În al meu nu ştiu ce ar putea să se petreacă, dar m-aş transpune mai degrabă într-un cal, ca Tolstoi (cine dintre umani să verifice dacă am făcut-o bine ?), decât într-o femeie, ca Balzac. Doar Faulkner a reuşit ceva-ceva : a intrat în Dewey Dell.

Nu ştiu, nu văd limpede - nu se va fi înşelat cine spunea că Femeia nu-i om. Adică face parte din alt regn, ne vine de pe altă planetă ; în urma unei catastrofe, refugiaţii au găsit adăpost la noi, unde eram numai bărbaţi (ne înmulţeam prin sciziparitate) semănînd mai degrabă cu hipopotamul decât cu urangutanul. O vreme ne-au ţinut în robie ; apoi ne-au trecut în şerbie - în cele din urmă, în trântorie - ce trai, neneaco, în matriarhat ! Să n-ai altă treabă decât ! Singurul incon-venient : muream, după - de-aici ni se va fi trăgînd şi-n ziua de azi moartea cu pricina, de fiecare dată când înviem.

Vecinii de compartiment. Compartiment de şase. Doamne, să tot călătoreşti, cu fete ! Arată ca un buchet, adie ca un buchet. Ca gust, cel mai la îndemână : un coşuleţ cu fructe - ia să vedem : care, care-i ? Căpşunica asta rămasă pe la gură e cireaşă toată ziua, mai spre seară are să tragă spre vişină. Celelalte - deocamdată le pun de-o parte, nu e bine să amesteci frăguţa de fâneată cu pruna grecească (mai degrabă : smochina verde - de culoare violetă, ca Smaranda Bis). Rămânem la frăguţa - Dumnezeuule,

cum mai amiroase ! - a bine, a frumos, a tânăr.

Pe când eu. Deodorizantul Yardley e bun, eficace, neviolent - însă.

Suzana are odoratul așa și-așa, nu se compară cu al meu. Socru-meu n-are de loc, nu-l pot consulta. În autobuze, troleibuze, tramvaie, pe la puținele cozi la care m-am avântat de când m-am liberat - am pândit reacția celorlalți ; să știu : e doar impresie?

De când m-am liberat, datează. Și durează. Mai adevărat ar fi de când m-au, ultima oară, arestat : 1 aprilie '77. Mi-am dat seama de miros la o zi sau două după liberare. N-am dat importanță, credeam că vine din afara mea - da, dar cămașa mea adună sudoarea mea. Iar sudoarea mea pute. Înainte era sudoare și mirosea a sudoare - uneori, dacă n-o spălam, ajungea să izuie - dar nu putea, nu trăznea, ca acum.

Schimb cămășile, bluzele de cinci, șase, șapte ori pe zi. Depinde. Am înțeles : în unele zile când e foarte cald, zăpușeală, lipsă de vânt în București se întâmplă să put mai strașnic decât în zile răcoroase, vânturate. Am încercat să discut cu Suzana și despre asta, "sudoarea de la 9 mai" (ziua în care am simțit-o), dar ea nu se neliniștește, nu o miră schimbarea atâtor cămăși pe zi : un bărbat transpiră și când se odihnește, nu ? Ba da, înainte doar transpiram - acum asud ; și put.

«Otrăvurile...», am zis, la un moment dat, după ce constatasem că exagerez cu schimbatul cămășilor.

«Asta era !» a încuviințat Suzana. «Le elimini... Și bine le faci, mama lor de otrăvuri !», gluma era, totuși reconfortantă.

În cele din urmă tot trebuie să-i spun doctorului, când mă duc săptămâna viitoare la control. E cardiolog, va fi știind mai bine decât un generalist de ce asudă omul ; omul, abia scăpat din labele Secilor, asudă cu inima, prin inimă, de la inimă, nu ? Numai că au trecut de atunci trei luni și jumătate, în o sută de zile ar fi trebuit să elimin toate otrăvurile băgate-n mine, la Rahova. Uite, pupilele au redevenit normale, s-au re-micșorat cam după o săptămână. La pupile va fi o chestie mecanică, dincoace, una ne-mecanică, de asta.

Dacă ar fi numai otrăvurile, ar fi bine ; n-ar fi cel mai mare rău. Vorba Suzanei : otrăvurile, oricât de-ale dracu', până la urmă tot le elimini. Dar. Dar capul.

Ar fi momentul să-mi schimb bluza. Mă adușmănesc discret, nimic neplăcut, însă pentru că țin coatele lipite de coaste, subțiori-

le fiind închise... Ca să aflu adevărul ar trebui să mă ridic. Să-mi recuperez sacoşa cu bluze de rezervă de pe plasa de bagaje de vis-à-vis. Dar abia atunci am să le agresez cu împuţiciunea-mi pe fetele astea curate, nevinovate, parfumate. Bine-bine, mă duc la toaletă, să mă schimb - dar până acolo ? Dar până atunci ?

Iată o adevărată problemă. Sfâşietoare.

7. 4. 94

16

Dacă, în cele din urmă, plecăm, în vreo două ceasuri ajungem la Feteşti. Din gara Feteşti, cum te uiţi spre nord - stânga trenului, pentru femei - prin perdeaua de salcâmi ai putea vedea, la vreo zece kilometri, satul nostru (nou). Pe prima uliţă perpendiculară pe privire, cea care desparte, la sud, satul de câmp - e uliţa ei. Gelu se liberase de lângă mine, de la Gherla, cu două săptămâni mai devreme. Începînd din a treia zi după plecare, îl şi vedeam la el, la Agnita, iar din următoarea săptămână pornit să colinde adresele colegilor rămaşi în închisoare. Cu toate că ne despărţi-sem numai de două săptămâni, eram convins că are să treacă şi pe la ai mei. Când mi-a venit rândul la grefă, am semnat hârtia prin care "consimţeam" să mă duc, nu la domiciliul părinţilor, ci într-o localitate numită Lăteşti din regiunea Constanţa, am bănuir că nici el nu ajunsese acasă - dar unde ? Prima persoană întâlnită în gara Feteşti, când lotul nostru cobora din tren era Gelu! Fusesse şi el trimis cu domiciliu obligatoriu la...

«Lăteşti, nu Lăteşti, cum a scris boul de la grefă !», mi-a comunicat.

Venise la gară să ridice "pachete mari : un sac cu făină de cucuruz, unul cu fasoi, altul cu crumpene..."

«Dar ce, în satul ăsta nu se găseşte mălai, fasole, cartofi ?», am întrebat.

Gelu a ezitat o vreme, a spus că ba da, dar tot mai bune-s picioicile de la noi, de la Agnita...

Miliţienii noştri ne grăbeau să formăm coloana, să plecăm

spre Fetești-Oraș. Gelu a observat că șchiopătam, a văzut și urmele de pe obraz - mi-a zis, repede :

«Bine că sântem împreună. Mai sunt vreo trei studenți de la București, unu de la noi, de la Timișoara...»

«Facem o echipă de fotbal !», am glumit.

«Deocamdată, una de prim-ajutor - îți explic eu...».

În seara zilei în care am ajuns și eu la Lătești, ne-am adunat toți studenții în casa lui Aurel - era cel mai vechi, avea un an făcut, încă patru de-făcut... Când am ajuns, însoțit de Costin, Gelu era gata-furios, ca și în celulă îi acuza pe “vechi” că nu făcuseră nimic pentru țara asta, mulțu-mindu-se “să fie”...

«Și nici n-au spus nimic !», scotea el flăcări pe nări, iar degetul arătător împungea în direcția lui Aiurel - atunci îl vedeam pentru prima oară : zâmbea, senin, ridica din umeri (tot senin).

De ce era furios Gelu ? Pentru că, în urmă cu trei zile (eu eram încă la miliția din Fetești), căutînd prin vecini o găină a unei basarabence la care stătea până să-și repare o casă, ajunsese la ulița cu case părăsite. În ele locuiseră până cu trei luni în urmă legionari ; după o declarație a lui Horia Sima, la radio, că există în România “gata de luptă, sute, mii de cuiburi legionare”, Securitatea re-băgase în pușcărie, atât o sumă de legionari liberi, cât și totalitatea celor aflați cu domiciliu obligatoriu. Căutînd găina-cu-pricina, Gelu a dat peste o casă... ciudată : nu era luminată, însă avea, sub streășină, un lighean care aduna apă... A auzit înăuntru zgomote, sunete necunoscute lui - oricum, nu păreau a fi emise de o găină...

«Am început să chem : Pui, pui, pui...», povestea Gelu, «dar în loc de cârâit am auzit un grohăit - dar părea bolnav, porcul...»

Când Gelu a ajuns cu povestitul aici, eu m-am deconectat - știam : porcul era om ; și mai știam : omul era femeie.

Tata era cu mine, avea să rămână încă o săptămână. Casa nu avea nevoie de reparații, plătitise “taxă” lui Postovic, secretarul primăriei și tot de la el avea să “cumpere” - pentru a le pune la loc - plita, cuptorul, ușița de fontă... Cu mine stătea și Kis, casa lui nu avea plită, iar el nu avea bani de răscumpărare de la același Postovic.

I-am spus tatei de unde veneam. I-am spus ce făcusem, ce aveam de gând să facem. Vorbeam fără fereală față de Kis, îl știam de la Gherla, era un om sigur.

După ce am terminat, tata a zis :

«O să fiți acuzați de ajutor legionar», însă după câteva clipe în care a pufnit repetat pe nări : «Dar nici s-o lăsați așa, s-o mănânce câinii...», apoi, schimbînd tonul : «Păcat că n-aveți și niște studențe printre voi...».

«Cum să nu fie păcat !», am rîs.

«La altceva mă gîndeam : ființa aceea a' fi avînd nevoie să fie spălată - ai spus că e paralizată - și de mâini ?»

«Din câte mi-am dat seama se poate sluji de mâini, dar nu merge, nu vorbește...»

«'A să vă descurcați și fără o fată printre voi - uite cum...»

În cam cinci minute, tata ne-a explicat - ca la clasă - ce, când, cum face fiecare din "echipă". Începînd de mâine dimineață. N-a mai invocat ajutorul legionar, cu toate că venise și Gelu, cu informații : da, fata (fată, Dumnezeu!) era legionară, făcuse multă închisoare ; și soră-sa - care fusese ridicată în august, după ce Sima se lăudase cu "sutele, chiar miile de cuiburi gata de acțiune"...

Numai că operația cu baia a trebuit amînată o zi : tata nu găsisese cazan de rufe la Bordușani. Însă după ce a găsit - la Făcăieni...

Hai să vorbim de altceva. Dealtfel ai mai scris despre asta, undeva, nu mai ții minte - semn rău, uitarea...

Dacă ar fi fost de scris, aș fi pus-o și aici.

Ca ceastăaltă - urmarea, continuarea :

După vreo zece ani de la întîmplare, la București, undeva pe lângă Piața Romană, stăteam de vorbă cu Mircea. Desigur, despre ale noastre, cele trecute, de la Lătești. La un moment dat, el a tresărit, s-a scuzat și s-a îndepărtat, alergînd. L-am zărit cum se îmbrățișează cu o femeie, apoi se îndepărtează cu ea la braț... Nu-i văzusem obrazul, dar privită din spate... La puțin timp, la telefon, îl întreb cine era frumusețea pentru care mă abandonase în Piața Romană...

«Nu ți-am spus ? Sora lui Madam Doamna !»

«Cum să fie sora lui Madam Doamna ? Era paralizată, era mută... Ce Dumnezeu, doar eu am fost printre... Tu ai venit mai târziu, nu știi cum arăta, săraca...»

«Era paralizată, mută - dar nu mai este !» mi-a răspuns, scurt, Mircea.

Era, dar nu mai este... Acum regretam că Mircea nu mă prezentase... Oricît de bolnavă era atunci, nu se poate să nu-și aducă

aminte de mine - eu fiind “cel cu Dostoievski...” După ce fusese îmbăiată, primenită, casa curăţată, văzînd cu ce ochi arzători urmărea ea tot ce se petrecea în jur, o întrebam :

«Puteţi citi ? Să vă aduc o carte ?»

Un muget (de astă dată) aprobator, sfârşit într-un tânguie. Auzea, deci înşirasem întâi autorii pe care-i aveam, apoi titlurile de cărţi (aduse de tata, în cei 5-6 saci). S-a oprit la... **Amintiri din casa morţilor** de Dostoievski - aveam o traducere dinainte de război, îi lipseau câteva pagini din final... După un timp, am întrebat-o dacă să-i aduc altă carte. Din cap încuviinţa, însă cu mâinile strângea la piept **Amintirile...**, semn că nu le dă, încă... M-am întrebat dacă îi permiseseră să păstreze cartea, după ce veniseră noaptea, cu o ambulanţă şi o duseseră - crezusem că într-un lagăr, mulţi ani mai târziu aflasem că la Văcăreşti, la spital.

M-ar fi recunoscut ? Sau nu...

Mai bine aşa : să nu ne (re)vedem. Aş pune-o pe ea într-o situaţie penibilă - dacă nu mă recunoaşte ; iar dacă mă recunoaşte, în una şi mai jenantă: doar şi eu o dezbrăcasem, o îmbrăcasem, o ştersesem, o îmbrăcasem în haine curate - cele opărite-fierte de tata, în cazanul cumpărat de la Făcăieni şi pentru care zidărise o plită specială, în curte... Cu Mircea putea vorbi normal, cu el se putea săruta (pe obraz), pleca, de braţ - el nu fusese acolo, cu noi, când o găsisem, n-o văzuse, n-o auzise când Gelu, căutînd o găină rătăcită, dăduse peste ea, abandonată de multe săptămâni...

Mai bine aşa : despre ce am fi vorbit - fiindcă şi-a recăpătat graiul? Despre mama - paralizată şi ea, pe care tocmai o interna-sem la “cronici”?

Trenul s-a zmulz adineauri de la cheu, acum se lasă purtat de curent. Ar fi fost bine să privesc, să ţin minte ce văd ; n-am să mă mai întorc în Gara de Nord - cum nu m-am întors nici în Gara Centrală din Chişinău ; nici în Gara Sibiului, nici în Gara Făgăraşului, nici în Gara...

În prima parte a adolescenţei nu-mi dădeam seama de asta, de neîntoarcere ; nici în partea a doua (deşi mă întreb : care va fi fost şi când va fi început “a doua” ?); nici în tinereţe, nici în post-tinereţe - nu, nu : nu se aplică, la mine, periodizarea, coincid doar începutul şi sfârşitul : copilăria şi bătrâneţea, Mana şi Paris, între ele “perioadele” nu sunt ascultătoare, să steie cumînţi unde le pui, în rubrica lor... N-am fost conştient de asta, iar dacă uneori găseam ciudată consecvenţa neîntoarcerii, apoi o puneam pe

seama... istoriei, mama ei de curvă !, cum îi spunea tata - numai din pricina evenimentelor care mă obligă, mă împing încolo, trag încoace, dar mereu cu privirea în sensul ducerii ; din pricina sărăciei din pauze : la o adică m-aș fi putut duce “în vizită” la Buia ; la Sibiu (și la Făgăraș dacă aceleași evenimente nu m-ar fi obligat să merg înainte - pentru a doua oară)...

Și la Lătești... N-am fost. Deși am promis băieților rămași că am să re-vin, să-i văd. Nu m-am întors - așa. Am plecat - plecat am fost.

Nu m-am mai întors în locurile prime. Nu neapărat pentru că acolo m-aș fi simțit cândva rău, aș fi suferit, iar acum n-aș vrea (fi vrut) să scormonesc răni abia cicatrizate. Ci, așa. Nu m-am întors - pentru că nu m-am întors. Ca și în dragoste, ca și în prietenie : nu revin, nu refac, nu reiau. Acum, când, din goana trenului care încă n-a plecat privesc înapoi, pot formula câteva generalități-generale : se vede că, din fragedă tinerețe (sau copilărie ?) eram lipsit de elementarele reflexe sociale. Fără a fi răzvrătit cu orice preț și sistematic, dovedisem inaptitudine pentru traiul împreună cu alții - ceea nu înseamnă că n-am avut parte de el : internat, cămin, pușcărie... Era să zic : «și domiciliu obligatoriu...», dar nu zic : aș greși.

Fiindcă acolo, la Lătești m-am simțit, pentru întâia oară în viață, liber. Liber, nu ca stare, dată, ci ca facere - făcută, zmulă, menținută. În Lătești mă știam liber să nu fac ce fac alții - să fac ce nu făceau alții. O singură libertate nu m-a tentat : aceea de a părăsi “raza” - pentru o zi, pentru trei, definitiv... Și nu de frica pedepsei (închisoare la drept-comun), însă pentru mine această libertate nu semnifica libertatea. Pe de o parte, cei care părăseau raza se duceau la soții, la copii, la părinți - eu nu aveam copii, n-aveam nevastă, iar părinții mei nu aveau o casă - la care să trag și eu ; apoi aveau de gând să se mute prin preajmă, tata făcea demersuri în raionul vecin, Slobozia (dar, culmea : lui, hăituitului, declasatului, nu i se aproba detașarea într-o zonă de care fugeau ca dracu toți ceilalți învățători - cu condiția să nu fie basarabeni ori bucovineni...). În al doilea rând - abia acum îl pot prinde în cuvinte, atunci știam doar că nu trebuie să părăsesc domiciliul (obligatoriu) : libertatea din afara razei mi se arăta a fi mult mai nelibertate decât cea din Lătești.

De asta. Și iată ce mai voiam să spun : că nu umblu cu acul și cu ața de cusut, cu aparatul de sudură, cu lipiciul, ca să re-cos

ruptura, să o relipesc. Pentru mine ruptura - în amor, în prietenie, în drum - are concretețe, o văd, o pipăi : se află aici, în fața mea, iar la stânga și la dreapta : părțile care cândva făcuseră una. S-a produs ruptura : în stânga o unitate, în dreapta alta, cealaltă, nu are haz, nu are dumnezeu, nici rost să încerc o re-unire, o re-facere. Că tot ne aflăm în tren : nu văd relațiile dintre oameni ca cele dintre vagoanele de cale ferată : le decuplezi, le recuplezi după voință (și necesitate), ba le poți schimba ordinea în șir. Acelea sunt vagoane, nu oameni ; relații între lucruri asemenea, nu sentimente de prietenie, de dragoste între unul și una.

De ce nu voi fi re-venit la Lătești ? Doar promisesem... Dacă aş vrea cu orice chip să găsesc motive și nu pretexte, le-aș găsi : imediat după “liberare” a început alergătura în căutare de lucru : la Buhuși, la Făgăraș, la Brașov; eram preocupat de mine, numai de mine - și încă: nu găseam de lucru, nu aveam bani, situația familiei era catastrofală, ambii părinți bolnavi, mama paralizată, când, în cele din urmă, am găsit o “slujbă” la Rulmentul din Brașov, primeam 500 de lei pe lună în trei schimburi, la forjă, din care trebuia să plătesc 250 pentru o jumătate de pat în cartierul Steagul Roșu... Necazurile mele au durat cu un an mai mult decât... deoul, desființat în 1964...

Acum știu : motivul pentru care nu m-am întors (nici la Lătești, unde pretind că m-am simțit liber) a fost convingerea că nimic nu se recuperează, regăsește, nimic nu se repară, re-face - pe scurt : nu te poți scălda de două ori în același val.

Scriam în altă parte că nu m-am întors în locurile copilăriei, deci paradisiace, de teamă să nu mi se arate mici, micite, urâte, urâțite. Și asta și asta.

Odată ce m-am despărțit - ori am fost despărțit - de un loc, de o femeie, de un prieten - nu mai poate fi întoarcere, împăcare, reluare a “relațiilor”. Plecând eu, ori celălalt (loc, om), s-a interpus, pentru totdeauna ceva : zid, prăpastie - plecarea, despărțirea. Or în ochii și în inima mea : despărțirea, actul plecare semnifică un altul. Acel-altul m-a înlocuit, m-a expulzat - a provocat uitarea, răzuirea din memorie. Dacă nimic nu mă împiedecă să iubesc o curvă (care, înaintea mea, pre mulți a iubit ea), totul mă împiedecă să mă întorc la o femeie care, în afară de mine, a cunoscut un singur bărbat: cel de după.

Or eu nu mă întorc după-cel-de-după-mine.

13 apr. 94

17

Trenul ca trenul - dar eu...

Dacă aş mai avea timp, aş scrie o carte cu Lăteştiul - nu-mi place pluralizarismarea localităţilor : Ploieştii, Bucureştii, Găeştii, de ce nu şi Iaşii ?, chiar dacă aşa o fi corect. Dar Feteşti?: i-o masculinizăm, pluralizându-i-o ? În fine : Lăteşti / Lăteştiul, pentru de ce ? Pentru căci el, dacă-i lat în şolduri ca o fumeie, crâncen este - ca un bărbat.

Trenul - eh, trenul...

După ce dactilografiisem **Gherla** - scrisă în câteva zile la Cachan, în sudul Parisului - refăcînd, însă tot dialog rămânînd, forma de... dialog-simulat aveam s-o "găsesc" abia la Bucureşti, după ce Cristovici terminase (la Paris) traducerea, am început continuarea. I-am pus supratitlul **A doua noapte** şi, spre deosebire de **Prima**..., dialogată, ceastălaltă era (este !)... epistolată. Începutul a fost - am verificat - la 16 februarie 1973 ; am continuat, din 26 februarie, la Sanary-sur-Mer, lângă Toulon, la proprietatea D-nei Duhamel, soţia fostului ministru al Culturii şi redactor la Gallimard (după moartea ministrului, Colette se va recăsători cu Claude Gallimard) ; din 7 martie din nou la Cachan - însă peste 1 aprilie n-am trecut. Se apropia întoarcerea, aveam - totuşi ! - şi altceva de făcut la Paris, decât să stau închis în casă şi să creez creaţii...

Îmi promisesem că, de cum voi ajunge în România, voi continua **Lăteşti**-ul. Nu m-am putut ţine de făgăduială : ajuns acasă în 17 iunie (1973), am fost acaparat de **Gherla**, ultima variantă, cea publicată în româneşte ; de **Şapte fără unu**, de **Gardă inversă**, de eseul despre România, scris pentru colecţia Témoignages de la Gallimard (**Şapte**... şi eseul se vor fi aflînd şi azi la Securitate).

Încă ceva a contribuit la... lenea de a continua **Lăteşti** : ca eveniment, ca fapt, ca stare - deci ca viitoare carte - d.o.-ul mi se părea a fi o bagatelă, un soi de epilog lipsit de substanţă, un fel de interludiu cu totul neinteresant... - faţă de închisoare, faţă de reeducarea de la Piteşti, faţă de strivirea definitivă a scriitorului prin mijloace "dulci" (ca în **Gardă inversă**). Aşa că "perioada

Lătești” mai putea aștepta... Apoi s-au năpustit asupra-mi evenimintele exterioare : Charta 77, zbaterea (aici termenul e cum nu se poate mai adecvat) “cu drepturile omului”, expulzarea mea din breaslă - pe când mă aflam arestat - izolarea în București, în fine, exilul, din noiembrie 1977... În Franța am scris cărți comandate : **Le Tremblement... (Culoarea curcubeului)**, **Chassé-croisé** și o alta “urgentă”, pe care o coceam de douăzeci de ani, **Patimile după Pitești...**

Obosit, sătul de atâta “mărturie”, după **Chassé-croisé** (1982) - în românește : **Soldatul câinelui** - mi-am dat un dulce răgaz și am încercat “ciclul femeilor” (acum îi spun așa, atunci vedeam o singură carte). În 1983, an de relâche, am înnegrit, totuși o însemnată cantitate de hârtie, judecând după rezultatele văzute-pipăite : **Bonifacia** și întâia variantă din **Din calidor**, însă tot atunci am scris - integral : **Justa** și **Castelana**, precum și “femeile” rămase neterminate : **Ela**, **Venina** și încă una, fără nume... Anul 1984 nu a fost fertil, mi l-am ocupat cu Internaționala Rezistenței, cu colocviile de la Senat (“Ialta - mit sau realitate ?”, în mai, iar în iunie : “Pacifism...”), cu “manifestările” de tot soiul, însă din 1985 m-am așternut pe “ciclul autobiografic” : **Din calidor**, **Arta refugii**, **Astra**, **Sabina**, **Roman intim** (acesta fiind gata... înaintea evenimentelor din decembrie 1989).

Când Florin Ardelean de la *Familia*, Oradea și-a exprimat - prin 1991 sau 92 - dorința (sau doar opinia) de a re-edita la ei **Gherla**, i-am trimis un dosar care, pe lângă cerută, îi pusesem și neceruta : **Lătești**, în forma în care o lăsasem (și neterminată) în aprilie 1973.

Asta este istoria (textului) **Lătești**. După o întrerupere de 20 ani nu se mai poate relua, continua. Deci regretul meu nu vizează ne-continuarea acestui text, ci ne-scrierea, atunci, la-timp, a “cărții cu Lăteștiul”. Chiar dacă nu există carte în care să nu fie vorba și de d.o. (excepții : **Patimile...** și **Arta refugii**, care nu se abat de la prezentul narat - anterior deportărilor în Bărăgan) : pasaje substanțiale în **Ostinato**, în **Ușa...**, în **În cerc**, în **Gardă inversă**, apoi sărind peste cărțile de mărturie, la “femei” : **Bonifacia**, **Ela**, dar mai ales la **Venina** ; apoi în **Sabina**, în **Roman intim...**

Trenul : va fi pornit ? Poate că da, poate că ba - oricum, merge.

Ce știam eu atunci, în prezentul acela, despre deportare-depărtare? Tata fusese, în Rusia, deținut, nu deportat ; în

România: arestat, nu deportat - mereu închis, nelăsat să se descurce (adică să și moară), la mama dracului, în Siberia cea-nghețoasă. Despre deportarea rusească știam câte ceva : oficial citisem (chiar învățasem !) despre dekabriști, despre Cernășevski, despre Lenin... Ciudat : ni se vorbea mereu, mereu despre Lenin în Siberia, dar zisele-scrisele erau totdeauna ilustrate cu tabloul "Lenin în Finlanda"... Pe ascuns știam câte ceva despre Dostoievski, despre Stere... Dekabriștii, chiar de erau lăudați de comuniști, îmi erau simpatici - mai ales femeile lor, minunatele, sfintele. Aproape de tot îmi era Dostoievski, iar despre Stere știam doar din povestitele unui coleg de celulă, basarabean, Cazacu - persoană nu foarte agreabilă și suficient de confuză, pentru ca să-mi închid pleoapele urechilor și să mă hotărască să aștept o sursă mai limpede, mai puțin... cuzistă (în gura lui Cazacu, Stere era jidovit, pentru că... era prieten cu Sadoveanu, cu Ibrăileanu - și cu I.G. Duca!).

Așadar șocul alflării că nu mă liberez, că, din Gherla, nu o să fiu lăsat să mă duc la părinți (atunci în satul Meşendorf, de lângă Rupea), ci o să fiu trimis cu domiciliu obligatoriu, în Bărăgan, a fost violent (cum altfel ?), dar de scurtă durată : gândul mi s-a prins, agățat ca o gheară de pisică de cornișa înaltă a Casei Dostoievski. Nu de a lui Stere - în primul rând, fiindcă știam : când fusese deportat în Siberia, Stere nu era scriitor, nici nu știa că are să devină cândva ; nici după liberarea și trecerea Prutului, la Iași (1892); între acest moment și cel al revelației (scriitoricești) aveau să treacă aproape patru decenii, până când să scrie (în fine : să dicteze), dar încă să nu facă literatură, conștient. Or asta avea, pentru mine, o mare importanță : Stere privise evenimentele prin care trecea cu ochiul sociologului, al ideologului - al doctrinarului -, pe când Dostoievski le absorbea, le îndura, le primea cu toată carnea sufletului scriitorului care era și care se afirmase deja prin **Oameni sărmani**.

Nici nu se putea găsi "decor" mai potrivit ca Lăteștiul pentru a re-citi **Crimă și pedeapsă** (în traducerea șchioapă a lui, cred, B. D. Rareș - carte trimisă de Lucia Popescu și de Florența Albu). De fiecare dată când îmi era greu (și nu lipseau asemenea momente) mă atârnam cu îndârjire, cu disperare de Dostoievski, întrebându-l, prin mine : cum ar fi reacționat el într-o situație ca aceasta ? Nici nu mai așteptam răspuns, îmi ajunge întrebarea.

Am mai atins chestiunea în **Ostinato**, în **Gherla** : o victimă-

observator (scriitor) suferă mai puțin durerile fizice și morale ce i se administrează - pentru că o parte a cărnii și a sufletului observă; înregistrează - și promite neuitare...

Nefericirea de a fi basarabean (și consecințele directe ale acestui statut - atât din partea autorităților comuniste sovietizate, cât și dinspre brava populațiune pașnică, grozav de anticomunistă și feroce antisovietică) a avut, cum se zice cu limbă-de-lemn : și partea ei - ne-rea... Tocmai, pentru că familia noastră era lipsită de bunuri materiale : casă, masă, familie lărgită, loc-de-baștină - era și infinit mai liberă decât "indigenii" din oricare provincie a României-Micite ; nu era șantajabilă. Apoi eu, singur : fiindcă nu publicasem nimic, niciodată, eram infinit mai ne-nefericit decât colegii de închisoare și d.o. care cunoscuseră debutul, consacrarea, gloria. Fiindcă eu aveam un gând pentru viitor (în afară de acela al tuturor : de a-i beli pe comuniștii băștinași și de a-i alunga pe ruși din România) : de a scrie.

Or, pentru a scrie, trebuia să știu ; ca să știu, trebuia să trăiesc evenimentele, cu ochii deschiși, cu urechile deschise, cu toate simțurile (și simțirile) treze ; burete - "calitate" ne-necesară unui viitor dezrobitor al Patriei Române. De aceea suferința lor (a ne-scriitorilor) va fi fost mult mai intensă - pentru că era întreagă, neștirbită de observație, de intenția de memorizare ; pentru aceștia o bătaie era o tortură - pentru mine : inițiere ; documentare (!). Deci eu aveam un motiv - mai exact : o motivație - să suport mai lesne (oricum : mai ne-greu) încercările de toate zilele ale arestatului, ale deținutului, ale deoistului: fiindcă aveam să le pun pe hârtie !

Exista însă o primejdie care mă pândeă din pricina acestor ochelari verzi (sau roz) ai scriitorului ce voiam să fiu : (paradoxal) idealizarea - oricum : nuanțarea - celor răi și neadormirea spiritului critic față de cei buni.

Și trenul care nu mai pornește odată ! Sau : nu se mai oprește.

*14 apr. 94***18**

În sfârșit : trenul. Deși nu văd la ce-ar (mai) sluji. Ei, la ce ! La ce slujește un tren ? La nimica (noastră, națională) ! Am mai fost cu el, am mai dat din roate, din roți, am mai scos fum-fumuri, am mai fluierat-chiuit - și ? La ce bun ? La niciun bun, tot m-am înșelat.

Toți ne-am înșelat - asta cu "toți" nu-mi place, sună a Breban: "toți am colaborat - mai mult sau mai puțin" ; și a Pintilie, ofensatul de moarte fiindcă afirmasem că spusese la televiziunea franceză că a colaborat "ca alții" - când el colaborase ca sine, ca singurul, ca unicul. Nu-mi place din încă un motiv : nu toți ne-am înșelat cu adevărat, fiindcă atunci când ne-am dat seama, am recunoscut, public : «Da, ne înșelasem când...» ; atunci când ne închipuiam că ceea ce făceam noi, zece-douăzeci de oameni fără instinctul conservării la ciobanul român, slujește la ceva - a slujit la "ceva" : a devenit alibi al inacțiunii lor (de veacuri). Însă ceea ce a devenit inacceptabil - dacă nu s-ar fi verificat în acești peste patru ani de la "evenimente" : ei, de acolo, pentru care noi, cei de-aici ("de-afară") ne iluzionam că prin ceea ce făceam, facem și să li se mai slăbească, lărgască frânghiile, cătușele, lanțurile, ei, ziceam, într-atât nu-reacționaseră, încât ajunseseră să nici nu mai realizeze propria-le stare de nelibertate. Revoluția - iată, nu am pus ghilimele - i-a scuturat, i-a speriat, i-a tulburat, i-a trezit din visul, dacă nu dulce, atunci securizant (că nu poate să li se întâmple nimic mai-rău) ; sau i-a scufundat în coșmar : atâtea schimbări !, atât de pe neașteptate !, care le-au stricat viața - firește, îl arăt pe Manolescu și modul în care a perceput el "întâmplările de la 89".

Ei, da : trenul - în sfârșit ! Însă vechea problemă pusă elevilor de liceu: o persoană aflată într-un tren în mișcare - se deplasează ori stă ? Bineînțeles, merge, răspund relativizatorii statului (de la a sta) ; firește, stă, răspund relativizatorii aproximatoriști, nuanțatorezi, cualtecuvintiști mișcării.

Și iată : în această simplă (și falsă) problemă școleră șade (nu stă, ca persoana din trenule, mașină mică) zidul, ruptura, incompatibilitatea, divorțul dintre ei și noi. Ei, înăuntricii, interiorii,

rezistenții pe loc, rezistenții prin cultură, rezistenții cu gândul, rezistenții postfestumioși, care s-au manifestat abia când Brucan a anunțat distribuirea plăcintelor pentru merituozii tovarășilor de nădejde : cei care nu se opuseseră în nici o formă comunismului ; de ceastăaltă parte noi, deșterații, plecații, rămașii, fugiții, înstrăinații. Ar trebui să încadrez-ghilimelez ultimele două etichete, ca să se vadă că aparțin securiștilor și lui Breban care pretinde că naveta lor Orient-Occident a fost forma cea mai înaltă, mai culturală a exilului. Dar n-o fac. Am obosit. Apoi vor fi avînd și ei (chiar și ei) dreptate. Pe-a treia parte: mi se rupe de părerea lor - țepeneago-brebană.

Să stai - în tren. Să mergi din vagon în vagon - când trenul sade. Ce adânc ! Ce larg... Cam cât puținpăsarea-mi.

Ieri, pe Esplanada Trocadero : mai puțin m-a impresionat neplăcut numărul mic al românilor protestînd împotriva venirii la Paris a lui Ion Ilici (cum glăsuia o pancartă), cât disponibilitatea (aici ar fi trebuit să subliniez) de a “dialoga” cu puterea - oricare-ar fi aceea. Astfel dialogase Mircea Iorgulescu, în principiu aflat în fața Ambasadei, pentru a protesta, însă când a apărut în stradă ambasadorul (Dijmărescu ?), pe dată a intrat în vorbă cu el și, pe șoptite, l-a întrebat cum să facă pentru a obține o viză pentru cineva din familie. Chiar de nu-i ceri explicații, iubitorul de dialog - din nou, Iorgulescu - îți explică (și ce ne-am face dacă am fi un popor de robi neînstare de a găsi o explicație robiei ?), îți comunică nouatea : el este jurnalist, deci obligat să caute informația oriunde s-ar afla - deci și în incinta bunkerului din rue de l'Exposition, unde-i Ambasada RSR ; fie că ei sunt creștini și iartă celor ce le-au făcut rău (de frică “iartă” ei), fie că sunt persoane civilizate, bine-crescute, “nu ca mârlandii de comuniști” - cunosc eu bună-creșterea, civilitatea lor - din închisoare, din Bărgan : nu altceva decât supușenie dezgustătoare.

Stai oare locului când trenul merge, au nu stai ? - iată întrebarea!

Și ce simple, limpezi, net împărțite erau lucrurile în închisoare, în deò...

Iarăși greșesc : lucrurile nu vor fi fost limpezi în sine, ci pentru că erau al altui timp, al anilor 50. După tulbureala dintre 23 august '44 și 30 decembrie '47, începînd de... a treia zi, 1 ianuarie 1948, lucrurile au devenit limpezi - în ferocitatea lor. Nu era loc pentru nuanțe - decât pentru tovarășii-de-drum și țărani-mij-

locași - totul era în alb-negru.

Chiar dacă am mai spus-o, scris-o, o mai scriu o dată : întâiul moment de îndoială («Să fie, oare, negru ? ; alb să fie ?») : în 1958, când au plecat Rușii din țară ; în 1964, anul Marii Amnistii, a fost al doilea, decisiv pentru îngenunchierea mării majorități a rezistenților (și a martirilor de pușcărie). Lovitura de grație dată Rezistenței la Români a fost “Declarația din aprilie”: despre ea, multă vreme, ceușescologii, în zelul lor de des-dejizare, fie afirmă direct, fie lăsau să se înțeleagă că s-ar fi petrecut abia sub Ceaușescu, deci toate meritele - inclusiv urmarea Declarației : Amnistia - i-ar aparține Lui, Nicolaelui Prim, venit la putere... în anul următor, 1965. Securiștii, în goana lor după legitimitate națională - au căpătat-o mai lesne decât sperau !- puneau și “purificarea Aparatului (în primul rând, cel de Represiune), tot pe seama lui Ceaușescu, fără nici o teamă : Românii nu țin minte nici data nașterii copiilor, darmită când anume fuseseră eliminați din Securitate Evreii (1952) ; când anume fuseseră dați afară și Ungurii (după revoluția Maghiară din 1956) - nu din proprie inițiativă, ci imitînd-o pe Marea Soră de la Răsărit - așadar, sub domnia tovarășului nostru Dej...

Amnistia din ‘64 a golit închisorile de deținuți politici, a provocat însă, nu doar o cruntă decepție a celor ce, vreme de decenii rezistaseră, se ținuseră, se menținuseră, cu speranța că, odată liberi, totul va fi altfel... Ci a liberat din celule în curtea închisorii mari cât țara masele largi de adevărați reeducați.

A, nu cei de la Pitești-Gherla dintre 1949-52, ci reeducații prin “non-violență” de la Aiud, de la Botoșani, de la Jilava, iar dintre acești nefericiți, fabricați, nu prin tortură, ci prin uzură și prin șantaj cei mai periculoși dovedindu-se a fi legionarii-prelați, în frunte cu autorul renegării doctrinei legionare (semnată de toate căpeteniile aflate la Aiud - fără a o fi citit), sinistrul Anania.

Am greșit iară când am spus că sântem, în momentul de față, din ce în ce mai puțini în exil cei care să nu fi cedat oboselii, îmbătrânirii...

Am greșit când am spus că... am greșit, nevăzînd, nesimțînd catastrofa psihologică a românilor.

Rezemîndu-ne pe cronologie, să spună fiecare când a înțeles acest lucru și când l-a exprimat - în public, cu martori, în scris.

Iată, eu am început să capăt conștiința acestei tragedii naționale începînd din toamna anului 1978, când am pornit cartea

despre Pitești. Senzația de taină cumplită, blestemată, de cutie a Pandorei, de atingere a unor mistere-blesteme am început a o avea, nu în timp ce adunam materialul (operați-une care, oricât de... obiectivă ar fi fost, mă făcuse să sufăr, să fiu orifiat - dar nu și să înțeleg de ce) ; nici după ce am scris prima variantă a cărții, cea "eseistică"... Primele semne mi-au venit dinspre Bacu și Cușa : le dădusem să citească întâia variantă, rugându-i să-mi facă observații pe text - ca autor al primei cărți despre Pitești : Bacu ; ca legionar cu care se putea dialoga : Cușa. Și unul și altul mi-au sugerat - cu insistență - să renunț la paralela dintre ideologiile comunistă și legionară, primul susținând că așa ceva nici nu există, Cușa rostindu-se cu : «Nu se cade...»

Însă revelația (e bine așa : revelația) mi-a dat-o... însăși scrierea romanului despre Pitești. Dacă aș fi persistat în formula eseu, n-aș fi priceput nimic-nimic din fenomen. Deci bine făcusem (sfătuit de Ana, susținut de Monica) că propusesem realitatea Pitești prin ficțiunea Pitești. Scriind ficțiunea - cea care, fatal, cuprinde și oameni, chiar dacă sub forma denaturată (?) de personaje - coborât în intimitatea "problemei", i-am înțeles taina : reeducarea de la Pitești fusese o afacere strict legionaro-comunistă, un dialog, o explicație între frați-dușmani, nu doar gemeni, ci și siamezi (lipiți spate-n spate). Asta era prima parte a revelației - a doua : fabricarea omului nou nu s-a oprit odată cu închiderea laboratorului de la Pitești : a continuat, în spațiu, la scară națională, cu mijloace "dulci", iar în timp, cam după două decenii, s-a obținut produsul : homo sovieticus (de expresie română).

Și încă : nu mă înșelasem când îi acuzasem pe scriitori că nu avuseseră comportament de scriitor. Câți dintre cei care, acum, se plâng de șicanele cenzurii comuniste (dar, până la urmă cartea aceea fusese publicată) avuseseră, oare, atunci, elementara reacție în fața cenzurii - asta :

«Dacă nu mi se publică textul așa cum l-am scris, îl trimit în Occident!»?

După știrea mea - respectînd cronologia : eu, Baconsky, Virgil Tănase, Tudoran, Nedelcovici, Dan Petrescu, Luca Pițu, Cangeopol...- și... și mai cine ? Și mai nimeni. Țepeneag nu a publicat în Occident decât texte apărute în prealabil în Orient - iar când a făcut-o, nu mai era "cetățean al RSR".

Ce s-a ales de Tănase, de Nedelcovici - altă poveste. Necazul : au fost numai atâtea din cei aproape două mii de bravi, de foarte

talentați, de aproape geniali scriitori români cotidieni.

Și culturali.

Cultura omului nou - reeducatul-dulce.

15. 4. 94

19

Trenul s-a îndepărtat - cu tot cu mine - și unde sânt : în îndepărtare ? în înapropiere ? în înrămânere ? Mă văd din profil - numai capul, răsucit către fereastră :

Ca să nu piardă perdeaua de salcâmi din stânga liniei, la Fetești.

Dincolo : satul nostru, satul meu, satul-nou.

Și de-ai intra în vorbă cu fata asta, zgâtiata, libeluliata. Ziceam că ea te-ascultă cu toată atenția, cu tot interesul de pe lume : ce are să înțeleagă (dacă ajungi până la ea !) din poveștile tale, altfel nostime, când nu de-a dreptul înveselitoare ? Că acolo, dincolo de perdeaua de salcâmi, dincolo și de dincolo, spre nord, la vreo zece kilometri în linie dreaptă - în domiciliu obligatoriu, se simțise, te simțiseși - m-am simțit ne-domicilobligat, ne-constrâns, ne-neliber. Acolo, în plin Bărăgan, în casa mea de lut bătut (nici măcar din chirpici), acoperită cu paie - dar așezată pe o uliță-stradă ce dădea în Principala, mai lată decât bulevardele bucureștene - seara, când aprindeam lampa de gătit, tot cu petrol, ca să-mi fac un ceai de izma-broaștei, mă simțeam, pe dinăuntru (fiindcă pe dinafară...) un om plin, împlinit, rotund : chiar de va fi fost el pedepsit, nu fără-vină, dar cu-anticipație, nu se plângea, oricât de peste puteri îi erau unele, multe, momente ; simțea, știa că, dacă nu "comite" acum, cu întârziere, decalat, fapta pentru care fusese condamnat la închisoare și la deportare (la ce-ar fi fost de folos : cu certitudine are să comită alta, altele!), atunci, iată : poate socoti starea de acum, fixarea-prin-domiciliu, legarea-de-glie, îmbărăgănarea ca stricare definitivă a vieții. Dacă

din Gherla ar fi fost liberat cu adevărat, și-ar fi reluat studiile, fie și de la-nceput, ar fi pierdut mai puțini ani - timpul trece greu în detenție numai când se numește : prezent, atunci îl măsoară cu jumătatea de secundă ; cum s-a scurs și curge spre trecut, nici nu-i mai poți număra anii, atât de repede se duce. Sau rămâne.

Să admitem că fata confidentă ar chiar face eforturi să înțeleagă ce i se povestește ; și că nu ar fi doar o tânără politicoasă, cuviincioasă față de persoanele în etate - ei, ce ar înțelege? Înainte de a răspunde este necesar să te propui, transpui, prepui în locul ei, să ai vârsta, originea-socială a ei - aș pricepe eu ce tolocănește un moș într-un tren, cu ochii scurși în direcția genunchilor mei ?

Ce prostie ! În vârstă, în sex (bine : gen...) m-aș putea muta: în slujba-serviciului cauzei, cum zicea un tovarăș milițian ; dar în "originea socială"? Nimeni nu poate face asta - *asta* fiind motorul istoriei, cum bine mai spunea alt tovarăș, tovarăș al milițianului. În care caz, de ce n-aș transpune-o pe ea, trece, aduce, trage spre mine ? Până când prozatorii să se ducă spre persoane ? Ia să vină și personajă ceea la scriitorul iubitor de frumos !

Aș sufla peste genunchii noduroși, i-aș preface sub palme în sâni țâțoși.

Trenul s-a oprit în plin câmp, o fi alarmaerian'? Ori încă n-om fi plecat din Chișinău, Iași, Adjud, București. Fiindcă în acele localități nu există tren, deci nici gară (și viceversa). Nu se știe - de ce s-ar ști ? Nu-i destul c-avem șapte inimi ?

El, dac-ar fi rege-n viața asta, ar scrie numai scrieri lirice, pe potrivă stării în care se stă, el pe sine, acum - și nu doar acum ; dac-ai fi-mpărat, ai scrie numai romane cu sentimente-calde...

Vasăzică, de cum venisem la Paris, în noiembrie 77, imediat după conferința de presă de la FNAC, Claude Durand, "vânătorul de disidenți" (îi avea în tolă pe Soljenițan, pe Pliușci - dar nu pe Vladimir Bukovski - urma să-l aibe pe Walesa) m-a abordat și mi-a propus să scriu pentru editura Seuil o carte de mărturie. Am acceptat, am scris vreo 400 pagini, am înțeles că acoperisem doar jumătate, Durand a zis : «Publicăm acum primul volum, la anul al doilea...», însă pe când Paruit era în plină traducere, Durand a fost dat afară din editură ! Ca... reacționar, ca polarizator de indivizi de dreapta, zicea, nu doar Chodkiewicz (catolic polonez trecut la islamul maghrebin), dar majoritatea comitetului de administrație (ce dracu' : Seuil e Seuil, editură de stânga !). Tot

atunci a fost trimis la plimbare și Jean-Marie Domenach : el îmi facilitase publicarea **Cetății totale** semnate : C. Dumitrescu. Pentru că fuseseră făcute investiții (autor, traducere), cartea mea nu mai putea fi oprită - astfel în locul lui Claude Durand a apărut Jean-Pierre Barou. A trebuit să “lucrez” cu el - dar nu din cauză că mi-a cerut numeroase tăieturi mi-a devenit violent antipatic.

Când cartea ajunge în stadiul final, Barou mă bate pe umăr (ce obicei ! cât sânt eu de neînalt, Barou e mai... mic) și-mi comunică : în locul părții a doua a mărturiei, să-i scriu lui “un roman vandabil, ceva de dragoste, sentimental...” M-aș fi prefăcut a nu fi auzit, dacă Alain Paruit, de față, n-ar fi găsit propunerea de-a dreptul genială ! Aveam prilejul, spunea prietenul meu Alain, să ies, în sfârșit, din “literatura penitenciară”. A câștigat-o și pe Ana de partea “ideii lui Barou” : au început să mă agrezeze toți trei !

Am cunoscut atunci momente de derută : trebuia să schimb registrul, tonalitatea, iar ceea ce scrisesem până atunci - fără să fie publicat - la rebuturi ! Față de Ana ziceam : Da-da, Să-mai-vedem, E-interesant-ce-mi propui... - ba am însăilat și un “scenariu”, i l-am citit : nu era bun, ba de-a dreptul tâmpit...

Ce aiurea sânt făcut ! Nu opuneam rezistență unei sugestii a boului de Barou, a prietenului Alain, a soției mele, dar... Dar treburile nu stăteau atât de linear, porniseră de la căcăcea, de la nefututul de troțhist de Barou : să mă apuc eu să-i scriu lui Barou o carte ? Lui Barou ? Și nu orice, cum îmi ceruse Durand : «Despre 1977, în România» - ci... “ceva cu dragoste, ceva sentimental” ? Ei, păi futu-i !

Recunosc : în “lupta cu mine însumi” n-a intrat, în prima fază, vreun criteriu estetic ; nici etic - ci doar de umoare : o idee care vine de la un individ atât de antipatic este în mod necesar nesuferită !

Acum (au trecut 16 ani de-atunci) nu mă grăbesc să regret că n-am ascultat indicațiile prețioase ; nici să mă bucur că n-am ținut seama de un sfat dovedit, apoi, prost. În mersul, în răsfirarea în timp a scrisului meu sânt fatalist : s-a întâmplat ce s-a-ntâmplat, fiindcă trebuia să se întâmple - în bine, în rău ; dacă nu s-a-ntâmplat ce voisem - numai ne-necesității de a se întâmpla se datorează.

Una din bubele dulci ale mele (le spun așa, ca să arăt umezimea, jilăveala, ne-uscarea, deci nevindecarea lor) : debutul târziu.

În periodice, la 31 ani împliniți, în decembrie 1966 ; editorial, în 22 august 1968 (!) - la 33 ani.

Nu eram singurul, nici cel-mai-întârziat. Adevărat : Dimov debutase în periodice la “numai” 30 ani (1956, în *Gazeta literară*), însă cu un nume care nu îi devenise pseudonim : Leonid Dima, iar editorial abia la vârsta de 40 (1966, cu **Versuri**). Știu că și Tudor Țopa a debutat târziu - oricum, cel mai de seamă întârziat : Arghezi : a debutat în reviste la 16 ani, dar întâiul volum abia la 47. Mai există o categorie, mult mai numeroasă : “înterupții” - însă nu ca Arghezi, Ion Barbu, Blaga, interziși după ce cunoscuseră consacrarea, ci opriți înainte de a se fi afirmat : Negoitescu, Doinaș, Caraion, Marino, Balotă, Sîrbu... Aceștia au suferit și suferă (dacă mai trăiesc), eu însă mi-am spus ca o consolare că... n-a fost chiar rău că nu publicasem mai devreme : aș fi propus texte slabe, imature : m-am copt târziu (nu cumva pentru că fusesem un “precoc” ?, la 18-19 ani scriam deja ca la... 30). Cert este, deși neverificabil : nu mai există probe : la 31 scriam cu totul altfel decât doar cu un an înainte (**Ostinato** în comparație cu povestioarele intrate în volumul **Camera de alături**).

Nu, nu mai regret că n-am publicat odată cu prozatorii generației mele (născuții între 1930-1940). Ba chiar binecuvântează împrejurarea-împrejurările care m-au întârziat.

Și pentru mine scrisul - ficțiunea - a fost un spațiu-timp protejat de ale vieții-valuri. Când nu mi-e bine, când sânt deprimat, mâniaș împotriva celorlalți, dar mai ales împotriva mea, scriu. Proză. Nu articole, nu polemici : proză “inutilă, fără adresă”. A, nu mă adăpostesc în scris - ca să uit ce e afară, fiindcă eu nu mă protejez prin uitare ; ci, din scris (sau : în timpul scrisului), când mă întrerup pentru câteva secunde sau minute sau ceasuri, mă găsesc avînd o treabă : scrisul ; un rost : scrisul ; imensă, totală, extatică plăcere : scrisul.

Mai cu seamă acum e timpul scrisului. Acum e timpul scrisului și pentru răsfățării, clasici-în-viață de până la ‘89 : Titus Popovici, D. R. Popescu, Țoiu, M. H. Simionescu, Breban - acum e momentul să scrie cartea adevărată, cartea totală (s-a observat : am vorbit de prozatori, nu de alcătuitori de proze). Dar și pentru cei ca tine, dezamăgiți de “revoluție”, de halul în care se află colegii din țară, de efectul atacurilor la care te-ai dedat... Nu să te duci acolo, pe teren (!), să pui umărul (!!), ci aici, departe, în afară, în-margine : să scrii. Ce va ieși ; cât de valoros - asta se va

vedea (ori ba) cândva - până atunci te simți mai puțin rău când scrii, mă simt bine, scriind.

Sânt un om fericit : scriu.

22. 4. 94

20

Trenul s-a îndepărtat ; cu tot cu tine - unde sântem : în - unde? Până la urmă are să se desprindă de la pământ trenul nostru, până una-alta nu se, nici nu i se iau caii de la biciclomotivă.

Când are să pornească iară, am să-mi povestesc povestea blondei și suavei (ca o garofiță !) găinăreze de la noi, de la Lătești. Numai că am povestit-o și chiar de n-ar strica s-o mai iau o dată la povestit, mai bine povestesc povești nepovestite încă despre femeile cu care m-am avut bine, dar numai pe la suflet, nu și pe la trup - așa, pentru că mai dragi mi-s astea.

Când trenul are să se, am să mă urnesc și eu cu povestirea Basarabencei din Pietroiu răpită de securistul Drăgan și adusă aici, la ferma Bordușani, legată de pat și dată la consumat - numai că am povestit-o în **Bonifacia**. Tot acolo am povestit-o pe Xenia, lipoveanca monumentalnică, cea care-mi dădea mie țâță. Fata asta - vorbesc tot de Xenia - așa, cam de doi metri pe-un chintal-juma' ar merita din plin (!) să fie prea-povestită - eventual în dodecametri. Măcar atât, dacă nu și iubită. Dar pot eu să-i povestesc aceste povești fetei cestelalte, zgâtia ? Cum ? Să-i fac și un desen ? Să arăt cu brațele în laturi cât măsură pizdilica de piati kilogram' a Xeniei, fecioara ? Să-i povestesc cum n-am regulat-o nici pe Maia cea răp'idi di șali ? Și nici pe... Nici pe...

Pe acestea le țin mereu aici, la inimă, tot timpul, tot timpul. Ca pe toate femeile-fetele cunoscute în interior ori numai pe-afar' - acolo, la noi, la mine-acasă, la Lătești, în Basarabia mea bărăganică.

Bine, încerc cu Maia - mai încercasem eu cândva... degeaba.

Într-o mai pe seară, la cooperativă, ea tocmai ieșea, cu macaroanele cumpărate, eu tocmai intram să-mi cumpăr macaroane. Cum s-a făcut, cum nu, ne-am trezit cu macaroanele-n brațe, la

mine-acasă. M-am gândit maitârziu : dacă, de cum am fost la adăpost, i-aș fi pus mâna la încredere, ea n-ar fi zis ba, lucrurile s-ar fi desfășurat în cel mai natural mod cu putință. Însă eu, știind că e basarabeancă, am adus vorba de Basarabia. Se vede că s-a petrecut ceva de taină și cu ea : și ea știa că sânt basarabean, deci... Deci, n-a mers. Și mai deci : nici n-am încercat decât așa, de florile mărilor. Eu întrebam din priviri, dacă Da - ea răspundea :

«Da' d' ci ?»

Când vreau să iau în brațe o femeie și ea mă întreabă : «Dar de ce ?», mă înmoi ca o macaroană - fiartă, aceea. Rezultatul a fost că a rămas până spre miezul nopții și cum a intrat, așa a ieșit. Nemulțumit, n-am condus-o acasă, nici măcar până la porțița mea. Am deschis ușa, am zis noapte-bună, am lăsat-o să iasă, am închis la loc. Făcusem o bătărănie, dar mă pedepsisem pe mine - prin ea...

A doua zi în zori, când tocmai mă gândeam cum să repar măgăria din ajun, cine-mi bate-n geamul înghețat ? Maia. Și, domnule, avea fata asta o știință a bătutului în geam, dimineata, de te scula din morți ! M-am repezit să descui, să deschid, ea s-a grăbit să mă sărute rece, pe gură. Mi-am zis că de data asta n-o mai las să plece cum venise : am luat-o brațe, am dus-o casă, am întins-o pe pat cu paltonul pe ea, m-am pregătit s-o străbat - Maia:

«Da' d'ci...?»

O zisese dulce, mângâios, muzicos - tocmai asta m-a dezbrăcinat. Își va fi dat seama, a început să mă mângâie, să mă sărute - dar acum nu mai voiam eu, era rândul meu să :

«Da' d' ci !», intonam ca pe un Nu hotărât.

Ne-am chinuit cale de vreo săptămână. Venea și de câte două ori pe zi, pleca după miezul nopții ; ne îmbrățișam, ne mozoleam, ne tăvăleam - însă când ajungeam la o adică, ea-mi tăia firul vieții cu Da'd'ci-ul ei și gata : mort eram.

Într-o dupăamiază (dimineata o petrecusem cu Maia) mă duc la Gelu. Cum era descuiat, intru. Stupoare ! Îl găsesc pe amic, nu dea-supra, ci dimpotrivă : pe spate, în pat, fumînd ; Maia : călare, în curu-gol, îl desfăta pre el ! Am văzut verde, am zis tare Pardon!, am dat să ies, crezînd că au să sară arși de rușine, mai ales Dalila cea hicleană care mie-mi opunea : Da'd' ci, dar pe Gelu nu numai că-l priimeam, dar îl mână, ea. Ți-ai găsit ! Gelu mi-a făcut semn cu țigara să iau loc pe un scaun, iar Dânsa, fără să mă privească, de

concentrată ce era, mi-a zis s-aștept oleacă, mântuie-aici, mergem dincolo, la mine...

De astă dată am văzut roșu : am plecat mânios, demn, înșelat. Câteva zile am refuzat să stau de vorbă cu Gelu, în ciuda tentativelor lui de a-mi explica - ce să explice ? Mi l-a trimis pe Costin în delegație:

«Am venit să-ți spun că și eu am regulat-o și nu o singură dată. O încălzeai tu, venea la mine. Dacă nu eram disponibil, i-o descânta Aiurică. Sau Gigi. Sau Gelu... De ce te superi ?»

Îmi pleznea capul ; îmi exploda inima. N-aveam putere să scot un cuvânt. În ziua următoare, la poștă, Gelu, de față cu alții :

«Te superi că i-am pus și eu o puță - cine nu i-a pus din sat, din raion, din regiune...?»

Îmi venea să-l strâng de gât. Ba nu : să-i dau o palmă, una singură, l-aș fi adormit pe (fostul) prieten. N-am mișcat, eram paralizat. Băieții m-au împresurat : mă supăr pentru o fată-de-Lătești ? Uitasem regulamentul de regulament, cel care ne împiedeca să prindem rădăcini între picioarele femeilor din Bărăgan, cu acte la primărie...

«De unde ați scos asta... Cu acte ?», am întrebat.

«De unde ! - tot satul știe», a zis Gelu, dar l-am repezit :

«Tu să taci, porcule ! Trădătorule !» - am dat să lovesc, s-a ferit :

«Te superi c-am regulat o femeie pe care tu n-ai...?», a făcut Costin.

«Cum, n-am...?», m-am înfuriat. «De unde știți voi ?»

«Ne-a spus ea», a continuat Costin. «Dacă ne-ar fi spus numai nouă, treacă-meargă, dar cum Maia participă cu drag la orice chef-mănăstire-maici - vorbesc numai de cele de-aici, din sat, nu din Fetești, nu din Constanța... A povestit peste tot că ai cerut-o de nevastă ...»

«Eeeeu ?! Nu-i adevărat !»

«N-o fi, dar așa zice. Că i-ai promis : dacă te lasă s-o regulezi, o iei de nevastă - și ea : Foarte bine, în acest caz mă păstrez pentru noaptea nunții, atunci o să ai nevastă virgină...»

«De asta nu te-a lăsat și pe tine - știi zicala : ce face tot satul nu face bărbatul...», s-a băgat și Aiurelu, să-mi deie lovitura de grație.

În noaptea următoare n-am dormit - de ciudă, de rușine, de durere ; i-am scris o scrisoare de reproșuri-acuzații-blesteme -

aveam de gând să i-o pun ei în mână când o veni...

Nici nu se zărise de ziuă, când : Toc-toc-toc !, în geamul meu (cel î-în-ghe-țaaaat). Am alergat să descui. Maia, ca o floare :

«Da' d' ci n-ai deschis mai răp'di ?»

N-aveam timp de răspunsuri, timpul era de întrebări - dar n-am descleștat fălcile. Mă uitam la ea ca un vițel ; cu gura căscată și, mental, cu limba scoasă. Îi adulmecam parfumegul de iapă, de ger, de ulei gătit, de parfum de lăcrămioare (de la Gelu !).

«Da' nu mă sâruiuuț' ?», a făcut, mirată, observînd prima dero-gare de la program. «Ș' nu-ncui uşaaa ? Da' d' ciii...?» - se alinta.

Îmi venisem în fire. Nu mă mai cumpăra ea pe nimica, cu doar glasul și cu promisiuni neonorate. Ridicaseam mândru, liber, independent - din umeri.

A intrat, s-a dezbrădat la nasturii paltonului (de obicei o ajutam). Am răsucit-o spre mine, i-am încheiat la loc - i-am arătat ușa...

«Da' d' ciii?!», a scos ea un sunet jălălnic și ascuțit și lung în care se adunase toată jalea Basarabiei martirizate, de la Amur la Dunăre. «Da' d' ciii...», acum bocea.

Bărbat tare, inimă de piatră, am ridicat din umeri.

S-a dezbrăcat de-adevăratelea, și-a pus singură paltonul în pironul de serviciu. Avea acum mișcări, sunete, odori, altele : nu mai era mânăză falnică, pe care o îmbrățișasem, sărutasem, răsturnasem pe pat, ci o cățelușă ; o motăniță abia ținîndu-se pe picioare - și făr-de ochi.

S-o creadă ea că mă duce iar (vorba ei : amăgește) : m-am fript o dată cu borșul lui Gelu, acum suflu și-n chișleacul meu. M-am așezat la masă, prefăcîndu-mă că eu am o treabă : scriu. Am auzit cum se descaltă, cum se dezbracă, intră în așternut...

«Da' d' ci nu vii ș' tuuu ?», a întrebat cântător, ademenitor. «Da' d' ci ieș' tu supărat pi mini ?», a schimbat tonul. «C' n-am vinit asar' ? Nu s-o p'tut, c' ne-o vinit on cumătru din Călăraș'...»

Cumătru ! O putoare de inginer de vaci, de la Strachina, unul bătrân, burtos - de obicei venea cu șareta pentru o noapte. M-am ridicat de la masă, m-am apropiat de pironul-cu-paltonul, l-am mirosit, repetat, să văd dacă adie a porc-de-vacă - parcă da, mai degrabă nu (ciudat : a Gelu nu aducea), m-am întors pe scaun, la masă, și mai posomorît.

«Da' d' ci nu vii tu aicia, la căldurică ?», a ridicat plapoma :

n-avea rochie, dar păstrase chiloții - eu am înălțat din umeri, ea : «Măi, tu-ai s' te faci ghebos de-atâta r' dicat din umere...» - nici de astă dată n-am răspuns. «Da d' cî nu vîi s' mă-ncălzăști oleaaac' ?» - a ieșit din așternut, s-a lipit de spatele meu, mi-a băgat mâinile sub cămașă - eu m-am înfiorat de atingere - ea : «Mână riece, suflet șierbinti...»

«Așa-i spune la voi, la Soroca... trupului : suflet ?» am deschis gura - Maia a chiuuit de rîs. «Sufletul i-l ofereai lui Gelu, mai alaltăieri? De la suflet ți se vedea curu-gol ?»

«D-apu' cî, c'la noi nu s' cunoaște, nu s' hrentuiește, ca la voi...», a chicotit, mi-a lipit țâțele de ceafă, s-a desprins : «Uit'-te la mini : 'ț plaaac ?» - lungă sunetele de parcă le-ar fi prefăcut în degete - cu care bătea în geam.

M-am răsucit : Maia, numai în slip, se urcase pe un taburet. A început să ia diferite "atitudini" văzute în cine știe ce revistă - după fiecare mă întreba dacă-i plac "așă", ori "așă...". După o vreme :

«Știu de la alte feti cum îț' place sufletu' d' la fatî - vrei s' ți-l arăaț ? Da' ci mi-i da, dac' ț' l-oi arăta ?»

«Ț' l-oi arăta și eu pe-al meu», am zis.

«Văleu !», Maia și-a acoperit țâțele. «S' nu faci asta ! Sufletu' la băieț' îi tare urât, nu-i de-arătat, 'i di dat cu ochii-nchiș'. Da' la noi, la feti... Ian te uită !», a scos slipul, l-a azvârlit peste umăr în pat, a dus amândouă mâinile alunecat pe pîntec, a mângâiat de două-trei ori, de sus în jos, chelcica de mială brumărie, apoi, îndepărtînd genunchii, s-a ajutat cu mâinile : «Ian te uită cî suflet frumuooooos...»

Am înghițit în sec, am încercat să mă zmulg dintre coapsele ei. Ca să reușesc am rostit ce mi-a trecut prin cap :

«Sufletul ăsta i l-ai arătat și lui Gelu ? Și lui Costin ? Și lui Relu? Și subinginerului Străchinăchescu ?»

«Da' ci spui tu !» era ofensată. «Numai țâi'. Cu ei am șădzut, că-mi place s' șăd - da' di arătat sufletu'... Numai țâi'. Că numa' tu ești de-al nostru ș' mă iei cu cununî...»

Mi-au scăzut tonusul, mânia. Dar nu puteam nega că îi promiseseam, ce nu spune omul, ca s-obțină o bucățacî de carnî macrî. Ba, în dorința de a-i cunoaște sufletul, spuseseam că am să-i fiu Raskolnikov, însă când ea m-a întrebat dacă nu i-am greșit numele (greșisem: în loc de Marmeladovna spuseseam : Povidlovna) - am lăsat baltă marea literatură și pe micii oameni-sărmani...

23. 4. 94

21

După ce trenul.

După ce trenul are să pornească, am să mă pornesc și eu ; am să mă aștern pe povestit.

Asta știu, asta fac. Nu sânt mulțumit totdeauna ; sânt aproape totdeauna nemulțumit de ce-mi iese de sub pana limbii.

Ard de nerăbdare să m-apuc de povestit povestea cu Nastasia - vorbesc de geamăna ei, Anisia. Axinia. Povestea cu fata mută și paralizată care nu mi-a restituit **Amintiri din casa morților**. Povestea cu găinăreasa cea frumoasă - bine-bine, am spus eu câte ceva, dar nu destul, fata ceea merită din plin, din adânc să fie repovestită, mereu, mereu, în fiecare zi lăsată de la Dumnezeu. Și încă : povestea cu unguroaica cea cumnată ori soră cu popa-executatul - am atins-o eu, dar numai pe la punctele neesențiale (în schimb am aprofundat-o pe Eva în **Roman intim** ; și pe Erszi, chiar de nu era ea chiar spălată).

Uite, în clipa de față mi-e dor de Necunoscuta. Așa i-am spus, fără fantezie în a treia, în a patra zi de poștă, după multe și tenace tentative de a-i afla numele - mai ales "apartenența" - însă eșuasem lamentabil : la sfârșitul legăturii noastre aflându-ne ca la început, lumea: netocmită și goală. Ei, da : Necunoscuta - denumire (numire ?) nedemnă de un scriitor al secolului Csî-Csî, cum îi zice Săraru (din această pricină Hăulică ori poate chiar Breslașu optaseră pentru cifre arabe în titlul revistei : 20), nevrednică de proza noastră românească de după 23 august : vânjoasă, optimistă; cea de după '65 : subtilă, rafinată, politic-incifrată, complice cu cititorul...

Și hai să spun cum a fost, cum aș fi vrut eu atunci să fi fost, cum vreau acum să fi vrut să fi fost atunci :

În vara aceea n-am fost silit să lucrez la fermă, bătrânii, convinși că odată ieșit din deo, am să-mi croiesc altă soartă (decât literele), mi-au promis că, în vara aceea au să mă ajute "total" : să rămân acasă și să studiez muzica. Îmi împărțeam timpul între exercițiile de armonie, fugă, contrapunct (acasă), orele la pian cu Doamna Bratu și grădina de legume și flori. Pe la patru după

amiază era Momentul Poștă.

În coasta dinspre Miliție a Cooperativei exista o chițimie care făcea pe oficiul poștal. Nu scria nicăiri că este ce era, satul nostru nu avea existență legală, cei care aveau nevoie de vreun act (Basarabeni și Bucovinenii deveniți liberi) observau că pe hârtii domiciliul era : comuna Bordușani..., dar cheia de la “poștă” se afla în păstrarea servitorului primăriei, Postovic, iar acesta, când voia, chiar descuia Oficiul! Împreună cu poștașul Ionică intra, dracu știe ce făceau în de doi, că închideau ușa în urma lor, dar nici un bandit nu penetra ! Locul nostru, iarnă-vară : afară !

Am mai scris : la noi, la Lătești, La Poștă era nu doar locul-în-timp unde venea poșta, îți aducea o scrisoare, un colet cu bunătăți de-acasă, chiar și bani !, ci juca rolul de Corso, de Cafenea Centrală (desigur : fără cafea). Unii deoiști trăiau între Poșta de azi (care n-a adus nimic) și Poșta de Mâine, care va aduce, nu numai totul (scrisoare, colet, bani), dar și Hârtia prin care se anunță Liberarea ! Cei în vârstă trăiau pentru Poștă, și din Poștă, adică erau total întreținuți de familie - ca mine, în acea vară. Locul viran deschis vânturilor Bărăganului dintre coasta dreaptă a Cooperativei și cea stângă a Miliției - precum și, ceva mai retras, Gorganul cu Toacă - reprezenta, era ceea ce lipsise oamenilor, din 1947 : un loc liber în care să se întâlnească liberi, să vorbească liber, ori să tacă (liber) ; să bârfească, să râdă, să schimbe informații, să spună povești cu muieri, chiar și bancuri politice ! Iar dacă, supliment, mai venea și Ionică încărcat de scrisori-de-bine și de pachete-cu-bune, atunci raiul pogora pe pământul de pe Malul stâng al Borcei - la noi, în Lătești.

Mă duceam la poștă numai din interes : am sau nu o scrisoare, un pachet - deși nici “un mic mandat” nu strica ? Însă în vara aceea, am prins gust. Tot găina trebuie căutată... Stînd mai la o parte, dar nu prea, ca să aud numele strigate de Postovic, într-o zi, stînd cu spatele spre Miliție, am zărit, spre stînga și tot izolată de grupul-mare, o femeie. Soarele n-o bătea drept, însă ea ținea o mână streășină la ochi. Își mișca mereu capul, schimba mâna-cozoroc... La un moment dat a văzut că o privesc - a schimbat mâna, astfel că nu-i mai vedeam obrazul.

Am început s-o aștept... la cotitură : să schimbe mâna, să mă vază că o văd ! Afișînd un zâmbet uite-atât de lătăreț și cu mâna dreaptă la urechea dreaptă, căuș.

Femeia (tot femeie !) a înțeles fulgerător : a coborît mâna

dinspre mine, a dus dreapta la urechea ei dreaptă și a orientat-o spre poștă. După două-trei secunde a schimbat mâna (și urechea). Acum mă vedea. Și vedea că o văd. Eu zâmbeam din toată inima mea, largă - ea doar surâdea.

S-a întâmplat să fiu strigat pentru o scrisoare. Mi-am lăsat bicicleta pe jos, m-am apropiat de grup, am primit scrisoarea dată din mână-n mână, am deschis-o, am citit-o (era de la părinți, mă anunța că am să primesc pachet)... Când m-am întors la bicicletă, ea dispăruse.

M-am întors acasă, nemulțumit. Am încercat să-mi văd de treabă : exerciții de contrapunct, două găleți cu apă cărate pe bicicletă, una pentru grădină, alta pentru dușul dintr-o stropitoare agățată într-un par în porumbiște (dacă-mi vine - la drum de seară, la așternut, o vizitatornicească ?), însă cum minunea nu a avut loc, m-am culcat ; și chiar am dormit.

A doua zi m-am trezit fără - nu mi-am mai adus aminte de ea decât La Poștă ; era acolo. M-a năpădit o imensă lumină.

Am asistat la strigare, privind-o și vorbindu-i, comunicându-i că ceea ce văd eu, acum (pe ea) este o vedere cum nu se poate mai plăcută inemii. Ba chiar una conținută - cu miez, nu doar învelișul, cum de regulă se întâmplă...

În acea zi, a doua, n-am mai avut scrisoare, deci nu m-am mișcat de lângă ea și totuși : când în jurul căruței lui Ionică Poștașul rămăseseră doar vreo cinci deoiști, femeia din stânga nu mai era. Adevărat, spre sfârșitul strigării polițaiul Rusu îl luase iar la trei-păzește pe popa Roșu. Deși mi se lehamitise de lecțiile de bună purtare date popii - turnător ordinar, însă cine îl condamnă : Rusu, suspect de a face "instrucție" cu micii turnători, pentru a-și ascunde activitatea de mare turnător ? - totuși, privisem într-acolo: ușor în dreapta grupului din jurul căruței. Cât să fi absentat : trei secunde ? zece - nici în douăzeci nu s-ar fi putut face un om nevăzut ! Necunoscuta mea, da.

Ca niciodată am rămas La Poștă până la urmă de tot, împreună cu cinci bătrâni și trei invalizi care nu se îndurau să părăsească atât de devreme Agora Lăteștiului, Cafeneaua Poștii, Corso-ul băragănean, pentru a se întoarce în coliba lor de lut în care, dacă foamea și frigul erau suportabile pentru oameni cu antrenament, singurătatea în libertate devenea de neîndurat.

Nu aveam asemenea spaime. Făcusem puțină pușcărie, eram tânăr, aveam ce face, singur rămânând, iar când nu, găseam cu

cine să-mi mobilez singurătatea... Acum însă era altceva : dulce-amar, dureros de dulce ; cu atât mai-altceva, cu cât femeia nu mai era tânără, oricum, mai în vârstă decât mine ; nu era frumoasă, ba chiar... Al treilea cusur : îmbrăcămintea săracă, aproape mizerabilă nu era un criteriu de... discriminare în satul nostru de săraci și de săraciți, însă puteam face deosebire între sărăcia lucie a unuia care făcuse multă pușcărie și a altuia, cu mai puțină, dar sărac de-acasă ; între modestia îmbrăcămintei unei femei - soție, mamă, soră de deținut, în vizită - și îmbrăcămintea unei deținute. Mă gândesc acum : în anii 60 nu era mare diferența vestimentară dintre foști “interni” și mereu externi (de pildă tata: era ușor confundabil cu un deoist, după haine - și după figură - adevărat, el făcuse și Siberia și... România, în plus era basarabean...).

Rezemat de bicicletă, fumînd, după ce plecaseră toți, mă întrebam, nu : când și unde zburase Necunoscuta, ci : ce este ea (fiindcă cine era știam) ? Fostă deținută politic(ă), ori, doamne-fereste, de drept comun (pe Florica Țiganca, zisă Fumeganta, o ghiceai de la prima ochire, însă pe “Duduia Petrina”, celebră hoată de buzunare, supranumită “Pianista”: ba)? Dacă era politic(ă), anume când fusese liberată ? : după culoare nu părea să fi ieșit de curînd, decât dacă lucrase în Baltă, în Deltă ? Dacă admiteam că se liberase recent, de undeva unde o bătuse soarele - nu era “bronzaj” de deținut (pe ei soarele îi răscoace, indiferent de... pigmentație); dacă ar fi fost politic, trimis(ă) la Lătești, n-ar fi venit La Poștă neînsoțită, ar fi intrat în vorbă, s-ar fi prezentat, s-ar fi interesat de obiceiurile locului... Or Necunoscuta nu vorbea cu nimeni - nici ieri, nici azi. Și nimeni din cei aflați azi La Poștă nu dăduse semne că ar cunoaște-o, că măcar ar băga-o în seamă.

Nu găseam că făcuse închisoare : o diferenția de Doamna Russo, de Doamna Antonescu, de Mareșăleasă, de Doamna Bratu, de Madam-Doamna, de Frieda Lacaze o anume consistență a pielii brațelor - mai ales al pieptului (dinspre mine). Să fi fost soția unui deoist ? Dar care? Sau logodnica, sora, fiica - a cui ? Măcar de-aș fi văzut din care parte a satului vine - ca s-o localizez... Să fie vreo rudă a unui basarabean ori bucovinean - ori bănățean rătăcit ?; să fie venită pentru o vreme la mătușă, bunică, soacră ? Oricât de săraci ar fi basarabenii-bucovinenii din Lătești și erau, săracii ! - un membru al familiei lor, cu atât mai vârtos, cu cât venea din afară, nu putea fi atât de... săracuț îmbrăcat-

încălțat - văzusem de la prima ochire : purta cipici de pânză de sac vopsită cu cerneală școlărească, albastră și cu tălpi de pătură cazonă.

Și mai ales, mai ales... Cu fără.

Nu mă jur și nu țin neapărat să am dreptate într-o dispută ca asta - dealtfel n-am vorbit cu nimeni. Dar sânt sigur, am ochi pentru așa ceva, chiar dacă port ochelari. Nici în prima, nici în a doua zi necunoscuta mea nu avea nimic pe sub rochia de stambă. Credeam că o femeie, fie ea țărăncă, dacă nu are, cumpărați, își face : dintr-o bucată de pânză, dintr-un capăt de cearceaf, taie poalele rochiei, riscînd să i se vadă genunchii - dar să fie acoperită, acolo. Lucrasem cu fete, cu femei, mai ales la coșarele cu porumb, acolo aveai prilejul să li te uiți sub fuste - toate : românce, lipovence, țigănci, colectiviste venite să-și fac un ban de gaz și de macaroane, vagaboande, curve de Baracă, oafe de gară - aveau. Nu vor fi purtat, ca să nu li se vadă, ci ca să aibă ce da jos - gestul fiind prologul epilogului, nu ?

Or Necunoscuta nu avea. Absența era și mai... prezentă în plin soare decât în contre-jour : lipsa relieful elasticului sau doar al marginii de sus, de la brâu ; și urma pieziș-curbată de pe coapse, de pe fese.

Și încă ceva : chiar când cele două piese de îmbrăcăminte sunt destul de îndepărtate una de alta (aici : rochia foarte largă în dreptul mijlocului), tot știi când dedesubt există (au ba) ceva : după modul în care, la cea mai ușoară adiere ori mișcare, se lipește rochia - în față, dar mai cu seamă la spate.

Am pornit spre casă pe jos, pe lângă bicicletă. În acea seară n-am ocolit pe la prieteni, iar când Barbu m-a fluierat din uliță, n-am ieșit, n-am răspus - las' să creadă că am la mine un vizitator de sex gingaș.

Până la miezul nopții îi scrisesem nouă pagini din prima scrisoare care începea așa :

24. 4. 94

22

La început de tot a făcut Dumnezeu Femeia ; în a unsprezecea zi, văzînd-o mereu cu degetul în gură, i-a făcut un deget, special : deget de ținut în gură - așa a apărut bărbatul.

Iar trenul - nici vorbă să vină. Zice că nu-i la dispoziția mea.

Am făcut această pauză de respirație pentru că simt venind un roman întreg și nu doar un episod dintr-o amintire din copilăria-mi fericită. În timp ce puneam pe hârtie povestea Minunatei Găinărici, îmi ziceam : «O strici, punînd-o aici, în foarte treacăt, în graba mare - mai bine ai păstra-o și dezvolta-o. Fă o carte cu ea, Cartea Găinăresei Angelice, cum ai făcut cu Bonifacia, Justa, Castelana, Venina, Ela (ultimele două neterminate)...» După o vreme îmi răspundeam : «Nu mai am timp să scriu o carte cu Găinărița, o carte cu Nastasia-Anisia, câte una cu Maia, cu Muta, cu Ibolya, cu Necunoscuta». Și adăugam : «N-am făcut-o deliberat, dar am nimerit : în acest spațiu, în acest timp - în Lătești - am reunit femeile cu care nu m-am culcat : n-au vrut ele, am făcut eu nazuri, până la urmă s-au supărat ele, definitiv...». Îmi răspundeam : «Nici cu Justa nu te culcaseși - dar ai scris-o. Nici cu Castelana, nici chiar cu Venina !». Re-răspundeam : «Pe acestea, scriindu-le, le-am cunoscut în cortul meu - pre ele - căci, nu-i așa, ficțiunea, ea este mai reală decât realitatea cea realistă...»

Mai departe : cum a fost cu femeia primă, cu degetul în gură?

Nu în gură, degetul, cu palma streășină - însă cum i-am arătat că trebuie s-o țină pîlnie la ureche...

Asculta cu ochii - mai departe ?

Nu există mai-depart, asta-i tot.

Spuneai că în a patra zi i-ai dat nume, că legătura, chiar avortată, s-a prelungit vreo zece zile.

Durează și azi - iată, treizeci de ani.

I-ai scris din prima zi.

I-am scris. Nouă, zece pagini de format mare, tăiate dintr-un registru.

Ce-i scriai ?

Că o iubesc cum nu mai iubisem pe nimeni și nici n-am să mai iubesc de-acum încolo.

Un fel de a vorbi.

Un fel de a iubi. O iubeam, de mi se făcea rău - am și vărsat în noaptea aceea.

De iubire.

De fericire. Eram fericit că o iubeam așa, atât.

Ce ai făcut cu scrisorile ?

Începînd din a treia zi am copiat în registru prima scrisoare, i-am trimis alta, a doua...

Cum i-ai trimis, dacă...? Ai trimis foile detașate ?

Pe acelea le-am pus pe foc, nu mai erau de trebuință, din moment ce îi trimiteam scrisorile din registru...

Să nu spui că umblai cu el prin sat...

De ce să nu spun ? Numai La Poștă. Aveam o traistă-sacoșă în care puneam cumpărăturile când mergeam la cooperativă. Era pe măsura registrului.

Îi dădeai să citească ? Acolo, La Poștă ?

Ce te miri ? Ai fi făcut la fel.

Ce era ea, scrisoarea : scrisoare de dragoste ? Nu era declarația ta către ea, purtată pe aripile hârtiei până la ea, obiectul ? Subiectul, nu obiectul.

Atunci nu le trimiteai.

Ce nevoie, din moment ce le duceam La Poștă ?

Bine, o lăsăm așa...

O lăsăm. Atunci, în timp ce-i scriam scrisoarea - una singură, desfășurată - am înțeles : prin scris, poți multe ; poți, prin scris, ceea ce nu poți fără scris.

Dacă astea se petreceau în 1960, înseamnă că încă nu împlinisem 25 ani, dar aveam un trecut de scriitor - nu prin scrieri, ci prin scris. Nu mă puteam lăuda cu niciun text rotund, deși înnegrisem câteva mii de pagini, iar dacă le aruncasem eu ori îmi fuseseră confiscate de Secu, la arestare, ce importanță : nu acelea contau - ci acestea, pe care încă nu le pusesem pe hârtie. Atunci am avut primul semnal : prin scris poți face, nu doar o altă lume, ci lumea ; de la-nceput.

A fost bine că mesajul nu mi-a parvenit în clar : am putut să-i scriu ca și cum i-aș fi scris scrisori de trimis. Acum aveam ce face în viață : cu adevărat facere, viață cu adevărat. Eram copleșit, acoperit, îngropat, înecat în dragoste. O primeam odată cu vântul de zi care, la acea oră a Poștei sufla dinspre Borcea către interiorul Bărăganului : cum aveam locurile, la Poștă, dinspre ea spre

mine ; și cum vântul de noapte bate dinspre uscat înspre apă, pe aripile (!) lui îi trimiteam dragostea mea ardentă - scrisă.

Din a treia zi nu-mi mai făceam exercițiile de contrapunct, chiar dacă mă duceam la pian, la Doamna Bratu ; de acolo coboram la Borcea, privind la scăldători, să o văd pe ea - și făr-de rochie...

Ajuns cu gândul aici, se porneau dacă-urile : dacă ea, La Poștă, într-adevăr nu are chiloți pe sub rochie, dincoace, La Borcea, dezbrăcându-și rochia - cu ce, în ce rămâne ? Sau nu rămâne ?

La această întrebare de căpătâi nu primeam răspuns. Dacă admiteam că la Borcea am s-o văd în costum de baie, însemna că trebuia să accept : mă înșelasem La Poștă, când trăsese concluzia că nu poartă nimic pe sub rochie - așa ceva nu-mi contrazicea o ipoteză, îmi nega existența femeii ! Astfel că, chiar fără cuvânt scris o mutam, în gândul pe care aveam să-l scriu la noapte : pe malul cel mare dinspre Fermă și bine văzut din șosea, unde scăldătorii erau îmbrăcați (de scăldat), însă dincolo de brațul acum îngustat, secat de secetă, în insulă... Acolo ne puteam îmbăia, purta ca-n prima zi...

Drept care, în slip, înotam până dincolo, însă de cum pătrundeam în ierburile nebune, cum mi-l scoteam. Iar pe malul celălalt al ostrovului - de cine dădeam ?... Se uita încoace ; la mine ; cu mâna streășină la ochi, deși nu-i eram în soare. Îi arătam că nu la ochi se ține mâna : la ureche. Ea se corecta pe dată și mă asculta cum o iubesc. De la șapte pași îi spuneam din buze, fără sunete, ce-i scrisesem în registru. Ea își încrețea nasul de concentrare. Înțelegea. Era de acord cu ce înțelesese. Și că, da, și ea vrea, însă deocamdată să-i mai spun, să-i mai scriu cu buzele mute.

Trupul îi stă din profil, dar sufletul întors încoace, cu mâna pâlnie. Are sâni mari, frumos atârnați : și pânțece rotunjitor - nu e însărcinată, va fi fost o dată, de trei ori, de aceea evidența ; și asigurarea. Nu-i văd ambele picioare, dar îi deduc triumghiul ; și coapsele amândouă : bogate, ușor pălite de celulită. Și buricul : stea polară.

Pe măsură ce pătrundeam în ea cu iubirea, mă întrebam tot mai insistent în ce am intrat.

În continuare : ce era ea ?

Acceptasem evidența : nu venea din închisoare, nu era cu domiciliu obligatoriu - atunci ? Dacă ar fi fost fiica, sora, soția

cuiva dintre ai noștri i s-ar fi văzut, La Poștă, măcar bănuir tatăl, fratele, bărbatul la care venise. Din a cincea zi mi-am spus : ea venise înîntâmpinarea cuiva, care urma să ajungă în deportare.

Ca tata : el umblase, ba dăduse și bani ca să afle unde voi fi dus. A știut încă din septembrie că în jur de 22 noiembrie am să merg, nu acasă - în fine, la domiciliul părinților - ci “în altă parte”. Eu, “interesatul”, n-am cunoscut noua destinație, decât cu un sfert de oră înainte de a fi dat afar’ pe poarta Gherlei..., mama, ieșită înainte, la tren în Sighișoara, mi-a spus că tata mă aștepta “de muuult, la Fetești, cu bagaje”...

De acord : ai mei știau cu două luni înainte de termen. Numai că s-ar fi putut întâmpla ca eu, așteptatul să mă liberez cu picioarele înainte, mort de moarte bună sau mort în bătaie (oficial : de inimă...), să zicem taman în 19 noiembrie, la Zarcă, dacă nu de lovituri, atunci înecat de căluș. Părinții știau unde mi s-a fixat domiciliul obligatoriu, cunoșteau și data ieșirii din Gherla, însă n-ar fi cunoscut data morții decât la câteva luni după data expirării condamnării - atunci mi-ar fi trimis hainele...

Deci : Femeia așteaptă liberarea - și trimiterea în deportare a cuiva din familie, mai degrabă bărbatul. Ca și tata, cunoaște locul, dar nu și momentul sosirii aceluia. Bine-bine : durează cam o săptămână între ieșirea din închisoare și ajungerea, cu escortă, la noul-domiciliu - însă, iată : acea săptămână trecuse ; trecuseră zece zile...

Venea La Poștă, nu pentru scrisoare, pachet, mandat (deși “ascultarea” strigării asta ar fi spus) ; ea știa - de la cine ? - că acolo, La Poștă sunt debarcați, descărcați, vărsați din câte un camion ori remorcă de tractor proaspeții deoiști aduși de la Fetești.

Aștepta pe cineva să se libereze din pușcărie și să fie domiciliobligatoriat ? Înseamnă că a trăit până acum în libertate, din libertate ne vine ea la Lătești. Atunci cum se explică îmbrăcămintea (bine că e vară, nu realizez cum ar fi arătat investmântată iarna: într-un sac ?) ?; și încălțăminte ? Ne-am obișnuit ca deținuții liberați să arate ca ultimii dintre cerșetori ; ca deoiștii să arate ca niște oameni extrem de săraci - într-o Românie general-sărăcită de ruși și de ai noștri ca brazil, rușii. De unde va fi venind această femeie, mult mai săracă decât cel mai sărac om-liber, atât de, încât să fie încălțată cu cipici făcuți de mână, din pânză de sac, vopsită cu cerneală, avînd tălpile din pătură ? Și

doar cu rochia de stambă pe ea ?

Poate din Grădina Raiului, imediat după Alungare.

25. 4. 94

23

Și trenul care. Care, el, este ca viața : azi aici, mâine-n Focșani, ce-am avut : tot ce-am pierdut. Și viceversa.

Uite, m-am gândit să-mi fac niște fotografii. Ultimele. O să-mi, lasă.

Când mă gândesc : și fotograf am fost. Am abandonat fotografia dintr-o dată, definitiv. Ca și tutunul. Ca și muzica. Vorba lui Aiurelian: «Oricâte regrete m-ar încerca, să știi : nu-mi pare deloc rău !» Nu fiindcă mă protejeze de căință (care mi-ar face, cu adevărat, rău), dar așa : găsesc că aș fi pierdut prea mult timp cu fotografia ; cu muzica... Cu muzica aș fi pierdut tot timpul. Și ce-ar fi rezultat ? N-aș fi fost măcar un bunișor compozitor - o simt. Aș fi "reprezentat" un interesant reactivator de formule uitate, un teoretizator de găselnițe pierdute - ca Țepeneag. Înseamnă că sânt convins : alt scriitor ca mine nu-i ? Ce spun eu, străinul ! - nu-mi văd numărul rândului, nici al scaunului ; oi fi avînd și eu un loc pe-acolo, pe undeva, nu contează cât de în-față, cât de-sus. Singurul lucru ce contează : știu că mă simt la mine, în literatură; mă simt bine numai când fac literatură - trăiesc, scriind. Ce rezultă din strădania, din plăcerea, din suferința cu care au fost scrise paginile - Dumnezeu știe. Oricâtă plăcere mi-ar face și mie o bună opinie a criticii literare, fiind obișnuit să scriu în tăcere, fără ecou, pe întuneric, suport mai lesne tăcerea "vocilor autorizate", mai ușor "execuția" - decât scriitorii normali din punctul de vedere al publicării în limba în care scriu, normal comentați, chiar în anormalitatea românească a ultimelor decenii.

O asemenea înțelepciune mi-ar putea juca feste. Obișnuit să nu se vorbească despre mine, dedat fiind cu atacurile directe, brutale, ale presei de stat și de Secu, risc să nu percep obiecțiile întemeiate, băgările de seamă "constructive".

Ba nu risc. Ba da : percep adevărul din reproșuri.

Nu, nu : nu-mi fac griji în legătură cu eventualul loc al meu

în literatură (“și în istorie”, ca să nu-l las pe Țepeneag necitat) ; nici ”reușita” - ca scriitor, ca om. Nu mă întreb dacă prin ce am făcut mi-am ridicat un soclu pentru statuia mea. Acum, la bilanț, mă cercetez, mă interoghez : voi fi făcut bine ce am făcut ? Sau : voi fi făcut corect - ca să fie și bine ?

La acestea răspunsul este, fără ezitare : nu. În multe împrejurări, nefăcînd bine, am făcut rău ; încercînd să fac bine ceva, metodele, căile nu mi-au fost totdeauna corecte. Ba chiar condamnabile.

În capul listei păcatelor : egoismul sălbatic manifestat față de cei din familia mea. Întâi față de mama și de tata : ar fi avut și ei nevoie de o mână de ajutor de la fiul lor, nu ? Și nu li l-am dat. E drept : nu mi-l ceruseră explicit. Relațiile cu tata : în ultimii doi ani și ceva nemulțumirea că nu am o meserie, o profesie, un rost - se mai diminuase : în sfârșit, la 6 decembrie 1966 - la peste 31 ani !- debutasem, până la sfârșitul anului mai publicasem ceva, apoi promisem o mențiune a *Luceafărului*... De parcă asta aștepta, a murit la mijlocul lui februarie 67. Oricum, regret că nu-mi călcasem pe inimă, în vacanța de iarnă, să-i asigur, cu ajutorul cuvintelor că, deși a fi scriitor nu e o meserie “sigură” - ca cea de profesor de pildă - și nu e deloc meserie, iată, sînt scriitor, ce dracu !; îmi reproșez că nu am cedat îndemnurilor tatei din ultima vacanță : «Dar laudă-te și tu oleacă, măi băiete, că nu rupi de la gură - și nu spui minciuni, doar umfli un adevăr... Să ne bucurăm și noi de băiatul nostru...» N-am putut. N-am putut. Din păcătoasa de “modestie” - care, la mine, când devine evidentă, arată mai detestabilă decât o trufie cinstită. Nu eram sigur că ajunseseam... scriitor. În sinea mea, în dialogul pe care-l angajam cu mine, când mergeam mult pe jos - îmi spuneam că da, există semne încurajatoare, dar scriitor n-am să fiu (dacă am să fiu) decât după moarte : atunci alții, cercetînd ce lăsasem, vor hotărî, ca la Poșta Redacției, dacă Da - ori dacă Deocamdată Nu... Față de mama vina îmi este flagrantă : n-am luat la noi și am lăsat-o la spital - “la azil”, cum atît de amical mă încondeiase în raportul pentru Securitate amicul și colegul de celulă Sașa Ivăsiuc.

Argumentele logice mă absolvă - dar celelalte ?, mai există și din cele care nu răspund la de ce, cu pentru că. Oricît aș fi eu supărat pe cei doi morți : Sașa Ivăsiuc și Dana Dumitriu - în intenția lor, vădită de a mă răni, de a mă terfeli - aveau dreptate : o lăsasem pe mama la azil. A, că eram sărac lipit pămîntului ; că

locuiam în două camere, deci una, neîndoielnic, avea să fie ocupată de ea, bolnavă, iar în cealaltă Ana, copilul ce era pe drum, eu... Adevărat : acel spital (întâi la Domnești, apoi în București, pe strada Delavrancea) era spital-pentru-cronici, mama nu era ținută de milă, nici pe întreaga cheltuială a statului, i se reținea pensia (ce să mai vorbesc de admitere : fusese o extraordinară performanță, chiar pentru pilelele lui Năvodaru). Da, însă nu era cu fiu-său ; cu noră-sa, cu nepotu-său...

Nu mă ascund, nu fug : nu am luat-o pe mama la noi, fiindcă începusem să scriu ca un profesionist, aveam nevoie de un colț al meu, de un timp al meu - pentru scris. Proză, nu altceva. Poezie se scrie și pe genunchi și pe colțul unei mese de cafea - proza se scrie la-masă ; ca la strung, strungarul. Iată de ce Dana Dumitriu, când a vrut să-mi vâre cuțitul în spate a zis :

«Și tu ai făcut orice, pentru cărțile tale : ai lăsat-o pe maicăta la azil».

Nu știu (de unde să știu ?) cum anume îți porți prin lume conștiința că ai ucis. N-am ucis cu adevărat, dar nu cred că un ucigaș cinstit își poartă mai... Nu : mai-la-vedere, ci : mai-pe-piele - vina. Decât mine. Presupun : ucigașul încearcă să uite - măcar pentru un timp - fapta lui ; eu trăiesc din memorie, nu uit, nu am dreptul să uit, îmi cultiv ținerea de minte. La mine nu greutatea păcatului atâră greu - cu persistența lui ; la mine păcatul e totdeauna. La urma urmei ce am comis eu se înscrie în orice cod penal : neasistență dată unei persoane aflată în pericol de moarte ; circumstanță foarte agravantă : mama.

Poate de aceea - nu : poate, sigur ! - idealul feminin al meu este mama.

Poate de aceea (nu : sigur ; nu : poate...) am încercat să o sustrag bolii și morții, scriindu-i boala, moartea ; de cum o interesam la Domnești, oricât de bucuros aș fi fost de reușită (și eram!), nu puteam scăpa de simțământul că sânt vinovat : că n-am luat-o la noi.

Pe atunci credeam și eu, dacă nu într-o vindecare, măcar în oprirea evoluției bolii - acel medicament-minune, italian, obținut prin pile-grele, la Ministerul Sănătății, cu valută reprezenta o asigurare, ceva "concret", nu o himeră. Cu toate acestea, aveam de gând să scriu ; să-i scriu agonia - ca s-o scurtez. Mă gândeam la acea carte de prin 1969, însă abia în toamna lui 1973, după întoarcerea din Occident, am început-o. Este cea apărută la

Gallimard în 1979, cea pe care mi-a cules-o în românește, în 1990, dar nu a tipărit-o, pentru ca, în 1994, să treacă proba de bun și just ministru al Culturii lui Iliescu, Marin Sorescu, directorul editurii Scrisul românesc din Craiova - și să distrugă plumburile. Este vorba de **Gardă inversă**. Prin ea chemasem, descântasem, implorasem, menisem să vină odată moartea - s-o ia, s-o ierte, s-o scutească de alte și alte suferințe, pe mama. Acum pot spune: moartea (din carte) a fost scrisă înainte de moartea ei. În momentul morții mamei (iulie 1974), **Gardă inversă** era în bună parte scrisă (și trimisă), oricum, pasajele din morgă și din cimitir erau gata cu mult înainte de a fi gata suferința mamei.

Ca să mă consolez, îmi spun, îmi repet, îmi dau mie asigurări: dacă nu i-aș fi anticipat moartea, prin scris, bestia ar fi chinuit-o încă cine știe câtă vreme...

Slabă consolare : eh, dacă aș fi luat-o pe mama la mine...

Amanta mea din timpul agoniei mamei a fost scrisul : cu el/ea, prin ea/el mă cumpăneam, actul scrisului îmi dădea reversul morții mamei : extazul scriiturii, ejacularea pe hârtie - chemarea izbăvirii ; pentru mama.

25. 4. 94

24

S-ar crede că la noi, în Lătești, sat de penitență politică, locuit în majoritate de deținuți politici eliberați după executarea integrală a pedepsei - n-ar fi existat copii.

Ba da, ba da. Nu (proporțional) atât de mulți ca într-un sat normal, dar erau. Dealtfel cea mai impozantă clădire din Lătești era școala. Ridică, tot de "titoiști", din pământ bătut, acoperită cu papură. Când am ajuns eu, în '58, exista un singur ciclu și o unică învățătoare : persoană liberă, dar soție de deoist : Doamna Costea.

Ai cui erau copii ? Cei mai numeroși : ai basarabenilor-bucovenenilor ; apoi : ai zilierilor aciuți la ferma Bordușani, găsitori de case în bună stare, la noi, după arestarea legionarilor (august

1958) ; apoi câțiva copii de “funcționari” : milițieni, tehnicieni ai fermei care nu găsiseră ori nu voiseră să locuiască în Grupul Social. În fine, copii ai deoștilor - în fapt numai ai femeilor cu care trăiau foștii deținuți, căsătoriți ori ba cu ele. Eu cunoșteam doar doi copii de “adevărați deoști”, chiar dacă mamele erau persoane libere : soția lui “Bimbo” Pop, fost student la Medicină, Cluj și cea a lui Tudoroiu, fost... elev (în 1948, la arestare...). Mai erau copii și din alte... izvoare, cei mai numeroși fiind nepoții basarabenilor-bucovinenilor : părinții lor lucrau pe șantiere, în fabrici, deci locuiau în cămine sau la gazde, le era greu, dacă nu imposibil să aibă și grija lor.

Deasemeni, veneau în vacanțe, în special cea de vară, fii, fiice, nepoți, copii ai unor prieteni - ai deoștilor.

În acea vară parfumată, luminată de domnișoare venite la-țară, la tații lor, abia eliberați din închisoare înfloreau două surori, GrațIELA și Benedicta - de șaptesprezece și de vreo treisprezece ani - fetele unui avocat și director de bancă de origine italiană, dar purtînd nume unguresc (altfel, român verde !). Mama fetelor, o doamnă simpatcă și cu un prognatism fascinant (pe care i-l trecuse Benedictei, cea mică) se număra, în satul nostru totalizînd vreo sută de deoști familiști, printre extrem de puținele soții de deținuți politici care nu cedaseră sugestiilor, sfaturilor, ordinelor Securității de a divorța de “bandit” ; nici măcar “de formă, ca să-ți poți crește copiii”, cum șopteau conspirativ binevoitorii cu epoleți albaștri. Alungată, cu doi copii mici, din casa lor din Arad, se adăpostise prin subsoluri, poduri, iar vreme de trei ani fusese, cu copii cu tot, la Rupea - acolo i se fixase domiciliu obligatoriu (de gradul II - gradul III era cel la propriul domiciliu, consemnarea, iar noi, cei trimiși în sate speciale “beneficiam” de gradul I). Va fi apucat să pună la adăpost ceva lucrușoare de vîndut, bijuterii mai cu seamă, altfel nu ar fi putut supraviețui. De vreo doi ani i se permisese să se întoarcă la Arad - locuiau trei persoane într-o singură încăpere (fără bucătărie, fără baie) - dar fetele urmau liceul...

Doamna era înaltă, uscată, căloasă, vînoasă - plată : nu avea reliefuri în față, nici la spate, nici la mijloc - în schimb gambele îi erau groase, gleznele otova, ochii, negri, perfect rotunzi, îi dădeau un aer de găină speriată, nasul mare, căzut, gura, totuși, mică, aproape fără buze... Era o ceea se cheamă : femeie nefrumoasă ; nebine făcută.

Da, așa era - mie însă îmi plăcea, tulbure, o găseam caldă, spirituală, aromată, cu conținut - de pe când nu schimbasem nici un cuvânt, doar o salutasem, de departe, La Poștă. Când, după vreo săptămână, am avut prilejul - la Borcea - să conversăm, eram gata îndrăgostit de ea, îi făcusem și două fete - mai cu seamă pe cea mare : pe aceea aș fi drăgălit-o din toată ființa, asumându-mi greul păcat al incestului...

Pornisem să povestesc fetele, nu mama - care nu are loc în această carte: sigur că o iubisem pe la suflet, dar se-ntâmplase să ne iubim și pe la trup, șase săptămâni durase, la început ne dădeam întâlnire pe un simulacru de ostrov, o înălțătură de nisip a fundului albiei ajunsă cam la un metru de suprafață a Dunării, acum, că secase, aflată la un kilometru de malul nostru și cu vreo doi în josul fluviului - acolo, din mai multe tentative, înfipseam în nisip trei pari de salcie dispuși în piramidă și legați sus, când plecam la întâlnire luam și o creangă-nfrunzită, mă ajuta pe drum să mă odihnesc, iar acolo, agățată de pari, ne proteja de eventualul binoclu al eventualului cuiva de pe mal - ca să nu ne-mpingă curentul, ne legam la mijloc cu sfori ne ancoram de "piramidă", după vreo săptămână de paradis lichid, plouînd undeva, în amonte, a crescut nivelul Dunării, n-am mai găsit "portul", am fost nevoiți să ne lăsăm duși vreo doi kilometri, până am găsit la mal niște buruiene convenabile din care să nu fim văzuți, dar ne-au omorât țânțarii și n-am recidivat, ne-am descurcat în sat, cu mijloace locale - la mine, nu în casă, deși florile erau înalte, nu se vedea din uliță, deci cine intră la mine, am amenajat magazia, în primul rând făcînd curățe-nie, în al doilea lărgind fereștrău ce dădea spre cabina dușului - ea lua cărarea ce ducea de la fântână la al treilea vecin, scurta prin porumb, ajungea în spatele casei mele, intra în cabina dușului, încuia pe dinăuntru, dădea la o parte "perdeaua" de trestie ce astupa fosta fereastră...

E timpul să mă întorc la fete, mai ales la cea mică, dințata, atât că și mai dințată era maică-sa, ea îmi intra în magazie, după ce făcea un duș-la-stropitoare, degeaba o rugasem, îi impusesem să nu facă zgomot, fiindcă ne-ar putea auzi cineva, ea ridica din umerii ascuțiți și zicea : «M-ar putea auzi...», avea dreptate, ea risca, dar nu-i păsa, cu mine se întâmpla altceva : eu le-aș fi vrut pe fete, nu pe amândouă deodată, ci pe câte una și mă simțeam binișor degradat fiind silit să mă mulțumesc cu mama lor - ele erau cu totul deosebite una de alta și dacă cea mică moștenise

botul maică-si, nu semăna cu tată-său, iar cea mare parcă ar fi fost copilul altui cuplu ; nu aducea cu nici unul dintre părinți : era o fată frumoasă potolit, mai degrabă : mocsit, o adolescentă gata de explozie în maternitate, însă necomplicată și structural bună - în opoziție cu cea mică, urâtică (prognatismul mamei nu-i stătea bine), în permanentă mișcare, agitație, vibrație - maică-si îi străluceau ochii în întunericul magaziei când venea vorba de fata cea mică, Benedicta, era mândră de precocitatea ei, mereu amintea vorbele Nadiei Russo, aviatoarea: «Dacă asta mică mai rămâne multă vreme aici, în gura șenilului, riscăm cu toții o răscoală sexuală !», hai să spunem că eu eram mai puțin expus, tocmai pentru că o aveam pe maică-sa, nu imitatoare, ci model - dar ceilalți băieți ?, apoi mie îmi aluneca gândul și la Grațiera, din același motiv abătându-mă asupra antipodului ei.

26. 4. 94

25

Trenul vine, trenul trece,/ noi, din regimentul zece...

Cu fata cea mică - și cu prietena fetei, cu mama fetelor cea dințată și plată, purtându-și frumusețea, farmecele pe dinăuntru, acolo era ea, ea, ca miezul în nucă și ca miezul de migdală amar-dulce și ca miezul de miezdic și nu cred să mai exista alta asemenea, cel puțin în spațiul carpatodanubian, unde marii și tarii șmecheri (când te gândești că din germană vine cuvântul!) s-au apucat de deșteptății, să vezi și să nu crezi, ultima lor ispravă fiind “iertarea” penală pe care ne-o acordă ei, mărinimoșii - am primit copia cererii Procurorului General, tovarășul nostru Drăgulin-Manea : cere anularea sentinței din 1957, oameni buni!, nu i-am scris lui, generalul e un căcățiș, i-am trimis mareșalului de la Cotroceni, tovarășului Ion o scrisoare-deschisă - n-am mai pomenit acolo și de anii de domiciliu obligatoriu, a vorbit despre ei Florian într-o declarație de presă, el a fost nefericit în Lătești, pe când eu - e drept, ca mintea românului de pe urmă a funcționat fericirea-mi, mult după aceea am înțeles că Lăteștiul, pentru mine, fusese un loc de libertate și de femeie, cu atât mai de iubit, cu cât

era mai de pupat pe lumea cealaltă, fiindcă pe asta o ratasem, excepție, mama fetelor, deși eu înspre puile ele trăgeam cu toate mădularele sufletului meu, Doamne, și acum le iubesc, refac nefacerile și mă mulțumesc cu mama de la ele în apa tulbure și caldă a Dunării, în buruienile patriei, ca și în întunericul cu aromă de pleavă din magazie, prima oară ne-au chinuit puricii, însă am asigurat-o că am eu leac de cojocul lor : pelinul - am umplut lumea de pelin, adusesem de pe câmp un sac plin, am așternut un strat de frunze fără tije pe saltea, deasupra am priponit cu sfoară, de colțuri, un cearceaf - să nu se adune în timpul - ea se frecase cu pelin, mă zgâriase și pe mine, ca să adiu amar, zicea ea, amară era și dulce și roșie, fierbinte și atât de strâmt', încât mă gâtuia, nu mă gândeam la nimic, decât la cea mică, la nimic, apoi la cea mare, ea mă întreba, ritmat, cu cine fac eu, cu mama fiicei ?, cu fiica mamei, dar nu mă lăsam tras de cuvinte, fiindcă știam : dacă nu păcătuiesc față de bărbat, păcătuiesc față de fete, însă păcatul mare ar fi cu fata față de mamă, fiindcă fete mai face mama, dar fata nu poate face nici măcar o jumătate de mamă - cam așa ceva, cumva.

A dat "iertarea"-n ei ca boala - ca râia, necazul că ai noștri nu înțeleg ce li se întâmplă și merg, ca oaia, unde le indică securistul - i-am scris jâmbărețului hidrotehnic : să aștepte să-i iertăm noi pe ei, să nu se grăbească - degeaba : ai noștri au apucat să-și facă cruci și să promită iertare creștinească tuturor beliților, tuturor securiților care ne-au supt măduva, îmi pompa măduva, o simțeam pârâind, zmulă, La Poștă, pe uliță i se vedeau gleznele îngroșate, i se vedeau și în întunericul fosforescent din magazie, unde mă suga ca pe o bomboană, ba nu, ca pe un bob de strugure, căruia la urmă îi scuipi pielea, știam foarte bine că femeia avea cu douăzeci de ani mai mult, multe fire albe, n-avea țâți, n-avea curi, dar, Doamne, cum mă înconjura pe-pestă tot și mă și mă, lipsea doar să mă scuipe, la urmă și era bine, știam că are să vină fata cea mică întâi, apoi cea mare și o să închidem cercul.

27. 4. 94

26

De Paște are să se împlinească luna de la Plecarea lui Ionesco; de când Regele s-a murit, cum atât de bine se spune în franțuzește - și iată, ca o compensațiune la butonieră : a venit (în franceză) Caragiale, cu trei piese, **Conu Leonida**, **Noapte... Scrisoarea...**, în traducerea lui și a Monicăi Lovinescu. Nu am citit decât cronica : excelentă, din *Libération*, dar am încredere. Bine-bine, Caragiale are, de vreo câteva bune decenii, succes și priză în Japonia, în Coreea de Sud, în Israel, însă Conu Iancu cel exilat la nemți era un francofil înrăit și un cititor (atent...) al lui Labiche, personajele sale fiind schimonosite în limbaj și în gândire - pe franțuzește. Că devine din ce în ce mai... actual la noi, în România, se explică ; dar dacă se va întoarce la sursă, în universul galic (după un secol, însă ca Basarabeanul : pe după rotundul pământului ; din partea crezut opusă) - ce se va înțelege-alege de el ?

În ultimele zile ale lui decembrie trecut Monica îmi spusese că Gallimard respinsese traducerea din Caragiale. Și iată, o altă mare editură (care ? nu-mi aduc aminte) scoate traducerea. Să fie din pricina plecării lui Ionesco ? Înclin spre da : acel editor a vrut să profite de curentul favorabil lui Ionesco - fie el prilejuit și de **Moartea Regelui** - pentru a lansa, atât pe maestrul declarat al plecatului, cât și pe tradusul său. Ce bine ar fi dacă ar pătrunde, în sfârșit, în Franța autorul nostru de căpătâi, ar observa și Francezii: autorașul acela din Balcan' / devine tot mai contemporan !

Eu în schimb, devin din ce în ce mai... prost : prea insist asupra mamei - care, încă o dată : n-are ce căuta în Lătești (în această carte) - cu ea am făcut tot felul de tătisme, în loc să mă aplec asupra sentimentului meu dublu-patern. N-am atins-o pe Grațiela, de pildă, nici măcar cu atâtica, deși îmi dădea emoțiunii estetice - similare cu cele încercate de Courbet când o picta pe Roșcata Irlandeză în *L'origine du monde*.

Grațiela : plăcută ; dezirabilă. Șolduri generoase, gata de munci, piept bogat, gata de-alăptat, singurul impediment : continua să fie fată-mare. Deși în asemenea împrejurări nu-i bine să-ți dai cu părerea, mai ales dacă ești bărbat : spui nu doar neadev-

ruri, dar prostii. Eu risc și spun că Grațiela, de-ar fi avut în brațe - și i-ar fi dat țâță - copilului, tot fecioară ar fi fost. Nu la suflet, ci la trup, cinstit-fiziologicește. De aceea eu cred în mitul cu Fecioara Maria. Atât de înclinată spre maternitate, încât ar fi fost capabilă să se considere propriul copil - cam așa cumva. La una ca ea relațiile cu un bărbat deveneau o chestiune secundară, de ignorat ; pentru ea legătura de la cauză la efect nu funcționa, ori atunci infantarea era efectul unui miracol (același Duh sfânt). În puținele momente cât o aveam dinaintea ochilor o priveam, nu atât cu dorință, cu poftă, cu gândul la ea, sculat, ci mai degrabă cu plăcere, cu satisfacție, pentru ea, pentru mine, în general pentru noi...

Grațiela : frumoasă, împlinită - plină. Amorul ei fusese filial, devenise matern(al) ; un bărbat care ar fi dorit-o sau chiar ar fi îndeplinit-o intra în categoria largă a "celorlalți", cunoscută sub : "ș.a". Mă uitam la ea - La Poștă, la ei, în curte, pe uliță, la Borcea. Frumoasă, împlinită, rotunjită, inconștient satisfăcută de soarta ei. Încă nu-l citisem pe Faulkner, dar când am dat de Eula, am zis : «Grațiela din Lătești !» Era. Și grațielă și eulă - ca pământul. Presupun : ca Lilith, prima (primul ?), fiindcă varianta următoare, Eva, se află la antipod și nu doar ca gen, sex (Lilith va fi arătat a femeie, dar era androgin), ci și ca mișcare - a gândului, a trupului, a umorilor. După ce mă încărcam de ea, ca o albină, din privire, mi-o retrăgeam (ori mi-o dădeam la o parte) și-mi continuam investigațiile, întru cunoașterea trupului ei : era ca un cozonac din aluat bun, bine crescut, în care ai pus și vanilie. Pe malul Borcei o vedeam în costum de baie mult evazat, încât îi răzbăteau, într-o parte, în alta, mustățile. Mă uitam la ea, mă uitam în ea, continuând din rezerva începută, cum altfel : aș fi străpuns-o cu plăcere, aș fi consumat-o cu voie-bună, însă... Eram sigur că desfătarea (aici în sensul prim) nu are să fie deplină, cap și pajură, extazul n-are să fie urmat de abatere, zborul continuat cu prăbușirea, nașterea cu moartea - așa cum sigur eram că ar fi fost cu soră-sa, neterminată, căreia i se vedea puțizdica spână atunci când se așeza în nisip, iar costumul de baie se lărgea, vădit al ne-ei. Cum era - și era, cum! - cu maică-sa, azi-măine bunică : fără șolduri, fără țâțe, cu cap de cal, cu gură de șacal, ochi rotunzi, bufnițoși, cum venea de parcă se ducea - dar... Dar !

Grațiela era virgină, se vedea din poziția picioarelor în odihnă: nonșalante, despicate, despărțite, despicioare, și chiar

dacă arăta mai degrabă a mamă de copil decât a nevestă de bărbat, aş fi băgat mâna-n foc : satisfacţiile nu-i veneau dinspre sex şi-al ei clitoris, ci de la sâni, de la ţumburucurile date la supt, la muşcat. Pe Graţiela un bărbat ar fi pe deplin mulţumit-o, nu introducându-i-o, ci lăsându-se el pătruns în gură de mamelonu-i erect. Pe ea oricare bărbat, chiar străin, trecut prin preajmă ar fi putut-o penetrua, din mers : nu s-ar fi opus, n-ar fi luat în seamă, fiindcă nu acela (aceea) era important/ă, pentru ea. S-ar fi lăsat întrebuinţată de oricine, pentru că ea nu simţea-gândea cu ovarele, ci cu mamarele (glande) ; pentru ea alăptatul : cauză şi efect, începutul şi sfârşitul. Graţiela era o bună mamă, pentru copil, nici măcar acceptabilă soţie - pentru bărbat. Consortul n-avea decât să plece la Războiul de 100 ani, putea fi sigur : copilul are să fie bine îngrijit, dacă-i băiat, alăptat până când să poată şi el însămânţa, mama n-are să ia în seamă intruziunea incestică şi depunerera, la parter, a lapţilor, atentă şi concentrată numai asupra etajului cu balcoane, cele lactice.

În schimb cea mică, Benedicta... Puţulizda ei muguroasă aşa, neatinsă, lucra, o lucra, se lucra. I-am văzut de două ori, dar şi o singură ar fi fost de-ajunsă ca să-mi dau seama că era leită gura ei, cu buzele (dinţii nu i-am văzut - or fi fost abia iviţi din gingii) - în altă parte şi altfel orientată. Aşa, cheală şi indecisă şi deviată era mult mai aţâţătoare decât a soră-si, cea bine formată, sănătos reliefată şi împădurită, cum se vedea, la margine de codru creţ.

Ştiu de ce : era a maică-si.

Devin la Descrierea Benedictei : boticul cel bănuat dinţat se ţine mofluz, bosumflat când e menţinut cu faţa-n jos, spre pământ (când fata merge pe picioarele ei), dar se deschide, luminat, drept în soare când fata se orizontalizează (ori merge pe picioarele băiatului, cu genunchii înălţaţi în dreptul umerilor lui).

Cât despre Caragiale - de mirare că nu mă gândisem la el şi la ce spunea despre simpatrioţii dacoromani : sunt idiota ; iar la ceea ce dădea el să se înţeleagă pe când zugrăvea o lume de agitaţi sclifosiţi - şi imbecili.

He-he-he ! Nu degeaba rrromânii cotidiani, tot atât de vârtos precum ai lui - îl detestă ; îl tratează de străin, de grecotei (cu nas subţire, citat din marele său prieten şi rrromân, Eminovici), de venetic, ba chiar de anti-român - a se vedea Noica, Țuțea, noicofilioții și țuțolatrienii...

Ziceam : dacă aş fi privit mai aproape de mine, de picioarele

mele, de inima mea, aş fi văzut cauza... strâmbării românilor : nu pentru că ar fi fost strâmbaţi de comunism, mutaţi de reeducarism, ci pentru că erau (şi rămâneau) proşti. Eu, naivul, constatam “schimbarea” lor abia în 1989 şi o plasam în jurul profeţiei lui Orwell, pe la 1984 - când neamul românesc este un trib de imbecili încă din negura veacurilor ! Dar, uite : nu mi-am văzut dîta-mai parul din ochelari : îi acuzam pe ceilalţi că sunt amnezici, în timp ce eu, în deplină... amnezie, nu mai ştiam de unde ne vine Caragiale ăla. Şi doar am scris cu mîna mea : de la Budai Țiganu!

Altfel, gingiric mingeacul benedict. Dacă nu m-aş fi încurcat cu însăşi originea lui, cu cauza, prin efect - așa, crud - mi-aş fi cauzat mie desfătări.

Concluzie : în viaţă n-ai ce face cu concluziile - numai cu mamele ; fetele sunt pentru râvnit.

27. 4. 94

27

Să zicem așa : cele mai multe dintre cunoscutele biblic mi-au rămas necunoscute simţic - cu excepţia celui de al nouălea, căutătorul de comori. De parcă ar exista vreo compensaţie - nu este. Ci doar obişnuinţă : cele accesibile, frecventabile - şi frecventate - nu au nevoie să fie văzute-auzite-mirosite-palpite-gustate, toate semnalele sunt receptate de una şi aceeaşi antenă : intromisionata. Bineînţeles că am memoria fiecăreia în parte, a fiecărei cunoaşteri a aceleiaşi, dar cum sunt adunate atâtea impresii pe un singur canal (ca să spun așa), nu mi le amintesc simultan, ci succesiv, ca şi cum aş fi captat semnalele de la antene diferite, specializate.

Cunoaşterea totală o am dinspre cele necunoscute şi reprezentate. Ele îmi trimet imaginea globală - acelea mi-au fost mai adevărate decât adevăratele : mai frecventate, mai prospectate înăuntrul.

De ce așa ? - de ce, așa ! Iată, rămânînd numai în familia lor: pe a mamei fetelor o frecventasem şase săptămîni, de mai multe ori pe zi, însă n-aş putea vorbi despre ea în mai cunoştinţă de cauză decât despre a fetei mici, doar văzută în două-trei rînduri,

pe fugă - ce să mai vorbesc de a Grației, doar dedusă, bănuită (și nefiind cea mai dorită parte a ei).

De ce ? De ce nu ! Dacă Tolstoi se străduia să se transpună într-un cal, eu tare aș fi vrut să mă mut, pentru o oră-două, într-o femeie. În trupul ei, mai cu seamă în psihologia fiziologiei ei. Aș fi vrut să aflu, nu neapărat ce gândește femeia despre bărbat în timpul cunoașterii-de-celălalt (gândul presupunând cuvinte ; presupunând discurs ; presupunând sccesiune) - ci starea ei pe care, mai târziu, să încerc a o prinde în cuvinte. N-am reușit. Nici prin împrejurimi n-am pătruns.

Cred că femeia nu vorbește aceeași limbă ca a bărbatului în timp ce se contopește cu dânsul. Nu, nu. Femeia ne vine de altundeva. Până la coborîrea ei, noi ne înmulțeam prin polenizare încrucișată și consumam carne de 'urcă.

Când s-a apropiat momentul de plecare a lor la Arad era cald încă, foarte cald, pelinul cules de dimineată devenea, la prânz, tutun și pe măsură ce eu mă subțiam, stors, ea se împlinea, i se rotunjeau ascuțișurile, pielea îi întinerise, i se făcuse dulce la atins și la primit atingere - nici o mirare : era femeie-lipitoare, îmi sugea sucul și și-l puneă, pentru alții, sub piele, când nu mai aveam de unde să-i trimit, schimba gura și mă sugea până la sânge și iar o schimba și atunci știam: așa arată moartea dulce la ținut deasupra mea și cu gură de câine, pe la colțurile ei prelingându-se fire cleioase de sămânță și sânge - ca la începutul de la începutul meu.

S-a întâmplat să supraviețuiesc. S-a întâmplat să se prăpădească ea, vestea mi-a azvârlit-o în obraz bărbatu-său, La Poștă, după nici șase luni.

În următoarea vacanță a venit la noi, în Lătești doar fata cea mare - și mai mare și mai frumoasă și mai de-a dreptul lăptoasă, eu însă știam că, în ciuda aparențelor, tot fată-mare este - după picioare.

28. 4. 94

28

Se spune : «Pleacă trenul ăsta - vine altul, fii liniștit». Se mai spune : «Nimic n-are să mai fie ca înainte»...

Două înțelepciuni contradictorii. Fiecare în parte asigurătoare, liniștitoare - când e pusă la locul ei. Iată motivul pentru care Românii nu sunt convinși că adevărul poate fi și obiectiv, ci doar adaptat și adaptabil la toate gospodăriile, gătibil în toate sosurile.

Interesant și neliniștitor : n-am cunoscut un singur român care, enunțînd a doua înțeleptitate («Nimic n-are să mai fie ca înainte») să se arate neliștit, trist, intrigat - că n-are să mai fie ca înainte. Asta înseamnă : omul nostru este un de nevindecă înainte-mergător, un necurmat, un dârz privitor drept înainte...

Nu-mi iese din cap Caragiale. La Lătești, pe pereții odăii principale îl aveam și pe el în ramă de papură.

Caragiale nu a inventat personajele sale - le-a exagerat nițel, pe ici, pe colo, prin părțile esențiale. De asta ne consideră Rușii : țigani, Ungurii : un fel de bulgari (când ne iau în seamă).

Din acest motiv ne va fi disprețuit Ibolya ; decât să accepte să steie de vorbă cu “crema nației”, vorba lui Breban, prefera să se reguleze pe bani cu tractoriștii și cu porcarii.

Mă simțeam jignit de ura cu care ne trata boanghena. Mai ales după ce i-a zis lui Kis Tibor : trădător !

În câteva rînduri noi, studenții am discutat, punînd la cale manevre prin care să-i protejăm pe copii, apoi pe ea însăși, vaca ungurească ! S-a nimerit ca toate soluțiile să fie violente : fie îi răpeam copiii și nu-i permiteam ei să se apropie ; fie puneam mîna pe ea și o... obligam să ne dea în scris dreptul de a ne ocupa de copii... Elevul Gigi ne-a încredințat mai vechea lui teorie :

«Cea mai bună metodă : indiferența ! Facem pe indiferenții - s-o vezi cum vine ea singură să-ți ciugulească din palmă...»

Tot cu palma gîndea și Gelu - dar puțin altfel :

«Lăsați-mă pe mine să i-o pun în palmă - nu mă mai lasă să plec - atunci vă chem pe voi...»

Aurel râdea luminos la fiecare propunere, însă prin cuvinte se arăta ostil : «Nu... Nu se face... Pe ea, săraca ?...»

Aveam și eu o “soluție” - dar n-o divulgam : să-i propun să mă învețe ungurește - pe bani... Până la urmă tot așa fi posedat-o - nu chiar ca ruseasca, cântînd, dar strângînd din dinți ; și fluierînd.

28. 4. 94

29

Dintre cărțile “sustrase” din biblioteca destinată arderii, în toamna lui 1949, la Gimnaziul din Șeica Mare, era și o carte “adîncă”. De Ralea. Atît de mult îmi plăcuse, încît, uimit că o înțelesesem, o învățasem pe de rost și încercasem s-o bag pe gât colegilor. Așa ceva nu a fost posibil printre camarazii de “ciclul-doi” (tocmai înființat, după cutremurul Reformei Învățămîntului), însă a fost posibil la Buia : acolo am împrumutat-o vreunui student în vacanță - și i s-a pierdut urma. Lecturile mele, haotice, de mai târziu, nu au nimerit peste cartea aceea, cu titlul atrăgător pentru un adolescent : **Definiția omului ? Explicarea aceluiași ?** - oricum, îmi plăcuse peste toate : mă știam impenetrabil la filosofie (încercasem : nu înțelesesem nimic-nimic din Nietzsche), însă iată, găseam o carte pe înțelesul meu - chiar dacă era cu filosofie ! Apoi, pentru că Ralea “trata” o chestiune care mă preocupa : ezitarea, amânarea, nehotărîrea care ar fi fost o constantă a omului... - țin minte, folosea termenul : *homo cunctator*... Teoria lui mi se așeza ca un balsam pe inima-mi rănită de amor : în ciuda multelor succese pe lângă colegele de aceeași vîrstă, n-aveam nici o trecere pe lângă cele pe care “cu adevărat” le iubeam : Gita, belețea Sibiului, actrițele pe care colegul meu Septimiu le avea la degetul mic (nu el se lăuda, eu constatam, gelos...). Cum ezitam să le acostez în plină stradă și să le comunic dragostea mea arzătoare, părerea lui Ralea, cine știe de unde ciupită îmi făcea bine, îmi ștergea vina (că nu îndrăznesc), ba mai și teoretiza ezitarea - una din calitățile de căpătâi ale omului...

De cartea lui Ralea și de adîncă brazdă lăsată în sufletul meu nedestelenit de teoria lui îmi adusesem aminte la Lătești, în legătură cu a învăța - ori a nu învăța - ungurește, cu Ibolya. Atît

că, după ce o repetasem, găsisem că e normal să... nu trec la acțiune. Și mă consolam cu altă teorie, cea a lui Gigi : indiferența: treceam pe lângă casa unguroaicei cu o indiferență, o, cât de participativă !

Uneori o chiar vedeam. Dacă nu, după copii, știam dacă-i în casă cu careva, ori a ieșit, ori e la poștă, la Bordușani, la Bimbo pentru injecții (de la prima strigare s-a ales cu o blenoragie de care n-a mai scăpat : tehnicianul care i-o trecuse venea mereu și i-o pasa din nou, ea, Dumnezeu cu ea : nu știa, ori de-a dracului o trecea celorlalți clienți); sau îi vedeam pe tractoriștii așteptători la rând, fumînd în fața porții, cu motoarele mergînd, numărîndu-și banii, astfel ca să se vadă, să vedem noi, pleava-societății, neoamenii, coreenii cum ni se mai spunea, câți bani câștigă un cetățean cinstit al republicii, de-și permite să plătească un clei/ cu cincizeci de lei, când noi, bandiții câștigam pe zi douășunu pe hârtie, în fapt șapte lei mari și lați - din diferență brigadierii noștri iubiți își făceau (strop cu strop, patriei snop) case ; chiar cu etaj...

Dacă aveam noroc puteam s-o văd. De obicei, când n-avea treabă, stătea rezemată de tocul ușii deschise, fuma, tremura, zbiera la copii. Striga la ei și când copii nu erau acasă, cutreierau, în stol, în haită grădinile și ca lăcustele forfecau tot : flori, legume, fructe, crengi, garduri... Deveniseră sălbatici, răi, căpătaseră privirea mătușii ; scurtă, tăioasă pe orizontală și galbenă. Și tot de la ea : nu mai vorbeau nici cele câteva cuvinte românești - numai ungurește, însă le zbierau, le lătrau, le scheunau, le scuipau.

Tremura și pe căldurile cele mai cumplite, se ținea zgribulită, rezemată de uscior. Prin rochia cea roșie, din ce în ce mai largă, mai decolorată, abia i se mai bănuiau sânii, în schimb se evidențiau ascuțiturile umerilor, ale șoldurilor.

Înainte de a mă hotărî să cobor de pe bicicletă ; să o rezem de parul care abia acum două luni fusese bătut de noi, pentru ca, împreună cu altul, să alcătuiască porțiță - iar împreună cu gardul să marcheze o gospodărie ; din uliță să întreb, tare, dacă este cineva acasă ; neprimind răspuns, să intru, să tușesc îndelung în fața ușii deschise - iar când, în sfârșit, Ea Însăși apare, să-i adresez cuvântul, să o întreb dacă n-ar fi dispusă să-mi dea ore de maghiară - iar după răspuns să o salut și să plec...;

Înainte de a îndeplini acest act, ar fi trebuit să beau un păhărel de coraj, numai că nu aveam acest obicei, iar dacă l-aș fi avut, nu l-aș fi făcut, de teamă că (nici) ei nu-i plac persoanele duhnin-

du-le cuvântul a băătură ;

Înainte de a o rupe într-un fel, “pentru totdeauna” (de ce : atâtea lucruri le faci o singură dată-n viață, restul le construiești, le ridici, le bați - ca noi, parul porțiței), știind bine că nu pot fi pentru-totdeauna : se adevărase mai devreme decât devremea-din-Lățești - aveam noi un calendar, altul, o altă unitate de timp - de spațiu, niciuna - așadar, spuneam că, înainte de a-i pătrunde în curte, ca să se termine odată cu cunctatoritudinea-mi ezitant-sovâielnică...

Însă de la cei vreo cincisprezece metri depărtare și din goana bicicletei, o simțeam : mirosea.

Ibolya duhnea descurajant pentru cineva care tare ar mai lua cu ea ore de maghiară - fie acelea și cântînd. Chiar dacă în acea zi încă nu oprise nici un tractor, nici o șaretă, nici o motocicletă, nici un camion, la pârleazul-i simbolic, mirosea înecăcios, sfâșietor, a spermă zăcută.

După multe minute și multe sute de metri (în)depărtare, mă potoleam, mă resemnam ; îmi ziceam că e mirosul, dacă nu al meseriei, atunci al activității sezoniere, accidentale : ce, eu nu miroseam a porc, atunci când lucram la porci ?, a putreziciune, când lucram la selectat cartofi ?, dar az’ iarnă când lucram la cai - a ce miroseam, fiindcă nu a iasomie, vorba Sicăi, nici a cal, calul miroase bine, viril, chiar când e gloabă, or eu (adevărat, nu doar eu, ci și Orgovany și Kis - dar pe ei îi privea !) puteam a sânge acrit !

Se spune : “Muncitorii cu brațele și cu mintea” ; și : “muncitorii de la sate (de pe ogoare și din uzine)”...

Cea mai grețosă muncă pe care o făcusem : la tăiat cai ; cea mai murdară : la pârilit (cu motorină) pari pentru vie producătoare de butași. Muncă grea, muncă împruțită - dar nu mă plîngeam, ba eram, pe undeva chiar mândru : fiindcă fusesem pedepsit astfel ; fiindcă eram un bandit și trebuia să fac munci de bandit și să fiu plătit banditește cu o treime din tariful minim - de îngerașii pontatori-socotitori-brigadieri civili (și devotați partidului nost’).

Apoi eu - așa cum mă vedeți...- primeam de la părinți ceva pachete, ceva bani...

Dar ea ? Nu fusese condamnată, nu fusese trimisă în Bărăgan; nu era mamă a copiilor unui bandit, executat de poporul muncitor (de la ora’ și sa’); nu primea bani de-acas’, nici pachete, nimeni din familia ei nu voia să aibă de a face cu un anticomunist (ungur

anticomunist, în România ? - și cine mai apăra drepturile Ardealului unguresc ?) ca popa, executatul !, cu un bõndit.

Cu ce să țină liota de copii ? Chiar de-ar fi lucrat la fermă, de ar fi avut o muncă ne-murdară, ne-vămuită de tovarășii noștri brigadieri - i-ar fi ajuns ca să țină casa ? Ea câștiga acum într-o singură zi cât în două săptămâni ca profesoara ce fusese !

Dar se puteau face asemenea comparații ?

Nu, nu se puteau face.

29. 4. 94

30

Trenul cela - în general, în special : la ce slujește ea, literatura ? Vorba Românului : «De unde vrei tu ca eu să știu ?!» Dacă însă mă gândesc bine-bine : la nimic. Nu ține de foame, nici de sete, nici de codru-verde, chiar dacă se vinde în timpul vieții automobilului, nu pe el îmbogățește, altfel într-un regim comunist e rentabilă ; și de faimă ! Îți dai seama : să fii, chiar fără diplomă de la politehnică : inginer ! Și nu orice fel de, ci al sufletului. Omenesc, adaugă tovarășii, ca să nu fie confundat cu sufletul tovărășesc. De inginer-șef.

Aceștia sunt cei mărunți-mijlocii. Însă ceia marii : Eugen Barbu, Titus Popovici, D. R. Popescu, Breban, Nichita Stănescu - ce activiști devotați cauzei socialismului pe culmi ! Călinescu, Ralea, Sadoveanu, Arghezi - ce proști utili ! Ei, da, pe-atunci mâncatul căcatului se plătea regește (Păunescu, Fănuș Neagu, Titus Popovici, D. R. Popescu) ; și se recompensa împărătește când era vorba de clasicimea în viață. C-așa era partidul nostru drag : recunoscător față de lustruitorii cu limba ai curului Tovărășiei Sale.

Pentru aceste înalte (și adânci) conștiințe ale Nației Române, literatura slujea, fără îndoială. Pe de-o parte, pe stăpân (chiar în absența lui, ca să nu părăsim literatura-curată ...) : o-ho, cum îl mai slujea, când închidea gura micilor-cârtitori cu armele-condeiele (dar mai ales vorbe-vorbele) marilor-slujitori ! Pe de altă parte, literatura îl slujea din plin pe slujnic (asta venind de la

sluj), doar n-o să pretindă Breban că nu a fost plătit când a intrat în C.C. - se știe : nu a refuzat vila concedată de partid ; deasemenea se știe : a cerut, ca supliment, *România literară*, unde a fost intronizat de tovarășul lui de șaibă Ilie Rădulescu și nu ales de "breaslă", pentru a nu fi uitat Dimisianu.

Ei, da.

Periodic, ritmic, ca echinoxul de toamnă, se poartă peste tot apocaliptica întrebare : "Ce viitor are literatura ?" sau/și : "Literatura se află în criză!"

Nu, serios : "La ce slujește literatura ?" este o întrebare care nu se întreabă. Sigur, în dorința de a deveni scriitor-de-scrieri există, la început și pofta de glorie, de notorietate, de «Uite, acela-i scriitorul cutare !» Toți am trecut pe-acolo - deși, gradînd năzuințele firești, în adolescență mai cu ardoare doream să fiu trompetist, alergător pe 1.500 m plat - decât scriitor. Probabil fiindcă receptarea se face cu auzul (muzica) și cu văzul : un concurs athletic are loc pe stadion, spectatorii fiind, nu doar martori, dar și coautori ai facerii tale - pe când scrisul scriitorului nu este posibil în public. Un muzician, (concertist), un atlet poate fi "purat" de public, rezultatul efortului său poate fi superior altuia - neîncurajat, de public. Însă rezultatul scrierii nu poate fi cunoscut decât mult timp după ce a fost, asta, zi-i pe nume : realizat, ba uneori autorul l-a uitat de o bună bucată de vreme și trudește, în solitudine, la altceva - dacă nu cumva i se (re)cunoaște calitatea mulțisor după moartea producătorului...

Bine-bine, dar cu calu' ce-ai avut ? La ce slujește literatura ?

Literatura mea, făcută de mine îmi slujește, îmi servește, îmi face-bine mie și numai mie. Nu mă interesează (în sensul pedagogic) cum au făcut, cum fac alții. Când eram tânăr, îmi căutam maestri, îmi doream idoli, nu puteam trăi fără modele de imitat : trompetiști, fotbaliști, alergători de semifond, ba chiar geologi (trei luni încheiate am visat să ajung "geolog ca Murgoci"). Nu m-am luat după vreun scriitor (în viață sau în scris). Îmi plăceau cărțile aceluia - foarte bine ; dacă autorul era în viață și aflam că, în viața lui e un porc de câine (Sadoveanu, Camil Petrescu, Călinescu, Gala Galaction - mai apoi Arghezi) îl detestam ca om și mă străduiam să nu întind, ca să zic așa, căcatul pe clanța cărților lor.

Am mai scris, nu o singură dată : pentru mine, a face literatură înseamnă a-mi face viața ; viața mea, strict individuală, sever

personală, egoist a mea și numai a mea - nu colectivă ; pentru mine a scrie nu semnifică o retragere la adăpost (prin ex-tragerea din timp...) de agresiunile prezentului strâmb, murdar, violent - și asta și asta și asta, dar nu în primul rând (nici în al treilea) - ci : a scrie înseamnă, simplu, a trăi cum înțeleg eu traiul, viața, existența : liber ; în libertate.

Astfel stînd lucrurile - cu mine - firește, mi se mai poate pune întrebarea cu folosul literaturii, fiindcă tot atît de îndreptățită ar fi și întrebarea :

«La ce slujește existența ta ?»

Fiind eu băiat politicos - și simpatic ! - răspund, cu mândria care mă caracterizează :

«La nimica, domnule !»

Tot azi :

Am făcut o primblare de doi kilometri prin cartier. Azi este a doua zi de vară și cum nu sînt sigur că nu va fi și cea din urmă, mi-am luat inima-n dinți (e-he, ce timpuri, când aveam dinți !) și de-aceea m-am ieșitără. La privitără. Cur de femeie - Doamne, ce spectacol, ce desfătare, ce scriere-de-romane ! Numai bob și sfîrc - de mătă ! Privite din spate toate fumeile sunt futabile - cu o condiție, vorba celuia : să ai acces la ele. Altfel, vorba înțelepciunii populare : nu ai.

S-a lăsat fulgerător căldura. Așa-i aici - nu ca acolo, unde climatul este contrar caracterului oamenilor : vine lent, se instalează cu dichis perntu o vreme, apoi se pregătește de ducă, apoi se to-ot duce... Dacă ne-am lua după meteorologie, am putea spune că Românii sunt locuitorii Galiei : rapizi, săltăreți, iute-schimbăcioși...

În timp ce mă uitam cu drag la curul femeilor (nu-i greșeală : cur e Unul, femei : droaie), mă gîndeam cum, ajuns acasă, am să povestesc frumos, cuviincios, perdelos, cum am iubit-o eu, la Lătești, pe Venina. Dacă tot e să vorbim de amor-nebun - acela a fost ! Cum scrie la carte : furtunatic, tragico-eroic - și, cum se întîmplă în viață, nu în literatură : neîmplinit. Ceea ce vrea să spună că n-am ajuns la strugure, deci acru a fost el... Nu chiar ca strugura Maiei (orișicâtuși !), dar mulți ani mai târziu am aflat chiar din gura-i personală că vergura Venina era nefată de câțiva anișori - o cunoscusem la 14 - că în timp ce eu îi păzeam sufletul

la poarta dinspre uliță, ea se avea bine pe la trup cu cel puțin doi din amicii mei, pe din dos, la pârliaz...

Da. Venina îndeplinește condițiile de admisiune în această carte - dar n-o primesc. O las afar' ! Încerc să-mi explic de ce, după aceea încerc să nu-mi explic nimic, altfel spun-scriu lucruri rele despre o persoană bună. Uite, mai cu-avânt aș scrie despre Lala (ea nu îndeplinește deloc acele condiții, am avut-o, ne-am avut bine) : fata asta era atât de natural-împulabilă, încât nu puteai spune despre ea că e curvă - mai ales că nu și-o dădeai oricui și în niciun caz pe bani. Ea hotăra cu cine, când : dacă îi plăceai, pe loc venea la tine, cu gurile ventuze, cu poalele-mbrâiate - dacă nu, îți spunea Nu, iar dacă insistai, te sictirea de nu te vedeai. Lala era și ea "titoistă"- din refugiații bucovineni ajunși în '44 în Banat. Tată-său murise demult, rămăsese cu maică-sa, o nemțioacă uscată, spelbă și care, după atâta amar de timp printre români vorbea stricat românește ; însă ea, Lala, deși descendentă teutonă, arăta a tătăroaică : părul negru-albastru, pielea albă, ochi negri-negri și migdalați. După o intensă navetă între Lătești, Gara Fetești, aeroportul militar din împrejurimi și Constanța, după vreo doi copii făcuți, cum zicea un coleg de deo, fost ofițer de marină: între două uși - Lala a acceptat să devină doamnă : un general de jandarmi, avînd vreo-peste șaptezeci de primăveri, îi ceruse mîna. Lala devenise : Lala-Generală. A stat sub același acoperiș cu Moș Generalu' vreo trei zile și un sfert (enorm, pentru flăcările ce-i lingeau, ca să spun așa, animîndu-i curulețul poponețos), și s-a cărat - ba la marinerul Bebe, ba la aviatori, ba la mine (eu avînd avantajul de a-i fi vecin).

Când am început s-o curtez pe Venina, informată de taică-său de trecutul meu sentimental, mi-a pus condiția :

«Îți permit să mă duci cu bicicleta la Borcea, dacă o rupi cu Lala ! Pe loc!»

Am promis - pe loc. Se vede că din acel moment am iubit-o și am detestat-o pe Venina și am început s-o stimez pe curva de Lala. Care, ce fată bună !: treceam prin fața ușii lor, salutăm - dacă ieșea în prag, din a treia propoziție, ne înțelegeam. Dacă zicea că nu poate, păcat, pe altă dată plăcerea. Dacă putea - atunci puteam în doi câteva ceasuri în care eu găteam ce era de gătit, trîncăneam despre una-alta, apoi ne dădeam cu-avînt la gimnastica cea suedă - asta era Lala : puținul pe care-l făcea în viață (dacă nu singurul) cu dăruire, cu bucurie îl făcea și te

bucura și pe tine. Dacă venea vreun amic la mine, Lala sărea în papucii de... gospodină : se agita, își făcea de lucru, se fâțâia, spargea pahare, vărsa apă pe jos, până o rugam să lase “pe altădată”, fac eu în locul ei pe deținutul de serviciu...

Se vede : Aș tot vorbi de Lala. De discreția, de delicatețea cu care făcea dragoste cu tine, de parcă ai fi fost primul și ultimul. Așa mă simțeam, chiar cunoscându-i antecedentele. Am spus, re-spun : cu Lala aveam starea unicului bărbat al ei ; cu Venina, chiar de n-o atinsesem, bănuiam că trebuie să fie ceva tulbure pe-acolo... Nuanțez : pe când încă nu știam că ea era fată mare numai în relațiile cu mine (și, Doamne, ce caz făcea de asta !), între noi se afla ceva ne-curat. Era ca și cum, surprinsă, n-ar fi avut timp să pună la rufe murdare chiloții năclăiți cu altul, i-ar fi mototolit și i-ar fi băgat în buzunarul fustei.

Iar eu m-aș fi prezentat cu flori. Și cu cravată.

Nu, nu-i prea dură referința-comparația. Sânt de acord s-o scot pe Venina din cauză, însă așa ceva mi s-a întâmplat de vreo trei ori cu trei femei diferite : nu aveau tăria să mă trimită la plimbare, ca de-prisos, ca în-plus și nu aveau tăria să-l refuze pe celălalt, înainte-mergătorul, ca să-i spun așa. Adevărul l-am aflat după ani, întâmplător - atunci nu-l bănuiam, doar simțeam că ceva nu este în regulă cu iubita mea, însă niciodată, cu niciuna din iubitele mele nu erau lucrurile în regulă, mereu se afla ceva-cineva între noi, fie doar tăcerea. Retrospectiv mi-am spus că trebuia să ascult instinctul cel care nu înșală. Dar oare, dacă l-aș fi ascultat, ar fi fost atât de multe femei de pupat în cur pe lumea cealaltă ?

Iar acum, dacă m-aș da cu trenul, mi-aș acorda și un nou început de viață - cu o fată. I-aș zice, ca unui personaj : «Ești ceea ce vreau eu să fii, existența ta începe în momentul în care te-am pus pe hârtie, deci n-ai cunoscut alt bărbat...» - n-ar fi mai bine-așa ? Restul rămânând, vorba intelectualului, chiar și a scriitorului român cotidian : literatură.

De fiecare dată când m-am întrebat : ce s-ar fi întâmplat după ce la Lătești m-aș fi culcat și eu cu ea ? Răspunsul vine singur : probabil m-aș fi însurat cu ea, sigur am fi fost nefericiți începând cu a doua zi dimineța. Și chiar de n-aș fi luat-o de nevastă (ori m-ar fi refuzat ea), dacă aș fi pătruns-o și eu pe sub rochița-i imaculată - n-ar fi fost bine. Nu, nu. Ei nu i-ar fi plăcut cum o luasem, pe mine m-ar fi nemulțumit cum se lăsase luată prima oară, probabil ne-am fi zis, fiecare de partea lui, că lasă, data viitoare

are să fie cu totul altfel - iar data-viitoare ar fi fost debitoare primei-dăți...

Mai bine așa. I-am scris o mulțime de scrisori, mai ales după întoarcerea ei la București... Ceea ce regret cu adevărat : am insi-stat cu amorul meu și după liberarea din Lătești. Nu știam, nu voiam să știu că în “perechea” noastră fiecare avea timpul lui : al meu rămăsese pe loc (locul în care se petrecuse promisiunea), al ei, chiar la pas mergînd, tot înainta mult înaintea mea (odată cu ea, de la paisprezece la douăzeci și patru de ani), dar în ochii ei, eu mă retrăsesem : de la douăzeci și cinci la treizeci și cinci...

Iar Venina nu era Ana.

30. 4. 94

31

Va fi stînd-mergînd trenul cela, dar mie nu-mi place cum a ieșit capitolul precedent. Ca dealtfel nici pre-precedentul - și, ca, la dreptul vorbind, tot ce-am comis pe hîrtie.

Ieri i-am scris lui Matei Călinescu.

M-a îndurerat cartea de **Amintiri în dialog** (cu Ion Vianu) : nici unul dintre ei nu atinge, măcar din greșeală, cu amintirea, două tragedii studentești contemporane și lor : valul de arestări printre studenți din toamna-iarna lui 1956, ca urmare a Revoluției Maghiare și valul de exmatriculări (57-58). Cum reproșul se afla scris pe pagina a doua, am rescris-o, eliminînd acuzația precisă, de amnezie - la un moment dat, în varianta netrimisă îl întrebam - prin el și pe Ion Vianu :

“Dar voi unde v-ați petrecut studenția : pe altă planetă ?”

Însă cum sînt laș - unii ar spune : binecrescut - nu le-am trimis gândul adevărat despre **Amintirile** lor.

După canicula de ieri, azi mă doare spatele - de ce : am răcit?; m-am prea încălzit, chiorîndu-mă în femeile antemergătoare-mi ? Asta trebuie să se fi-ntîmplat ; nu e frumos - nu e bine, nici util, vorba celuiia: «La ce slujește un cur de femeie ?» - păi pot eu pentru ca să răspund, ciocnind călcăiele : «La curut, să trăiți !» ? Nu pot ! Fiindcă ar trebui să răspund și la prima întrebare (cea cu literatura) : ea slujește la literatut - și n-ar mai fi o reușită limbuistică.

Rău dispus de dimineață, simt aplecare înspre întristare ; și descurajare - și deșertăciunea-deșertăciunilor-are...La ce să te mai (z)bați, dacă tot în căcat te întorci (de unde ai fost luat, în vederea facerii celei genezice) ? ‘Ce s’ mai trăiești, dacă tot mori, ‘ce s’ mai bei : tot de sete-ai să crăpi - neamule !?

Așa-i când te doare spatele. Mă durea de pe vremea când Necula Exilatul (Damian) mă deconspirase maselor largi de cetitori ai *Contemporanului* - *Ideea brebană*, într-un interviu țăpăn, egalat doar de cel al țăpănilui Ed. Reichmann, frate de cruce al lui Țepeneag (dacă tot vrea un Reichmann, să se joace cu Sebastian, vărul de la el, acela măcar e un bun poet !). Așa că am rămas îndoit : să spun că mă doare-n spate ? Să, mai bine, tac durerea (de spate) ? Nu mă hotărăsc.

Dar mai jos mă iscălesc.

Fac și eu ca eternul anchetat : la prima “vedere”, fie ea cu pumni- picioare-ciomege - nu spun : din principiu. A doua oară, în ciuda insistențelor Secului - nu spun : din ambiție. A treia spun eu și laptele supt de la țăța mamă-mi...

Comparație este nu doar proastă, ci ticăloasă - dar n-am alta. De fiecare dată când sânt izbit de câte o de-nefăcut-facere a câte unui om pentru care am stimă, prețuire, chiar prietenie, asta mi se întâmplă : ca soțului înșelat, cel care refuză să admită că nevastă-sa-i curvă. Cum să fie, dumnezeule mare ?

“Povestea cu Ungaria”... În acest cincinal scurs de la “revoluție” am avut timp suficient să înțeleg anume lucruri și chiar să încerc a trage concluzii. Iată, în legătură cu “Evenimentele din Ungaria, din 1956”, cum li se mai spune... Până mai ieri credeam că există doar două puncte de vedere - firește opuse, contradictorii, antipodice : al nostru, al implicaților (un eufemism pentru “arestați”) și al celor de dincolo de sârma-ghimpată : securiștii, beliștii, puteriștii. Noi ziceam, când vorbeam despre cele întâmplate la vecini : «Revoluția (sau : Insurecția) Maghiară» - puneam majuscule și la oral - iar ei, pacificatorii ungurilor și ai ne-ungurilor ce-și declaraseră simpatia : «Evenimentele (când nu foloseau des-folositul : “contrarevoluția”) din Ungaria».

Au trebuit să treacă aproape patruzeci de ani de-atunci, ca să aflu că mai exista un punct de vedere - acesta majoritar ; și onorabil, nu-i poți bănuși pe purtători că poartă cuvântul Secului : opinia maselor largi de studenți nearestați, neexmatriculați - atunci, ca urmare a revoluției Maghiare.

Am observat și în asta diversiunea (psihologică) la care se dedau cei care vor fi avînd ei ceva pe conștiință - altfel de ce înrîncenarea cu care se apără de acuzații și contratacă ? De pildă Ileana Mălăncioiu, Ana Blandiana, Gabriela Adameșteanu (mă rezum numai la aceste scriitoare de primă mână cu care am avut de a face la Roma, în mai 1991) : mă luau la rost, ba îmi arătau obrazul, întrebîndu-mă de ce îi acuz eu pe ei (am avut timp să aflu că ei-ii sunt în fapt, aproape-toți scriitorii români) pentru că, până la 22 decembrie 89 nu făcuseră nimic - când păcătosul de mine reproșam ei-lor altceva : că, după 22 decembrie în sfârșit ieșiseră de prin bori, de prin tufișuri, de prin șanțuri - în Occident, mai ales - ca să se laude cu “rezistența culturală” a lor ! Aceea a fost o apărare activă ; în legătură cu Ungaria este una pasivă - activă fiind doar... amnezia. Am avut timp să observ : toți - dar toți - scriitorii români care, în Momentul 1956 fuseseră studenți la zi sau abia absolvenți sau asistenți - la București, la Timișoara, la Cluj, la Iași - în momentul în care-și pun pe hârtie amintirile, ocolesc cu grijă suspectă exact Momentul 1956.

De ce ? E limpede : scriitorul român cotidian nu are acea “tărie” (aiurea i se spune : normalitate) de a spune adevărul despre sine, chiar dacă acel adevăr nu este blamabil. Prin urmare nu au nici o vină cei care, fiind studenți la zi în 1956, nu se manifestaseră, nu-și manifestaseră adevăratele sentimente (anticomuniste, bine-nțelese : nu mai puteai respira de-atîția bravi anticomuniști cu voie de la Brucan - printre cei mai virulenți : Alexandru George); vina lor - și nu una mărunță, ei fiind scriitori, nu chimiști, de-o pildă - este aceea că nu spun-scriu adevărul despre acel Moment-hârtie-de-turnesol (nici despre Momentul 1968 ; nici despre Momentul 1977 ; nici despre Momentul 1987).

Despre “Ungaria” studenții de atunci ori nu pomenesc nimic (ca Matei Călinescu și Ion Vianu), ori inventează povești-ardele-nești, ca N. Manolescu, falsificînd, nu propria-i (in)“activitate”, ci evenimentele însele). Îmi vin în minte nume de scriitori consacrați, studenți în 1956 - dar care trec-pestă, de parcă ar fi ceva de rușine : Breban, Nichita Stănescu, Bănulescu, Sorescu, Velea, Baltag, Buzura, Al. George, M. H. Simionescu, D.R. Popescu, Naghiu, Olăreanu, Manolescu, Ilie Constantin, Radu Petrescu, Ciocârlie, Mircea Martin, Eugen Simion, Dimisianu, Grigurcu, Zăciu...

Spaimă de propriul trecut - care nu li se reproșează, dar nefiind ei siguri că fusese fără pată, îl escamotează, îl dau cu var - îl uită. La Mircea Eliade m-a îndurerat, nu legionarismul (să-i fi reproșat și lui Orwell comunismul ?, lui Köstler kominternismul, lui Soljenițin... carnetismul de partid ?!), ci faptul că nu a avut normalitatea de a-și asuma trecutul (același lucru cu Cioran).

De asta mă doare pe mine spatele : de amnezia confrăților... Și când mă gândesc : cu Matei Călinescu n-am fost ceea ce se cheamă prieten, dar îmi plăcea cum scrie - literatură, nu căcaturi publicistice de sub Paul Georgescu, alături de Breban, de Ivăsiuc, de Nichita, la *România literară* ; pe Ion Vianu îl cunoscusem târziu (de Sf. Ion 1977, la Negoțescu), dar devenisem prieteni. Cum Dumnezeu : și ei ?

Ei, da : și ei sunt români. De asta mă doare pe mine-n spate.

Scrisesem prostii deunăzi : pretindeam că, da, poeții beau, dar nu și prozatorii - singura excepție dată : Faulkner.

Dar Joyce ? Aș putea replica : «Eh, Joyce... Dar Joyce era/este irlandez!», fiindcă astfel(dar răsturnat) aș putea motiva faptul că Dostoievski nu bea : «Dar Dostoievski e rus !»

Peste jumătate de ceas am să ies la poștă (ca să depun scrisoarea pentru Matei - cea edulcorată, mai degrabă castrată) și pentru un bec halogen. Am să profit, am să prelungesc bucla utilitară, ca să privesc cu mare atenție - și infinită discreție - deși într-o sâmbătă dimineată, curul nu iese la primblare. Înseamnă că trebuie să aștept luna viitoare, zi de lucru și de scos curul la treabă. Duminică, mai ales pe strada noastră (dealtfel și sâmbăta după amiază) vin, din micul-banlieu banlieusardele. Le recunosc după întâia privire peste cur : niște amărâte, chiar cele tinere, în principiu, bûcice - la ele ar merita să li te uiți pe față, nu doar pe dos - dacă ții neapărat să te-ntristezi... Sâmbăta după amiază și duminică întreagă strada noastră devine o uliță din România: bărbați încostumați, copii împantofați (și urlătoreți ; și caftiți în public, lipsește doar sonorul : «Na, fire-a' al dracu' dă copilul-dracului!»). Chipuri boite ca pe la Găești ascunzînd o mare tristețe, răsărită din presimțita confruntare cu cealaltă lume ; pornită din bucuria de a fi fost "urcată", cum se zice aici, "la Paris"...).

S-a observat : n-am făcut trimiterile triste la Lățești.

Oricât de dezolant, de mizerabil, de sărac ar fi fost - și era !, nici chiar noi, foștii locuitori nu mai realizăm, acum, cât de scoși din secolul douăzeci și din Europa eram noi, atunci, în anii 50 -

peisajul în general și, prin forța lucrurilor, cât de deprimant era peisajul uman (acolo nu eram “cazuri” - ci majoritatea), totuși, totuși, tristețea ne era momentană. Noi, masele largi de bandiți : peste un an, peste o zi, peste cinci minute vom fi liberi, vom lepăda zdrențele răscârpite cu care eram învestmântați - iar atunci lumea se va schimba radical, dimpreună cu noi, cei înviați!

Ciudat, dar explicabil : cei cu adevărat, cei iremediabil triști : Basarabeni și Bucovineni. Apoi rățăcitorii fixați în satul nostru, aciuății. Motivul, evident : ei erau liberi ! Erau, dar constataseră valoarea (sau adevărata față a) libertății ; pe când noi, nefiind liberi, aveam ceea ce ei pierduseră sau nu avuseseră vreodată : speranța ; până să se îplinească, ne-o puteam zugrăvi în culorile cele mai înveselitoare.

Nu-i nevoie să re-privesc fotografiile mele, ale noastre, făcute la Lătești. În cele mai multe, cei mai mulți dintre noi au priviri de o tristețe îmbolnăvitoare - mai cu seamă cele făcute în “costume de duminică” (la țară, duminica și în-costum se fac pozele !). Am mai băgat de seamă : când omul din noi era serios, adică nu râdea, în fotografie propunea o oarecare mutră de înmormântare ; însă când se străduia el să pară vesel... Presupun că era oboseala mușchilor faciali, ai zigomaticului : cum era solicitat, întru răs, cum propunea un rânet, dând masca tragică, clasică : cu toate trăsăturile povârnite... În rest, eram băieți veseli nevoie-mare ! La noi, la Lătești...

Și nu doar băieții, studenții, cei de vârsta mea. Am cunoscut acolo (și am conviețuit) cu o mulțime de oameni minunați - procentual mult mai numeroși decât dacă s-ar face azi operația... Acum mă gândesc : în dușmănie n-am fost cu nimeni dintre deoiști (aici întrînd și Basarabeni și Bucovineni) ori aciuăți. Îi detestam pe milițieni, îi uram pe securiști, îl disprețuiam pe Postovic, n-aveam nici o încredere în Nicu-de-la-cooperativă, pe directorul fermei îl sictiream din principiu - apoi din experiență (chiar dacă una din fiicele lui oprea șareta și la porțița mea, intra și, uneori, îmi lăsa blenoragia casei-clasei-muncitoare) - iată : în afară de Popa Roșu, în sat nu se afla un alt turnător, poate fostul comisar Rusu, persecutorul popii și, probabil, autor al “rapoartelor asupra stării de spirit a deoiștilor”...

Și iarăși mă întorc și zic : perioada noastră de d.o. făcea parte din perioada mare, “eroică” a rezistenței, a opoziției (fie aceea doar cu sufletul, dacă nu și cu brațele - s-a văzut după 89 cât de

autentică fusese și aceea). Atunci, până în 1964, oamenii mai aveau speranță ; mai credeau în “comportamentul demn” ; încă nu erau obosiți (alții doar plictisiți...), striviți de suferință : și mai ales, mai ales, nu li se confiscase patriotismul, naționalismul, iar iubirea de țară, de popor, însemna neacceptarea comunismului, sub orice formă s-ar prezenta el...

Ei, da... Mi-i amintesc cu plăcere, cu tandrețe, pe colegii mei, studenți din 56 : Horia Florian Popescu, Radu Surdulescu, Aurel Păuna, Costică Iliescu, Gică Păcuraru ; de, și ei studenți, însă din nefericita generație a Piteștiului : Ștef Davidescu, Romulus Pop-Bimbo, Mircea Șoltuz ; de “elevii” (elevi în 48-49) : Mircea Stancu, Gicu Tudoroiu, Bogaciu, Necula ; elevi - în 1956 - ca Jipescu, Seiceanu ; etern-tineri ca Bebe Nicolau, “marinerul” cunoscător pe de rost al lui **Apunake**, ca Tiana - “omul cu două coate la o mână”, amintire de la răscoala de la Gherla din 14 iulie 58 ; năuci simpatici ca inginerul (foarte basarabean) Cazacu, “inventatorul motocicletei de la Aiud”, iluminați ca rosecroceanistul “profesor Brădățeanu” ; militarii-de-inimă ca maiorul Vasiliu, Toni Dușescu, colonelul Toncescu, colonelul Praporgescu (fiul generalului), colonelul Negulescu ; prințul Alexandru Șuțu, cunoscuți politicieni : Ghiță Pop, Leocuția, Klaps (fiul), Pițigoi, doctorul Tomescu ; apoi “monumente” ca aviatoarea Nadia Russo, ca Mareșăleasa Antonescu, ca soția lui Codreanu, ca Frieda Lacaze ; ca Emilia Constantinescu, fostă Vaida, devenită Bratu, profesoara mea de pian și de compoziție (!) și soțul ei de acolo, țărănistul Alexandru Bratu ; și, desigur, Adrian Marino - (dar numai cel de acolo - și numai de atunci, nu cel din afara Lăteștiului și de după Lătești).

Îmi prefir amintirile de acolo, constat cu uimire : în atâția ani petrecuți într-un, totuși, cazan (chiar dacă mai... larg decât celula, însă mai adânc, prin trecerea timpului, deci prin uzura omului, bietul), nu m-am certat cu adevărat, cu nimeni. De ce ? Eram noi alții ?, atmosfera să fi fost alta ?- eu, altul (ținând seama de mine și de caracterul meu infect) ? Răspunsul vine în doi timpi: atmosfera era alta (din nou : ne aflam înainte de 1964, momentul frângerii coloanei vertebrale a românului), iar noi venisem acolo de la școala pușcăriei de atunci : aspră, cumplită, dar neambiguă, cum a devenit “libertatea” după 1964.

Am avut dreptate : nu e doar devreme și sâmbătă, ci și ajun de 1 Mai ! - atuncea când întreaga populațiune a Franciei (în fine:

a Parisului, cea de pe stradă) se împarte în două părți cvasieegale : vânzători de - și cumpărători de muguet (lăcrămioare).

Așadar, peisajul cùric mi-a fost cu totul perturbat, ba de-a dreptul poluat de Ziua Internațională a Muncii (de mâine), cu odoare de lăcrămioare.

30. 4. 94

32

Chestiunea slujibilității literaturii în general, a scrisului meu în special rămâne în picioare.

Ba nu rămâne în nici un picior : scrisul bun, adevărat, rămâne; celălalt - rămâne și el, dar în urmă. Se vede că cei mai vânjoși întrebători, îngrijorații de serviciu în legătură cu “soarta” literaturii sânt mai degrabă autorii de cărți decât scriitorii. Așa că dacă îmi pun o întrebare, apoi aceea sună :

«Fac eu literatură sau ba ?» - nu dacă literatura mai are viitor.

Nu mă neliniștesc “avansurile tehnologice” : oricât de “perfecte” ar fi (mai bine spus : oricât de perfect ar face o mașină ceea ce până acum făcea omul), exact această calitate este... defectul de căpătâi al tehnicii.

Doamna Bratu, cu care învățam, la Lătești, teorie, armonie, contrapunct, fugă, forme, instrumentație, aflînd că mă întinsesem și la niscăi compozițiune - înainte de a fi învățat armonia ! - m-a spus :

«Întâi trebuie să stăpânești bine, la perfecție, legile, abia după aceea poți să le încalci - în cunoștință de cauză».

Muzica realizată la ordinator : n-am avut încredere în ea de cum am auzit că există - și, la București, la Iancu Dumitrescu, am auzit-o cum există. De atunci au trecut peste treizeci de ani și de la o vreme tot mai numeroase sunt vocile care spun - sau recunosc - că “muzica matematică” (dar muzica este și matematică !) a fost o eroare ; dodecafonismul : o fundătură. Nu merg până acolo. Cred însă, în continuare, că tot ce ține de știință, în artă (și în literatură) trebuie să se mărginească numai la mijloace, să nu devină scop.

De ce ? Să spunem, din același motiv enunțat de Doamna Bratu a mea : tot ce este prea-perfect (acolo duce tehnicizarea peste măsură) nu poate fi artă, ci produs mecanic, robotic. Arta poartă în ea umanul, sub forma de “scăpare”, “eroare”, greșeală”, “excepție”. Or, de pildă muzica matematică, lucrată la ordinator (de prietenul Sever Tipei, la Champaign, Illinois) va fi neomește de corectă - deci suspectă.

De 40 de ani se dau de ceasul morții japonezii să imite și motorul motocicletei Harley Davidson. În van. De ce ? Pentru că “specificul” șade într-un defect de fabricație, el dă “timbrul”, bătaia legendară a motorului autentic. Or astfel de excepții nu pot fi copiate.

Prin 1979-80, când apăruseră mașinile de scris IMB cu memorie, avînd ceva bani, m-am dus să-mi comand una și m-am prezentat la magazinul din preajma Pieței Concorde. Vânzătorul a început să explice formidabilele isprăvi ale mașinii : doar apăsînd pe un buton (?), îmi repetă ea, singură-singurea cuvinte, propozițiuni, fraze - mai ales formule... L-am ascultat, din ce în ce mai dezamăgit, apoi l-am întrebat :

«Dar mașina asta nu poate face altceva - de care am cu adevărat nevoie : să-mi atragă atenția asupra repetițiilor ? Ca să le suprim ?»

Vânzătorul n-a înțeles ce vreau. A crezut că n-am pătruns explicația lui, a luat-o de la capăt. În cele din urmă m-a întrebat ce meserie am. Când a auzit că sînt scriitor, m-a lăsat baltă și s-a îndreptat spre alt client - serios acela : voia o mașină de secretariat, nu de... scriitoriat.

Niciodată o mașină nu va putea “imita” scrisul scriitorului. Că va ușura materializarea lui, asta da, a și făcut-o prin “textiere”. Dar, ca și în cazul motorului Harley Davidson : va fi copia perfectă, dar inutilă : dacă nu a imitat și erorile omenești...

Implant 17 sept. 98 :

De la scrierea cărții - deci și a pasajului de mai sus - au trecut peste patru ani, în care până și eu am trecut la... ordinator.

În România, din necesități... conspirative (eram mereu vizitat de Securitate, care-mi căuta manuscrise), m-am hotărît să trec la mașina de scris, producătoare de dactilograme (2-5-7 exemplare, pe foiță). În 1969, am cerut de la Fondul literar un împrumut acoperind exact prețul unei mașini Consul portativ(ă). N-am

mai părăsit această sculă de scris.

De prin 1984, Eliade se plângea, fiindcă, din cauza artritei (?) îi devenea din ce în ce mai greu să mânuiască stiloul. Regreta că nu învățase să scrie la mașină. Probabil nici eu n-aș mai fi scris - dacă n-aș fi avut mașină, apoi...

...După ce scrisesem **Adameva** - la mașină (Olympia de birou, un tractor mecanic din cele mai... intime), noii prieteni Bianu, Ștefana și Alexandru mi-au propus un ordinator. Doar că n-am spus : În lături, Satano! Ei au insistat, eu am cedat și, la 21 martie 1995, un concesionar Apple mi-a introdus în casă Diavolul (sub forma unui... măr). Am avut nevoie de o lună întreagă ca să învăț elementarele manevre dar, ca și în cazul mașinii de scris, altceva decât dragul, caldul, iubitul stilou, am ajuns să-l stăpânesc, astfel încât să scriu direct la el.

Deci : se poate scrie - chiar și la ordinator ! Păcat că n-am să apuc acea mașină care traduce cuvântul rostit în cuvânt scris...; ce să mai vorbesc de cea care transcrie gândul...

Iată două exemple de “greșeli omenești” : Ion Omescu și Joyce (n-o să se supere Omescu pentru alăturarea de Joyce...) :

Prin 1968-69 Omescu, la recomandarea mea a dat un volum de versuri pentru dactilografiat la *România literară*. Dactilografa (Geta Gheorghiu, zisă: Geta-Mitralieta) a greșit, scriind : “...iar din zidari muri-**vom** jumătate”, în loc de - așa scrisese autorul : “...iar din zidari muri-**vor** ”... Eu am observat, n-am intervenit, doar am atras atenția autorului. După prima clipă de... stupoare, Omescu a găsit că așa, “greșit”, e mai bine - și așa a rămas, așa a tipărit.

Al doilea exemplu : prin anii 30, la Paris, Joyce avînd mari necazuri cu ochii - dar nu doar din această pricină - începuse a-i dicta lui Beckett. La un moment dat, cineva a bătut în ușa odăii unde se aflau cei doi irlandezi, Joyce a spus : «Intră !», Beckett, ascultător, a scris ce i se dictase. Când a citit hîrtia, Joyce a urlat : «Ce-i asta : “Intră !” ?» Beckett a răspuns că așa i s-a dictat, așa a scris. Joyce a vrut să șteargă, s-a răzgândit... Rîzînd, a zis să rămână așa, lui plăcîndu-i întîmplarea (hazardul).

N-or fi din cale-afară de limpezi exemplele date (mai știi : vor fi trebuit să ilustreze altceva, ce încă n-am anunțat), dar asta-i :

Să nu ne facem griji în privința soartei literaturii - atîta timp cât va exista cuvînt și mai multe limbi, va exista și literatură.

Să ne îngrijoreze soarta scriitorului român. Care își imaginează, se consolează la gândul că el își face datoria : scrie “artistic” și gata !

Ei bine, nu e deloc gata.

1. 5. 94

33

Azi este 1 Mai, Paștele, Duminică. Mă aflu la al 33-lea cap și cred că am aflat ce vreau cu această carte. Nu merg până la afirma că aș fi “inventat” o nouă formă de proză - asta - însă pentru mine rămâne importantă, chiar dacă mintea Românului ce sânt a venit atât de târziu, după cărți altfele ca **Gherla, Culoarea..., Garda..., Bonifacia** - dar mai ales **Sabina și Roman-intim**.

S-ar putea ca “noua formulă” să-mi convină doar mie ; și numai pentru ultima carte. Nici o importanță : scriu pentru mine, semnez cu numele meu ce scriu - scriu cărțile mele.

Simțeam, simțeam, simțeam : de când am început a scrie această carte, **Jurnal-ul** (ținut cu regularitate de prin 23 septembrie anul trecut) a început a se subția. Nu pentru că i-aș fi deplasat materia, substanța spre romanul scris concomitent, ci pentru că îi trecusem romanului scriitura de jurnal. În majoritate evenimentele (contemporane scrisului) treceau și dincolo (mai corect : și aici și dincoace), cu vădită defavorizare a **Jurnal-ului**, devenit și la mine mai degrabă agendă decât caiet, consemnări telegrafice, nu scriitură îndeletinică.

Așadar : acum - în fapt, de ieri - sânt conștient de ceea ce fac, chiar dacă nu i-am găsit un nume facerii.

Acum pot spune : Nu-mi convenea formula romanului, a ficțiunii, a camerei de alături, a proprietății-private, înăuntrul căreia faci altceva și altfel decât în piața-mare, pe stradă, în gazetărie, la cârciumă. Nu-mi convenea din exact motivul pentru care le convenea celorlalți : simțeam nevoia irepresibilă de a numi

personajele cu numele persoanelor (mai ales că împărțeam oame-nii, brutal, în buni și în răi). Ficțiunea, invenția nu-mi convenea atunci când... inventa fapte, situații, stări - ci atunci când dădea carne unor fapte existente, unor situații cunoscute, unor stări prin care trecusem și eu, autor.

De aceea repet rezerva față de “noua formulă” : mi se potrivește doar mie - de ce ? Limpede : pe de o parte, fiindcă am traversat mai multe și mai intense întâmplări ; pe de alta - asta fiind mai importantă ! - am observat, atunci, în prezentul ei, întâmplarea, iar în trecutul tot al ei nu am acoperit-o, nu am învelit-o în uitare - din contra : i-am cultivat prezența.

Demersul meu a fost, de la început, invers decât al confrăților:

În scrisul lor, ei “ficionau” și cele mai atroce-de-real fapte istorice, le incifrau, le îmbălau, le îngălau, le ascundeau, le travesteau - le făceau de nerecunoscut, le schimbau semnul, le falsificau semnificația (se consolau cu “complicitatea cititorului”, dar nu voiau să accepte : cititorul e cum și-l face scriitorul, așadar, cititorul din realism socialist este un pur produs al imbecilizării desăvârșite de activistul de partid dezmiardat : “inginer al sufletului tovarășesc”) ;

Eu, dimpotrivă : “realistizez” până și pasajele de legătură, cele pe care nu le știu să fi fost așa - însă, cunoscând mecanismul, le fac să fie veridice.

Asta ar fi una ; a doua : implicarea autorului în propriul scris.

La noi a fost, nu doar prelungirea secolului precedent în proză prin “obiectivism” (?), ci mai ales spaima scriitorului realist-socialist de a se exprima la persoana întâia, la persoana eroului-povestitor - decât cu o mie de precauții (care avea drept rezultat rătăcirea cititorului - dimpreună cu autorul...). Avertisment : atenție, acum vine o părerea care nu-i a mea, nici a tovarășilor mei de condei justiliniști, ingineri conștienți, cadre de nădejde al propagandismului de partid în branșa literaturii...; liniștire a conștiinței (?) zbuciumate, îndoite, împătrite a bietului autor, om și el, avînd copii de școală și nevastă paralizată - nu doar megafon al puterii ; intelectual, totuși, avînd-la-bază, nu tovarăș ciocănar, vită proletarnică, trimisă de partid în câmpul literelor cu misie politică ; director de conștiință al acestei nații făr-de noroc și făr-de păstori și făr-de izmene și făr-de scriitori...

Din această pricină au fost mirați, ofensați, șocați - în limba

lor : s-au simțit “înjurați” - confrății la apariția în România și în românește a primelor cărți ale mele. Brutalitatea tonului, violența spunerii pe nume a celor răi, “delatarea” (...delatorilor), precum și a unor fapte “culturale” ale unor respectați, chiar iubiți culturali bucurându-se de imunitate tacită, liber-consimțită chiar dinspre victimele lor : Vasile Nicolescu, Ivasiuc, Breban, Manolescu...

Numai că chiar dacă acum sânt conștient de “noua formulă” potrivit căreia am să continui a scrie la această Carte (împărțită în Carte I, Carte II, Carte III...) nu înseamnă că transparența va fi totală. Așa cum, intuitiv, procedasem de la întâiul text întins (**Ostinato**), adică : dau numele (adevărat - al) celor răi - numele celor buni numai dacă în momentul scrierii sunt morți - altfel, fără autorizarea lor nu li-l “divulg”... Știu ; selecția aceasta poate fi considerată ca o inconsecvență - să fie !, eu știu una și bună : răul celor răi se spune, se scrie în clar ; răul (accidental) al unor buni nu se scrie decât sub... alt nume.

Am acumulat o serie de gafe cu **Din calidor**, cu **Arta refugii** - măcar de-acum încolo să nu mai fac.

Pioasă hotărîre.

2. 5. 94

34

Mergem mai departe - cu numărătoarea, cu povestirea ?; o luăm de la-nceput, de-acolo de unde am lăsat-o când am plecat degeaba cu trenul, fiindcă nu încolo trebuia să merg și nu cu trenul și nu să merg ar fi trebuit ?

Acum, că am trecut la partea a doua a Poveștii Lăteștiului, am senzația că am idealizat totul : locul, timpul, oamenii și faptele lor, pe bărbați, dar mai ales pe femei. Normal, nu doar pentru că acestea îmi aparțin (altceva al meu nu am, simț și eu nevoie de o “țară”, de o “acasă”, măcar de un mit al lor), ci pentru că orice operație de punere în evidență a unui element implică un tratament de favoare - măcar pentru că se vorbește despre el, nu despre

altul - de urcare pe podium (ca să poată fi cercetat), deci de prezentare ca pe ceva ideal.

Aș fi putut să scriu Lăteștiul cu cerneală de funingine și de pelin ; aș fi putut vorbi despre cumplita mizerie materială, dispare, promiscuitate, renunțare, abandon. Însă așa cum aceste semne ale “decăderii” erau, atunci, astfel văzute și interpretate de noi, tinerii, de noi, “studenții din 56” (severi, nemiloși în privința moralei - tocmai pentru că eram tineri, sănătoși, moartea nu ne dădea târcoale), acum, când unul dintre judecătorii de altădată a îmbătrânit și el, fenomenul merită o reevaluare, o relectură - o re-interpretare.

Totul-totul-totul gravitează în jurul femeii. În închisoare femeia a fost pentru noi icoana, iar neștiința, neinformarea în care eram ținuți cu anii (unii peste un deceniu) întărea mitul femeii care ne așteaptă ; al femeii care mă așteaptă numai pe mine - mai ales când era vorba de deținuți căsătoriți, avînd copii... Liberarea din închisoare, dar trimiterea în Bărăgan : un teribil șoc pentru noi, așteptători ai unei libertăți totale. În loc să ni se dea drumul pe poarta închisorii, eram anunțați că mai avem de tras, de împins, de așteptat, de suportat... Paradoxal : prelungirea juca rol și de amortizor, de diversiune (de astă dată, favorabilă) - fiindcă diminuea șocul întâlnirii cu libertatea-libertate, oricum, îl amâna... Am aflat din relatările direct-liberaților ce lovitură de mai în cap le era rezervată lor, întorșilor - în sfârșit ! - acasă : sună la ușă, iese un străin, încruntat, pe lângă umărul lui se ițește obrazul nevastei - care spune că “el” este noul, sau recentul (sau : adevăratul) ei bărbat, sunătorul să-și vază de drum ! ; sau, imediat după îmbrățișarea cu fiul ori fiica - adeseori în locul ei - copiii reproșîndu-i tatălui abia întors din iad că, “din cauza lui”, din pricină că el “făcuse prostii, cu politica”, ei fuseseră pedepsiți la școală, la facultate, la slujbă...

Dacă fetele-femeile cu care se culcau deoîștii în Lătești ar fi fost curve-cinstite - adică Bună ziua, Bună Ziua ; Cât ceri ? Atâta ; Atâta să fie, apoi : Bună ziua, Bună Ziua... - treburile ar fi fost limpezi, judecata lesnicioasă. Necazul era că, oricât de curve ar fi fost (mai degrabă : devenit) ele, prin numărul de bărbați pe-trecuți, prin plăcerea de a se regula, prin faptul că spuneau cu cuvinte ce fac ele și ce le place - în felul lor, paralel (deocamdată) erau și ele ca și noi : niște nefericite ; niște excluse social ; niște persoane cu o “biografie încărcată” ; în fine : nu erau mai bogate

decât noi, extrem de săraci - ele ne spuneau: «Măcar voi aveți un acoperiș...», noi le-o întorceam : «Măcar voi puteți să mergeți la Fetești, la Constanța - chiar și la București, fără să cereți aprobare scrisă de la Securitate...», iar ele: «Și dacă mergem la Co'stanța, la București - ce ? Nu tot aici, în satu-nou ne-ntoarcem?»

Dacă fostul profesor universitar X (fostul ministru Y, fostul general Z), abandonat de familie, ori pur și simplu rămas singur pe lume (soția, frații fiind morți ; copiii, dispăruți), ajuns la Lătești își spunea că de-acum el nu-și mai poate reface viața așa cum visase, cum crezuse - și lua pe lângă el una din femeile fără căpătâi roind în jurul fermei - nu era o faptă degradantă, cum credeam noi, tinerii studenți. Adevărat : o nefericire plus o nefericire nu dă o fericire întreagă - dar cert rezultă o ne-nefericire. Bărbatul acela, îmbătrânit, uzat, strivit de pușcărie, însă cu dorința-par își găsea similifericirea pentru o noapte, pentru o săptămână (cât îi durau rezervele de putință și mai ales cele de... PTT-ință), după care muierea se căra, fie alături, la un vecin ceva mai puțin bătrân, fie la unul cu pachete mai grase, fie în alt sat-nou (că, slavă Partidului, erau vreo douăzeci între Brăila și Călărași) - fie, mai des se întorcea printre colegele ei ziliere la secția Baracă, de unde putea fi chemată cu ziua (în fine, s-a înțeles despre ce zi era noaptea).

Am vaga bănuială : inițiatorul regulamentului-de-funcționare (al studenților, în Lătești) am fost eu. Oricum, am fost suținut de Barbu. Și el, ca și mine, ca noi toți, era mistuit de dorința de a reține femeia cu care petrecuse sâmbăta și duminica ; de a o reține; de a o ruga frumos (de formă, desigur, dar așa eram noi, studenții, galantoni, le tratam ; le consideram) să accepte să mai rămână... doar o zi ; numai două zile ; doar trei zile, nu mai mult! Dar și el simțea-știa : doar încă-o-zi-pestă (sâmbătă și duminică), iar capcana avea să se închidă, capturînd... sufletele noastre dornice de comunicare, fie aceea și prin osmoză.

Acestui “regulament” Gelu s-a supus pe dată - în vorbe, pentru că numaidecât venea justificarea : cum Jana, Leana, Fana (sau chiar Nuți) nu știu să gătească, nici să spele, nici să deretice, nici să nimic, în afară de ; cum el face toate trebile gospodăriei, “situația” nu intră în prevederi, așa că nici nu se simte că în cursul săptămânii una din ele trece pe uliță și intră să-l întrebe cum i-i viața... Cât despre Florian, el avea de a face numai cu fete

serioase, din sate așezate : Făcăieni, Bordușani - deci nu-l privea regulamentul...

Și eu îmi îngăduiam câte o derogare - cum să-i rezisti când, uneori, fără nici un efort, ți se prezenta ocazia, la ușă (ce făceai cu ea, altă poveste). De pildă oprea șareta în fața casei tale, în plină zi, Țuți (sau Muți ?), una din fetele directorului fermei, uscată, neagră, plină de negi pe obraz și de floc-înflocărat pe la cur. Urâtania futiză tot ce-ntâlnea : agronomi, tractoriști, mecanici, vâcari, contabili - "și deoiști", zicea lumea, dar n-am auzit de un altul, în afară de mine. Oricum, vorba lui Bimbo - cu care lucrasem la un fel de groapă în curtea Grupului Social, iar fata directorului se tot fâțâia pe-acolo : «No, păi asta Ț-o pus gând rău - Doamne feri' de caznele iadului...», eram și eu unul din sutele (numai ?) de mascuri pe care costeliva directorului îi încăleca - fără șa. Mărturisesc ; nu aveam nici o intenție de a protesta... Nefericirea fiind că în trei vizite mi-a dat două sculamente/-menturi ? (lăudat fie doctorul Bimbo și seringă lui veterinară pompînd penițilinu' cumpărat cu ultimii bănuți ai mei...). În fine - accidente de muncă...

La un moment dat lucram în apropiere de sat, așa că la prânz dădeam o fugă până acasă și mâncam ce gătisem în ajun. Cum stăteam la masă cu fereastra deschisă, văd trecînd pe uliță un cârd de fete necunoscute. Portița fiind deschisă, fereastra așîșderi, stolul ciripitor pătrunde în curte și mi se înșiră pe două rânduri la geam, cerînd (dulce) de băut.

Băiat iubitor de fete însetate, încep a le adăpa. Ele - care de care mai frumoasă, mai luminoasă - se vedea cât de colo că nu erau ziliere... Am aflat : eleve la o școală agricolă, veniseră aici în practică, trebuiau să ajungă la secția Secție și, cum trecuseră prin sat... Știau ce fel de sat ?, le-am întrebat. Cum nu : sat-nou, cu foști deținuți politici - una dintre ele (cea mai frumoasă !) a adăugat :

«Și studenți, de când cu Ungaria...» - și a arătat din sprincene spre mine.

M-a topit. Nici nu mai vedeam bine, mi se tulburase și auzul...

Fetele băuseră, mulțumiseră, acum ieșeau din curte - am ieșit și eu, să le conduc până la portiță - eventual până la capătul lumii.

Când am ajuns în prag, cea frumoasă (și mai în vârstă, abia acum observam), care știa de studenții cu Ungaria - se ținea cu o

mână de perete, cu alta se sprijinea de altă fată, care, aceasta, îi pusese o palmă pe frunte... Am întrebat ce se întâmplase, îi era rău ? Da, rău, răspunsese întrebata - arătînd spre mijlocul vîrstnicei (încă frumoasă).

Cum purta o bluză de doc fără șiretul care ar fi trebuit să-i strângă talia, n-am văzut ce mi se arăta, am crezut că avea oarecari dureri... abdominale, deci mi-am oferit pe dată patul și odaia centrală (!) și casa întreagă și am anunțat că mă duc să chem un doctor - aveam în sat vreo douăzeci, dacă nu cincizeci, dintre care și doi foști miniștri ai Sănătății. Nu, nu era nevoie de doctor, doar să se odihnească puțin, cu picioarele întinse și înălțate : căldura, mersul pe jos îi provocaseră... durerile...

Împreună cu fata rămasă am condus bolnava în casă, am ajutat-o să urce pe pat - abia atunci i-am văzut burta-mare :

«Mai bine aș chema o moașă», am zis.

Bolnava a răspuns că încă nu...

Nu știam ce să fac : să rămân cu fosta frumoasă ? - pierdeam o zi de lucru ; dacă mă duceam, să las casa vraiste și mai ales pe cineva bolnav, avînd nevoie măcar de un pahar cu apă, cum se spune ? M-am hotărît să alerg pe bicicletă, să-l anunț pe șeful echipei că... am un bolnav în familie - în jumătate de oră sînt înapoi. De acord ?

De acord, mi-au răspuns fata și nefata.

Când m-am întors, porțița era închisă ; și ușa casei - încuiată pe dinăuntru. Am fost silit să bat în ușa propriei case. După un timp am auzit un geamăt, pași lipăiți, un glas nemulțumit a întrebat cine-i, am strigat :

«Stăpânul !»

«Păi de ce nu spui așa, dragă...!?!», a făcut o necunoscută învelită într-un cearceaf. «Intră, intră, că n-o să sari pe mine,- așa...» - a îndepărtat cearceaful, arătînd-mi probabil burta umflată, însă eu, pudic, întorsesem cu iuțeală privirea.

Am așteptat să intre ea în așternut, ca să pătrund eu în casă. Însă cum m-am văzut în aceeași încăpere cu gravida, cum s-a operat o schimbare radicală : pe dată am găsit ce să fac : am aprins focul, am pregătit cazanul pentru apă caldă, cu amîndouă gălețile pe coarneaule bicicletei am plecat la fântână după apă. Când m-am întors, cea din cazan aburea - am mai turnat o găleată, am întezit focul. În așteptare am căutat cearceafuri, prosoape curate, o cămașă de noapte (pe care n-o foloseam, de rușine...) ; am adus

în odaia mare “tava” din carton gudronat, am pus în ea un taburet, iar alături, pe alt taburet, ligheanul...

«Vrei să faci baie ?», m-a întrebat persoana din pat.

«Dacă rămâne apă - vă descurcați singură ?, eu mă plimb pe-afară...», am spus.

«Și dacă nu sânt în stare ?»

«Atunci vă ajut, vă lau eu...»

«Așa se spune ? De unde știi să... lai femeile, ai fost însurat ?»

«Nu. Am citit...»

«În Educația sexuală ?»

«În romane !» - am arătat spre rafturile cu cărți.

«Romane ? Scrise de cine ? În care roman ?»

«În cel scris de mine !», am aruncat și mi-am făcut de lucru cu tava, cu taburetele...

După o pauză, ea :

«De ce ții să mă spăl, crezi că-s murdară ? Vrei să te culci cu mine - dar nu vezi în ce situație sânt ?»

«Știu, din romane că femeile, în situația..., trebuie să fie curate».

Altă pauză. Apoi :

«De ce faci asta ? Nu mă cunoști, nici nu știi cum mă cheamă... Zici că vrei să mă ajuti... Că mă speli, mă lai - nu te gândești că mi-e rușine să mă las spălată de un bărbat necunoscut?»

«Foarte bine, nu vă lăsați !», am râs. «Să vă explic cum faceți singură...»

«Nu vreau să rămân singură. Ce interes ai să fiu curată - dacă zici că nu vrei să te culci cu mine ?»

«Atenție : nu-mi atribuiți cuvinte pe care nu le-am spus - interesul meu ? Dar e simplu : cum eu îmi spăl cerceafurile, fețele de pernă, țin ca persoanele care se culcă în așternutul meu să fie curate. Acum e limpede ?»

«Limpede...» - s-a ridicat în așternut, a rămas pe marginea patului. «Ar trebui încuiată ușa, să nu intre vreun nepoftit...»

Am pus cârligul la ușa de intrare, apoi, în odaia-antreu m-am dezbrăcat de bluză, de pantaloni... - am intrat... Ea a scos un țipăt:

«Nu ! Ai spus că nu te-atingi de mine ! Sânt în luna a noua !»

«Nu vreau să-mi ud hainele în timp ce vă ajut...»

La început a fost neîncrezătoare. Apoi a oftat și a consimțit - cu o condiție :

«Stai numai la spatele meu ! Să nu-mi vezi burta ! Trebuie să arăt foarte urâtă din față».

M-am străduit să râd :

«Urâte sunt numai femeile murdare».

Nu știu de unde voi fi scos asta - îmi scăpase. Am impresionat-o. După câteva clipe s-a dezbrăcat, s-a așezat pe taburetul din "tavă". Întâi am spălat-o pe spate cu un prosop umed, înmuiat în lighean. Însă când i-am trecut în față, s-a ridicat, repede. Văzînd că mă oprisem, s-a reșezat. M-am chincit și i-am spălat încet, încetișor coapsele ; genunchii : gambele.

Ea s-a sprijinit cu amîndouă mâinile de capul meu.

Apoi a luat ea prosopul și s-a dat cu el pe piept, pe pîntec. Am venit cu apă de clătit : m-a lăsat.

Mi s-a părut un lucru minunat - pentru un bărbat care nu este tatăl copilului : să-și treacă palmele peste rotundul lumii.

3. 5. 94

35

A început vara și noi tot bătuți în cuie, aici.

Azi e marți, iar duminică (de Paște), la Imola au murit doi piloți de F 1, iar pe când stăteam la masă, a telefonat - cine ?, bunul meu prieten Dorin Tudoran... De unde a telefonat el ?, de la Chișinău - uite-așa, ca o floare, acolo se află din noiembrie '93, trimis de americani pentru nu știu ce chestie de supraveghere, cu vreo zece zile înainte de plecare i-am scris o epistolă, ca să-l prindă încă la Washington, nu l-a prins, zice el, acum, a prins-o el după aceea, m-a anunțat că lasă, lasă, îmi răspunde la scrisoarea acuzatoare (că a angajat dialog cu Eugen Simion, iliistul de serviciu, că stă de vorbă cu toate neamurile proaste pe care, înainte de 89 le probosise și el, doar era de-al nostru, nu ?), Ana îmi făcea mereu semne s-o las mai moale și-mi șoptea : «Fii drăguț cu el, fii drăguț, te roog...», iar eu ca un soț neascultător nu eram drăguț cu drăguțul de Tudoran - atât că nu i-am spus și

ce cred eu despre prietenii care nu răspund la scrisori, deși se duc la mine-acasă, în Basarabia, în, asta, zi-i pe nume... misiune...

Mai bine să mă întorc la ale mele - și numai ale mele (care nu mai sunt și ale bunului prieten Tudoran, de când circulă în România, cu gând de reșezare-cu-orice-preț, fie acela și Pupatu-Piața-Ndependenti - totdeauna a avut ușurința de a rămâne prieten cu tot felul de danicriști, cu care se înțelegea de minune, de braț cu papii(lieni) și cu dineștii, roată în jurul parului/farului numit Tovarășul nostru Paler), ia să mă mai slăbească pe mine, cel nemlădiibil.

Păi nu fac eu mai bine, scriind despre un trecut, nu foarte îndepărtat, dar orișicâtuși, trecut ?, ca să mă retrag, să mă pun la adăpost, să mă refugiez și eu o dată,-n viață - de agresivitățile prezentului cel crud și nemilos - în ultimii cinci ani atacurile au venit numai și numai dinspre colegi, chiar prietenii, fiindcă pe dușmanii declarați îi terminasem (de atacat, nu de... lichidat) înainte de decembrie 89, apoi de la creaturi ca Eugen Barbu, Păunescu, Dan Ciachir, V.C.Tudor nici nu mă așteptam la altceva. Situațiune care mă împinge a declara (cum s-ar exprima Grigurcu, explicator profesionist al lui Breban) că nu doar eu, comentatorul, am îmbătrânit, m-am otrăvit, ci și tineretul-din-ziua-de-azi - ehei, ce tineret din ziua de ieri eram noi la vârsta lor... Necazul - pentru ei, nu pentru mine, nesimțitorul : după toate semnele, chiar așa este : bătrân de moarte, fără să fi fost măcar cinci minute tânăr.

Ceva-ceva în acest sens parcă scrisesem în intenția de continuare a **Gherlei**, numită, comod : **Lătești**, însă cum nu-mi propun să regret că n-am continuat ceea ce începusem (binișor)... Dar nu mai țin minte dacă ajunsesem să consemnez băgarea de seamă : în Lătești, celulă-mare, personalitatea fiecărui deoist era protuberantă, exagerată-individualizată până la caricatură (ba chiar dincolo, dacă există așa ceva) - și, bănuiesc : fiecare și-o exagera, conștient, să o facă și mai reliefată - pentru unii, cei mai numeroși, aceasta fiind singura ocazie de a se face remarcați.

Printre sutele de lăteșteni (unii cunoscuți din închisoare), nu exista un singur ins... șters, comun, confundabil - din care întâlnești atâtea - prea mulți - în libertate. Cu toții erau (fiecare în felul său, dar purtând marca federatoare a pușcăriei) "un tip" ; "o figură" - "un cap" zicea Oscar Bender că ziceau comentatorii odesiți despre fiecare ; "un gongar"- ceea ce implica, alături de accentuarea în general a personalității, speciala goangă ; păsărică;

țacănică...

Voi fi avut și eu goanga mea (personală...); însă cum nu-ți vezi bârna din ochi, nu observi nici sticleții din propria colivie, deci nu știi în ce consta a mea, atent cum eram să observ și să mă delectez ! de goangele celorlalți.

În viața de afară oamenii erau mult mai uniformizați, mai asemenea. În detenție uriașa presiune cu intenția de a-i aduce la același numitor, de a-i turti împreună, de a-i aplatiza ca pe o o foaie de plăcintă din care apoi tai cu paharul rondèle perfect egale, dacă pe dinafară a dat “oarecari rezultate”, apoi în interior acelea au fost contrarii. Să fi fost urmarea opoziției conștiente a individului care ținea cu orice preț să rămână unu ?, legea firească după care până și cartofii se deosebesc, darmită prășitorii de cartofi ?

Mai era ceva - nu contrazice afirmațiile de mai înainte, le nuanțează : mulți dintre deținuții deveniți deoști fuseseră “înainte” personalități puternic afirmate - în politică, jurnalism, militarie, profesorat, avocatură ; intrând în închisoare, nu mai aveau costumele și decorul în care evoluaseră, dar, în noul mediu și în “costumele” (zdrențele penale) uniformizatoare, continuau să rămână diferiți, ba, îngroșau trăsăturile, pentru a fi recunoscuți chiar și la o percheziție-la-pielea-goală. Alți deținuți, din clasele de mijloc ori de jos, socialmente șterși ori, prin vârstă, încă neafirmați - priveau în jur, vedeau, imitau. Rezultatul era, adesea, o caricatură a caricaturii ; alteori se ghicea modelul, idolul. În fine, la alții personalitatea se formase în detenție - prin accentuarea, umflarea propriilor calități-defecte.

Aducînd vorba despre asta, am vrut să spun ce au mai spus și alții : presiunea punitivă asupra indivizilor, oricât de intensă ar fi, oricât de teribilă (până la a provoca moartea) - nu are ca efect uniformizarea, miriștirea, obținerea “omului nou”. Mult mai eficace, mai amenințătoare, mai modelatoare este presiunea dulce, abia sesizată - cea socială, în libertate. Indivizii care mănâncă și beau ce vor (și ce au), noaptea se culcă în patul lor, cu nevasta, iar a doua zi, dacă au chef, lucrează, dacă nu, lenevesc - aceștia sunt mult mai lesne influențabili, formabili - reeducabili. Pentru că ei nu sunt în permanentă alarmă, pregătiți să se apere (ori să nu fie surprinși) de agresiuni ; în al doilea: desigur, spiritul gregar funcționează și în marile aglomerații penitenciare, însă nu atât de eficace ca în libertate - din același motiv (întors pe dos) : în liber-

tate, oamenii se cred și liberi, deci nu au motive să se teamă de agresiuni, cu atât mai puțin de cele care nu-și spun numele.

Cum văd eu lucrurile : în reeducarea clasică (Pitești, Gherla 1949-1952) reducătorii nu au obținut reeducați - ci victime ; abia după 1960, la Aiud, la Botoșani, la Jilava - fără a folosi, ca înainte (și ca de obicei) ciomagul, ci doar morcovul, deci, nu coerciția, ci promisiunea-liberării, i-a frânt pe oamenii deja frânți de închisoare lungă (Crainic, Gyr), pe frații-dușmani legionari (legioane), pe cei slabi de caracter : Noica, Paleologu. Deci nu s-au folosit, ca înainte, de intensitatea torturii, ci de amenințarea cu durată fără speranței.

Cât despre “liberi” : au fost imbecilizați pe picioare, ca să folosească un termen de abator.

La noi, în Lătești, n-am simțit vreun semn al mutației. Eram foști deținuți, actuali deoști, mai bătrâni, mai tineri, cu mai multă, cu mai puțină pușcărie în spate. Începând cu generația mea (“Ungaria”) masele-largi-de-politici au început a fi colorate cu drept-comuni (agitație publică, trecere de frontieră), ceea ce a dus la o scădere simțitoare a nivelului intelectual al unei celule - dar, paradoxal, dar explicabil : nu și moral (un “frontierist”, de pildă: era, de obicei, incult, ignar, habar n-avea cine fusese subsecretar la Finanțe în 1933, nici cu câte divizii trecuse în 1941, Nistrul - dar acest “golan” cum îl tratrau politiciii, *făcuse* ceva împotriva regimului comunist, chit că era în negativ : părăsirea țării. Pe când un ministru, un industriaș, un senator *fusesse(ră)*...; frontieristul nu prea știa să-și sufle nasul, însă în fața unui bou de gardian stătea drept, demn, nu plecat, umil, ca un profesor universitar). Desigur, aveam și noi, la Lătești slabii noștri (văicăreți, dar nu denunțatori), aveam turnătorii noștri - însă nu și altceva.

Altceva vor fi fost piteștenii (Ștef, Bimbo, Mircea), imediat după încetarea reeducării : 1953, ‘54 - dar nu mai erau : pe Ștef îl știam din Jilava, de prin mai-iunie 1957, unde povestea cu desăvârșită libertate Piteștiul...

Însă răul general, răul profund, răul total (și definitiv, pentru cine știe câte alte generații) s-a instalat după ce închisorile au fost golite de deținuți, satele-noi golite de deoști - arate și plantate - adică după 1964.

Sânt convins : Reeducarea la scară națională, în România, a fost posibilă pentru că în comunitatea noastră - după 1964 - nu a mai existat o minoritate rezistentă.

Mie rezultatele mi-au devenit vizibile în 1984, altora după decembrie 89. Să nu se înțeleagă că “ar fi trebuit” ca oamenii să rămână în închisoare și după pragul anului 1964, ci constat : rezistenții, câți au fost, odată ieșiți din închisoare, s-au dezumflat (unii au fost distruși) în contact cu libertatea reală ; dezamăgirea, deznădejdea le-au fost insuportabile, iar culpabilizarea (dinspre familie) a făcut restul : din luptătorii anticomuniști de altădată nu mai rămăsese nimic - decât “mica dorință” de a nu reintra în închisoare, și consolarea-compensația-constatarea :

«Ceașescu ăsta - doar că-și zice comunist, altfel e român de-al nostru, iubitor de țară, patriot, e împotriva rușilor, a ungurilor, a jidanilor...» - exact ce sconta Securitatea să audă din gura unui reeducat-definitiv.

Cât despre cei care nu cunoscuseră închisoarea, aceștia, văzându-i pe “eroi” ce cârpe deveniseră și-au zis că bine făcuseră neaprinzându-și paie în cap, “cu politica anticomunistă” ; că nu făcuseră deloc rău acceptând o concesie, două minciuni, trei note informative - ce puteau face ? Aștia s-au instalat pentru o mie de ani, nu mai vin ei Americanii în veci !

Nu, nu. Nu mai vin Americanii...

Și cum îi mai așteptam, la Lătești (adevărat, nu atât de intens ca la Gherla, privind prin găurile din obloane, la Zarcă, să vedem Flota a VI-a ajungând pe Someș până la noi, să ne libereze)...

La noi, în Lătești...

N-am terminat povestea cu fata-însărcinată. Nici ea nu și-ar avea locul în această carte a nostalgiei, a frustrării, carte a dragostei... platonische, cum atât de nemțește zugrăvea șvaița Martha Fleischmann relația ei cu Joyce... Dar îmi face plăcere să-mi aduc aminte...

N-am aflat cum o cheamă, de unde era, ce era : elevă ori “cadru”? Nici unde avea de gând să se ducă, la tatăl puiului din burta ei triumfalnică. A rămas acea jumătate de zi : și noaptea - unde să se fi dus, noaptea ?; ziua cealaltă, așteptând să treacă “fetele”, s-o ia - fetele n-au trecut, a venit seara cealaltă, noaptea... În zorii Zilei a Treia am pus pe cadrul bicicletei o perniță-de-scaun, am ajutat-o să urce și am condus-o la autobuzul de Fetești, ne-am sărutat pe gură, îndelung, în tufișurile de salcâm colbăit, iar când s-a apropiat mașina, ea a trecut șanțul spre șosea, eu m-am întors, nevăzut, ușurat, în sat...

N-am chef să povestesc cum a fost cu fata ceea... Oricum,

cred că am nenorocit-o pe viață : vorbindu-i cum îi vorbisem, tratînd-o, vorba Găinăricii, îmbăind-o, ștergînd-o, aducîndu-i la pat ceaiul de izmă (nu, n-a cerut cafea...), întrebînd-o mereu cum se simte, dacă dorește ceva... o voi fi învățat cu nărav, o voi fi stricat ! Întoarsă acolo de unde n-ar fi trebuit să plece, avea să-i pretindă și tatălui copilului același tratament-considerație, ăla întîi n-are să-nțeleagă ; apoi are să-i ardă un toc de bătaie, s-o pună la loc... Săraca...

Mai bine rămâneam numai la îmbăiat-considerat - deși în capul ei, "tratamentul" va fi fost prologul necesar dezvoltării... Și atunci aș fi putut povesti mai mult despre ea, cum n-am avut-o...

4. 5. 94

36

Tot mai derizorie, tot mai inutilă această carte. Deși iar mă trage ața să adaug : «Ca, dealtfel, toate cărțile mele» - nu zic.

Euforia de a fi găsit "o nouă formulă" s-a stins imediat după încheierea frazei în care anuțam marea-veste-mare. Și am rămas, nu cu pustiul, nu cu vidul - cu gaura ; cu locul în care fusese ceva, dar nu mai este ; care fusese plin, iar acum iată-l, gol - înconjurat de materie, cât să fie scoasă în evidență lipsa ; absența.

M-am întrebat ieri, alaltăieri dacă n-ar fi mai cinstit să mă opresc ; să recunosc eșecul - să nu perseverez - eventual să încep altceva, altcum, altcîndva.

Mai ales că mă supără degetul inelar de la mîna stîngă - nefolosit la mașina de scris, dar orișicîtuși, e degetul meu ! ; și e artritic, bietul ; după ce-l țin o vreme adunat în pumn, cînd să-l dezdoi, el nu se lasă, măgarul !

Asta îmi aduce aminte : n-am purtat verighetă. Desigur, nici Ana. Am tot vrut să cumpărăm o pereche, n-am avut bani, anii au trecut, iată-ne bătrîni, cu o viață comună de... 27 ani (din 13 mai 1967), iar noi tot făr-de. Și cînd te gîndești că nu i-ar sta rău mîinii mele stîngi să aibă și ea verigă de aur pe degetul inelar ; s-o învîrt între degetul mare și indexul mîinii drepte - gest extrem

de, cum să-i zic ?, îi zic : gest de bărbat serios, așezat, avînd cariera făcută cărămidă cu cărămidă, ajuns unul dintre cei mai importanți etc., etc. - nu, Manolescu își sugerează huluba ochelarilor, eu de Iorgulescu vorbesc, de cine altul ! El își frecă verigheta în timp ce gîndește ; când vorbește ; chiar și când scrie scrieri ! - nu l-am văzut făcînd chestia asta pe vremea cînd era vechilul lui Breban la *România literară*, nu scria articole de fond, nesemnate, pe-atunci trudeau la ele vechi tovarăși de nădejde : Dimisianu, Horea, Silvestru, Băran (te pomenești că în anii aceia proletcultistul Sami Damian nu punea mîna acolo unde puneau limba liberalii noștri ca brînzii), însă tot pe ascuns : nu pentru ca să nu afle prietenii ce căcat mănîncă ei, ci să nu se știe cît câștigă el pentru limbă - Iorgulache cel neguros a prins a scrie fonduri sub domnia lui Ivașcu, după spusele-scrisele lui Băran (care știe despre ce vorbește) : tînărul și promițătorul Iorgulescu i-a făcut lui Conu Jeorjicî o vizită acasă și s-a propus : le scrie el pe toate ! Că el scrie repede ! Mai iute decît gîndește ! Nu se știe dacă ceilalți fondiști, cu Dimisianu în frunte, au răsuflet ușurați că au scăpat de corvoadă, cum dă de înțeles cinstitul Băran, ori au devenit geloși ; un fond se plătea 350 lei, o avere ! Astfel a rezistat bolșevismului Iorgulescu - rezistență cultural-românească : scria săptămînal câte un articol bolșevic (nesemnat), asculta Europa liberă, conspecta emisiunile de-acolo și îi ardea un rezumat pe care-l trimitea urgente la Paris, sub pseudonimul Negrescu (ce progres : și acesta ar fi putut să fie ne-semnat), iar Monica cea care nu asculta ce se transmitea și la alte emisiuni îi dădea în ale ei mare-difuzare-mare, prezentîndu-l ca pe un text fundamental al... al cui dacă nu al rezistenței prin cultură (la români)?

Am fost în târg, după cumpărături. S-a făcut frig, bate un vînt de toamnă înaintată, iar curul femeilor s-a zbîrcit, a devenit U, într-atît s-a micșorat din părți, s-a îngustat - e-he, ce timpuri, cînd era o, ba chiar ooo... Putoarea de frig, cum strică el fasonul femeilor noastre dragi și curice !

Tot nu-nțeleg de ce mi-am propus, impus ca despre Lățești aducîndu-mi aminte, să ating numai fetele-femeile pe care nu le-am atins cu adevărat. Prescripția sună tot atît de inteligent ca : Despre morți, numai bine... Ce-mi va fi trecut mie prin cap cu acest regulament de ne-regulament ? Vrut-am oare să fac pe subtilul în aluziile mele biblice, că adică Lățeștiul este paradisul meu, iar în paradis Adam nu s-a atins de Eva nici cu o, zi-i pe

nume ? Dar nu-i adevărat și n-ar fi drept să fie. Prima stă scrisă în Facere, când zice El : “Rodiți și vă-nmulțiți și umpleți pământul!”, iar a doua : nu este plăcerea trupului (când intră el în trup) cea mai deplină dintre toate plăcerile limbilor pământului ? Nu se spune c-ai intrat în raie ?

Ba se spune. Ei și ?

Rămâne ca prima oară. Se știe, din alte cărți al mele, se bănuiește din asta că, slavă Domnului, am rodit și eu - chiar de n-am umplut satul - ce rost să repet ?

Deși : ce dulce-i repetiția...

5. 5. 94

37

Rămâne cum ne-am înțeles : această carte este o eroare. Una din cele pe care nu poți să nu le comiți - dacă te-ai stăpâni, ai fi supra-om.

Nu, serios : la ce bun încă o carte de amintiri răs-amintite, de cogitațiuni stră-cugetate ? La nimic. Însă cum această carte este, până una alta, de uz intern *) cum, în afară de mine, scriitorul-pe-hârtie, a citit-o un singur cititor, nevastă-mea - ce vă amestecați voi, străinilor-haînilor în treburile-mi interne ? Nu vouă, nu ție mă adresez, ci tot mie - la persoana a doua ; a treia - chiar la a patra - ce : ar strica și o persoană a patra, pe lume ? Spre deosebire de tine, de voi, plini de eu-mă-pe-mine-mă, și de orbirile ce decurg din buricocentrîe, eu-pe-mine-mă așez în fața mea, mă plantez ca pe-o oglindă. Când mă satur de dialog, mă iau, mă pun alături - și uite-ne stînd de vorbă în de noi, treii. Ba, în câteva rînduri (citește: cărți :), neajungîndu-mi pluralurile, mi-am schimbat genu(ri)le, căci și eu sînt om, domnule și căci și eu sînt pentru dreptul constituțional de a mă transpune-ntr-o.

Nu-mi dau seama ce-a ieșit ; **Sabina** a fost doar pe jumătate publicată, **Roman intim** deloc **). Dar nu m-am descurajat, chiar dacă pionier al patriei eu n-am fost, am intrat direct în partidul lor;

*) Așa au rămas și în prezent (1998)

**) În 1995 a mai publicat o broșură (de 300 pagini) - cu același titlu

am perseverat - bine-bine, când am să rescriu această carte, în vederea stricării ei definitive, am să-i suprim balansurile între persoane precum și adăpostirile, fie și doar pentru treiminutele reglementare în sexul genului din față (dacă viceversa ?), cel dulce primitiv. Am să mai fac ceva : pasajele astea divagante, lălăicioase, inutile vor dispărea, în locul lor pun ceva solid, ceva sănătos, ceva de ficțiune adevărată, ceva de invenție realistă, țăpăn codificată, să nu mai știi unde-ai ajuns de unde ai avut de gând să pleci. Așa.

Numai că, uite : până și Poetul începe numărătoare-inversă începînd de mâine dimineață, la prima oră (“Cu mâine zilele-ți adaugi...”), când eu nu sînt sigur că mai apuc seara de astă seară. Așa e cu ce am eu : acum ești - acum nu mai ești ! Pac !, și gata, ca bunicu-meu, Chirilă Goma, la Primul Război, cel din folclorul satului : a urcat pe taluz, pe parapetul tranșeei și și-a arătat curul-gol celor din față - a venit un glonte și l-a pălit... în cap ! Eu nu scriu romane polițiste, dar sînt și eu dat în paște : știu ce-i acela un cap, chiar și un cur ; știu ce înseamnă “ai lor” : Nemții ; știu cine erau “ai noștri” : Basarabenii din armata rusească, numai din satul bunicului vreo treizeci ; mai știu : dacă-mi arăt curul înspre “ai voștri” și mă pălește un glonte în cap, atunci, dacă nu mor de tot și mai trăiesc oleacă, povestesc cum m-au împușcat ai noștri. În cur.

Au tras ai noștri, din spate, încă din vara lui ‘90 că, dè !, abia ispășisem cei douăzeci de ani de interdicție comunistă, că începeau cei de “imperative economice” liicene ; dacă-mi arăt curul înspre “ai voștri” și mă pălește un glonte în cap, atunci, dacă nu mor de tot și mai trăiesc oleacă, povestesc cum m-au împușcat ai noștri. În cur.

Au tras ai noștri, din spate încă din vara lui ‘90 că, dè !, abia ispășisem cei douăzeci de ani de interdicție comunistă, că începeau cei de “imperative economice” humanitasioiste (ei, da : pe tineri îi masacrau minierii, pe mine mă mușcau de cur condeierii - ce-și vor fi zis ei, co-breslașii mei dragi : că oricum, sînt dedat cu interzicerea de a publica în românește, făcusem bătăture, deci n-o să sufăr atît de tare - ca ei, bieții...) - și ce dacă am mai scris asta ? - eu nu fac ficțiune de-a voastră, cu voie de la stăpînire, eu depun mărturie.

De-a mea.

Așadar, semnalul de atac a fost dat de chiar editorul și prietenul meu, filosoful (cel mai tânăr la români) păltinișoic Liiceanu (autor al autobiografiei cu același titlu), imprimând doar 10% din tirajul contractat al volumului din '90, **Culoarea curcubeului**, nedistribuindu-l nici pe acela, retrăgînd ce apucase să fie scos pe piață, depozitînd totul, iar în 1992 trimițînd cartea la topit, la fabrica de hârtie Bușteni; imitat de Sorescu (probabil fără a fi fost înțeleși înde ei, pen' că marile spirite - oltenești! - ceea ce înseamnă cu și Monica Lovinescu și Virgil Ierunca și Gabriela Adameșteanu - se întîlnesc); Marinete a topit plumburile **Gărzii inverse**, ca să plătească vamă la ușa ministerului Culturii - și stai, că abia am început: între timp același editor prieten Liiceanu a refuzat (că n-are hârtie! - pentru Brucan avea) publicarea **Scrisorilor** și **Articolelor** - de el solicitate, eu i le înmănasem pe aeroportul Orly în august 1990 - drept care, în octombrie '91 le mutasem la "prietena" (dacă era soră a prietenului Mihai Botez...) Viorica Oancea, directoarea editurii Litera. La sfârșitul lui '92 Litera a scos broșurica **Amnezia la români** (un extras de 100 pagini, din totalul de 1.000) și gata. După ce mi-a făcut pustiul de bine în deplină complicitate cu Ioana Pârvulescu - prietena lui Nicolae Manolescu - a publicat, în volume compacte, uite-așa de groase, nu în fascicule, ca mie - articole-politice de N. Manolescu, de Gabriel Andreescu, de Mihai Botez, ba de Ileana Mălăncioiu - firește, totul-toate scrise începînd din 1990, cum ar veni: cu voie de la polițiune. Dacă mai adaug la astea amânările-ezitățile - într-un cuvînt: obstrucția - lui Papahagi în legătură cu **Patru dialoguri** *), peisajul tot incomplet rămîne: prezintă numai laturea editorială, nu și cea periodală...

Însă, vorba mea: ei și? Vorbă și ea, în lipsa unei edituri, a unei reviste primitoare...

Volumul de **Articole** nu a fost amînat, blocat, tocat, neutralizat așa, din tembelismul prin care Românul (dar Romîncea?) excelează; sau doar pentru că autorul este un ins nesuferit, arțăgos, cărtitor - deci trebuie pedepsit. Ci pentru că, scoțîndu-l pe piață, cititorii ar fi băgat de seamă că eu scriam, din 1972 (textul din *Die Zeit*) ceea ce ei n-au scris, fie și cu voie de la tovarășul Brucan, nici chiar după 1989.

*) În decembrie 1997 s-a aflat: Papahagi primise subvenție, nu publicase volumul.

Repet, că tot nu s-a înțeles : eu scrisesem, fiind în România, din 1972 (până în 1977, când plecasem) ceea ce ei nu îndrăzniseră măcar să gândească, necum să aștearnă pe hârtie, nici chiar în cursul anului 1990 (a fi citită publicistica “politică” a lui N. Manolescu).

Or așa ceva ar fi reprezentat un pericol pentru “contribuția” frățiorului (Mihai Botez). Ce să mai spun despre amicii frățiorului : marele gânditor politic Manolescu, adâncul filosof al disidenței Andreescu - chiar și draga de Ileana Mălăncioiu : după ce a publicat un volum de articole (firește: scrise după decembrie 89), a luat și un premiu, abia atunci și-a adus aminte că în editura unde lucra, zăceau (și sufereau) două volume de-ale mele, cel de **Articole** făcându-i - și ei - o concurență dintre cele mai...neloiale - așadar, după ce a plecat de la Litera, trântind ușa, prietena mea Ileana și-a exprimat convingerea că Viorica Oancea se purtase cu mine “ca o...” - iată, nu scriu aici cuvântul rostit de Poetă.

Încă o dată : ei și ? În măsura în care eventualii cititori ai mei vor avea ochi de văzut și înțelegere pentru înțeles, vor observa, când anume scrisesem ceea ce scrisesem. Deși... Românul chiar dacă citește o cifră, reprezentând un moment - nu pătrunde semnificația (și puțin îi pasă). Pentru el există o singură ordine cronologică : cea în care a citit el cărțile - cine, în ziua de azi mai este atent la “data” scrierii lor ?

Din această pricină am pierdut partida cu treziții după 22 decembrie 1989 : Manolescu, Paler, Liiceanu, Blandiana, Doinaș, Stelian Tănase, Adameșteanu - ei s-au autodecretat “precursori” - și astfel au intrat în (in)conștiința românească ! Că tot nu am încotro, mă consolez cu posteritatea - se observă : am evitat : postumitatea...

Am fost în târg, să cumpăr zahăr (numai !), m-am întors făr-de - am uitat - în schimb, cu 20 păstrăvi ; i-am pus pe dată la frig, am reținut unu pentru pus la cald (la grătarul nostru țigănescogenial).

Cică de ce mai scriu ce am scris de nu știu câte ori ! De-aia ! Să fie scris, să rămână, să știe și urmașii urmașilor ce mi-au făcut “colegii” scriitori și editori. De ce să treacem-peste, de ce să dăm-cu-buretele, de ce ngropăm-în-uitare ? Bine : nu cred în virtuțile pedagogice ale neuitării - dar cred în cele punitive. Ca ce chestie le-aș ierta porcăriile făcute și mie ? Începînd cu tăcerea complice în momentul interzicerii mele (martie 1970) ; continu-

înd votarea excluderii din Uniune, pe când eram arestat - iar ei (Manolescu, Bănulescu, Blandiana, Sorescu, Fănuș, Zăciu, Doinaș, Hăulică...) știau cu toții unde eram? Dacă funcția creează organul, atunci eu, to-ot funcționînd, am creat... Nu : tot creînd, am orga'... Nici așa : tot zbierînd la ei, mi-am creat faimă de zbierător de serviciu (în slujba cauzei - mai ales când căuzașii tăceau mîlc, explicînd că ei nu-și permit să atace cu violență ei fac literatură nu "disidență", deci să-și permită Goma...), de înjurător-șef, cum atât de drăgălaș m-a zugrăvit Monica noastră cea Lovinescu, după ce lovise în Țepeneag (de care ea se plînsese), în Manolescu (de care se plînsese, ea), în Pruteanu (de care se plînsese că o batjocorise pe Ecaterina Bălăcioiu) - ce să mai vorbesc de Vlad Georgescu, de Stroescu, de Gelu Ionescu. «Băiat - pâinea lui Dumnezeu, dar apucaat... Și-njură pe toată lumea !» - asta-s eu, în toată intrînd Păler, Sorescu, Dimisianca, Iorgulescu, Hăulică, Blandiana, Manolescu - dar nu și Nedelcovici (oare pentru de ce ?, să-ți spui eu pentru că de ce : nu știu).

Acum și prietenul meu cel bun, Dorin Tudoran... Am simțit duminică, în receptor : mi-a dat telefon, nu ca să se intereseze ce mai fac eu, cel căruia nu-i dăduse nici un semn de viață de șapte luni de zile, nici ca să-mi transmită noua sa adresă de la Chișinău - nu : ci ca să-mi "împărtășească" marea lui descoperire : că Mihai Botez era de-al *lor*, nu de-al nostru, încă din 1976, lucrînd sub numele de cod "Monșer" - zice Dorin. Care mai zice că un securist ar fi defectat (i-auzi codrul cum mai sună - pe românește: defectat !) cu tot cu dosare și ar fi turnat în dreapta și-n stînga. Iar cum eu, la telefon, m-am arătat, nu doar neîncrezător, ci mai grav: nesimțitor la argumentele securiste, Dorin al meu s-a aricit, rănit: Cum adică, el șade-n fundul Basarabiei mele natale, se sacrifică pentru frații mei moldoveți - iar eu mi-o frec la căldurică, la Paris (în al paispelea ?). Și,-n plus, nu "compățimesc" la descoperirile indignate ale sale ?

Trăsesem aer în piept, pregătit să-i povestesc, fiindcă el, biet român ardeleano-regățean (în plus : născut la Timișoara !) uitase: că el (nu eu) mizase totul pe Botez ; că el își culcase capul pe umărul lui Botez, simultan bătîndu-mă pe mine la cap cu "Mihai al nostru" ; el, Tudoran mi-a cerut să-l invit și pe Botez la congresul de la Madrid. Uitase, mîndrul Tudoran : ceilalți invitați - tot de mine : Manolescu, Mălăncioiu, Blandiana, Adameșteanu, Pleșu, Liiceanu nu primiseră pașaport - însă "Mihai al nostru", da;

că eu i l-am dus lui (cel tot de mine invitat) la hotel - după care nici el, nici Botez nu au mai fost disponibili pentru mine, aveau atâtea de împărtășit înde ei... ; că eu i-am dus pe amândoi la Răuță apoi la Vintilă Horia - vizită după care acesta din urmă mă întrebase, făcînd pe neinformatul : Cum este posibil ca un opozant comunist să fi avut bursă în America ?, iar acum, deși e... persecutat, e lăsat să iasă... la Madrid - iar eu, făcînd pe informatul, l-am asigurat că, de la o vreme, se poate...*)

Așadar, mă pregătisem să-i pun în poală toate amneziile, dar Ana atîta m-a ciocănit la cap să nu-i spun (știa ea foarte bine ce am a-i spune), să fiu drăguț, că tot nu ne-au mai rămas prieteni...

Am înghițit și am tăcut. Și rău am făcut : nici de astă dată amicul Tudoran nu mi-a dat adresa (de la Chișinău !) - a zis :

«Te mai sun eu, bătrâne...» - și a închis.

Abia aștept să mă apuc de refăcut această carte ; s-o fac muuult mai alertă, infinit mai repetitivă, nesfârșit de spontană, mai jurnalieristică, mai scurtînsemnăristă... Sau mai puțin, văd eu. Dracul să mă ia, dar mult mai intensă mi-a fost plăcerea rescrierii (de cinci, de cincisprezece ori - dacă e bine, de ce n-ar fi re-bine ?), decât “prima oară”. Ca în amoriul cel trupescu’, îndepreună cu o femeie cu care înveți alfabetul ca la începutul lumii. Prindfe a fi bine, așa, cam pe la a suta oară - când ar trebui să cunoști ca-pe-apă drumul, dar uite, nu-i tot cel de ieri ! Și uite: celelalte fiind altele, mereu alte dăți.

Așadar : nu este cu totul neadevărat că, în august ‘89, când m-am poticnit în inimă (și era cât pe-acî să nu mă mai ridic) - deci

*) Nu știu cine îl va fi informat pe Zăciu despre acest episod (probabil Botez, doar el se întorsese în România, deși nu-l exclud nici pe Tudoran - după decembrie 1989). Deci, după scrisorile lui Zăciu (în **Jurnal**), pe Botez... Tudoran îl invitase la Madrid ! Ca să vezi! Din acest motiv, pe aeroportul Orly, Mihai Botez mă acostase (eu nu-l știam nici după fotografii) și, a doua propozițiune a fost de mulțumire că îl invitasem și pe el...

Într-adevăr, eu provocasem invitații pentru : Manolescu, Blandiana, Adameșteanu, Mălăncioiu, Mircea Martin - însă primise pașaport doar Botez (Tudoran venea, atunci, în Europa pentru întâia oară) ; mai reiese (din Zăciu) că, întâlnindu-se ei doi în holul hotelului, Tudoran a avut o criză de plîns care l-a ținut un sfert de ceas - sub flashurile jurnaliștilor... Da’ de unde ! Eu venisem cu Botez de la aeroport, la hotelul cu pricina - deci eram trei...; Tudoran n-a plîns, iar în jurul *nostru* nu era picior de gazetar - etc...

am întrerupt fumatul, apoi a trebuit să suport încercarea altor și altor medicamente, până să-mi găsesc un echilibru (cel într-un picior), nu-i adevărat, ziceam, că n-aș mai fi scris... din nou. Chiar dacă erau “doar” variante : **Sabina, Roman intim**, apoi ; **Din Calidor** ; după aceea **Bonifacia** ; apoi **Justa și Castelana**...

Vreau să spun : primul jet - ca acesta - este o treabă ce nu are de a face cu variantele ; nu se aseamănă cu o variantă mai mult decât se aseamănă două variante între ele (dacă nu s-a înțeles, foarte rău - eu am înțeles perfect ceea ce am explicat atât de confuz). Desigur, cu ocazia primului, fac descoperirile : persoane, drumuri, peisaje (feminine, desigur) ; însă după ce le iau în stăpânire, mă întorc : să le posed. Să le cunosc. Să le cuprind, aflu, găsesc. Mai departe : descopăr, dezvălui, dezvelesc ; pătrund, înțeleg, explorez, scrutez - ba chiar studiez cu creionul în mână (sau în gură), examinez, sondez, ‘cerc - de aici : am cercat-o ! - cumpănesc, măsoar. Ca să mi-o, în sfârșit, apropriez.

6. 4. 94

38

Și dacă m-aș opri în stația asta ? Adevărat, aici nu-i haltă, iar de sărit din tren să sară alții, dar zic : o mai duc până la 44 - ca să fie cifră rotundă și, în plus, cobor în Gara Fetești !

De-acolo văd eu. O iau de-a dreptul pe Drumul de Câmp, ies la barieră să interceptez o ocazie : «Până la Fermă», explic - unii soferi, dacă nu sunt din partea locului habar n-au de Lătești, ridică din umeri, iar dacă dai peste unul instruit, afli că satul numit Lătești nu mai există de să tot fie, ceva în secolul trecut, era pe malul Borcii, cam prin dreptul secției Baracă, apa a ros malul, satul amenințat nu s-a mutat, ca sat, oamenii s-au împrăștiat, vechiului Lătești i s-a uitat și numele...

Așa e. Numai că, orice-ar crede Românii, timpul există ; și încă desfășurat, nu comprimat, presat, aglomerat, ca să le-ncapă lor sub laviță, la grindă, sub cur, ca o pernă de păr de cal ; și nu

împăturibil, ca o batistă în care ți-ai suflat cu nădejde mucii, apoi ai introdus-o, elegant, în buzunarul de la pept. Instruitul călător vorbea prin 1960, despre Lăteștiul-Vechi dispărut în Dunărea Ne-Albastră prin 1880 ori și mai devreme ; nu în/pe locul lui apăruse Satul Nou numit Lătești, ci, ca să zic așa, prin asociație de idei : hotarnicii, “urbaniștii” MAI însărcinați cu... desenarea locurilor de deportare vor fi consultat hărți de pe timpul Cuzăi Vodă, acolo văzuseră o localitate care nu mai avea corespondent în realitatea terenală. Nimic mai simplu pentru ei : ca Dumnezeu - dar nu prin cuvânt rostit, ci scris - au făcut să fie, au scos din tohu-bohu o lume-nouă-faraonică - dar fără piramide. Fiindcă dacă în sclavagismul cinstit de acum 2-3-4-5.000 de ani omul îl supunea pe om, prefăcându-l în sclav, pentru ca acesta să înalțe piramide, arene, palate, temple - ba chiar și drumuri ! - sclavagismul bolșevico-asiat i-a folosit pe sclavi, drept, și la ridicat baraje, (pentru ca apele Nordului s-o cotigească spre Sud), însă le-a aplicat munca, nu chiar ca trudă (-de-rob), ci mai ales ca tortură - Dostoievski vorbea deja de săparea în timpul zilei, a unor șanțuri - socotite la metru, la centimetru, iar seara : verificarea dacă fuseseră corect executate - apoi astuparea lor.

“Titoiștii” nu fuseseră aduși aici, ca să construiască, să ridice, să sape ceva - decât, eventual, să prăsească porumbul ; nu fuseseră pedepsiți la muncă-silnică, ci la temniță-grea, cu atât mai grea, cu cât nu administrația se îngrijea de porția zilnică, ci fiecare deportat era silit să și-o procure cum (nu) putea !

Am fost coleg de celulă, la Jilava, apoi de Bărăgan, la Lătești, cu un student la Construcții Civile. După liberarea din d.o., a lucrat ca tehnician (dar cu mai mari responsabilități decât un inginer) la noua gară din Brașov, la case de cultură, în fine, la noul penitenciar (Central?) de pe Șoseaua Giurgiului... L-am întrebat în glumă pe colegul de celulă cu ce inimă lucrase la edificarea unor celule... Mi-a răspuns, râzînd (serios) că el nu lucrează cu inima - ci cu capul !

Mă tot gândesc la răspunsul acestui băiat, acestui prieten. Acum înțeleg de ce n-am vrut cu nici un chip să fiu inginer ; și de ce nu vreau ca fiul meu să devină inginer.

Fiindcă eu, neinginerul, ba anti-inginerul, ce aș face? Uite ce:

Aș da publicității numele celor care “au lucrat cu capul și cu mâinile - nu cu inima” - la campania de distrugere a societății românești, fie ei operativi (securiști-cinști, cum ar veni : bestii),

fie “tehnici” (ingineri, doctori, psihologi). Aș da publicității întreaga echipă care a trudit, a asudat la campania de “dislocare” - așa-i spuneau ei deportării de pe granița cu Iugoslavia a oamenilor cu tot cu bătrâni, bolnavi, copii : conceptori, topometri, topografi, tehnicieni MAI. Cei care, Doamne-ferește, nu au dat un singur ciomag în capul nefericiților, nici măcar o palmuță peste ceafă - pentru că ei, nu lucrau cu... palmele - numai cu metrul, rigla, compasul. I-aș populariza pe toți “inginerii” care au lucrat la Canalul Dunăre-Marea Neagră; la Bicz, la minele de plumb, în Deltă, în Baltă - oriunde s-au folosit sclavi. Și i-aș încadra numele în chenar negru (poate moare, dracului !) celui care a avut geniala idee de a sistematiza Lăteștiul în formă de secere și ciocan.

Bineînțeles, ar fi “nedrept” !, ar contesta inginerii de... suflet: dacă un fost deținut, care cunoștea celula pe dinăuntru, a acceptat să lucreze - cu capul, nu cu inima - la zidirea unei închisori - ce să te-aștepți de la alții, cei care au fost, ei și tot neamul lor, totdeauna “pe-afară”, paznici, nu păziți, gardieni, nu deținuți ? Ce să aștepți de la un troglodit de tehnician care primea ordine de mărire a planului de producție - pe șantierele MAI, în fabricile MAI - și în același timp era momit cu o primă substanțială - pentru depășire (care se făcea pe spinarea nenorocitului de deținut?) ; ori de la un juncan de flăcău de la țară căruia i se punea pușca-n mână și i se explica : cei păziți sunt bandiți, să tragă-n ei dacă-ncearcă să evadeze - că are să primească o primă grasă, permisie, urcare în grad, iar mă-si o să i se dă-napoi vaca luată la colectivă ? ; de la... Însă dacă o iei cu : “ce să te-aștepți de la...?” și continui cu : “n-avea-ncotro, săracul...”, atunci nu te mai miri, nu mai suferi că neamul tău e un neam-prost, că poporul din care faci și tu parte este, în zilele lui bune, populație, în celelalte de peste săptămână o turmă de oi - sterpe.

Firește : individul n-ar recunoaște de bună voie relele făcute semenilor lui, Doamne ferește ! Ar da vina pe superiori, ar invoca legile comuniste, ordinele primite (care se execută, nu discută) - chiar pe colegi : uite, cutare, care a făcut exact la fel (ba mai mult, ba mai rău) e trecut cu vederea, iar el, bietul, care are copii, soacră paralizată, fată șchioapă, nevastă curvă - să fie dat la gazeta de perete ? Dar nu ar sufla un cuvânt despre plata pe care o primea - că doar nu făcea gratuit ce făcea : salariu mai mare decât a unui profesor universitar, înlesniri de tot soiul, gratificații,

prime, întâietate la locuință, la școli, pentru copii, ba chiar servicii pentru restul de țivili din familie...

N-am băgat de seamă : sântem în 6 mai ! Zi istorică - nu doar pentru că s-a inaugurat tunelul pe sub Mânecă, dar și pentru că, tot într-o vineri, 6 mai (1997) mi-au dat drumul de Jos, de la Rahova ! - să mai număr o dată pe degete : 17 ani încheiați.

De mâine încep o nouă viață - mai ales că azi am fost la doctor și am fost găsit... normal !

Ca să vezi în ce hal am ajuns...

7. 5. 94

39

Sânt gata să încep viața-nouă promisă ieri dar nu știu de unde s-o-ncep : de la-nceput ? de la sfârșit ? de la mijloc, înspre încolo, începuturi ?

Și dac-aș scrie un roman “cu Lățești” ? Unul baban,/ în stil Breban : de la o mie de pagini în sus ? - care la întrebarea unui jurnalist : «Ce creații mai creați, maestre ?», răspunde cu modestia-i legendară : «Tocmai am început un roman de o mie de pagini...».

Același jurnalist îmi scrie mai departe :

Se pare că îl obsedez pe Maestru : uitînd fulgerător ce a făcut, ce a zis, ce a scris despre mine, acum schimbă tonalitatea și pretinde că eu aș fi un tip bine, bun - dar nu ca scriitor, doamne-ferește, numai ca militant pentru drepturile omului ; și că “de la toamnă, când mă duc la Paris”, o să vedem noi cum îl apără Breban pe Goma !

O să vedeți voi.

Doicescu : în curînd are să se țină aici, la Paris, un colocviu-congres - despre exil.Vor participa - printre alții : Nedelcovici, Balotă, Stănișoară, Paler, Blandiana, Băcanu, Petrișor, Coposu - și alți cunoscători ai “subiectului” - altfel exilofili.

Știam și nu știam : Barbăneagră (organizatorul) mi-a trimis un fel de invitație - oportun ajunsă din urmă cu un telefon :

«Paulică ! Invitația primită nu-i bună - arunc-o, îți trimit alta ! Aceea e valabilă, nu prima !»

A închis înainte de a zice o silabă.

Bineînțeles că “prima” nu-i bună : să ne învețe cum stăm cu exilul un colaboraționist puturos, un cooperant unsuros, trimis de București la München, la Tours - ca Balotă ? Acest linge-cur, linge-gumari ? Au oare să ne deie lecții de exil tovarășul (etern) Paler, cel care, în 1952, când tatău-să era, ca tot rumânul, la Canal, el, Tavi se pregătea, la București de cariera-i “diplomatică” ?, cum ar veni : de partea de din afară a Ministeriului Dinăuntric ? Păi, dacă are să ne școlească Ion Caramitru, ne-am pricopsit ! Să nu uităm : împreună cu Radu Creangă, acest puțoi luat în brațe de noi, de Biserică, acum complotînd cu ambasadoriști întru colonizarea aceleiași biserici ! Că nu m-a pus și pe mine să zic și eu ceva - măcar la comunicările despre închisoare - alături de Doina Cornea, de Petrișor, de Coposu... Cum îl mai înțeleg pe Barbă cel Negru ! De asta mi-a și telefonat, să mă avertizeze că invitația asta nu-i bună - să aștept alta...

Manevră căcăcioasă și previzibilă : n-o să primesc “altă invitație”, tot așteptînd-o, o să aflu că simpozionul s-a încheiat...

Ce subtili în găinării s-au făcut Barbănegrii și Monicii...

8. 5. 94

40

Greu-greu în viață, când tu ești mort-și-livid, cum bine spunea titlul unui film în alb-negru ; galben ca lămâia-de-g albenă-ceară - asta venind dinspre un poet clasic.

Situațiunea : Trenul meu nu știu ce-a făcut, ce-a dres (mai degrabă va fi căzut în vreun tunel), că, iată : nu mai “merge”. Adevărat, Ana a citit până aici, a zis : «Bine, e bine...», ceea ce la mine, din partea ei, ar fi foarte-bine, dacă n-ar fi și foarte-rău : de unde să știu că, văzîndu-mă atât de fiert, de văicăreț, nu m-a încurajat, ca fumeia pe omu-i ?

Drept care mi-am adus aminte de gardurile Lăteștiului - pe

care le începusem, dar nu le terminasem (vorbesc de textul **Lătești**, din februarie-martie 1973).

Mi-o aduc aminte : pe lângă că fusese neterminată, mai era și nițel comică, delirantă, când vorbeam de vecinul meu, țăranul din Munții Apuseni, cel care-și irosise mai bine de jumătate din suprafața grădinii prefăcînd-o în “alei”, mărginite de garduri faine, drepte, cu tulpinele de sarea floarelui alese nu doar după grosime-înălțime, ci și după culoare : argintii, pătate, roșcate...

E-hei, la noi, la Lătești...

Foștii deținuți politici aduși aici cu domiciliu obligatoriu se deosebeau între ei și după gard. Unii, fie prea bătrâni, neputincioși, ori doar leneși, ori de-a dreptul egalitariși - n-aveau gard în jurul casei. Alții, printre care și eu făceau, întrețineau gardul din interes : proteja cele câteva straturi de legume și flori de găinile și câinii comunali. În fine, în a treia categorie intrau artiștii : ei mi se gădeau de-amorul artei, ca Moțul de vecin al meu (și-al Mareșălesei) :

Ăsta își petrecea tot timpul (nu sublinez, deși ar trebui) făcînd, desfăcînd, refăcînd, străfăcînd gardurile. Țăran la el acasă - în fine : rural - aici se încurcase cu o rătăcitoare fixată, avînd slujbă regulată la ferma de găini. Muierea trudea din zori în noapte, fura tot ce nu era bătut în cuie : ouă, carne, lapte (ultimele două la-schimb pe ouă), cuie, sârmă, pari, carton gudronat, iar berbanțul : făcea garduri. În fapt, dacă-l întrebai așa, de bună-ziua, ce mai face, el nu-ți răspundea cum te așteptai și cum vedeai : Garduri - nu :

«Aleii fac, domnule dragă !»

Fiindcă, în capul lui moțat, garduri oricine putea face și chiar făcea - dar alei ? numai el !

Într-adevăr, făcea ! Alei... Cum gospodăria lui era pe colț, firește, își făcuse două alei de acces : una pe meridian, alta pe paralelă. Desigur, ambele duceau la ușa casei, fiindcă va fi fost el țăran (adevărat, de la munte), dar nu punea nici un preț pe ceea ce se cheamă curte. Gospodăria lui nu avea curte ci, paralelă cu zidul lung al casei, curgea o... alee, lată de cam un metru jumătate. Din aceea se desfăceau altele - în afară de aleile ce duceau la ulițe, două : una, dreaptă, aliniată, bine măturată conducea în spatele casei, la umblătoare ; din ea un braț, la cotețul de păsări (avea două găini-alibì : Moțul vindea în sat “ouă de la găinile mele”, zicea, dar toată lumea știa (chiar și Marino) că o găină face, pe zi,

un singur ou, nu 30-40-50... O alee mai scurtă, dar mai lată decât celelalte pornea din dreptul ușii, ajungând la corcoduș - acolo exista o bancă de două cururi, dar niciodată n-am văzut vreunul odihnindu-se - dacă făcea(u) alei...

Pe Bimbo îl amuza acel Gheorghe - sau poate chiar Vasile : cum trecea prin dreptul casei lui de cel puțin șase ori pe zi (la dus și la întors, de trei ori pe zi, la slujbe), de fiecare dată se oprea și dădea mâna cu el. Întâmplându-se să lucrăm numai noi doi la ceva, în regie (am mai spus : o groapă în curtea Grupului Social - acolo dăduse peste mine fata directorului...), ne rezemam în cozi-le lopeților și trâncăneam. Bimbo adusese vorba de vecinul meu, care ar fi fost un caz... Am întrebat dacă acel caz era clinic (îl știam pe moț de la Gherla : avea lingura lui, gamela lui - de sifilitic). Bimbo a negat, mi-a vorbit jumătate de ceas despre sfântul țaran român care, el, este și foarte înțelept - deci rezulta că Gheorghe Alee, fiind el țaran (și încă ardelean de-al lui !) este nemaipomenit de deștept.

A fost foarte mâhnit, rănit când, în trei minute câte îmi acordase în replică, i-am zis că acel Văsălie (dacă Niculae ?) era un idiot obișnuit - ar fi, chiar fără sifilis ; că "aleita" lui este o formă de manifestare a oligofreniei de veacuri - însă individul nu-i chiar atât de tembel, ca să nu fie și necinstit (aici Bimbo s-a înroșit, de parcă despre el aș fi vorbit) : el, bărbat în putere, nu lucrează deloc, se lasă întreținut de nenorocita de rătăcitoare-fixată ; apoi vinde ouă furate...

Vreo trei zile cât am "lucrat" ne-am disputat pe spinarea lui Rusalin Alee. Bimbo îmi explica : nu sânt sensibil la valorile morale ale țaranului român - tocmai, pentru că eram de la țară ; îi răspundeam : găsește valori morale unde nu sunt - tocmai fiindcă habar n-are de țaranul român, l-a perceput în vacanțe și în excursii la țară, de patru generații tot la Cluj, tot la Cluj, nici măcar străbunicii lui nu sunt popi de țară, ci pătrupopi (ghe Cluj)... Bimbo râdea și dădea din sprincenele lui albe de blonde ce erau, zicea că n-am inimă, n-am Dumnezeu - eu admiteam că n-am nici-nici, dar dacă vrea să caute un strop de inimă, oleacă de Dumnezeu, să se îndrepte spre "nevasta" sifiliticului, fiindcă eu am lucrat la cai și știu cum se păstrau posturile la găini - dacă tot vrea să afle dăruire de sine creștinească, s-o caute la ea, nu la el, putoarea !

Bimbo, foarte pudic, foarte religios, dar curios-gaiță, mă

îndemna să-i dau amănunte, eu abia aşteptam, ca să schimb aerul prea îngreuiat de tămâie cu cel mai rău-mirositor, dar adevărat, de găinaţ - îi povesteam cum “posturile” de găinăreasă erau scumpe, nici o femeie nu putea să-l obţină, apoi să-l păstreze, dacă nu dădea dovadă (din cur, adăugam, iar Bimbo roşea, îndemnându-mă să spun mai departe) ; fireşte, trebuia să se reguleze cu şefii, dar şi cu cei de mai jos de ea - o găinăreasă o fi mai mare-n grad decât un “conductor de atelaj”, cum ar veni : un bou de căruţaş, dar dacă nu-i dă şi aceuia ouă ori cur, “conductorul” o aranjează : nu se poate să nu aibă un cumătru, un văr ceva mai mare-n grad decât găinăreasa şi, la prima ocazie s-o zburătăiască de-acolo, de să nu se vadă...

«Chiar aşa ?», făcea Bimbo, revoltat - şi interesat. «Chiar aşa? Dar e păcat de moarte să...»

«E-he, câte păcate de moarte nu făptuim noi, în fiecare zi...»

«Asta aşa e !», mă degeţea el cu indexul cât un antebraţ al meu. «Iar te-am văzut cu...» - spunea cu cine mă văzuse ultima oară.

«Prefer să mă vezi cu o curvă declarată, decât să-mi strângi mâna de şase ori pe zi şi să mă lauzi că perpetuez valorile morale ale ţăranului nostru, român...»

Bimbo râdea. Nu se lăsa convins de argumentele mele. Nici eu, de ale lui.

Gardurile noastre : din beţe de floarea soarelui, între pari de salcâm ori de salcie, pe două fire de sârmă groscioară şi fixate cu sârmă subţire ori cu “panglici” de la tuburile de radiatoare, de la fermă. Cei care, ca mine, aveau ceva de păzit - flori, legume - în fiecare primăvară reparau gardurile, înlocuiau beţele putrezite, rupte... Existau, primăvara, câteva zile când oamenii făceau numai această treabă : gardurile : se consolidau parii slăbiţi, se înlocuiau cei ruşi, se repara porţiţa (în satul, în localitatea rurală Lăteşti, nu exista, la gospodărie, poartă-mare - la ce-ar fi slujit ?). Uliţele noastre - foste ale Bănăţenilor (români, şvabi, sârbi - cei mai numeroşi dintre deportaţi) nu semănau defel cu ale Basarabenilor şi ale Bucovinenilor. Gospodăriile lor avuseseră, de la început, spre uliţă (şi uneori între parcele) gard-viu - din salcâm. Acum, după un deceniu, gardul se prefăcuse în adevărat zid verde, vergелеle deveniseră salcâmi în lege. Altă deosebire : Basarabenii şi Bucovinenii aveau porţi-mari : ei aveau vite, cai, căruţe (am pus la plural, ca să dau impresia de normalitate, în fapt,

o gospodărie avea o vacă ; un cal - o căruță. La plural erau găinile, rațele și găștele de uscat, bibilicile și porcii.

E-he, la noi, la Lătești...

3. 1/ 83

41

Mi-i adusesese Aiureliandru. Știa el c-or să-mi placă.

«Cum i-am auzit,/ cum la tine m-am gândit !», zice, împrășcînd raze ca lipovencele cojile de floarea soarelui, crăntănite.

«Ia-ți-i de-aici și fă borș din ei - eu vin de la lucru, domnule, eu lucrez, soro, nu ca tine - și vreau să mă spăl peste tot, nu ca voi...»

Dracu m-a pus să vorbesc de spălat : Ursoaica, instalată pe-un taburet lângă plită/ pe dată se ridită,/ -și saltă poalele pân-la bărbită :

«Io-te-mi-o ! ‘I spălată, mânca-ți-aș nespălata, dom’ șef, na, pune mâna, de să vezi că mi-o-ntrețin ca ceasu-lvețian - dă cu nasu’, de să vezi c-aduce-a-amigdale-amare...»

«Sictir și-nchide beciul, că pute-a varză bâhlită», i-am zis peste umăr - iar lui Aiurel : «De ce mi-ai adus-o, domnule : să-mi cânte, ori să-mi treacă lații ei cei țigănați ?»

Aurelu’, speriat de mânia-mi, i-a potolit pe dată. Eu am ieșit în curte, m-am spălat cu zăpadă pe mâini, pe obraz - însă la întoarcere n-am mai putut pătrunde pân-la plită - de ei. Și n-am scăpat pînă n-am pus la bătaie toate rezervele de mâncare - e drept, au împărțit în trei.

«V-ați pus burta la cale, dați-i drumul pe gură !», am zis.

«Dă ș’ nește ceva tare, să se-ncălzească migafonu’», face ursarul - orb și bătrân și, vorba Ardeleanului : cam țigan.

«N-am nici tare, nici slab, abia avem ce mânca - în seara asta postesc, v-am dat vouă...»

«Vrei ‘napoi ?, ‘z’ dau ‘napoi, zgârcitu lumii !» - țiganca a prins a se screme, prefăcîndu-se că vomită - i-am șters o ștearsă, pe loc am potolit-o.

«V-am spus că noi sîntem cu domiciliu», a făcut Aurel.

«Din ăia, bandiți’, dujma’ dă clas’...», a încuviințat orbul, nu înțelegeai dacă e serios ori își bate joc de comuniști.

«Bandiț’-bandiț’, da numa pă bicicletă și-o freacă...», ursoaica era plină de ură - îi dădea pe dinafură.

«Și-o freacă de ce pot și ei - și dacă nu-ncepeți până număr la cinci, cu șuturi în cur vă dau afar’ de-ainci !»

«Hai, fă !», zice orbul, cu grăbire, «Gata ești ?»

«Gata, gata...» zice ființa din sac, ursăreasa.

Dracu știe de pe unde-a scos țambalul sau ghitara sau țitera : o cutie de marmeladă - îi mai rămăsese etichetele - pe deasupra cu niște niște sârme prinse în cuie ; s-a așezat jos, turcește, la picioarele taburetului și a dat “tonul” : zbârnâială hodorogitoare de sârmăraie, scândurici și cuie desperechiate.

Aurel îmi arde un ghiont, cerîndu-mi să ascult - dar ce ? Țiganul fonfăie, găjăie ; ca să tremoleze, cum nu-l mai ajută gâtlejul singur, își apucă între două degete pielea gușii, o scutură - mai des, mai rar. Țiganca vine după el cu “țambalul” - tiniche-los și tăpălăgos. Îi văd pe un drum de câmp : el, în față, cu mâinile-n buzunare, ea la trei pași în urma lui, călcînd ca rața, cu mâinile-n șolduri, ca să-și ușureze povara burții a cînșpea oară îmburtată.

Rezist ce rezist - nu mai rezist : îi ard lui Aiurică un spiț în gleznă, bag în mîna orbului zeceleii de fumat săptămîna asta, îi dau pe toți trei afar’. După ce mă asigur că n-au să se-ntoarcă, deschid ferestrele, las ușa deschisă : duhoarea lăsată e mai ursărească decât a mea, amestec de sânge de cal, de coștireață, de cotineață. Topesc zăpadă în cazan, mă lau. Mă vîr în așternut, visez : piranda zdrăngănind la cutia de marmeladă, magraonul cu mâinile pe genunchi, ochii albi - dar dînd iute-iute din a treia mîna, de-ai fi zis că și-o ia la gât. Și Aiurelu, în picioare, “traducîndu-mi” cuvintele haoleo-urilor :

*“Și-așa-mbătrînesc bătrînii,
Timpul putre’, putrezește...”*

Vreo șapte nopți la rînd fac visul - într-o seară întorcîndu-mă de la la lucru, îl întîlnesc pe Aiurică la colț, îl întreb :

«Ce s-a ales de guriști ?» - și pentru că el nu pare a fi înțeles (mai degrabă : n-a auzit) repet, adaug : «Țiganul bătrîn, orb, cu țiganca lui care cânta la un fel de țambal...»

«Țambal ? Zăăău ? » se miră el, euforic.

«Zău. Și el cânta ceva cu ‘Și-așa-mbătrînesc bătrînii...’»

«'Și-așa-mbâtrânesc bătrânii? Phii, ce fromos ! - nu-i de Eminescu ?»

«... și 'Timpul putre', putrezește'...», adaug.

«Zău ? Ai zice Verlaine !»

«Verlaine nu scria în țigănește !»

«Nu ? Dar în ce scria el ?»

«Termină cu aiurelile - unde-s țiganii tăi ?»

«Țiganii mei ? A-ha... Care ?»

«Cântăreții pe care mi i-ai adus acum vreo săptămână».

«Acum o săptămână ? Nu puteam să ți-i aduc...»

«Cum, nu ?»

«Așa. Nu eram aici, că umblam cu ei prin sat...»

Aiurică. Aiurel. Cu toți îl iubim pre el.

De ce am povestit asta ?

.....
42- 64

10. 6. 94

65

...Și parcă m-aș afla în camera de liberare - cu cartea asta. În așteptarea plecării, dar încă nu : poate mâine. Bucurie a plecării, vinovăție că plec eu, ceilalți rămân... Aer de sfârșit de ceva - pentru mine, dar cum eu sânt buricul lumii, centrul a toate câte există și se petrec...

Ca și în camera de liberare, în preziua liberării, azi e ultima zi cu program întreg : ultima plimbare, ultimul prânz, are să fie ultima cină, urmată de ultima noapte. Ziua în care mai acut, mai aproape de realitate, îți spui : Da, mă liberez, da, mă întorc acasă, la ai mei însă, în afară de mama-tata, cum am să-i găsesc pe prieteni, pe iubite ? ; am să pot re-face ori face din nou prietenii - ca aici, la închisoare ?

Exagerez, blasfemiez, apropiind sfârșitul unei cărți de o liberare din pușcărie. Dar dacă așa o simt eu - în legătură cu această carte ?

La urma urmei, e mai bine așa. Pe mâine.

11. 6. 94

66

Iată-mă în mâine.

Mă liberez și din această carte.

Am pornit-o în 9 martie, o opresc în 11 iunie - trei luni și două zile.

Am petrecut bine împreună. Am învățat acest adevăr : o astfel de carte se scrie o dată într-o viață de scriitor de cărți. O carte ca asta nu este ca iubirea trupească simulacru de moarte, pre-moarte - ci moartea.

Iar după ce mori (o dată !) nu mai poți fi viu, oricât ai fi de ardelean.

Salut ! Ne vedem pe lumea cealaltă !

Paris, 11 iunie 1994

(II) Paris, 21 septembrie 1998